

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toate drepturile rezervate autorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N. M. CĂPRESCU

45

DRUM PRIN CEAŢĂ

- ROMAN -

BIBL. UNIV. CLUJ
1427 / 21. III. 1931
EXEMPLAR LEGAL

BUCUREŞTI
1930

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lui VLADIMIR...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA ÎNTÂIA.

I.

Intr'un sat, odată.

Era într'o dimineaţă limpede din lunie. Satul Ştefăneşti, cu căsuţele asvârlite ca nişte stropi albi pe dealuri, printre pâlcurile de pomi, aşezat în inima podgoriilor Muscelului, cari încep tocmai de pe la Leordeni şi se ţin lanţ până dincolo de Piteşti, s'a trezit sub pulberea de aur a soarelui.

Ţărani, în haine curăţele, ies în faţa porţilor şi cată vorbă cu vecinii. O bătrână, gârbovă, ducându-şi nepoţica de mână, zoreşte cu paşi mărunţi spre locaşul de închinăciune, ca să apuce loc mai aproape de altar.

E ziua Sfântului Petru.

In turla bisericei, meremetisită de curând din bani adunaţi cu pantahuza, bate clopotul, de răsună până departe, iar dangătul se duce de-a rostogolul prin aerul răcorit de rouă, oprindu-se abia în zăvoacle de pe lunca Argeşului.

In curtea şcoalei primare, încep să se adune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

elevii de prin toate colțurile satului. Unii sunt întovărășiți de părinți. Copiii stau risipiți prin curte, pe 'săli și prin clase, râzând și sburdând. Unul, preocupat de poezia pe care o va declama, face repetiție în șoaptă; altul mormâie crâmpeie din replicile piesei de teatru, în care și el are un rol. Vârstnicii tainesc despre nevoi felurite.

E un zumzet, ca într'un stup uriaș.

In ziua aceea se vor împărți premii, elevilor cari în timpul anului au fost mai sârguitori, le-a fost mai dragă învățătura, decât blestemățiile.

Vacanța mare le face cu ochiul. Cum să nu tresalte bucuria în sufletele acelea fragede? Râde tot în jurul lor. Râd călțunașii mândri, cu florile aprinse, ca niște, creste de cocoși învrăjbiți; râd panselușele firave, cu petalele aidoma unei palete, pe care pictorul și-a întins distrat culorile; râd părăluțele pitice, înșirate pe marginea rontului, toate sădite de mâini micuțe și îngrijite, ca niște copii, de frații lor mai mari. Râde până și Lăbuș, câinele ciobănesc al domnului învățător, îndoindu-se, ca o dansatoare, trântindu-se pe 'spate, sau fugărind un cocoloș de hârtie asvârlit de cineva.

Un clopoțel sună scurt și tot norodul se îmbulzi în sala cea mare a școalei. Clopoțelul, care altădată bufnea sever, răstit, poruncitor, înfricoșând cu glasul lui pițigăiat pe cei cari nu știau lecția, sau nu-și făcuseră temele, acum părea mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prietenos, mai dulce, ca o invitație politicos făcută.

Toți se așezară în bănci, susotind, glumind, chemându-se, fără să aibă ceva de spus.

Nu trecu mult și pe ușă intrară: învățătorul, diriginte al școalei, părintele, care slujește în altarul bisericei cu hramul la Sf. Dumitru și în urma lor, primarul satului.

Învățătorul, un bărbat încă tânăr, înalt și ferchеș, îmbrăcat în portul dela poalele munților, are în figură ceva care te îndeamnă să-i atribui îndeletnicirea de îndrumător al tinerelor vlăstare. Privirea lui pătrunzătoare, vorba molatecă și blajină, trăsăturile feței, destăinuesc o îndelungată răbdare. Venise în fruntea școalei din Ștefănești, înarmat cu metode pedagogice și principii disciplinare noui, pe cari le aplica și experimenta, sub imboldul entuziasmului tinerese și al râvnei fără preget.

Părintele Busuioc, descendent din neam de popi, e al treilea care slujește, din tată în fiu, la acelaș altar. Are vie, moșie, moară și dă locuri cu arendă, pe bani, sau în parte. Treburile îi merg strună, averea sporește mereu, fiindcă oamenii din sat sunt credincioși, darnici cu biserica și mai ales, întrețin cu sfințenie cultul morților. Parastasele și căpețelele nu mai contenesc, colivele umplu podelele bisericei din fața altarului, iar banii scapă zornăind, în palma, care se deschide mecanic, odată cu rostirea sacramentalului „amin". Ar fi și mai mulțumit părintele Busuioc,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă Dumnezeu, prin mijlocirea preotesei, i-ar dărui un băiat. Încă de când a fost hirotonisit, tată-său l'a jurat să facă ce-o şti, dar să nu strice tradiţia din familie, lăsând parohia pe mâna altora lacomi şi poftitori, de aceea e foarte mâhnit, când după luni de aşteptări înfrigurate, preoteasa naşte altă sărăcie de fată.

Primarul e om mai nevoiaş. Inainte de a fi fost uns conducător al trebilor comunei, bătea fierul pe nicovală, în atelierul dela gura Isvoranilor.

Cei trei fruntaşi ai satului, se urcară pe o scenă improvizată, învăluind cu privirea oblăduitoare întreaga asistenţă. Pe catedră, cineva puse un maldăr de cărţi, cari vor însemna răsplata silinţei elevilor. Liniştea e deplină, momentul oarecum solemn.

— Cornea Tudor, rosti învăţătorul, citind într'un catalog cu scoarţe albastre, terfelit de prea multă răsfoială.

Cam din fundul clasei se ridicară, de-odată două făpturi: un ţăran spătos, cu nişte mustăţi stufoase şi lungi, de i le puteai înnoda la ceafă, încălţat cu nişte cisme, ca ale haiducilor din basme, încins peste mijloc cu chimir de piele galbenă, şi alături de el, ca un lăstar crescut la tulpina pomului bătrân, un copil firav, cu figura limpede, cu ochii ca două pete de cer senin, blond, de par'că nici n'avea păr pe cap, vioiu şi inteligent, ruşinos şi îmbujorat la obraji, ca fata mare când îi vin peţitori. Era îmbrăcat cu cămaşe albă, tivită cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șabace, strânsă pe șolduri cu bete tricolore, cu pantaloni de dimie albă, și încălțat cu sandale. Erau, unchiul și nepotul.

— Prezent, răspunse timid, elevul strigat.

— Vino la mine.

Copilul, porni șovăind printre șirurile de bănci. Zeci de ochi îl urmăriră în mersul lui domol. Era centrul tuturor privirilor. Obrajii și urechile îi dogoreau, ca și când tot sângele din trup, i se îngrămădise acolo, iar în gât simțea un nod.

Când ajunse pe scenă, învățătorul îl mângâie, ca să-i dea curaj, apoi spuse pe un ton de sol impărătesc:

— Cornea Tudor, ești premiant întâiu in clasa patra și spre lauda ta, cel mai silitor elev din toată școala.

Un murmur de admirație țâșni fără voe din toate piepturile. Preotul și primarul, își manifestară sentimentele față de harnicul școlar, bătând discret din palme.

Invățătorul, alese din teancul de cărți câteva volume și le oferi lui Cornea, ca să le citească in clipele libere din vacanță. Erau cărți cu povești frumoase, cuprinzând faptele vitejești ale voevozilor noștri, sau descrieri ale locurilor minunate din țară.

Tudor luă cărțile la subsuoară și rostind, sau mai bine zis, mimând, un cuvânt de mulțumire, porni spre locul său din bancă. De astădată călca mai apăsat, incumetându-se chiar să înfrunte privirile, celor cari îl urmăreau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Omul de lângă el, nu-i spuse nici o vorbă. Părea că nu-l mişcă prea mult, nici solemnitatea distribuirii premiilor, nici faptul că nepotu-său, avusese un merit mai mare decât ceilalţi copii. Ba poate că s'o fi mirat, de ce se face atâta tărăboi, pentru aşa de puţin lucru. El se mulţumea să-şi netezească mereu, cu podul palmei, mustăţile stufoase, răsucindu-se plictisit în banca neîncăpătoare.

Învăţătorul mai rosti câteva nume, vre-o trei de fiecare clasă. Se perindară la catedră, primind răsplata în cărţi şi o vorbă bună dela dascălul lor, copii silitori, unii mai ruşinoşi, stând cu capul în pământ, alţii mai îndrăzneţi, vorbind mai mult decât se cădea, după cum era firea fiecăruia.

Când se sfârşi distribuirea premiilor, începură pregătirile pentru serbarea, cu care îndeobşte se încheie un an şcolar. Doi flăcăi voinici, apucară catedra şi o abandonară într'un colţ, ca pe ceva inutil, iar din tavan, se lăsă alene, în salturi anevoioase, o perdea de stambă, în chip de cortină.

In sală isbucni din nou zumzetul de glasuri vesele. Urmă partea cea mai atrăgătoare pentru micii spectatori.

Cortina se ridică, de astădată mai supusă şi pe scenă apăru un Mihaiu Viteazul, — cam mititel nu-i vorbă — spunându-şi pripit faptele vitejeşti, pomenind despre un cal, iute şi nărăvaş, care fusese, pe semne, uitat la grajd, şi mânuind prin aer un buzdugan închipuit. Apoi un băeţaş înalt şi uscăţiv, declamă o poezie, în care era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorba despre plăcerile, pe cari ni le pricinuește albul anotimp al iernei, răcorind puțin asistența, care se perpelea de zăduf.

Piesa de teatru fu înghițită ca un hap; la urmă se încinse pe scenă o horă îndrăcită. Un taraf de lăutari arămii, munceau instrumentele, ca să scoată cât mai multe efecte. Viorile trăgeau pe coarda subțire, țambalul îngâna sub lovitura ciocănelelor, iar contrabasul, mare și pântecos, sforăia, ținând isonul.

Copiii băteau cu opincuțele în podele și chiuiau, învârtindu-se, când la dreapta, când la stânga, cu mișcări repezi și dibace.

La o vreme, balaurii traseră câteva acorduri maiastre și jocul se sfârși. Cu aceasta și serbarea.

Lumea începu să se risipească. Învățătorul întovărășit de preot și primar, porniră pe drumul satului spre Cooperativă, unde erau cu toții membri și aveau să țină peste puțin timp, un sfat. Copiii o sbughiră pe ușă, ca niște păsări zăvorite în colivie. In cele trei luni de vacanță, zăvoaele vor clocoti de chiotele lor, Argeșul cu apa limpede și încropită, îi va scuti de vipia zilelor de vară; vor căuta prin cuiburi, puișorii golași și vor scotoci prin răgălii, racii, cu foarfeci la picioare.

Tudor Cornea, fala școalei din anul acesta, mergea alături de unchiu-său, Vasile Ciocănaș, fără să scoată vreunui o vorbă. Ce s'o fi vânturat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în mintea lor, nu se ştie. Copilul părea trist. Nici gândul că fusese premiat, nici cărţile, pe cari abia le purta la subsuoară, nici vacanţa, care se aşternea dinaintea-i cu toate plăcerile ei, niciunele nu aveau darul să zugrăvească pe figura lui, semnele bucuriei. Părea mai de grabă, că nu căpătase nimic, deşi ar fi meritat.

Uite colo pe Ivănuş, care tot anul s'a ţinut de drăcii şi acum a rămas repetent... Uite-l ce vesel e, par'că cine ştie ce isprăvi ar fi făcut. A luat o piatră şi ochieşte un sticlete, care se scarpină liniştit între pene, pe vârful unei crăci. Toată lumea e a lui.

Tudor şi Vasile, ajunseră din urmă grupul, în care era învăţătorul. Salutară şi deteră să treacă înainte.

— Bună ziua, Vasile, rosti părintele Busuioc.

— Sărutăm mâna părinte.

— Ei bravo, Tudore... spuse învăţătorul.

— Poţi să fi mândru de aşa nepot măi Vasile, adăogă părintele, crezând că-l măguleşte

— Bun, ce să zic, răspunse omul într'o doară.

— Acuma ce ai de gând să faci cu el?

— Ce să fac...!

— Dă-l să înveţe mai departe, nu sta pe gânduri, îl sfătui primarul.

— N'ar fi rău, îşi dădu părerea învăţătorul. E ştofă în el, să ştii de la mine.

— O fi, nu zic ba, dar vedeţi că şcoalele alea, mai mari, costă parale... şi de!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Costă, dar gândește-te cât poate el să câștige, după ce le-o termina. Sunt atâția prostănaci, cari dau busna acolo și ajung în fruntea treburilor, și el băiat silitor, să-și iroseaască vremea cu cine știe ce?

Tudor tăcea. Își plimba doar privirea, de la unul la altul. O undă de mulțumire îi însenină ochii. Aproba în gând. Frumos grăiau, pe placul lui.

— Eu i-am făcut socotelile, continuă Vasile. De pe urma lui n'o să am nici un profit, că doar nu-i copilul meu. Ce folos că o avea bani mai mulți, dar ia spune dumneata, cât o să treacă, până o încropi un gologan, despre care să poată spune: „Uite nene, ăsta e câștigat din munca mea". Poate nici n'oi mai apuca eu vremurile alea, că așa sunt școalele mari. Te învață câte'n lună și'n soare, până te fac tobă de carte și-apoi îți dau drumul orbiș în lume, să faci ce te tae capul.

— Ai și dumneata dreptate, răspunse învățătorul... Dar ăsta e copil, cum nu prea sunt mulți. De când îl am sub ochii mei, am ajuns să-l cunosc bine. Dă-l mai departe la învățătură și n'o să te căești. Tu ce zici băete? ceru el părerea lui Tudor.

— Eu aș vrea...

— El o să facă ce-i spui eu, întrerupse autoritar Vasile. Dacă n'are părinți și legea mi l-a da mie în grije, apoi va să mă asculte.

— Atunci o să-l faci plugar, prooroci învățătorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba plugar nu, că nici plugăria nu e mare pricopseală. Mie mi-s bătătorite palmele de coada sapei şi de coarnele plugului dar tot nu se vede sporul. Am un frate la Piteşti, care şi-a deschis atelier de croitorie. Ne-am înţeles să i-l dau, să-l înveţe meseria. După câţiva ani, dacă îi e mintea la treabă, îşi închipue şi el, o prăvălioară, să facă strae la oameni, că sunt destui desbrăcaţi în lumea asta.

— Cum ţi-e voia Vasile şi cu bine, spuse învăţătorul descurajat. Eu am crezut că vrei un sfat.

Ajunseră în faţa Cooperativei. Primarul cu învăţătorul şi părintele, intrară înlăuntru.

Vasile, porni alături cu Tudor, pierzându-se la o cotitură a drumului.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

Gânduri.

Toată noaptea. Tudor se perpeli pe patul de scânduri, din odăița scundă a lui Vasile Ciocănaș. Câte odată, își pironia privirea în tavan, prin întuneric. Niște puncte mici luminoase, ca niște steluțe galbene, îi jucau pe dinaintea ochilor. Își strângea tare pleoapele, dar nu era chip să-l prindă somnul. Îi venea să aprindă gazornița și să răsfoiască, lacom, cărțile, pe cari le căpătase drept premiu, dar îi era teamă să nu trezească pe văru-său Gore, băiatul lui Vasile, un proclete pălăvatic, de vre-o 16 ani, nevolnic și puturos, care avea o frică grozavă de armată. Spunea că el, într'o zi, când o tăia lemne cu securea, are să se facă a greși în degetul arătător de la mâna dreaptă.

„Să mai mă ia la armată, dacă pot", încheia el, mulțumit că descoperise deslegarea mântuitoare.

Gonit din casă de zăpușeală, Vasile dormea bumben pe prispa casei, sforăind înnecat. La răstimpuri, se sucea pe rogojină și iar prindea să sforăie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lângă Tudor, în pat, Gore, întins pe spate, horcăia cu gura deschisă. Pe o laviță brașovenească, Smaranda, nevasta lui Vasile, se trântise așa cum terminase seara lucrul: cu poalele fustei prinse la o parte, în betelie, cu tălpile picioarelor murdare de funinginea de pe coastele tuciului, de când mestecase mămăliga.

Ușa dela odaie era deschisă. Dinspre coșar se auzea o vacă, rumegând ritmic. In depărtări, un câine hămăia în somn. Vântul adia ușor, jucându-se printre ramurile pomilor. Muștele bâzâiau prin aerul înăbușit, schimbându-și locul.

Tudor se simțea mai stingher ca oricând, alături de trupurile acelea, cari cuprinse de somn, năpustite pe scândurile tari, erau lipsite de o preocupare mai aleasă. Se sculau în zori, munceau din greu, ca să-și țină zilele, mâncau te miri ce și iar se culcau. Făceau totul ca niște mașinării, pe cari le învârtești și merg. In creerul lor, nu putea încolți nici o sămânță mai de soiu.

Gândul îi fugi la sărmanii lui părinți, cari mai anțărț, pe la Rusalii, se duseseră pe malul Argeșului, să încarce o căruță cu nisip, dintr'o brebină de unde ia toată lumea din sat, la nevoie. Tot săpând la picioarele malului înalt, se făcuse o scobitură, ca o văgăună. Din pricina ploilor, pământul se afânase și când bietul Petre al lui Cornea, tatăl lui Tudor împlânta, mai cu osârdie sapa în nisip, iar Ioana, mama-sa, îl asvârlea cu lopata, grămadă, la o parte, de-odată porni să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

năruiască peste ei o halcă mare, care-i înghiți, ca pe niște gângănii netrebnice.

Copiii veniți cu vacile la păscut pe islazul din împrejurimi, au dat de știre în sat, dar era prea târziu. Când au tras oamenii pământul, cu casmalele în lături, i-au găsit înțepeniți, unul lângă altul, vineți la față, cu ochii bulbucați de apăsarea poverei. Pe la colțul gurei, li se prelingea un fel de spumă, amestecată cu firișoare de sânge.

Tudor s'a cutremurat, un suspin i-a umflat pieptul și un țipăt sfâșietor a umplut prundul râului. Nici n'a mai fost în stare să plângă, atât de neașteptată și groaznică era privelișteа. Durerea îi zăvorise isvoarele lacrimilor.

După câteva zile, s'a trezit întins pe patul, în care stă și acum. La căpătâiul lui, veghia Smaranda, bocindu-se cu sughițuri. Se prăpădise soră-sa.

Tudor, retrăia, cu o percepțiune mută a amănuntelor, clipele acelea jalnice. Tresări, voind să alunge dinaintea ochilor, o vedenie înfricoșetoare.

De atunci, el trebuia să asculte de Vasile, un om bătăios, gâlcevitor și fără suflet. Lui i-l dăduse judecătorul în grije, să-i țină loc de tată, până când o trage sorții. Ce spunea el, aia trebuia să facă, nu-i era îngăduit să se împotrivească. Dacă el vrea să-l facă croitor, trebuie să se supună.

Tudor, se simțea puternic să săvârșească ceva mai mult decât să împungă toată ziua cu acul și să netezească, cu fierul de călcat, hainele fite cui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'a spus primarul eri, când mergeau pe drum, că el n'a luat niciodată ȋpremiu şi cu toate astea e primar? Va să zică, el poate să ajungă ȋntr'o situaţie mai bună, chiar deputat, cum e ȋnvăţătorul din comuna vecină. De ce nu?

Mintea ȋnfierbântată a copilului, lucra cu sârg, depănând tot felul de gânduri. Se văzu, aşa ceva, ca un om cu slujbă ȋnaltă, trecând prin satul ȋn care copilărise, salutat cu respect de toţi, lăudat de unii, pismuit de alţii. Se ȋnchipui ȋmpărţind porunci şi fiind ascultat cu smerenie, dând sfaturi mustrând, pentru greşelile lor, pe cei mici, ori ajutând din prisosul bogăţiei sale, pe cei nevoiaşi.

O voce răstită, bufni, ca un plesnet de bici, ȋn pragul odăii.

— Hai bă, ce v'aţi dat lenii! Scoal, Smarando. n'auzi vaca mugind a flămândă?

Se luminase de ziuă. La răsărit, soarele se ridică ȋnvăpăiat. Smaranda, sări de pe laviţă frecându-se la ochi, căscă lătăreţ, se ȋntinse, desmorţindu-şi oasele strivite de scândura tare, pe care dormise, eşi ȋn tindă, duse ţâţa urciorului la gură, apoi aplecându-se, slobozi apa ȋn şuviţe subţiri, ȋn mâna făcută căuş, se spălă şi la urmă se şterse cu mânica largă a iiei.

Pe Tudor, glasul lui Vasile, îl ȋntoarse la adevăr. Fu ca un val de apă rece, care s'ar fi revărsat din tavan. Se ridică ȋn sus şi şezu câtva timp, pe marginea patului, cu capul ȋn mâini, ameţit de nesemn.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gore nu se sinchisea de nimic. Dormea vârtos înainte, schimonosindu-și fața, în strâmbături reflexe. Trăia în vis. Nu-l clintiră, nici glasul lui tat'-său, nici musca șugubeață, care da târcoale în jurul gurei deschisă, gata să scape în ea ca într'o prăpastie.

Tudor îl sgâlții de mânică.

— Hai Gore, scoal' că e târziu.

Flăcăiandrul deschise numai o jumătate de ochiu albuminos, mestecând supărat, proteste mormăite.

— Scoal' Gore, că uite, badea Vasile a luat urciorul cu apă, să te ude.

Gore țâșni drept în picioare, cu mâinile întinse, gata să se apere. Îi era o silă grozavă de apă. Mai bine să fi aruncat pe el un mușuroi de furnici.

Afară, în aerul purificat de filtrele nopții, Smaranda, stâlcită jos, mulgea vaca, masându-i ritmic ugerile roze. Vasile făcea surcele, dintr'o doagă de hârdău surpat. O găină cotcodăci în bătătură, vestind cotidianul eveniment.

— Ia vezi mă Gore, unde se duce porumbaca aia, că s'a învățat să ouă prin bozii, vedea-o-aș în oală, porunci Vasile.

Smaranda aduse laptele, muls proaspăt, cu spumă d'asupra, potrivi oala pe pirostrii, luă un mănunchi de aschii și ațâță focul. Vâlvătaia cuprinse oala înnegrită de fum. Femeia se repezi în casă, după un codru de mămăligă rece, învelit în șervet și o strachină cu patru linguri de lemn. Făcu din mămăligă patru bucăți și le rândui pe o măsuță, în jurul strachinei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce mâncară laptele, Vasile își răsuci tacticos o țigare, vorbind apăsat și leneș:

— Azi, mă abat pe la domnul Traian, să vedem ce face cu iarba din grădină de lângă gârlă. Dacă ne-om învoi, o cumpăr, să avem ce da la prăpădita asta de vacă. O să-l rog să mi-o dea mai pe eftin, că și eu l'am ascultat, de câte ori a avut nevoie.

Cum nu-i răspundea nimeni, mai trase câteva fumuri din țigară, apoi se răsti la Gore:

— Tu ce stai cu gura căscată la mine? la vaca de funie și șterge-o.

— Tot la fermă?

— Tot, că nu s'a întors boierul dela oraș. Dar bagă de seamă, nu fii netot, să-mi faci vre-o șotie, c'apoi de...!

— Dacă văd vre-un logofăt, spui că mi-a scăpat.

— Ba, fă așa, să nu te vadă nimeni.

— Merg și eu, îndrăsni Tudor, căruia îi plăcea să fie împreună cu Gore, fiindcă îi făcea tot felul de ghidușii.

— Ba bine că nu! Îți e a joacă, nu-i așa? Dar ceapa pusă pe locul lui tat'tău, cine vrei s'o plivească? N'ai văzut că au copleșit-o buruienile?

Tudor se 'ntristă. Nu-i venea bine când îl certa. El făcea toate, fără mult ghes. Ce adică frumos, nu poate să-i vorbească? Tot răstit, tot cu vorba mânioasă?

Dacă nu i-ar fi fost frică, ar fi vrut, drept răsbunare, să 'ntrebe, când o să-l ducă la croitorie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că acolo poate e mai bine, frate-său o fi om mai de 'nțeles.

Luă o săpăligă la spinare și plecă.

Singurul lui adevărat prieten era un cățeluș cu părul tărcat și cu urechile blegi, care se puteà mândri că nu aparține nici unei rase. Era cum s'ar spune, propriul lui strămoș. Nu fusese nici măcar dăruit cu vre-un nume. I se spunea doar Cuțu. Tudor împărțise de multe ori cu el, mămăliga rece, care i se lipea de cerul gurii, de abia putea s'o înghită. De aceea, când îl văzu sărind peste gardul de nuiele din dosul casei, câinele îl urmă, târând după el o coadă sărăcăcioasă, pe care poate de rușine, se silea să și-o ascundă între picioare. Trecură printr'o livadă de pruni, coborând în jos, la malul gârlei, o apă mititică și cuminte, care șerpuiește ca un fir de argint, printre malurile negre, dar pe vreme ploioasă, își umflă apele, svârcolindu-se și vuind, ca un uriaș burzuluit. E gârla Ștefăneștilor, venită de departe, dintre dealuri, străbate tot satul pe la mijloc și o ia apoi pe luncă, printre semănături, ca să se verse, tăcută, undeva în Argeș.

Locul unde trebuia să se ducă Tudor, era alături de casa părintească. De câte ori o vedea, aducerile aminte îl întristau. De la moartea părinților, casa ședea pustie, cu ușile zăvorite. Lumea scornise, că pe acolo joacă noaptea stafii. Grădina o semăna Vasile. Nu era mare, să tot fi avut zece prăjini, dar era bună pentru zarzavaturi, că era toată ziua în bătaia soarelui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tudor se aşează jos, muncindu-se să-şi scoată un ghimpe din talpă, apoi luă săpăliga şi început să macine domol, coaja scorţoasă a pământului, ferind cu dibăcie firele de ceapă.

Soarele ajunsese la mijlocul boltei, când Tudor plivise jumătate din strate. Simţia cum îl sfâşie un fel de toropeală. Razele fierbinţi, i se înfigeau în piele, ca nişte ace. Mâinile îi erau moleşite, de abia mai ţineau săpăliga. Nici foame nu-i era. Mai de grabă ar fi vrut să doarmă.

Lângă hotarul cu locul vecin, era un nuc stufos, cu umbră deasă sub el. Tudor îşi puse pălăria drept pernă sub cap, la rădăcina nucului şi tot ascultând pitpalacii şi cintezoii cum ciripeau în cuprinsul siniliu, adormi.

Dacă n'ar fi lătrat Cuţu, care se culcase cu botul pe labe lângă el, ar mai fi dormit poate multă vreme.

Era într'amurg. Soarele asfinţea într'un guler de nori roşii lăsându-se spre apus, în dosul bisericei, de par'că vroia să rămână agăţat pe crucea din vârful turlei. Atunci îşi dădu seamă că de prânz n'a fost acasă. Dormise somn greu, pe pământul gloduros şi tot se simţea obosit.

„Ce-o fi zicând lelea Smaranda? Dar badea Vasile? O! mai ales el".

Iar o să-l certe, iar o să-l facă de ocară în faţa prostănacului de Gore şi ăla o să rânjească încântat.

Să le spună că a dormit? Să mintă că... La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urma urmei, de ce să mintă! Ce faptă rea a făcut, el, dacă l'a luat somnul? Dar stratele au rămas neplivite! Asta-i asta.

— Hai Cuțule.

Își luă inima'n dinți și purcese spre casă.

In curte, Smaranda, prinsese ceaunul între tălpile picioarelor și mesteca mămăliga. Cocoloașele desprinse de pe făcăleț, se risipiau pe jos. Cuțu, se repezi să le lingă din țărână.

Vasile nu se zărea pe nicăieri.

— Unde ai stat până acu? îl întrebă femeia, sbicindu-și cu șorțul, broboanele de sudoare de pe frunte. De ce n'ai venit de prânz, la masă?

— Păi să vezi lele Smarando, nu-mi era de loc foame. Plivisem vreo cinci strate și pe urmă m'a cuprins o oboseală, de par'că mi se topeau oasele... și m'am culcat.

Ultimele cuvinte, le spuse tare și răspicat, ca omul hotărît să înfrunte orice primejdie. Dar Smaranda era o fire blajină și-l iubea. Era doar copilul soru-si. Atâta nepot avea și ea. Ba deseori îi lua și apărarea, când bărbatu-său tăbăra pe el, din te miri ce.

— Acuma oi fi flămânzit?

— Nu zic ba... Dar badea unde este?

— Apoi a plecat de dimineață și dus a fost. Nici până acu nu s'a 'ntors... Păcatele lui... Cine știe pe unde își face vacul.

Tudor se ospătă și urcându-se pe patul de scânduri, continuă somnul început sub nuc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

Ca să treacă vremea.

Trecuseră câteva săptămâni şi Vasile, nu mai pomenea nimic, despre plecarea la croitorie.

Tudor bănuia că s'o fi răsgândit, hotărîndu-se să urmeze sfatul învăţătorului.

Copilul işi trăia viaţa lui obicinuită; noaptea în odăiţa scundă, pe scândura acoperită doar cu un ţol destrămat; ziua, cu vaca la câmp, ori cu roboteala pe lângă casă, că era priceput la toate şi-i mergeau mâinile, ca spârnelul, pe ori ce apuca.

Ii mai rămânea şi timp pentru joacă, mai ales când ai casei se duceau la muncă, pe la a ţi Era copil doar şi îi da inima brânci, când vedea tot poşidicul satului, că aleargă şi sburdă după cum îi este voia. Rău, cu dinadinsul, n'ar fi făcut Doamne fereşte! Dacă se 'ntâmpla uneori, să iasă altfel de cum socotise el, atunci îi încăpeau urechile, pe mâna neiertătoare a lui unchiu-său, care nu i le slăbea, până nu le făcea aidoma ca racul fiert.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dă-i pace bre omule, ce n'ai inimă în tine? protesta Smaranda furioasă. E copil, greşeşte şi el câteodată. Greşim noi ăştia, în toată firea, care ne ţinem că avem mai multă minte, d'apoi el, că-i o loază.

— Nu te mai amesteca unde nu-ţi fierbe oala. Aşa înţeleg eu să-l cresc, răspundea morocănos, omul.

— Adu-ţi aminte ce făceai tu, când erai ca el, că băgaseşi în sperieţi pe ăi bătrâni. Nu spuneau ei?

— Taci din gură muiere proastă, nu vorbi aiurea, că acu îţi dau între coarne.

Femea înghiţea în sec, ca să ocolească gâlceava, iar bărbatul îşi căuta de treabă, călcând apăsat, cu aere de stăpân, mormăind înjurături prin stuful mustăţilor.

Lui Tudor îi era ciudă, că pe el îl ceartă mai des decât pe Gore şi slavă Domnului! Gore e un zurbagiu de nu-şi încape în piele. E el prost la treabă, dar la drăcii nu-l întrece nimeni. Poate că e mai şmecher, ştie să se strecoare cu dibăcie printre pumnii lui tat'-său, şi spune minciunile mai uşor ca „bună ziuă", aşa că nu-l prea dovedeşte lesne. Altfel, ar trebui să mănânce mai multă bătaie, decât mămăligă. Şi-apoi, Tudor îi vine doar nepot, pe când Gore e fi'-său. Dar la asta nu se prea gândeşte el. Îl ştie pe Vasile, că atunci când îl mănâncă palma, nu mai caută la rudenie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o Duminică după amiaz', Vasile și Smaranda, se pregăteau să plece la o nuntă. Gore se dete pe lângă Tudor și-i șopti, clipind șiret din ochi:

— Te învoiești cu mine la ceva?

— Spune.

— Vreau să știu dacă te 'nvoiești!

— Intâiu spune-mi la ce?

— Hai la râu...

— La râu?

— Să ne scăldăm, că prea e mare vipia.

— Asta n'ar fi cine știe ce! Am mai fost noi și altădată...

— Da, dar o să ne scăldăm altfel decât până acum, spuse Gore enigmatic.

— Ai găsit vre-un vad mai bun?

— Nu. Vadul vechiu e destul de bun, că e nisip și pe mal și în fundul apei, nu ne julim picioarele de pietroaie... Altceva am găsit...

— Ce? întrebă Tudor curios.

— O să ne scăldăm călare...

— Cum călare?

— Stai să vezi! Eu, tot ducându-mă cu vaca la câmp, am băgat de seamă ceva!

— Zii...

— Moș Bârlog are doi cai, adică ai lui ginerisău, și vine cu ei la iarbă, în fiecare zi, dincolo de ștubeu, unde e pluta aia, scorburoasă. Mai întotdeauna, îi împiedică și el pleacă să-și vadă de alte treburi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi ce vrei să facem?

— Mă da' prost eşti!

— Oi fi!

— Nu pricepi? Luăm fiecare câte un cal, încălicăm şi intrăm în râu. Putem să ne băgăm unde e apa mai adâncă. Ştii tu cum înnoată calul?

— Nu.

— ... Ca un peşte... Numai capul îl ţine afară şi sforăie, că sare apa la nările lui, de par'că dai cu praştia. Şi uite aşa..., uite aşa merge, lin şi repede ca o barcă. Mi-a spus şi mie al lui Bondoc; el are cal şi se duce mereu... Tare bine trebue să fie... Hai să încercăm şi noi.

Gore aştepta răspunsul, dar Tudor tăcea.

— Ei, ce facem?

— Eu la râu merg, dar pe cal nu mă sui. O fi vre-un cal nărăvaş şi mă trânteşte, de o să-mi pară rău toată viaţa. la tu unu', bagă-l în apă, fă ce vrei... Mie dă-mi pace să mă scald, ca şi până acum. Ştiu oleacă să înnot şi-mi place mai mult, decât călare.

— Mare capsoman eşti mă!

Tocmai atunci, Vasile şi Smaranda, gătiţi cu ce aveau mai de preţ în dulap, eşiră din casă. Smaranda îşi rumenise pometii cu foiţă şi se înfăinase cu niţică pudră din cutia, pe care o cumpărase cu doi ani mai înainte dela bălciul de Sf. Ilie, din Câmpulung. Şi cum îşi legase ea testemelul înflorat, la o parte, strânsă la mijloc în catrinţa cusută cu fir, părea mai tânără şi mai frumoasă; călca sprin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenă alături de bărbat'-său, ba ar fi fost și mai sveltă, dacă blestematele de ghete cu tocuri înalte, n'ar fi stingherit-o.

— Noi ne ducem, grăi sever Vasile. Voi aveți grije p'aci, până ne înapoiem. Să nu faceți vre-o blestemăție, că vă 'ntorc pe dos, ați înțeles?

— Am înțeles, îngăimară copiii, cu gura pe jumătate.

După ce plecară ei, Tudor căută lung în ochii lui Gore și pufni în râs.

— De ce râzi?

— Mai scaldă-te călare, dacă-ți dau meșii!

Gore părea furios.

— Ba îmi dau și încă sdravăn. Ce o să păzim acasă, ale averi? Inchidem frumușel poarta pe dinăuntru și apoi sărim peste ea. Tata se 'ntoarce târziu, că e nuntă cu masă mare și lui îi cam place să se cinstească. O să vie când se'ntunecă.., Până atunci ehe! noi suntem acasă. Nici n'o să știe că am plecat.

Tudor nu se lăsa ușor convins.

— Hai mă, ce dracu' ești așa? Las' c'o să-ți vie ție roaga..! Să mai pofteşti!.. Ce crezi că eu nu știu, că tu ai spart paharul de pe dulapul din odaia mare?

Gore vorbi cu înțeles, privind șiret și așteptă efectul.

— Bine mă, hai... dar să ne grăbim, că se face târziu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Puseră lacătele la odăi, ascunzând cheile sub o piatră, proptiră poarta cu un par pe dinăuntru şi pândind, când nu trecea nimeni pe şosea, săriră ca nişte veveriţe peste uluci.

Gore trase de mânică pe Tudor, desfăcu pumnul şi-i arătă câţi-va gologani, lucind în palmă.

— Luăm o juma' de pâine dela al lui Blegu. Ştii, apa te trage şi când o fi să flămânzim, e cozonac, nu altceva.

Târguiră o bucată de pâine, apoi cotiră pe drumul de ţară printre lanurile de porumb şi grâu.

Pulberea fierbinte, le frigea tălpile. In zare, aerul încins, juca pâlpăind.

Mergând, trecură pe lângă o pepenărie. Pepenii verzi şi galbeni, încurcaţi prin vrej, se lăfăiau la soare.

Gore se uită cu jind. Ii lăsă gura apă. Plescăi de câteva ori limba de cerul gurei, rotindu-şi privirea peste tot câmpul, apoi întrebă pe Tudor:

— Tu vezi pe cineva?

— Unde?

— Pe aproape... Pepenii ăştia mi se pare că sunt ai lui alde Spânu... La urma urmei, ai cui or fi..., eu vreau să „cumpăr" unul zemos.

— Astâmpără-te, îl dojeni Tudor iuţind pasul.

— Ce-ţi pasă... Tu ia-o înainte...

Gore se repezi între pepeni, cercetă zorit vrejurile, alese unul verde dolofan, şi luându-l în braţe, alergă după Tudor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Îl mâncăm când ajungem la ștubeu... Bun trebuie să fie..., ca mierea; i-auzi cum pârâie...

Ștubeul, era un isvor cu apă rece și limpede, în scorbura unui salcâm găunos, la marginea zăvoiului. Apa, care curgea din isvor, făcuse la spatele trunchiului, o băltoacă nomoloasă, în care se zice că mișunau șerpi. Apa era verde, plină de nufăr, lintiță și papură.

Când ajunseră acolo, se așezară la umbra frasinilor, Gore trânti pepenele de pământ, spărgându-l în două, oferi bucata mai mică lui Tudor și începură să mănânce.

— Așa pepene zic și eu... Scump, dar face...

Gore râse lăbărțându-și gura până la urechi, mulțumit că din creerul lui, țâșnise o glumă atât de isbutită, scuipând sâmburii și ștergându-se cu mânica pe bărbie, de zeama, care se prelingea îmbelșugat, din carnea pufoasă și roșiatecă a pepenelui.

— Hai, înghite mai repede, că ne apucă noaptea, îl îndemnă Tudor...

Când din falnicul fruct, nu mai rămăsese decât un morman de biete coji scofâlcite și de sâmburi lucioși, plecară mai departe, sătui și răcoriți.

După o bucată de drum, Gore își potrivi mâna streașină la ochi.

— Mi se pare că avem noroc... Uite-i.., pasc..! Dacă ar fi și singuri, atunci, pe ei mă!

De bucurie, svârli cu pălăria în aer.

Caii păsteau liniștiți. Picioarele de dinainte le

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

erau priponite. Când se mutau din loc, săreau chinuiți în sus, par'că erau șontorogi.

— Moș Bârlog nu se vede nicăieri, se asigură Gore.

Dar dacă vine?

— Nu vine.

— De unde știi?

— Îi cunosc eu obiceiul... Hai să-i despiedicăm..

— Ia unul pentru tine, se impotrivi Tudor, care nu prea avea încredere în ce știe văru'-său.

— Mă, să nu-ți fie frică... Uite, dacă vrei, luăm numai unul și încălicăm amândoi pe el... Eu în față, tu la spate.

— Altă treabă n'am!

— Mă gândesc la tine, ce-oi păți, când o afla tata, că ai spart păharul...

Urmă o clipă de tăcere.

— Dar, cum să facem? întrebă Tudor, cam în silă.

— Las' pe mine. Te 'nvăț eu.

Caii nici nu se sinchiseau de ce se petrece în urul lor. Pășteau nepăsători, apucând cu buzele cărnoase firișoarele de iarbă, cari trosneau, ca un geamăt, când le smulgeau.

Gore se apropie, pe brânci, de unul din ei, îi desfăcu legătura dela picioare, apoi îi desfășură funia de după gât și plecară spre râu. Până la malul Argeșului nu mai era mult. Apa sclipea în bătaia soarelui, ca oglinda. Unde curgea mai repede, valurile aveau coama înspumată. Pe la bulboane, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răsucea în vârtejuri și clipocea, isbindu-se de mal.

Ajunși pe nisip, se desbrăcară în pielea goală.

— Tu te așezi piuă, lămuri Gore... Intâiu încalec eu. După aia, pui piciorul pe al meu, ca în scară și te trag sus.

Așa și făcură. Când amândoi erau călare, mârțoaga costelivă icni, apoi prinse să sforăie și să se dea îndărăt. Nu era învățată decât la ham. Simțind povara aceia neobicinuită în spinare, puse capul în piept și încordându-și puterile, se opinti, asvârlind în aer, cu picioarele dinapoi.

— Ți-am spus eu! făcu Tudor, palid, dar cu oarecare mândrie, ca omul căruia i s'au adeverit spusele.

— A dracului mârțoagă!...

— Mă dau jos...

— Stai că se domolește... Așa face la 'nceput, până se 'nvață.

Gloaba înaintă vre o câțiva pași, apoi asvârli iarăși cu copitele în vânt. Cei doi călăreți se clătinau, ca niște copaci bătuți de vijelie. Gore își înfipsese sdravăn degetele în coama calului și se ținea strâns. Tudor cuprinse tovarășul din față cu brațele, peste mijloc. In smuceală își plesniră capetele, pocnind ca niște bile de popice.

Gore înfuriat, repezi câteva călcâie convingătoare, în burta calului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă-l domol, stărui Tudor, cu inima cât un purice.

— Ce, se pune el cu mine? Îi arăt eu cine sunt!

Animalul înghioldit, se supuse, intrând în apă. Merseră aşa, în sus şi în jos, de mai multe ori, chiuind şi îndemnând. S'ar fi bucurat ei şi mai mult, dacă nu i-ar fi glodit şira calului slăbănog.

Când plăcerea era în toiu, fiindcă dăduseră de un loc mai adânc, unde calul începuse să înnoate, deodată o voce cavernoasă, ţâşni de pe malul, unde se desbrăcaseră.

— Mă spurcăciunile dracului, de ce mi-ai luat calul? Mânca-v'ar ciorile, de blestemaţi. Nu vă e ruşine obrazului! Veniţi voi încoace, că vă măsor bâta asta pe spinare.

Când întoarseră capul, înlemniră. Moş Bârlog, mititel şi gheboşat, agita un ciomag în aer, dând din mâini şi strigând mâniat, de era cât p'aci să-i sară ciubucul din gură.

Călăreţii îşi cam pierdură cumpătul. Socoteala de acasă nu li se potrivise cu cea de la râu. Fiind Duminică, moşul nu se mai dusese acasă, ci se culcase undeva, în iarbă, la umbra unui tufan. Gore trase câţiva pinteni din răsputeri şi cârmi spre malul celălalt.

Când eşiră din apă, calul se opri, râcâind cu copita în nisip. Îl mânca pielea şi avea chef să se tăvălească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Copiii săriră jos.

Moș Bârlog striga și fluera țuguindu-și buzele

— Ptru! nea! Ptru! nea!

După ce-și făcu mendrele, calul trecu râul îndărăt, ducându-se blând și ascultător, drept la stăpân'-său.

Moșul îl luă de funie, merse câțiva pași și se aplecă în jos.

— Hait! exlamă Gore, pălind.

— Ce e?

— Hainele!

— Vă arăt eu vouă, haimanale împelițate. Veniți mâine la mine, după bulendre!... O să vă dau pe coaje, să mă țineți minte, strigă moșul amenințând.

Apoi împătură hainele și-și văzu de drum.

— Ce ne facem? întrebă Gore, abia stăpânindu-și râsul.

— Pe mine mă întrebi? Spune tu, că tu ai vrut să luăm calul.

Tudor aproape plângea. Să-l fi tăiat în bucăți, n'ar ti putut spune, în clipa aceia, cam ce ar trebui să facă.

— Acu, hai să trecem înapoi, ce o să înoptăm aci?

O luară pe unde era apa mai mică și trecură dincolo.

Tudor încercă să-și dea părerea:

— Să-l rugăm... l-ași pupa și tălpile... Mai bine să mă bată el, decât badea Vasile...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mergem, dar așa în pielea goală? obiectă Gore, nepăsător.

— Gore, Gore, în ce belea mai băgat, se tângui Tudor. Ce e de făcut? Cine m'a pus să mă iau după capul tău ăl sec. Mai bine spuneam că eu am spart paharul, ce era să mă omoare?

— Da'ce, acuma o să ne omoare?

— Nici bine n'o să ne fie.

— Nu te mai boci ca o muiere. Scăpăm noi și de asta...

Începuse să se'nsereze. Amândoi ședeau pe nisip, tăcuți, munciți de același gând.

— Știi ce? Așteptăm să se facă întuneric și apoi plecăm acasă, propuse Gore.

— Despoiați?

— Păi dar cum? Cunosc eu o potecă prin dosul casei popii, care iese prin porumbi, la grădina lui nea Fănică al Paraschivei, trecem șoseaua în fugă coborîm la gârlă și mergem prin apă, până acasă.

— Mie, așa cum sunt, tot nu-mi vine să merg. Hai să ne oblojim, barem, cu niște bozii, ca paparudele...

— Dacă e 'ntuneric, nu ne vede nimeni...

Tudor găsi că alceva mai bun de făcut, nu au. Roua, începuse să-i ciupească în spete. Nisipul se răcise. Întinsul pustiu al apei în pragul înserării și vuietul sonor al undelor, îi înfricoșa.

Porniră, strecurându-se pe mezuină, alături cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drumul. Foile aspre, le însemnau dungi roșii pe piele.

— Gore, Gore, cine m'a pus să mă iau după capul tău ăl sec, se văita Tudor, de cât ori îl glodea vre-un bolovan la tălpi, sau îl pișca vre-un ciulin.

— Taci să nu ne simtă câinii popii.

Dar de geaba... Un hămăit de dulăi întărâtați, cari se apropiau în goană, sfâșie liniștea serii. Despoiații, o luară la fugă, mai aprig, sărind încă două garduri de nuiele. Din zgârieturile crestate în piele, ca niște semne ale alfabetului Morse pe o bandă de telegraf, sângele curgea abundent, dar ei n'aveau timp să simtă durerea.

Când ajunseră la grădina de zarzavat, nu mai puteau înainta decât cu grije. Până atunci porumbul înalt, îi ferise de vederea cuiva.

Șezură pitulați după un pom, așteptând să se mai rărească trecătorii. Când socoti momentul prielnic, Gore comandă:

— Acuma!

Și-o sbughiră din loc, cât îi țineau picioarele.

Dar în urma lor, din întuneric, isbucni o hărmălaie grozavă.

„Fugiți mă!... Uite dracii în pielea goală... păzea, păzea mă...“

Nu se opriră decât în fața gardului scund dinspre gârlă. In casă era întuneric... Se mai liniștiră... Asta însemna, că nuntașii, nu se întorseseră. Cât ai da în cremene, săriră pârleazul, descuiară la odăi, scotociră într'un dulap și-și luară alte rufe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Abia se văzură îmbrăcaţi, când pe poartă intrară Smaranda şi Vasile.

Ce e cu voi? întrebă femeia într'o doară, fără să bănuiască ceva.

— Ce să fie. Iacă bine, răspunse Gore. Numai că la pleçare, aţi închis motanul în odaia mare, a sărit pe dulap şi a spart un pahar...

* * *

Bietului Tudor îi fu sortită iarăşi o noapte fără somn. Avea un ghimpe în inimă, care nu-l lăsa să dea ochii în gene.

„Cum dracu îi vine lui Gore să doarmă aşa ca un trântor, când mâine poate veni moş Bârlog, la badea Vasile, să-i spună tărăşenia dela râu? Mare nesimţitor. Uite-l cum doarme, ca în zilele tihnite, cu faţa în sus, cu picioarele întinse, cu mâna îndoită sub cap, răsuflând prelung şi regulat".

De necaz, Tudor îi repezi un ghiont în şale. Gore se trezi, mormăind:

— Astâmpără-te mă!

— Asculţi, Gore?

— Lasă-mă 'n pace!

— Mă, n'auzi? Ce facem cu hainele?

— Care haine?

— Nu ştii?... Moş Bârlog... la râu... eri... când cu calul...

— Aha!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Scoală-te să ne 'nțelegem, că eu nu mai am odihnă. Tu ești de vină, că ai luat calul, ba m'ai îndemnat și pe mine să încalec... Dacă ai fi fost cu cap, mă lăsai să stau pe mal. Când aș fi zărit pe moș' Bârlog, îți dam de știre, luam hainele și fugeam în vre-un tufiș.

— Ție de haine îți e!

— Și de haine, dar și de gura lui badea Vasile, dacă o să scăpăm numai cu atât.

— Păi dacă mă băgaim numai eu în apă cu calul, tot ar fi venit inimă acră să ne pârască.

— Da, dar eu n'aș fi avut nici o vină!

— Ba aveai, că ai plecat la râu fără voie.

— Nu era mai bine să mă fi lăsat în pace? Mă iau eu după devla ta, a proastă.

— De! Eu nu sunt premiant. Ce să fac!

— D'aia mi-e și mie necaz, că eu sunt și mă iau după unul, care nu e.

La început vorbiră în șoaptă, pe urmă nițel mai pripit și mai tare. Până la sfârșit, ridicară amândoi glasurile, încât Smaranda, care dormea ca de obiceiu pe laviță, se deșteptă:

— Ce faceți gură mă, acolo?

— Eu nu fac... Tudor nu mă lasă să dorm.

— Ce Tudor, că vă aud pe amândoi.

— a început.

— Ba el, că el m'a îndemnat să luăm ca...

O pișcătură sdravănă, îi tăie pofta să mai continue.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Culcați-vă lighioane afurisite. Să nu mai aud gălăgie, că vă ia Han-Tătar. Nici noaptea n'aveți astâmpăr.

Smaranda se potrivi pe [illegible]
și adormi din nou.

Când se convinse că nimeni nu-i aude, Gore șopti mustrător:

— Vezi mă, ce erai să faci? Cine e mai prost dintre noi amândoi?

— Bine că nu ne-a auzit badea Vasile. Vorba e, ce facem?

— Vedem noi!

— Ce să mai vezi, că n'avem timp de pierdut.

— Eh! Mare lucru o bătaie...

— Ba eu nu vreau. Mai bine, să ne ducem mâine de dimineață la moș Bârlog, să-l rugăm, cu cerul și cu pământul, să ne dea lucrurile îndărăt.

— Crezi că se 'nduplecă?... Ți-ai găsit...

— Ei, dacă nu vrea, voia lui Dumnezeu, noi trebuie să încercăm.

— Dacă n'o vrea, atunci...

Gore tăcu. Părea că se gândește la ceva temeinic. Se ridică în coate, rumegând o idee. Capul lui era mărginit pentru alte treburi și domol la înțelesul altor lucruri, dar sămânța rea, încolțea numai decât. Pe când în mintea lui Tudor, singura scăpare era rugămintea și vorba frumoasă, Gore căuta să născocească altceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei, dacă nu vrea...? Zii.

Fii fără grije.. Ni le dă el singur, că n'o să aibă încotro... Numai să fie așa cum gândesc eu.

— Crezi ?

— Pui rămășag.

— Spun-mi și mie.

— Ai să vezi tu mâine... Acum lasă-mă să dorm.

Și se întoarse cu fața la perete, adormind degrabă.

Tudor se muncea să afle ce i-o fi trăsnit lui Gore prin cap. Ceva bun, de sigur, nu.

In odaie era tăcere. Numai mușteie bâzâiau, alergând de colo până colo, ca să-și caute un loc. Prin singurul ochiu de geam, un mănunchiu de raze de lună, se furișară sfioase, oprindu-se pe soba, care în lumina acea palidă, părea o stafie, învăluită în giulgiu alb.

* * *

Nici nu se luminase bine de ziuă, când Tudor se trezi buimac. I se părea că are o datorie de împlinit, dar nu-și da bine seama, ce. Deodată îi licări în amintire, întâmplarea din ajun. Grija de ce o să fie, îi alungă tot somnul.

„Când o să scap odată de necazurile astea ? se gândea el. Par'că atunci când ești de capul tău, slobod să te cârmuești după poftă, nici nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

faci atâtea pozne. Cum ai pe cineva, care să te certe pentru o faptă ne la locul ei, dai dintr'una, într'alta".

La cântatul cocoşilor, toţi ai casei erau în picioare. Prin aer plutea un miros de pământ ravăn. Roua înflorise pe fiecare fir de iarbă. Găinile cotcodăceau în bătătură, ciugulind râme, păsările se întreceau în cântece, vesele că sunt slobode să sboare pe unde vor, cât e zarea de întinsă; cucul, spânzurat într'un vârf de pom, îşi silabisea numele; ciocănitoarele boncăneau cu ciocul în coaja copacilor, ca într'o toacă; mierloii se chemau între ei, cu glasul lor gros şi rostogolit din guşe.

Pe drum, pâlcuri de flăcăi şi fete, cu sapele la spinare, treceau voioşi spre câmp, la prăşitul porumbului.

— Tată, spuse Gore, mie mi se pare, că pe la luţerna noastră din câmp, umblă cineva.

— Ce spui? tresări Vasile posomorându-se.

— Aşa-mi dau eu cu gândul.

— Ai băgat de seamă ceva?

— Acum câteva zile, când am fost pe-acolo, era tăvălită la capul din spre potecă.

— Să-l ferească Maica Domnului, pe ăla care l'oi prinde.

— Eu m'aşi duce cu Tudor, să pândim, poate ne-o pica în leasă.

— Duceţi-vă, că eu n'am timp de asta. Dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prindeți pe cineva, veniți fuga și-mi dați de veste, că-i arăt eu câte parale face sfanțul.

Locul cu luțerna, se afla spre râu în dosul ștubeiului și era luat cu arendă, pe vreo cinci ani, de la domnul Florian, stăpânul unei moșii mari, care se întindea din șoseaua națională, trecea peste linia ferată, care duce la Câmpulung și se sfârșea tocmai aproape de podul Bănănăilor. Locurile cu pământ gras și ferite de inundații, le cultiva el. Cu arendă, da numai pe cele mai sterpe și tot pe la marginile moșiei.

Lui Gore atât ia trebuit, învoială de la tat'-său. Făcu vesel cu ochiul lui Tudor și plecară împreună.

— Iar umbli să faci vreo poznă și vrei să mă târăști și pe mine, spuse Tudor neliniștit.

— Mă, dar uituc mai ești!

— De ce?

— N'a fost vorba să ne luăm hainele dela moș Bârlog?

— A fost.

— Atunci taci din gură și vino după mine.

— Unde mergem?

— Unde ne-a trimes tata, la luțernă.

— Păi de-acolo vrei să le luăm?

— D'acolo.

— Ești într'o ureche!

Ajunseră la ștubeu, de unde, pe o potecuță, care tivea marginea băltoacei cu nuferi, se putea merge la locul, pe care Vasile semănase luțernă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din cositurile de peste an, abia dacă încropea o clăiță, ca să dea la vacă iarna.

Gore nu se abătu pe potecuță, ci o lua înainte spre râu. Tudor îl aștepta la răscruce, să vadă încotro merge. Nu mai voia să-i facă toate cheifurile, ca să aibă el pe urmă griji.

— Hei, Gore!

— Ce stai acolo?

— Păi nu e p'aci drumul?

— Știu eu altul mai d'a dreptul.

Tudor se luă în goană după el. Când îl ajunse, Gore era ocupat cu cercetarea împrejurimilor.

— Mi se pare că avem noroc!

— La ce?

— Să ne luăm hainele. Vezi caii àia?

— Par'că-s ai moșului.

— Ai lui.

— Ei și?

— Pe el îl zărești?

— Nu...

— De n'ar sta pitit pe undeva, ca eri.

— Bine ar fi...

— Cum bine?

— L'am ruga să...

— Să-l rugăm? Nici nu mă gândesc!

— Ce vrei să faci?

— Tu rămâi aci. Eu mă duc să-i despiedic și pe urmă îi mân spre luternă.

Gore se apropie tiptil de cai, le desfăcu pe rând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

legăturile dela picioare și dându-se înapoia lor, începu să asvârle cu bolovani de pământ.

Dobitoacele văzându-se slobode o luară domol către zăvoi, rupând câte o gură de iarbă, în mers. Când ajunseră în luternă, prinseră să roadă lacome, planta fragedă și dulce. Dar blestematul de băiețandru le gonia mereu în sus și în jos, lăsând urme pe unde treceau.

Tudor privea uimit, de departe.

— Tu să le iei seama să nu fugă; eu mă duc la moș Bârlog să-i cer hainele.

Și fără să mai aștepte părerea celuilalt, o luă la goană spre sat.

Unchiașul cioplea un lemn, muncindu-se să facă din el, o coporie. Gore n'avu curaj să între în curte. Strigă peste poartă.

— Bună dimineața moșule...

— Bună di... A! tu ești impelițatule? tu, care mi-ai luat eri, cu ălălalt, calul și l'ai băgat în râu. Ai venit după boarfe? Acu mă duc la tat'-tău, să afle și el ce haimanale sunteți voi.

— Fă ce vrei, moșule.

— Se 'nțelege, n'o să te întreb pe tine!

— Eu am venit pentru altceva!

— Nici nu vreu să știu.

— N'oi fi vrând, dar eu tot spui. Caii dumnitale sunt la noi în luternă. Au tăvălit-o, de e toată palancă la pământ. Nimic nu mai alegem din ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă duc să-l vestesc pe tata, ca să vie cu primarul și jandarmii la ispașe. Mamă Doamne, ce-o mai fi când o afla.

Moșneagului nu-i prea tihni vestea. Știa el că nu e sănătos să ai de-aface cu alde Vasile Ciocănaș. Lăsă lemnul jos și veni spre poartă.

— Ce spui mă!

— Așa cum e.

— Păi caii mei erau legați.

— Da' ce, i-ai ferecat în fiare? S'au deslegat. Jumătate din luțernă ne-au mâncat-o... Mă duc să-i spui...

— Stai nițel.

— Mi-e de grab'.

— Vino'ncoace.

— Să mă bați?

— Nu te bat.

— Las' că știu eu!

— Nu-ți fac nimic.

— Stau, dacă-mi dai hainele.

— Ho, că n'o să mă îmbrac eu cu ele. Ți le-oi da.

— Când?

— Știi ce? Ți le dau, dar caută-ți de treabă. Lasă-i la pustiile de jandarmi, că sunt bătrân și nu se cade să mă poarte acu pe drumuri. Doar n'o fi mâncat toată luțerna ce naiba.

— Dar lui tata tot îi spui.

— Atunci ce am făcut?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adu hainele și vom vedea...

Moșul, pieri pe ușa deschisă a odăii, păr'că-l înghițise o gură de balaur. Când se întoarse, ducea cu el, hainele, așa cum le strânsese în ajun de pe malul râului.

— Merg și eu!

— Unde?

— In luncă.

— Hai, dar dă-mi-le...

— Intâiu să văd ce e acolo, poate minți.

— Bine.

Lui Gore i se păru drumul nesfârșit de lung. Moșul călca anevoe, proptindu-se în toiag, sugea oțărît din lulea, slobozind clăbuci de fum pe la colțul gurii și scuipa într'una.

Când ajunseră pe câmp, Tudor sta jos, de abia i se zărea capul din iarbă. Caii nu mai trebuiau ținuți; să-i fi gonit, nu plecau, prea era gustoasă luțerna.

Moș Bârlog, se scărpină după ceafă fluerând a pagubă.

— Dar'ar boala în voi de uțupine. Ptiu! mânca-v'ar lupul.

După ce îi scoase afară de pe locul lui Vasile, moș Bârlog, dădu hainele lui Gore.

— Na, luați-le.

— Să trăești moșule, îi mulțumi Tudor cu figura luminată de bucurie.

— Va să zică ne-am înțeles!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu, nu știu, n'am văzut nimic! îl asigură, Gore.

— Dar să nu vă mai împingă păcatele, altădată.

— Nici armăsarii dumitale, să nu mai scape în luțerna noastră, că nu mai tac.

Tot bolborosind a ciudă, moșul se duce să-și prinonească din nou caii, iar Gore și Tudor, veseli ca niște comandanți de oaste, după isbândă, plecară spre casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

Prin alte locuri.

Peste vreo săptămână, în spre nămiezi, pe când Smaranda freca nişte otrepe în albie, sub polată, Vasile îşi ajusta tărsânele pe prispă, iar Tudor, împreună cu Gore, făceau un gâldău la gârlă, în poartă se opri o brişcă, trasă de un cal roib. Cuţu, începu să hămăie prelung şi subţire, ca un scărţâit de roată neunsă. Cei din curte, îşi grămădiră privirile, spre străinul, care se oprise în faţa casei.

Era un om scundac şi gros, rotofeiu şi bucălat, ca o minge, cu ochii mici, vârâţi în fundul capului, îmbrăcat în straie orăşeneşti cenuşii, purta pe cap o pălărie de paie, scorojită de soare şi prăvălită pe ceafă, din pricina căldurei, iar în picioare, avea traşi nişte pantofi scâlciaţi.

Străinul se dete jos din brişcă, scuturându-se de praf şi când văzu că cei dinăuntru nu-l recunosc, fiindcă nu se prea deosebea bine printre uluci, întrebă:

— Bucuroşi de oaspeţi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hei, după glas par'c' ar fi frate-meu Simion, spuse Vasile. Bucuroşi, bucuroşi, cum să nu!

Femeia, lăsă otrepele în albie, se şterse de clăbuc pe şorţ şi-şi mai ascunse laţele pe sub basma. Vasile îşi trase cămaşa la spate, potrivindu-i cutele, apoi netezi cu palma, mustăţile sbârlite.

— Ni! cotarlă, se răsti el la Cuţu, care ţinea cu tot dinadinsul să arate, că nu mănâncă degeaba mămăliga.

— Ţine-l, să nu-mi strice pantalonii, glumi oaspetele. Bine v'am găsit!

— Bine ai venit!

Vasile îl pofti în odaia cea mare, unde era scuturat şi dichisit. Smaranda stoarse repede rufele, răsucindu-le ca pe o funie şi le întinse pe gard, să se sbiciască, îşi încălţă ghetele peste picioarele goale şi intră înnăuntru.

Noul venit, era Simion, fratele mai mic al lui Vasile. Deşi erau fraţi, nu semănau deloc la chip. Invăţase croitoria la un neamţ, în Câmpulung şi după ce eşise lucrător, muncise pe la diferite ateliere. Mai târziu, se însură, şi cu banii aduşi drept zestre de nevastă-sa, deschise pe seama lui, un atelier în Piteşti. Incă de mic copil, avusese o înclinare deosebită spre meşteşugul croitoriei. Când i se rupeau hainele şi le cârpea el singur; punea câte un petic în turul pantalonilor, ori pe la coate, sau prindea o copcă pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unde trebuia. Își mai da el și în degete cu acul, dar oricum, se putea lăuda că știe să coasă.

— Ei, ce mai veste-poveste, frate, întrebă el, după ce se instală pe patul așternut cu scoarțe înflorate, lângă un maldăr de fulture.

— Ce să fie! la cu treburile. Noi plugarii, facem în fiecare an acelaș lucru. Tragem mereu nădejde, că la anul, o fi belșug mai mare, ca acum și belșugul nu vine deloc, par'că-i e urât să se așeze în satul nostru. Muncim de când vin cocorii, până dă înghețul. Iarna stăm ca urșii, în vizuini și ascultăm viforul, cum șueră a jale, prin crăngile golașe.

— Așa e viața la țară, n'ai ce-i face, spuse Simion, ca o încurajare. Dar dumneata Smărăndițo, ce mai lucrezi?

Vasile îi tăie vorba.

— Ehei! tu tot Smărăndița o mângâi... Nu te uiți la ea, că i s'a făcut obrazul, ca coaja mărului, după ce-l bate bruma? A îmbătrânit și ea, că anii se așează, unul peste altul, în cârca omului și-l impovărează mereu.

Smaranda rostogoli o undă de necaz, în ochi. Ea se ținea încă tânără, că n'avea decât optsprezece ani, când și-a legat zilele, de ale lui Vasile, dar au îmbătrânit-o grijele și nevoile, înainte de vreme.

— Acu nu-i mai plac, par'că m'aș fi sbârcit la ușa altuia, nu la a lui. A uitat de timpul, când îi sfârâiau călcâile după mine și-mi trimetea vorbă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că dacă nu vreau să-i fiu nevastă, el își face seama, spuse femeia, râcâind pe fundul unui borcan, niște șerbet de trandafiri, ca să cinstească pe cumnatu'-său.

— Ei lasă, lasă, că așa glumește frate-meu, dar dumneata tot tânără și voinică ești, nu mai pune toate alea la inimă, căută s'o dreagă Simion, care era deprins să vorbească pe placul femeilor, fiindcă trăise tot pe la oraș.

Simion, brodise o afurisită de nevastă, gureșă și arțăgoasă, care-l ținea sub papuc. Nu-l lăsa nicăeri să se ducă singur. Umbla tot în călcâile lui, ba îi lua gologanii din tejghea și nu-i da de cheltuială, decât după ce-i spunea, ce vrea să cumpere.

Aveau un copil, un băețel, de vre un an, și de când li-l dăruise Dumnezeu, nevastă-sa, se făcuse și mai geloasă, fiindcă nu-și mai putea controla bărbatul, în voe, ca mai înainte, așa că atunci, când Smaranda, îi spuse:

— „Rămâi să mănânci cu noi, nu-i așa?", Simion se codi, de teamă să nu-l ia nevasta la rost, când s'o întoarce acasă.

— Mulțumesc, dar sunt grăbit, se scuză el.

— Vii așa de rar pe la noi și atunci ești grăbit!

— Ce să fac! Abia găsii nițică vreme, să mă reped până la voi... Mai am ceva comenzi de terminat...

Dar el se gândea mai mult la gura femeii...

— Uite ce este, deschise Simion vorba. Știi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că ne înțelesem să-mi dai mie pe Tudor, la atelier.

— Tocmai că vream să te 'ntreb.., credeam că ai uitat..., răspunse Vasile, mutându-se mai aproape de frate-său.

— Cum să uit?

— Ți-l dăm, de ce nu, se grăbi tutorele băiatului.

— Acu, ce să zic, n'aș avea prea mare nevoe de el, că nu e sezon... Vara, umblă omul cu ce are, nu prea duce grije de îmbrăcăminte, dar mai spre iarnă, când o pișca gerul, se schimbă chestia... Atunci o să mă prididească lucrul. M'am gândit să-l iau de pe acum, până atunci învață și el ceva, ca să-mi fie de folos.

— E și premiant, interveni Smaranda, săltându-și mândră bustul...

— La ce?

— Ei! la ce! La învățătură...

— Astea-s fleacuri, categorisi croitorul, cu oarecare dispreț.

— Eu nu spui la fel? întări Vasile.

— Nu-l caută nimeni la învățătură... Crezi că dacă e premiant, o să coasă mai bine decât altul, care nu e? Asta nu-i slujește la croitorie... Vorba e, să fie ascultător și cu gândul la treabă. Atunci toate merg strună.

— Noi ți-l dăm. Al tău să fie, până când crezi tu de cuviință... La tine știu că începe în casă de oameni cum se cade.

— De asta n'avem noi grije, grăi Smaranda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ascultător, cred că o să fie, urmă Vasile, dar dacă nu e, mai dă-i şi tu pe spinare că de! copilul, până nu-l muştrueşti niţel, n'o scoţi cu el la capăt.

— Las' că ştiu eu!

— Câte bătăi n'ai mâncat tu, până ai ajuns unde eşti!

— Atâţia gologani să am...

— Tot aşa şi cu el... Greşeşte? Arde-l, ca să-i fie învăţătură, pentru altădată.

Mi-aduc şi acum aminte ce om al dracului era şi *Şmid*, ăla, neamţul. Când greşiam ceva, numai că-şi scotea cureaua de la pantaloni şi când da. rămânea semn. Par'că-l aud: „*Tu animală prostă şi şmuţigă; oi! oi! dumăr fih, dau ţie pe spinare...*". Îşi scotea trabucul din gură, îl punea pe colţul mesei, binişor, ca să nu i se strice scrumul şi jart! jart! cu blestemata de curea...

— Bătaia săraca, multe minuni face ea!

— Eu l'aşi lua chiar acum, spuse Simion, fiindcă tot am venit... Se poate?

— De ce să nu se poată, încuviinţă Vasile.

Smaranda tresări, ca şi cum ar fi dat să se împotrivească la plecarea, atât de pripită a lui Tudor, dar tăcu.

— El vrea? Ce zice?

— Zice ca noi... Eu, acuma va să-l cresc, ca pe copilul meu; trebue să-i fac un rost, să nu mă blesteme când o fi mare şi n'o şti de ce să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apuce, rosti epitropul, sculându-se de pe pat și îndreptându-se spre ușe.

— Hei, Tudore.

— Aud!

— Unde ești?

— Aci, la gârlă.

— Ce faci acolo?

— Tai glii pentru gâldău, ca să ud zarzavaturile.

— Vino 'ncoace.

— Viu acu.

Tudor, cam bănuia de ce-l chiamă. Când venise Simion, Gore auzise câinele lătrând și dăduse fuga până'n dosul casei, să vadă cine e.

— A venit nenea Simion.

— Ce-o fi vrând?

— Te pomenești că te ia.

— Zău?

— Ce faci?

— Mă duc, doar n'o fi mai rău ca aici. Acolo stau la oraș, e altfel...

— Bine de tine, îl invidie Gore.

— Dacă nu-mi place, plec...

— Și un-te duci?

— Viu îndărăt.

Tudor intră în casă, cu inima strânsă. Îl luase cam fără veste. Nu știa dacă e bine să se bucure, sau să se 'ntristeze. Simion se apropie de el, cu vorba blândă.

— Te-ai făcut mare, măi Tudore... Când fusei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eu ultima oară, erai un nod... Uite, acu o să mergi cu mine la oraș. Acolo e mai frumos ca p'aci... Tu ai fost vre-odată la Pitești ?

— N'am fost, răspunse timid, copilul.

— Acolo sunt străzi pavate și case cu două *iatajuri*. Ba e și cinematograf... Nici nu ști ce e ăla... Joacă oamenii pe pânză, prin întuneric... O să vezi. Başca de asta, te învăț să coși haine... Ai să ajungi croitor mare... Mai am acolo încă doi ucenici, tot cam de seama ta... Mănânci cu ei, dormi cu ei... și n'o să-ți fie urât ; o să vă împogodiți voi bine, laolaltă... Peste un ceas plecăm, să nu ne apuce noaptea pe drum.

Tudor, nu se pricepea ce să răspundă, atât era de emoționat. Il atrăgea orașul, ca tot ce e nou scăpa și de Vasile, care-i făcea zile negre, de svâcnia sărmanul noaptea în somn, dar nu prea voia să se facă croitor. Meseria asta, era, pentru el, premiantul întâiu și fala școalei din Ștefănești, ceva umilitor, josnic. Il enerva chiar cuvântul. Când Gore voia să-l necăjească, începea să-i cânte:

A fost odat' un croitor
Călare pe un măgar chior...

El își astupa urechile cu degetele și fugea, ca să nu mai audă...

— Merg, nene Simioane, ce să fac, dacă așa e voia dumneavoastră, rosti moale, Tudor.

— Tu cum vrei ?

— Eu... eu...

Copilul simți privirea aspră a lui Vasile și-l auzi tușind semnificativ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu... vreau bucuros.

— Atunci să-i strâng lucrurile, spuse Smaranda. I le pui într'o desagă.

In odaia de alături, Tudor, o ajută să-i facă bagajul. Femeia scutură niște desagi și 'ncepu să-i pună lucrurile în ele. Din gene i se furișă o lacrimă, prelingându-se pe obraz.

— Ce ai, lele Smarando ?

— Nimica maică...

— Plângi ?

— Ce să plâng ! ia, mi-a dat un goz in ochi.

Alături de rufe, Tudor își puse cărțile căpătate dela școală și diploma de patru clase primare. Nu voia să se despartă de ele. Erau dovada meritelor lui.

Când totul fu gata, Simion se ridică greoiu, ștergându-și fruntea de sudoare, cu batista.

— Hai să mergem.

— Hai, nene Simioane.

Gore, în mijlocul curții, cu mâinele împreunate dinainte, privea întristat. Par'că i se rupea ceva din suflet. Ii pleca tovarășul de joacă. Acum rămânea singur.

Tudor își luă rămas bun dela toți.

— Să fii cuminte, îl preveni Vasile, că eu cu tine aci, n'am ce face. Destule guri suntem... Să-ți vezi de treabă acolo.

— Ascultă de nen'-tău, că el ține la tine, îl încurajă Smaranda, ștergându-și altă lacrimă, care se ivise în pragul ochilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'auzim de bine, le ură Simion, dând bice calului.

— Mergeţi sănătoşi.

Brişca se urni cu sgomot, lăsând vălătuci de praf, în urmă.

Drumul şerpuia albicios, străjuit de stejari bătrâni. Prin unele locuri, arborii îşi îmbinau crăcile, formând un tunel de verdeaţă. Ici, colo, grămezile de pietriş, păreau nişte cucuie pe fruntea şoselei.

Brişca fără arcuri, sălta prin hopuri, clătinând pe cei doi călători, ca pe nişte păpuşi cu plumb la picioare. Calul înainta trudnic prin arşiţă, mişcându-şi anevoie picioarele. Uneori lovea cu potcoava, câte o piatră, svârlind-o spre şanţ, ca sub isbitura unui bobârnac uriaş.

— Hii gloabă, îndemna Simion, trăgând de hăţuri şi plesnindu-l pe spinare, cu fişca.

După cătva timp, Tudor întrebă sfios.

— Mai e mult până la oraş, nene Simioane?

— Nu mai e mult, dar uite ce e. De-acum încolo să-mi spui „domnule" Simion, sau „domnule" Ciocănaş, cum vrei tu, eu nu mă supăr, dar „nene" nu, că prea sună ca la ţară. La oraş altfel vorbesc oamenii, o să înveţi şi tu... Poate că te-oi fi ţinând rubedenie cu mine? Eh! nevasta lui frate-meu, sor' cu mă-ta. Asta şi cu nimic, tot una e... Şi încă ceva... Nevastă-mea e cocoană, nu ca fel' ta Smaranda... Are case în Câmpulung, vecine cu ale poliţaiului... Vezi tu, că nu e puţin lucru... Başca de asta, ea umblă cu pălărie, şi nu de eri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de-alaltăieri ; așa au purtat-o părinții de mică... Ei, să-i spui : „cocoană“ Profira, ai auzit ?

Copilul se rușină lăsând capul în piept.

— Bine domnule Simion, cum zici dumneata.

Tăcură amândoi. Tudor privea în lături. Pe dinaintea ochilor, i se perindau privelişti necunoscute. In dreapta, se ridicau dealurile, cu vii bogate însemnând şiruri verzi, aliniate, ca nişte soldaţi la paradă. De cealaltă parte, se întindeau porumbiştile şi lanurile de grâu, în delniţe, lungi cât vedeai cu ochii. Grâul era galben, cu spicul plin şi copt. Câte o boare îl apleca la pământ, ca o plecăciune în faţa trecătorilor.

Tudor se gândea :

„Ce o să facă Gore de-acum înainte ! Cu cine o să se joace el ?... Dar Gore îşi găseşte tovarăşi de joacă numai decât, doar să iasă în uliţă... Nu-l prea plâng eu... Intr'o privinţă, e bine că am plecat. N'o să mai tresar speriat, când voiu auzi glasul răstit, al lui badea Vasile, nici n'o să mai aibă cine să-mi răsucească urechile. Domnul Simion pare om mai blajin, vorbeşte mai blând... Ori cum, e mai plăcut să coşi haine la oraş, decât să râneşti la vacă, ori să pliveşti stratele cu ceapă... Dacă nu se poate mai bine, fie şi aşa...“.

O bucurie lăuntrică, i se resfiră în toată fiinţa, ca omul, căruia îi mijeşte o situaţie mai ademenitoare, chiar dacă nu e de tot pe placul lui. Se trezi vorbind, aproape fără voe :

— E calul dumitale ăsta, nene... adică domnule Simioane.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce, sunt prost să ţiu aşa gloabă! Nu vezi că abia îşi duce picioarele..? L'am luat cu împrumut... Eu, când mi-oi cumpăra, apoi iau cal, nu jucărie..! Ptruu!

Patrupedul, nu mai aşteptă să fie poftit de două ori; se înţepeni locului, alungând cu coada nişte muşte, cari se aşezaseră pe o rană dela şold.

— Să mai răsufle puţin, spuse Simion... E bătrân săracul! Pe ăsta a făcut stăpânu-său armata, acum cincisprezece ani, la călăraşii cu schimbul. Cum să mai fie sprinten? Nici de păstramă nu e bun.

Coborâră amândoi, să-şi desmorţească picioarele.

— O mai fi mult? întrebă iaraşi, Tudor.

— Mult nu mai e, dar trebue odihnit. Mi-e să nu-şi lepede potcoavele p'aci.

Şezură,. cât a fumat Simion o ţigare, apoi porniră mai departe. Căldura se ostoise.

Dela o vreme, se cerneau în zare, grămădiri de case, turle de biserici, acoperişuri roşii. Tudor bănui, că acolo trebue să fie oraşul, unde se ducea, ca să'nceapă o viaţă nouă.

Ajunseră la un pod, pe sub care trecea o apă mare.

— Ce râu o fi ăsta? întrebă Tudor.

— Este Argeşul.

— Argeşul?

Aşa dar e aceaşi apă, în care se scălda el, la Ştefăneşti, râul de care îl legau atâtea amintiri. Îi veni în minte întâmplarea cu moş Bârlog şi râse în sine, fără teamă, îngropându-şi privirea în apa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

limpede, cercetând-o și zâmbindu-i, ca la o cunoștință veche.

Cum trecură podul, brișca începu să huruie pe caldarâm. Intraseră în Pitești. Casele erau așezate de-o parte și de alta a străzii și erau mititele și prăpădite, ca cele mai multe din Ștefănești, dar de ce înaintai spre miezul orașului, se făceau tot mai mari și mai frumoase. Toate erau aliniate, nu risipite ca la el în sat, ba unele erau lipite spate în spate, ca niște frați siamezi.

Lui Tudor, îi plăcea cum e la oraș. Nu s'ar mai fi întors la țară, nici în ruptul capului.

Cotiră pe mai multe străzi, apoi urcară, cu opinteli, coasta dela biserica Maica Precista, până când Simion, opri în fața unei case, de pe strada Mare.

— Am ajuns; dă-te jos.

Tudor se uită la casa, în fața căreia poposise. Spre stradă era prăvălia. D'asupra ușii dela intrare, pe o firmă lungă de tinichea, citi:

Atelier de croitorie
„LA CAVALERUL ELEGANT"
Simion Ciocănaș

In părți, atârnau alte două tinichele, mai înguste. Pe una, era pictat un școlar, în uniformă, cu ghiosdanul la subțioară, cu figura colțuroasă și cam șașiu, iar pe alta, un domn îmbrăcat frumos, cu monoclu la ochiu și cu pardesiu pe braț.

Intrară înăuntru.

Doi băețandri, ceva mai răsăriți de cât Tudor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şedeau pe scaune, la o masă şi coseau. Altul, mai în vârstă — calfa — trăgea la maşină o bucată de ştofă.

— Uite mă, grăi Simion, celor doi, mai mici, Petrică şi Nae, v'am adus tovarăş. Il chiamă Tudor... O să stea cu voi... El n'a mai lucrat până acuma, dar să nu vă credeţi mai cu moţ de cât el.

Băieţii, se înghioldiră, cu cotul:

— Ăstă e boboc, sopti unul dintre ei, privind cu oarecare compătimire spre Tudor.

Simion se repezi în casă, pe uşa din fundul prăvăliei, ca să dea de veste Profirei, că a sosit.

Tudor rămase în picioare, cu bocceaua spânzurată de mână. Ucenicii râdeau pe înfundate...

— A venit cu minteanul pe el, credea că aci e iarnă, şopti unul.

— Mult o să mai stea în mijlocul prăvăliei? rosti celălalt.

— Până când i-oi spune eu.

Bietul Tudor se simţea stingherit, printre atâtea feţe stăine, pe buzele cărora, rătăcea un zâmbet batjocoritor. In clipa acea, ar fi vrut să se caşte duşumeaua sub el şi să-l înghită pământul.

Calfa cosea de zor, la maşină. Din când în când, se uita cu coada ochiului, la el. Intr'un târziu, se încumetă să-l sfătuiască:

— Pune, mă băiete, legătura undeva, că nu ţi-o ia nimeni şi stai jos, că tot banii ăia îi dai.

Petrică şi Nae chihotiră sgomotos.

Simion se întoarse în prăvălie, spălat şi dichisit.

— Mă Nae, ia brişca şi du-o cumătrului. Spune-i că-i mulţumesc. Ia-l şi pe Tudor cu tine, ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

învețe și el unde stă cumătrul. Poate că am nevoe să-l trimet, vreodată.

Tudor se luă după ucenic, suindu-se în brișcă. Pe drum îl întrebă:

— Departe stă cumătrul domnului Simion?

— Pe Mihaiu Viteazui.

— Ce e aia?

— O stradă.

In Tudor, se revoltă demnitatea de premiant.

— Ce-ți bați joc de mine?

Nae îl privi mirat.

— Ba de loc...

— Mihaiu Viteazul, a fost domn în Muntenia.., s'a suit pe tron la... la... la 1593, s'a bătut cu turcii... și a fost omorât mișelește...

Dar nu mai putu continua. Nae isbucnise în râs nestăpânit. Tudor spusese vorbele acelea, ca la școală, pe nerăsuflate, atunci când îi era frică să nu-i ia altul înainte.

— O fi și cum spui tu, dar ce stric eu, că așa se numește strada, pe care stă cumătrul patronului.

După ce lăsară brișca, și Tudor se convinse că Mihaiu Viteazul, poate fi și nume de stradă, nu numai domnitor, se 'ntoarseră spre prăvălie.

Când au ajuns acasă, începuse să se 'nsereze. Lucrătorul, porunci lui Nae, să aprindă lampa electrică. Băiatul răsuci butonul, care se afla d'asupra lămpei și deodată toată încăperea se îmbrăcă în lumină. Tudor se uita prostit la becul, în care o sârmuliță încolăcită în zig-zag, da atâta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lumină. Surprinderea îi fu atât de mare, încât nu se putu abține să întrebe mirat:

— Cum făcuși bre?

Celălalt ucenic, Petrică, sări cu gura.

— N'ai mai văzut d'astea?

— Nu.

— E foarte ușor..., cu chibritul... la să-i arătăm, Nae.

Se prefăcu că suflă în bec. Lampa se stinse, apoi scăpără un chibrit și pe când îl apropia de bec, celălalt întoarse butonul, făcând din nou lumină.

— Frumos arde, nu ca ale noastre.

— Asta e lampă de oraș, nu se aseamănă cu gazornițele de la țară, explică Nae, în hazul tuturor. iar Tudor, cu ochii țintă la bec, nu-și da seama de ce râd ei.

Veni vremea culcării.

Odaia, în care trebuia să locuiască de acum înainte Tudor, împreună cu cei doi ucenici, nu se deosebea prea mult de cea de la Ștefănești; tot mică și par'că mai întunecoasă, era așezată lângă bucătăria stăpânului și dulmea a lături, dospite la soare. Avea însă ceva mai mult decât la el acasă: un lighean, care ziua sta sub pat. Când aveau nevoe să se spele, îl puneau pe un scaun, în gaura ocupată mai înainte, de o împletitură rotundă. Tudor se bucurase că poate o fi și acolo lumină d'aia puternică, așa ca în prăvălie, dar nu află decât o lampă mică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu gaz, a cărei sticlă, plesnită, fusese cârpită cu foiță de țigare și sta agățată într'un perete, pe care însemnase, până în tavan, o dungă negricioasă de fum.

In patul construit cu neîndemânare și economie, din câteva scânduri prinse în cuie, încăpeau cu bunăvoință toți trei. Era, chipurile, înzestrat cu o saltea veche pigmentată de pete dubioase, cu fața ruptă pe alocurea, prelingându-și, prin găuri, conținutul pe dușumele. Cocoana Profira profitase de rupturi, ca să ia din paie, pentru cuibare.

După ce suflară în lampă, ucenicii începură să discute pe întuneric.

— De unde ești tu, mă?

— Din Ștefănești, răspunse Tudor.

— Și ai venit să te faci croitor? întrebă Petrică.

— Dac'așa vrea badea Vasile.

— Cine e ăla?

— E rudă cu mine... și cu domnul Simion.

— Atunci ești neam cu patronul, observă Nae.

— Păi, afirmă Tudor, cu gura pe jumătate, amintindu-și ce-i spusese Simion.

— Fugi bă că te lauzi, rosti Petrică neîncrezător.

— Ba nu mă laud.

— Să fie al dracului cine minte?

— Să fie...

— Să-i spui lui Mutu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar voi de unde sunteți? întrebă Tudor.

— Din satul cu oameni...

— Oamenii sunt în toate satele..., dar cum îl chiamă?

— „Vai de ei".

— Atunci e vai de voi, se răsbună Tudor, simțind batjocura.

Nae ochise din vreme desagii noului ucenic.

— Dar în desagi ce ai?

— Lucruri d'ale mele.

— Ceva merinde ai adus?

— Nu...

— Mare sărăcie trebue să fie pe la voi.

— Am doar haine, rufe și niște cărți...

— Ce fel de cărți?

— Cele, pe cari 'le-am căpătat la împărțirea premiilor, spuse, Tudor cu îngâmfare.

— 1-auzi mă, a luat și premiu.

— Atunci trebue să fie tare deștept.

— Ce, voi n'ați fost la școală?

— Ba am făcut două clase.

— Și pe urmă?

— Când s'o facem p'a treia, a luat foc școala...

Nae și Petrică râdeau cu lacrimi. Se încredințaseră că Tudor e un băiat naiv și timid și că venise pentru prima oară la oraș. Ei se socoteau mai umblați, fiindcă ședeau în Pitești de vreo doi ani.

— Știi ce-a spus patronul măi Tudore? făcu Nae.

— Ce?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— ...Că de mâine încolo, tu să aprinzi lampa în prăvălie; dar vezi, să nu prăpădești chibrituri multe, că se supără.

Alte hohote de râs plutiră prin întuneric și așa glumiră mereu, până când îi birui somnul.

A doua zi de dimineață, când se deșteptă, Tudor, privi nedumerit încăperea acea, care nu-i era de loc prietenoasă. In loc de Gore, alături de el, erau doi băețandri, cari se desfătau, batjocorindu-l. Unde trebuia să vadă lavița brașovenească și pe Smaranda întinsă pe ea, găsi un hambar, în care Simion ținea boabele pentru orătănii. Pe drum, nu se auzeau glasurile vesele ale muncitorilor, plecați din zori la lucru, ci strigătul răgușit și strident al oltenilor, și iaurgiilor...

„Pui de găină, puuui... laurt caimacooo...!

Deosebirea îl impresionă.

Câte-și trei ucenicii, trecură în prăvălie. Nae ridică obloanele.

— Tu știi să măturî? îl întrebă pe Tudor.

— Știu...

— Atunci stropește și mătură, dar cu grije, să nu se suie praful pe haine, că noi avem altă treabă.

Și împreună cu celălalt, se duseră alături, la o ceainărie, ca să-și cumpere covrigi.

— Bine că veni ăsta, spuse bucuros Petrică. O să mai scăpăm și noi de corvoadă...

— Acu se 'mpart în trei, pumnii jupânului. Ne vine mai puțin de fiecare, observă Nae.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când se 'ntoarseră, Tudor sfârşise măturatul şi privea pe geam, la prăvăliile de peste drum. Negustorii de mărunţişuri, îşi scoteau marfa în stradă, agăţând-o pe sus, în cârlige, şi el se minuna, cât de mândre sunt vitrinele, gătite cu o mulţime de lucruri, puse cu socoteală, fiecare la locul său.

După câtva timp veni şi Simion, cu ochii cârpiţi de somn. Nu mai părea omul blajin din ajun ; vorba nu-i mai era atât de mângâietoare.

— Du-te la cocoana, îi spuse lui Tudor. Are ceva treabă cu tine.

Băiatul se supuse, fără cârtire. Găsi pe Profira în bucătărie, frecând o oală cu moloz. Era o femeie înaltă şi uscată, ca o scândură, îmbrăcată în camizol pestriţ. Avea privirea răutăcioasă, vorbea repede, în vârful limbei şi era vecinic cu arţag. Toţi ucenicii o ştiau de frică, mai abitir ca pe Simion. Când începea să ţipe mânioasă, ridica toata casa în picioare.

— Tu eşti ucenicul cel nou?... Tudor, mi se pare.

— Da, Tudor Cornea.

— Nepotul Smarandei şi al lui Vasile, de la Ştefăneşti...

— Da.

— Să fii deşghetat băiete, dacă vrei să-ţi meargă bine. Nu-mi place să stai ca o momâie, să ştii.

Tudor se mută din loc, bălăngănind din mâini, ca să arate că e... deşghetat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Până una, alta, să mă ajuți pe mine la treburile casei.

— Da, cocoană Profiro.

— Intâiu de toate să asculți, că altfel nu ne înțelegem...

— Da, cocoană.

— Și mai ales, să nu furi.

— Da, cocoană.

— Ce da? cum da...?

— Adică nu... Eu n'am venit aci ca să fur...

— La croitorie, te pricepi...?

— Nu mă pricep, dar o să 'nvăț.

— Până atunci o să mai curgă multă apă pe Argeș. Să nu crezi că e meserie ușoară... Deocamdată, o să faci altceva.

— Fac ce-mi spuneți.

— Mai aduci o găleată cu apă, faci un foc, cureți un zarzavat, speli o oală, târgușești din piață, ia! tot treburi d'astea ușoare... Orașul îl cunoști?

— Nu.

— Asta'e cam prost... Frați mai mici par'că n'ai!

— Nu.

— Atunci nu te pricepi la copii?

— Nu.

— Păi dac oi spune la toate alea, nu, atunci n'ai să te pricopsești niciodată, băiete.

— O să 'nvăț cucoană, că nu e cine știe ce greutate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să văd că ai bunăvoința... Omul e bine să știe de toate. In viață te isbești de multe...

Și astfel premiantul de la Ștefănești, se introduse în proaspăta lui îndeletnicire de ucenic la croitorie.

* * *

Intr'o dimineață, Profira, puse oala cu lapte pe mașină și o dădu în grije lui Tudor.

— Vezi să nu dea în foc... Când se umflă, tragi repede oala, pe margine.

— Bine, am înțeles... trag oala pe margine, repetă Tudor, ca să nu uite, cu ochii țintă într'ai cocoanei Profira.

— Mai pui câte un lemn pe foc...

— ...Lemn pe foc...

— Așa.

Nevasta croitorului dispăru pe ușe lăsând grijile bucătăriei, în seama noului ucenic.

Dinspre odăile, în cari locuia patronul, răbufni un scâncet de copil enervat... Mamă-sa, căuta să-l îmbuneze, agitând de-asupra leagănului, o jucărie cu clopoței.

Tudor pândea, lângă mașina de gătit, să nu iasă laptele din oală, apoi puse câteva lemne pe foc, după cum primise poruncă. Soba începu să duduie. Deocamdată, laptele sta liniștit încreținduși pojghița, deaceea crezu că are timp să se ducă până la ușe să vadă dacă nu vine mai repede cocoana, că el ar fi vrut să plece în atelier. Doar pentru asta e ucenic, nu ca să păzească fierturile pe mașină. Ce, bucătar era să se facă, ori croitor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un sfârâit prelung, îl trezi din gânduri și un nor de fum înecăcios, împânzi aerul, umplând încăperea. Tudor smuci repede oala din loc, dar o clătină prea tare și un val de lapte fierbinte îi sări pe mână, prelingându-se pe plita încinsă.

In prag se ivi Profira, furioasă, pregătită de scandal.

— Ce însemnează asta, netotule?

— A... a.., dat... la...

— De ce te-am lăsat eu aci?

— Să vedeți...

— Ce să văd? la vino încoace.

Tudor se apropie supus, ca un cățel. Stăpână-sa îl înfășcă de-o ureche și-l duse târâș până la mașină.

— Așa asculți, tu de poruncile mele? Nici nu-ți pasă, nesimțitorule. Să poftești lapte... Ce-a curs jos, aia era porția ta... Pieri d'aci, nemernicule.

Copilul eși afară și se rezimă de pălimarul sălei, strivindu-și pleoapele cu dosul palmei. Abia se stăpânea să nu isbucnească în plâns. Sgripțoroaica, l'ar fi bătut... ca să tacă. Urechea îi amorțise de strânsoare. Nici aci nu scăpase de urechială.

Simion, eșind din atelier, trecu pe lângă el.

— Ce faci aci, mă? Dece plângi?

— M'a bătut cocoana.

— De ce?

— M'a lăsat să păzesc laptele... și eu nu știu ce făceam, că odată a dat în foc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Păi vezi ? Bine ţi-a făcut, dacă nu ţi-e mintea la treabă...

Venise vremea mesei şi Tudor tot acolo sta.

— Mi se pare că te-a altoit cocoana, aşa de rubedenie, spuse râzând, Nae.

— E hei ! e iute rău, nici nu ştii când îţi pune cataplasma, adăogă celălalt...

— Hai nu vii la masă ?

— Nu viu... Lăsaţi-mă în pace... Nu mănânc o săptămână.., o lună.., niciodată...

Simion îl luă cu vorba bună... Nu-i convenea, că din primele zile, i se întâmplă astfel de neajunsuri.

— Hai Tudore, că doar nu te-a omorît, ce Dumnezeu ! Aşa e, când eşti mic...

Copilul se înduplecă, aşezându-se la masă, dar nu puse mâncarea pe limbă. I s'ar fi oprit în gât. Şezu tot timpul, cu capul plecat, sughiţând a jale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Suflete sterpe, suflete mari.

Se împliniseră două luni, de când Tudor, venise să învețe croitoria, în atelierul lui Simion. In răstimpul ăsta, pățise el destule, dar se obișnuise cu traiul, când mai rău, când mai bun, după cum se întâmplă mai peste tot locul în casă străină și printre suflete, cari n'au de ce să te răsfețe. Viața nu poate să fie plăcută, pentru toată lumea.

De dimineață, se scula odată cu soarele, trecea în prăvălie, ridica obloanele, uda duşumelele, în formă de opt, cu stropitoarea şi mătura. Apoi aduna la un loc acele de cusut şi mosoarele cu ață, de pe unde erau asvârlite seara, când se termina lucrul, scutura cenuşa din maşina de călcat şi o punea într'un colț, pe-o cărămidă.

Când venea calfa, toate lucrurile erau frumos rânduite. Nae şi Petrică se ocupau numai de croitorie.

După ce deretica prin atelier, Tudor se ducea la bucătărie, spăla vasele, le spânzura pe fiecare la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

locul lor, în cui, aducea o doniță cu apă proaspătă și făcea aschii din lemn uscat, pentru ațâțat focul. Pe urmă mulțumit de ce făcuse, aștepta să vie Profira... Dar ea era o ființă ciudată. Il certa, chiar când făcea bine, numai ca să nu-l laude. Cu toate străduințele copilului, tot îi găsea cusur.

Tudor se înțelegea cu toată lumea, că avea o fire prietenoasă. Cu cei doi tovarăși, o ducea acum destul de bine. Invățase rostul la toate, se obișnuise cu orașul și nu le mai da prilej să-și bată, joc de el, că încolo, la minte, era mai deștept decât ei. Când era vorba de socoteli, nu greșea niciodată, iar prin gazete, citea de ți-era mai mare dragul să-l asculți.

Odată l'a trimis stăpână-sa în piață, după târgueli.

Grozav de mult îi plăcea să se ducă acolo, fiindcă era lume multă și felurită, o îmbulzeală de abia te strecurai și prăvălii cu lucruri minunate la tot pasul. Negustorii gureși își lăudau marfa cu glas tare, te pofteau cu vorbă mieroasă, ba te trăgeau și de mână înăuntru.

Bragagii cu rahat și cu pistil, îl atrăgeau îndeosebi. Strânsese vreo sută de lei, căpătați de pe la clienții mai darnici, când le ducea hainele acasă și le ura : „să le purtați sănătos". Mai întotdeauna, când ajungea în piață, se învârtea pe lângă turc, până ochia bucata de rahat, care i se părea mai mare, mai tăvălită în zahăr și se înfrupta apoi cu o plăcere, împinsă până la extaz.

Pe când da dușcă, o cănuță cu bragă, după ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se ospătase cu rahat, se simți apucat de haină.

— Sică !

— Ce faci Tudore ?

— Bine, dar tu ?

— Eu am venit cu tata, să vindem o purcea.

— Pe la Ștefănești ce mai e ?

— Mai nimic.

— Dar Gore...? Ce face Gore ?

— Nu l'am mai văzut de mult.

— De ce ?

— Am auzit că, urcându-se într'un prun s'a rupt craca cu el. I s'a umflat piciorul, ca putineiul.

— Bietul Gore !

— Tu mi se pare că ești la un croitor ?

— Sunt, păi cum dec !

— Te-au dat la meserie ?

— M'au dat, dar până azi n'am cusut nimic. Toată ziua alerg. de colo până colo, ca o slugă fără simbrie. Acu trebue să mă duc, să plimb cu căruțul, copilul patronului și să-i fac giumbușlucuri, ca să nu plângă. Cocoana e rea foc. Ce să-ți spun Sică, mă și bate câte odată. Țipă de se ascund lighionile prin găuri, ca de uliu. De multe ori am vrut să fug, dar m'am gândit că nici acasă nu e vre-o pricopseală... Mie nu mi-a plăcut să fiu croitor. Aș fi vrut să învăț carte, dar dac' așa mi-a fost ursita...

Ochii i se umeziseră.

— Apoi s'o sfârși, spuse prietenul, compătimitor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce să se sfârşească! Abia a început... Ştii ce mai Sică... Fă-mi tu o treabă... Aşteaptă să scriu o scrisoare, acasă. Am scris eu încă odată, mai de mult, dar văd că nu vine nimeni. Ce le pasă lor! Bine că au scăpat de mine. Par'că le şedeam în gât.

— Şi ce să fac eu?

— Să duci tu, scrisoarea.

— Bine, o duc.

Tudor scoase din buzunar un carneţel, rupse o foaie şi rezimându-se pe colţul tarabei unui covrigar, şezu câtva timp pe gânduri, cu vârful creionului în gură, apoi scrise:

Lele Smaranda,

„V'am mai scris, dar nu mi-aţi răspuns nimic, „nici n'aţi venit să mă vedeţi. M'aţi oropsit printre „străini. Am venit aci, să învăţ croitoria, dar „domnul Simion, nu mă pune de loc să cos. „Mă ţine ca pe-o slugă, să-i fac treabă la bu- „cătărie. Nu e zi să nu mă bată cocoana Profira... „Dacă vii pe la oraş, treci negreşit pe la mine, „că mi-e dor de-o vorbă bună".

Tudor.

— Gata Sică... la-o, dar să nu uiţi de ea...

— Cum ajung acasă, o dau...

— Spune-i şi tu din gură, că nu sunt de loc mulţumit aci.

— Spui, de ce nu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'auzim de bine!

Sică se pierdu prin vălmășagul de lume. Tudor îl urmări cu privirea, până nu-l mai zări, apoi târgui ce-i spusese Profira, și cu pachetele în brațe, se 'ndreptă spre casă.

* * *

Venise toamna și odată cu ea, se revărsase belșugul în casa lui Simion. Era o toamnă timpurie, cu cer mohorât și împovărat de nori deși, doldora de apă, ca niște bureți agățați în văzduh. Când începea să cearnă, ca dintr'un pulverizator, ploaie mărunță și rece, nu puteai să-i prevestești sfârșitul.

Vremea rea trimetea mulți clienți, la atelierul lui Simion. De aci, pricina belșugului.

De dimineața, până noaptea târziu, nu mai prididea cu lucrul. Așezat în dosul unei mese lungi, cu centimetrul atârnat după gât, patronul, desfăcea mereu bucăți de stofă, măsura, însemna cu creta, mai ștergea, apoi lua foarfeca cea mare și hârșt! hârșt! tăia după liniile albe, când drept, când răscroit. Mașina de cusut sfârâia de zor, îmbinând peticile tăiate, Petrică și Nae coseau duzini de nasturi pe zi, iar Tudor, trepădușul prăvăliei, cumpăra furnituri, pentru tot felul de îmbrăcăminte.

Ușa prăvăliei se deschidea și se 'nchidea, fără încetare. Negustorii vecini, pizmuiau pe Simion și se 'ntrebau, dacă nu cumva e o taină la mijloc, de-i merge atât de spornic. Școalele trebuiau să se deschidă curând și o mulțime de elevi își

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

comandau uniforme. Tudor se uita la ei, galeș, gândindu-se, cu părere de rău, că și el ar fi putut să umble cu pantaloni lungi și cu șapcă, încercuită pe la mijloc cu o fâșie roșie, ca vișina.

Uneori, când credea că nu-l aude nimeni, intra în vorbă cu câte un elev.

— In ce clasă ești?

— Intr'a treia secundară.

— Al câtelea ai eșit?

— Să vezi... printre cei dintâiu..., dar exact nu mai știu...

— Tare frumos trebue să fie, la liceu.

Atâta dragoste avea el de școală și de situații înalte, încât îi întreba, ce au de gând să facă, după ce vor termina studiile. Unii, răspundeau că le-ar place să fie doctori, alții râvneau să ajungă șefi de gară, ori ingineri; câte unul, se gândea să fie deputat, ca și tată său, ba la nevoe, chiar ministru.

Și el..., el, premiantul pe toată școala, e ucenic de croitor, ba nici atât măcar; e dădacă la copilul patronului și calul de bătae al tuturor din casă.

Asta îl înfuria într'atâta, încât nu mai recunoșteai în el, pe Tudor cel blând și timid.

Intr'o zi și-a eșit din sărite. Iar îl urechiase Profira, fiindcă uitase să pună ceapă în niște tocătură de chiftele.

— Atâta știu, atâta fac, răspunse el hotărât și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țanțoș. Eu nu sunt bucătar și nici n'am venit pentru asta.

— Atunci să pleci..., răspunse Profira mâniosă, bătând cu piciorul în dușumea.

— Plec...

— Ai început să fii hotos.

— Nu mai pot să rabd, mărturisi ei, cu ochii în lacrimi.

— Să-ți iei imediat boarfele și să descurci locul. Eu cu trântori și nătărăi ca tine, n'am ce face.

— Numai să vie leica Smaranda... Ii spui cu...

— Ce-o să-i spui ticălosule?

— ...Ce iad e aci.

— Iad ai? Iad ai spus? Na iad!

Și oricât se feri el, tot îl ajunse, plesnindu-l peste obraz cu o lingură scoasă din oala, în care clocotea niște ciorbă.

— Marș în prăvălie, că acolo poate ești mai de folos, obrasnicule.

Când îl văzu Simion, cu urma de lingură pe falcă și cu ochii roșii de plâns, avu un moment de revoltă. Nu l'a mângâiat, ca să nu se'nveț̦e rău, dar se duse la nevastă-sa, s'o dojenească.

— Tu nu vezi că de când a venit ăsta, par'că ne merge și nouă mai bine?

— Prostii. Ai ajuns ca babele...

— Ce prostii! Lasă-l la păcatele, nu-l mai bate.

— Așa! Apără-l... Foarte frumos din partea ta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Halal bărbat... Mulțumesc... Te-ai pus cu el, împotriva mea...

— Fii serioasă Profiriță.

— După alte toate mai e și obrasnic, țărănoiul ăla. Dacă nu-i place, drumul e mare.

— O să ne plece norocul din casă...

— Ducă-se, așa noroc...

Belșugul neașteptat, care dăduse peste Simion, îl făcuse superstițios. El credea că Tudor le aduse noroc și de credința asta, mai trăgea foloase și bietul copil, fiindcă patronul, de la o vreme se purta mai bine cu el.

* * *

In ziua de Sf. Dumitru, după amiază, Smaranda, imbrobodită cu un șal de i se vedea numai nasul, ducând un coșuleț în mână, intră în curtea prăvălici, se urcă pe sală și bătu la ușa de la intrare.

Ploaia cădea alene și necontenit.

Simion, care sta tolănit cu Profira și citea gazetele, sări din pat, se duse binișor la fereastră și privi prin perdea.

— A venit Smărăndița, șopti el.

— Ce spui! Putea să stea acasă! N'am nici un chef de mutra ei.

— I-o fi scris ceva Tudor.

— Să poftească să-mi facă observație, că-i tai nasul numaidecât. Eu nu sunt dela țară.

Profira se dete jos din pat, neștiind ce să facă întâiu: să descuie ușa, sau să se'nbrace cu ceva mai bun. N'ar fi vrut să o găsească cumnată-sa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în zi de sărbătoare, îmbrăcată ca vai de lume, pe ea, cocoană de oraş.

Ciocăniturile se repetară, cu mai multă stăruinţă.

Acu... acu Smărăndiţo, îşi îndulci ea glasul, dând la repezeală cu pieptenele prin părul sbârlit, pe când Simion îşi trăgea gemând, ghetele cu gumilastic. Apoi şopti lui bărbatu-său:

— Tu, să mă laşi pe mine să vorbesc cu ea, dacă i-o fi scris ceva hârghia de nepotu-său...

— Bine te las, dar să nu te iuţeşti.

— El unde-o fi?

— In odae, cu ceilalţi ucenici.

— Ar trebui să-i faci vânt de-aci, să nu se intâlnească amândoi.

— O idee minunată, aprobă croitorul, pe care vizita aceasta nu-l prea bucura.

Simion deschise uşa de la intrare, poftind pe Smaranda în odaia, care slujea drept salon.

— Bună ziua cumnate.

— Bună să-ţi fie inima... la pofteşte, poate eşti obosită.

— Îs cam murdară pe ghete, că e un noroi afară...

— Nu-i nimic... Bine că ai mai venit pe la noi, că ne era dor să te vedem.

— Pe vremea asta duşmănoasă, greu îţi vine să pleci la drum. Dar de nevoie, ce nu face omul! Treburile, cum mai merg?

— Minunat... ca niciodată...

— Atunci sunteţi mulţumiţi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Slavă Domnului! Vasile ce mai face?

– Cu tusea aia a lui, bată-l potca de tutun, că icneşte până se face cobiliţă şi tot nu-l dă la pustia.

Glasul piţigăiat al Profirei, răsună din odaia vecină:

— Simioaneee!

– Ce e?

– Vino niţel încoace!

– Profira îi şopti ceva la ureche, apoi eşiră amândoi. Ea se duse la Smaranda, iar Simion o luă spre odaia ucenicilor. Băieţii şedeau de vorbă.

Măi copii! azi e sărbătoare nu-i aşa? Duceţi-vă şi voi prin oraş de vă plimbaţi, dar în linişte şi acu repede, că pe urmă, dacă s'o sculă cocoana, nu mai pupaţi voi plimbare. Aveţi voie să lipsiţi până diseară, la masă. Nici să nu veniţi mai devreme, că noi mai încolo, plecăm de acasă şi încuiem uşile. Hai, ştergeţi-o, dar fără gălăgie. Luaţi-o prin fundul curţii şi eşiţi prin gangul de lângă băcănie... Aţi înţeles? Să nu vă prind prin faţă. Na-vă şi un pol, de cheltuială.

Uimiţi de gestul neobicinuit al patronului, cei trei ucenici, de teamă să nu se scoale sgripţoroaica de stăpână, se pregătiră în grabă şi o tuliră tiptil prin dos.

Simion se'ntoarse în casă, frecându-şi mâinile, vesel. Făcu un semn, din ochiu Profirei şi se aşeză la taifas. Femeile vorbeau de-ale lor. Se interesau de cunoştinţe, de rubedenii, de 'sănătate. Când socoti momentul potrivit, Profira strecură o întrebare:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai venit să-l vezi pe Tudor?

— Păi da!

— Păcat că n'ai noroc!

— Dar unde e? întrebă Smaranda îngrijorată, gândindu-se la drumul, pe care-l făcuse, pentru el.

— S'au dus la plimbare.

— Zău?

— De ce te miri, continuă Profira. În fiecare sărbătoare se duce, ba la Trivale, ba la cinematograf. Niciodată nu-l prinzi pe-acasă, Duminica. Ehei! s'a boierit nepotu-tău. Nu s'ar mai întoarce la țară, să-l pici cu ceară, așa de mult îi place la noi. Mai bine ce trăește el aci!... Treabă puțină, trai bun, mâncare din belșug... S'a îngrășat de nici nu-l mai recunoști... Când a venit era ca un țâr... Noi îl iubim ca pe copilul nostru. Să vezi ce bine a învățat să coasă!... Simion numai de el se ocupă în atelier; pe ceilalți ucenici, aproape că nu-i bagă în seamă. Să n'ai nici o grije în privința asta.

Smaranda sta uluită și nu-i venea să creadă urechilor... Atunci de ce i-a scris Tudor, că nu e mulțumit, că-l bate?

— Așa o fi, dar să vezi..., el...

— Ți-o fi scris ceva?

— De! acuma să vă spui și vouă.., rosti cu inconjur Smaranda, ca să nu jicnească pe niște oameni, atât de cum se cade.

— S'o fi plâns!

— Păi cum!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi ce spunea? întrebă Simion.

— Sigur, ţi-a scris că nu trăeşte bine, sări Profira cu gura.

— Se plângea că-l bateţi şi nu-l puneţi să coasă... Zice că-şi pierde vremea, cu ale gospodăriei.

- Auzi! auzi! ce mincinos, făcu Simion, rostogolind nişte ochi albi şi luând cerul drept martor.

— Imi pare rău că nu e aci să-l pun de faţă. Dacă ştiam că vii, nu-l lăsam să plece în ruptul capului. Nici o doniţă de apă nu-i cer să-mi aducă. Toată ziua e în atelier. N'am pe cine trimete după el, să vedem, mai are curaj să spună în faţa mea? Il batem? Auzi vorbă! Nici „dă-te mai încolo" nu-i spunem. Noi ne purtăm bine şi în schimb suntem criticaţi... Şi zici, că să mai fi gentilă, cu d'ăştia...

— Lasă Profiro nu-ţi mai face sânge rău degeaba, interveni Smaranda.

— Cum să nu mă supăr, când ştiu eu cât de delicat îl tratăm şi asta nu de frică, dar aşa e firea noastră.

— Când se întoarce?

— Tu nu ştii când se întorc boierii de la plimbare? La vremea meşei... Şi pe de altă parte auzi ce scrie el acasă.

— Atunci n'o să-l pot vedea...

— Cum o să-l vezi, dacă el se plimbă... Tu eşti femeie cu griji, cu bărbat, nu poţi să te ţii de coada lui, trebue să te duci acasă, ce o să-l aştepţi, până i s'o urî lui de hoinăreală?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cel mult un ceas, dacă mai pot zăbovi.

— Atunci stai degeaba... Nu-ți mai pierde vremea în zadar, se grăbi Simion... E învoit până la opt... Dar nu-ți mai face grije. Tudor e sănătos și noi ne străduim să-l învățăm meseria... După cum vezi, e liber în fiecare sărbătoare, să se distreze. Cum vrei mai bine decât așa?

— Sigur... Ei bată-l potca de băiat... Mă puse pe drumuri, așa de cheful lui.

— Un mincinos Smarando, nu te lua după el.

— Atunci eu plec, ce să mai stau, că până la opt e mult. Uite, i-am adus un coș cu struguri și niște pere. I le dați voi, când s'o întoarce de la plimbare. Îi mai dați și suta asta de lei, ca să aibă de cheltuială.

—Bine i le-om da, dar nici n'o să se uite la ele, că toată ziua îl îndopăm, spuse Profira. Bani are berechet, că-l cinstește mereu Simion. Dacă nu-i cheltuește pe nimicuri, în câtva timp o să strângă ceva parale, din ce-i dăm noi.

Smaranda se ridică să plece. Venise cu brișca unui chirigiu din Ștefănești și se înțeleseră, să nu întârzie prea mult.

— Dacă spuneți voi că o duce bine și e sănătos, eu vă cred, fiindcă sunteți oameni în toată firea. Cine știe cine l'o fi pus la cale să mintă și el, loază fără cap, s'a potrivit... Nici nu-l mai aștept, plec liniștită...

— Du-te și-ți vezi de treabă Smarando, că te apucă noaptea, o zori Profira.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'auzim de bine.

Umblă sănătoasă.

Prin ţârâiala mărunţă şi rece, femeia se depărtă bolborosind:

— „Auzi afurisitul să mă pună el pe drumuri! Ce mincinos! Să mai poftească şi altădată, că nu-l mai cred".

Simion şi nevastă-sa, intrară în casă.

— Bine că scăparăm de ea, se bucură Profira.

— Vorba e, îi spunem?

— Cui?

— Lui Tudor.

Spunem pe dracu'! Ce n'avem de lucru? Işi ia nasul la purtare, pe urmă.

— Dar cu strugurii ce facem? Tot o să afle

— N'o să afle de loc, ce, nouă nu ne plac strugurii? Nu meritäm şi noi atâta, fiindcă-l ţinem pe degeaba? Banii îi dau ca din partea mea.

* * *

Cei trei ucenici, veseli că sunt liberi, s'au dus la cinematograf, dar n'au intrat, din pricina lui Nae, care deşi se lăudase că-o să-i bage fără parale, n'a isbutit şi s'au trezit daţi de mânică afară, ca nişte derbedei.

Tudor a plecat de acolo ruşinat, umblând fără ţintă, prin burniţă. Nu-i venea să se întoarcă acasă, de frică să nu găsească uşa încuiată. Cei-lalţi doi, au aşteptat să mai încerce odată. Pesemne că au intrat, fiindcă nu s'a mai întâlnit cu ei.

Când ceasornicul, spânzurat în turla bisericei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sf. Nicolae, bătu de opt ori, Tudor, ud ciuciulete, se întoarse acasă, de la plimbare.

Profira îl chemă înăuntru.

— Tudore, na un strugure și câteva pere... Na și o sută de lei; te cinstesc eu, ca să nu spui că sunt rea, ori n'am grije de tine. Acuma du-te și te odihnește.

Tudor avu prilejul să se mire încă odată de dărnicia stăpânilor. Se duse în odăița lui, își desbrăcă minteanul, întinzându-l pe speteaza unui scaun și trântindu-se pe pat, se întrebă, în singurătatea acea.

— „De ce n'o mai fi venind lelea Smaranda"?

* * *

Câtva timp, după vizita Smarandei, Profira își mai potolise năbădăile; par'că avea mai multă miere pe limbă, când vorbea cu Tudor.

Treaba la bucătărie o făceau acum, cu rândul Petrică și Nae, iar Tudor se ocupa numai cu croitoria.

Ca să-i arate că nu e tocmai ușoară meseria asta și mai ales, ca să-l pedepsească, fiindcă se plânsese acasă că nu-l învață, Simion se arăta foarte pretențios și nemulțumit de ce făcea el.

Tot mai bine era, când putea hoinări prin oraș. Acu se simțea, ca o pasăre în colivie. Dar și pasărea, când vrea cântă, mănâncă, ori stă pe gânduri. El trebuia să facă ce i se poruncește și să aibă grije să nu greșească. Tăcănitul foarfecilor îl enerva; huruitul mașinei de cusut, îl scotea din sărite,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mangalul din fierul de călcat, îi usca nările şi gâtlejul, de-i venea câte odată ameţeală.

Nimic nu-i mai era pe plac. Ar fi vrut să-l certe şi să-l bată toţi. Avea o poftă grozavă să înfrunte pe toată lumea. Nu mai voia să îngăduie nici o batjocură.

„Să mai poftească cineva să râdă de mine, se gândea el, stând aplecat peste o pereche de pantaloni, cărora le prindea stângaciu, o copcă. Nici unul dintre ăştia nu e mai deştept ca mine. Meşterul abia silabiseşte pe jurnal, în schimb eu citesc „ca pe apă“ !.. Cocoana Profira, se laudă că e fată de *grafieri*, dar mai zilele trecute, când a întrebat-o Simion dacă îi trebuesc cartofi, ea a răspuns : „N'am nevoe că *este* destui, în pivniţă“. Va să zică, toţi sunt nişte proşti, cari nu ştiu să buchisească literile, nici să vorbească, aşa cum trebue şi cu toate astea, îşi bat joc de mine, premiantul întâiu, dela Ştefăneşti“ !

Şi acum îi sunau în urechi, vorbele lui Simion, după ce mâncase o toană de bătaie : „Lasă Tudore că aşa e, când eşti mic“.

„Cum adică, eu sunt mic ? Dacă m'ar fi dat badea Vasile la şcoală, aş fi fost elev de liceu şi purtam uniformă. Ori dacă sunt mic, însemnează că sunt şi prost ? Cine a mai născocit şi gugumănia asta ? Poţi să spui despre tăetorul de lemne din curte, că e mai deştept de cât mine, numai pentru că i-au albit perii în barbă ? numai pentru că s'a întâmplat să se nască înaintea mea ?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ambiția și mândria, sugrumate de istericalele Profirei și de timidetatea lui de copil, picat între niște oameni, cari nu-i înțelegau sufletul, se trezîră din nou în Tudor. Necazul lui cel mare, era, că până atunci nu se găsise nimeni să-i recunoască însușirile, cu cari se simțea îndeajuns înzestrat. Ce folos, că el ar fi cusut doi nasturi, pe când Nae nu cosea în acelaș timp, decât unul! La ce-i slujea, că pricepe mai repede ca alții, unele lucruri? Nici o gură nu se deschidea, ca să-l laude, ci numai că să-l suduie. El în ochii tutoror era mic și pentru asta, aveau dreptul să-l bată și să-l batjocorească toți. Ori cine s'ar fi uitat la el, nu vedea altceva, decât că-i mic.

„Uite Gore... Gore e gogeamite măgădăul și nu știe măcar cine a fost Ștefan cel Mare, necum să-ți poată spune, ce fapte mărețe a săvârșit el, nici de câte ori s'a repezit în Turci, de le-a făcut semi-luna de ocară".

„Elevul, căruia i-a cusut domnul Simion haine nouă, săptămâna trecută, nu era mai mare ca mine și cu toate astea, ce mândru s'a simțit, când a spus că dorește să se facă doctor... Și eu?... Eu rabd atâtea, bătăi ca să ajung ce? Croitor..."

Toate gândurile astea, nemărturisite, îl făceau să clocotească de indignare. Îi venea să asvârle cu pantalonii în capul lui Simion, sau să-i calce, pe jos, în picioare. Simția cum îi fuge sângele mai repede prin vine; inima îi svâcnia în piept mai zorit. Nici nu știa ce se petrece în jurul lui, atât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îl scormonea răsvrătirea. Maşina de cusut, se auzea bâzâind ca un bondar; vocile celor din prăvălie i se păreau stinse, de ai fi crezut că sunt legaţi cu o basma peste gură.

— Ce faci mă acolo? Dormi? răsbi până la el, glasul scrijilat al lui Simion.

— Ba nu dorm, se apără Tudor tresărind, ce n'am avut vreme az' noapte? Cos...

— Ba dormi boule, replică înciudat, patronul, care-l surprinse, stând îngândurat, cu acul înfipt pe jumătate în stofa pantalonilor.

— Nu sunt bou.

— Ei, dar gureş te-ai mai făcut? Are dreptate cocoana.

— Dac' am gură...

— Nu vorbi...

— De ce să nu vorbesc?

— Fiindcă nu-ţi dau eu voie.

— Sunt stăpân pe gura mea.

— Tacă-ţi fleanca, nu vrăji, că pe urmă...

— Ce-o să fie..?

— Iţi dau peste bot, obrasnicule.

— Ei şi..?

Tudor nici nu vedea pe cine are în faţă, nici nu cugeta la ce, spune. Era încă sub stăpânirea gândurilor de revoltă şi a hotărârilor luate şi-şi pusese planul în aplicare, cu cel dintâiu, care a încercat să-l jicnească.

El nu era obrasnic din fire, era mai degrabă un revoltat. Timiditatea, îl împiedica să reacţioneze

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de fiecare dată, dar acum a isbucnit și nu-și mai da seama ce spune.

Simion se făcuse ca un homar. Petrică și Nae holbară ochii, încremeniți, privind scena cu teamă, curioși să vadă ce-o să se 'ntâmple.

Lui Tudor, îi tremurau picioarele și-i vâjâiau urechile, par'că s'ar fi învârtit niște sfârleze, în ele. Sângele i se grămădise în obraji, înțepându-l ca acele. Nici el nu se dumirea, de unde împrumutase atât curaj, ca să înfrunte, chiar pe patron. Să fi fost vreun ucenic, mai du-te-vino, nici nu s'ar fi sinchisit.

— Va să zică de aștia mi-ai fost... Bine, lasă că ne-om răfui noi, îi spuse Simion, cu glasul tremurat de mâine. Ne mai vedem, să nu crezi că uit. Acum, ia haina asta și du-te repede cu ea la „Splendid“ camera nr. 15; a adus-o adineauri cineva de-acolo. E a unui pasager. Cât despre obrăsnicia ta, n'avea grije. Vii tu acasă, licheaua dracului..., știu eu să te dichisesc. Vai de pielea ta, nenorocitule. Hai! marș d'aci spurcăciune, că mă dai de potcă.

Tudor luă haina și o sbughi pe ușă, par'că i-ar fi dat cineva brânci. Pe drum, nici nu știa unde calcă. Era amețit, năuc. Recunoștea că făcuse o gugumănie mare. Cu tot frigul, îl treceau sudorile. Nici nu mai îndrăsnea să se gândească, la ce s'a petrecut.

„Mare nătărău sunt, se dojenea el singur. Eu, sau tac, de mă terfelesc toți; sau fac ce făcui acuma.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Mi-a spus că dorm! Nu era cine știe ce... Altădată m'a și înjurat. După aia m'a făcut bou... In fiecare zi îmi spunea că sunt bou, ori măgar și eu înghițeam. Tii! cine mă puse? Rău am brodit-o. Imi vine nici să nu mă mai întorc la atelier... Dar unde să mă duc"?

Se trezi rătăcind pe alte drumuri. Luți pasul spre hotel, dar socoti că ajunge prea repede și încă nu s'a hotărît ce trebue să facă. De sigur că a aflat și Profira despre pozna lui. I s'or fi rostogolind vorbele pe buze, ca apa la scocul morii.

Hotel Splendid, era așezat pe o latură a grădinei publice. Intră în grădină. Băncile, vopsite cu verde, ședeau înșirate în două părți, pe sub castanii triști, din cari picurau, ca niște lacrimi, una câte una, frunzele pârlite de brumă. In fund, între ronturile sterpe, sta înfipt, bustul unui mare scriitor, patronând, de pe soclu, concertul unui stol de ciori, cari se lăsaseră jos nestingherite, ca niște pete de cerneală. Pietrișul udat de ploi, scârțâia sub picioare.

Tudor se așeză pe o bancă, înuncindu-se să găsească deslegarea situației în care se afla.

„Ce să mă fac eu acum? Mi-a făgăduit, că se răfuește cu mine. Știu eu ce însemnează răfuială, pe limba domnului Simion. Dar dacă i-aș cere iertare? Să-i spui că m'am uluit... credeam că vorbesc cu Nae... Să-i fi spus numai una, treacă-meargă, putea să creadă că l'am asemuit cu Nae, doar nu-s orb... Ce să mă ierte? Ți-ai găsit! O

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să mă piseze ca pe alta aia, că are un pumn greu, ca o măciucă".

Ar fi avut poftă să alerge pe străzi, până când o cădea jos, sfârşit de oboseală şi să nu se trezească, decât după ce îşi va fi ispăşit pedeapsa.

Porni spre hotel. Portarul îl luă cam repede:

— Pe cine cauţi, băiete?

— Pe domnul dela nr. 15.

— Domnul Balteş?

— Aşa mi se pare.

— Ce ai cu el?

— Vreau să-i dau haina asta...

— A! tu eşti dela croitor! Du-te repede, că peste un ceas pleacă...

Tudor nu-şi mai recunoştea glasul. Era tremurat, slab, dogit... I se părea că toată lumea a aflat despre purtarea lui, şi pentru asta, toţi îi vorbesc răstit şi-l privesc cu ochi duşmănoşi.

Portarul, apăsă pe un buton şi un sfârâit de sonerie, răsună la etajul întâiu şi — pare-mi-se — ultimul. Madama, veni plescăind papucii, aplecându-se peste balustrada scării.

— Ce este?

— Du-te cu băiatul, la nr. 15.

Tudor urcă treptele grijuliu, ca omul neobicinuit cu casele mari şi-apoi o luă dealungul unei săli. In fund, se opri. Madama bătu la o uşă:

— Intră!

Femeia vări doar capul...

— A venit cu haina...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să o aducă încoace... rosti glasul dinăuntru.

Ucenicul, întră în odaie. In urma lui, uşa se închise.

Posesorul hainei, domnul Balteş, cum spusese portarul, că-l chiamă pe pasagerul de la nr. 15, sta la o măsuţă şi răsfoia nişte coale de hârtie, scrise la maşină, făcând pe ele însemnări, cu un creion roşu. Părea foarte ocupat, că-l lăsă pe Tudor să aştepte, cu haina pe braţ, până termină cititul.

Era un om de vreo cincizeci de ani, vânjos, ras de mustăţi, cu părul încărunţit. Purta ochelari, cu sticle mari, strânse în cercuri de aur. Indărătul lor, sticleau doi ochi negri, blânzi. In jurul gurii, i se încrustaseră nişte adâncituri, iar în bărbie, i se săpase o gropiţă.

Făptura lui viguroasă, îl făcu pe Tudor să reflecteze:

Dacă aşi fi şi eu aşa, nu s'ar mai răsti domnul Simion la mine. Dar eu sunt mic... mic... mic...“

Balteş îşi scoase ochelarii şi se întoarse zâmbind spre Tudor. Când privirile lor se încrucişară, sprâncenele i se arcuiră, ca într'un gest de surprindere. Par'că recunoscuse pe cineva şi nu-şi lămurea bine cine e.

— Ce e năpârstocule?

— Eu sunt ucenic la „Cavalerul elegant“ şi v'am adus haina...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce vorbești? Tu ești croitor?

— Nu sunt încă, dar o să fiu.

Lui Tudor îi veni în minte întâmplarea cu patronul, de acea adăogă aproape inconștient:

— Adică știu și eu?

— Cum vine asta? Te faci, ori nu te faci?

— Nu știu, spuse el, privind în jos.

— De ce?

Și în fața domnului cela impunător și grav, de care nu avea de ce să se rușineze, cu toate că îl vedea întâia oară, ucenicul simți nevoia să se destăinuiască. I se părea, că dacă mai știe și altcineva despre isprava lui, i se micșorează vina...

— Fiindcă patronul... după ce ajung acasă...

Dar lacrimile îi înnecară glasul; nu le mai putea stăvili.

Balteș se ridică dela masă, apropiindu-se de el și-l mângâie.

— De ce plângi?

— Dacă îmi vine...

— Așa degeaba?

— Nu.

— Pot să aflu și eu?

Tudor, povesti pățania printre suspine. Începu cu sfârșitul, terminând cu încăpățînarea lui Vasile, care ținea cu ori ce preț, să-l vadă croitor. Nu uită să spună, că a terminat școala cu premiul cel mai mare și că dorința lui ar fi fost să învețe carte.

Domnul dela nr. 15 îl ascultă înduioșat, stă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

pânit de impresiuni complexe. Scoase din portofel o hârtie de bani şi i-o dădu, apoi se gândi câtva timp, în tăcere. Il sedusese chipul deschis, expresiv, inteligent, al oropsitului ucenic, umbrit doar de turburarea unor gânduri, cari îi frământau cumplit sufletul.

Tudor mulţumi pentru banii căpătaţi, salută şi se îndreptă spre uşă.

— Ia stai puţin, băietaş, îl opri Balteş. Cum te chiamă?

— Tudor Cornea.

— Măi Tudore, mie nu se pare, că tu eşti băiat deştept...

— Cum credeţi dumneavoastră...

— Tu ce zici?

— Eu, ce să zic... nimica.

— Şi nu-ţi place croitoria?

— Imi place orice, că mi-e dragă munca. Cine nu munceşte, face de geaba umbră pământului.

— Ei bravo! Foarte frumos! Nu-ţi spun eu că eşti băiat deştept?

Tudor zâmbi mulţumit.

— Dacă fac cuiva o treabă, barem să aud şi eu o vorbă bună, nu ocări şi batjocură.

— Carte ai vrea să 'nveţi?

— Aşi învăţa şi noaptea, numai să mă fi ajutat cineva, că badea Vasile e om sărac, n'are cu ce şi el spune că învăţătura costă scump... Poate că aşa o fi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pe mine nu știi cum mă chiamă.

— Ba da..., domnul Balteș.

— Bravo măi Tudore... Dar nu știi ce sunt.

— La asta nu mă pricep, fiindcă nu mi-a spus portarul, dar bănuesc eu, că aveți o slujbă mare.

— Sunt avocat la București. Dar asta nu te prea interesează pe tine... Ce vream să-ți spun, e că aș putea să te ajut.

— Ce bine ar fi să mergeți la domnul Simion și să-l rugați să mă ierte.

— Tu asta vrei? întrebă Balteș, râzând. Eu pot mai mult... Dacă spui că nu ești mulțumit la croitorie...

— Cum o să fiu mulțumit în iadul ăla...

— Și mai ales dacă te lasă badea, al tău...

— Vasile, întregi copilul, ascultând atent.

— Dacă te lasă el, te iau cu mine la București și te dau la școală. Eu, de mult m'am hotărât să ajut un copil sărac, dar silitor. Poate că norocul a fost de partea ta.

Lui Tudor, i se striveau vorbele în gâtlej, de bucurie.

— Merg, chiar și acum...

— Chiar acum, nu se poate.

— Atunci, când să viu?

— Stai bunișor! Toate trebuesc făcute cu socoteală, pe îndelete... E vorba de viitorul tău. Trebue să vă gândiți bine. Întâiu, e nevoe să ceri învoiala alor tăi, nu-i așa? Ei nu mă cunosc și poate cred că eu am să te întrebuințez la cine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

ştie ce munci, întrerupându-te dela meseria, care au chibzuit ei că e folositoare pentru tine. Eu îţi dau adresa mea,... uite ţi-o scriu pe o hârtie.

— Lăsaţi că scriu eu.

Se scotoci prin buzunare, scoţând carnetul şi creionul.

Scrie: avocatul Balteş, str. Numitor 60, Bucureşti.

— Gata.

— Acum păstreaz-o.

Tudor ascunse carnetul în fundul buzunarului.

— Dacă badea Vasile, continuă Balteş, primeşte propunerea mea, vii cu el.

Un nor, întunecă figura, înseninată de bucurie, a copilului.

— Trebue să viu cu el?

— Nu trebue, dar poate vrea să vadă unde o să stai şi pe mâna cui te dă. Afară de asta, să nu te rătăceşti... Ai fost vreodată la Bucureşti?

Nu, nici cu trenul n'am mai umblat, mărturisi Tudor, coborând privirea.

Balteş râse cu poftă, ţinându-şi ochelarii cu mâna ca să nu-i cadă.

— Acum stai să-ţi fac o scrisoare la ai tăi de acasă, în care să le spun ce am hotărît. Eu am să-i sfătuesc să se învoiască şi ei. Ar fi fost mai bine să le vorbesc, dar cum în curând trebue să plec, le scriu.

— Cum credeţi, spuse Tudor, cu gura pe jumătate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Balteș deschise geanta de piele de pe masă, scoase dintre niște coperte verzi, o foaie de hârtie și un toc ciudat, care scria fără să-l înmoi în cerneală și începu să scrie.

Tudor își învârtea pălăria în mână, privind la vârful ghetelor. In liniștea care se lăsase, îi venea să-și țină răsuflarea. Numai penița scârțâia pe hârtie, lăsând o dâră neagră, pe unde trecea. In clipa acea, se da altă îndrumare vieței lui. Ochii îi erau plini de perspective noui.

După ce sfârși de scris, Balteș îi întinse scrisoarea, adăogând:

— Te duci în sat la tine, îți strângi lucrurile, apoi te sui în tren și iată-te bucureștean... Numai să nu mă faci de rușine, măi Tudore. Să nu-mi pară rău, că nu te-am lăsat la croitorie.

— N'am să vă fac, se apără el... O să învăț și o să vă ascult întotdeauna.

— Bine, atunci să vii sănătos.

— Vă mulțumesc, viu negreșit... Sărut mâna, domnule.

Tudor se repezi să-i sărute mâna. De bucurie nu mai putea rosti nici o vorbă.

Eși din odae, coborî treptele hotelului, câte trei de-odată, până se trezi în stradă.

Incepuse să amurgească. Tudor se așeză din nou pe' banca din grădină, ca să se poată bucura în tihnă de norocul, care-i țâșnise, pe neașteptate în cale. Simțea în buzunar carnetul cu adresa lui Balteș și frica de Simion scădea treptat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ce noroc a dat peste mine? se minuna el. Așa dar o să fiu elev de liceu și încă unde? la București! Cum o fi oare pe-acolo? E capitala țărei. Trebue să fie un oraș mare, de trei ori mai mare ca Pitești, ba poate chiar mai mare, că doar de-acea e Capitală.

Incercă să-și amintească, ce a învățat el despre București, la Geografie. Văzu cu ochii minții, pozele din carte: Universitatea.., Cișmigiu!.., apoi statuia lui Mihaiu Viteazul, înfățișat călare pe un cal năzdrăvan. Voevodul, cu căciula pe-o ureche, privește încruntat și cuprinzător, ținând în mână alebarda, cu care secera capetele dușmanilor, ca pe niște spice.

Dar potopul de bucurie, se isbi de un zăgaz puternic: badea Vasile. Tudor vedea în el, o piedică și cu cât se gândea mai stăruitor, cu atât obstacolul părea mai de neînvins.

„Sigur că n'are să se învoiască, să mă ia de la frate-său, ca să nu-și facă obrazul de rușine, monologa Tudor... Dacă nu i-aș da scrisoarea? Plec fără să le spui nimic. Și așa, nu-mi prea poartă de grije. Am scris de două ori, că nu trăesc bine aci și cu toate astea n'a venit de loc să se intereseze... Știi ce? O să-i spun drept patronului, după ce s'o răfui cu mine, că nu mai pot să stau la el. Am și pentru ce să plec. Nu pot să mai îndur atâtea bătăi... Mă întorc la Ștefănești... Imi place mai mult să fiu plugar... Cu sila n'o să mă țină. Eu, în loc să plec acasă, iau drumul spre București. Patronul o să mă creadă la badea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vasile, iar badea Vasile, o să tragă mereu nădejde, că într'o zi, o să mă vadă mare croitor! Chiar așa o să și fac... Dar bani de drum? Trenul nu te duce de pomană".

Scoase dintr'un buzunar, ceva care semăna a portofel, făcut de mâna lui, dintr'o bucată de abă neagră, însăilată cu ață albă și-i deșerta tot conținutul. Erau banii căpătați, drept bacșiș, de pe la clienți și pe de-asupra suta de lei pe care i-o dăduse Profira, adică la drept vorbind, Smaranda. Innumără hârtiile și gologanii de câteva ori. Rezultatul era mereu același: o sută opt zeci de lei.

„Cred că mi-ajung își făcu el socoteala. In București, n'am pe ce cheltui".

Porni spre casă, vesel. Frica de bătaie dispăruse aproape cu totul. Era ultima... Totuși ar fi vrut să o ocolească. Își puse deci în gând să nu mai dea ochii nici cu patronul.

Când ajunse în dreptul prăvăliei, înăuntru era lumina aprinsă. Tudor se plimbă pe trotuarul opus, privind satisfăcut, că pumnul lui Simion nu-l poate ajunge. Patronul încruntat, croia, măsura și trăgea linii cu creta, făcând mișcări, cari trădau enervare. Din când în când, se uita spre ușă. Pe semne că-l aștepta, să se întoarcă. Dintre ucenici numai Petrică e acolo.., Ba uite-l și pe Nae; intră pe ușa din fund, aducând mașina de călcat, plină cu cărbuni aprinși.

Tudor umblă câteva ceasuri prin frig, zămislind tot felul de planuri. Rămăsese hotărît să aștepte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până se vor culca toți, apoi să se ducă binișor în fund, la odaia lui și să-și ia bocceaua cu lucruri.

O să le spună ucenicilor, că el pleacă la Ștefănești. Nu vrea să fie toba de bătaie a stăpânilor. El însă, ia drumul spre gară, și acolo, se suie într'un tren, care merge la București.

Când se stinseră luminile în toată casa, Tudor se furișă tiptil până la odaia, care fusese o vreme și a lui, apăsând fără sgomot, pe clanță. Ușa era încuiată. Înăuntru nu se auzea nici o vorbă, nici o mișcare. Ciocăni binișor în geam.

— Cine e asolo? răsună vocea lui Nae.

— Eu, șopti Tudor.

— Care, eu?

— Tudor... Hai deschide...

Cheia se învârti în broască și ușa se crăpă, doar cât avea loc să treacă el.

— Ce e cu tine? întrebă Nae, frecându-se somnoros la ochi.

— Bine!... Dar nu țipa așa...

— Fie că o făcuși! Cum ți-a venit?

— Dacă m'a făcut bou.

— Mare lucru!... Unde ai stat până acum?

— Pân oraș.

— Hai culcă-te...

— Nu mă culc.

— Atunci ce ai de gând?

— Așteaptă și ai să vezi...

Își luă catrafusele, de pe unde erau risipite și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

le îndesă clae peste grămadă, în desagi. Într'o carte își găsi diploma de patru clase primare. O împătură din nou și o vârî mai îndesat, între foile cărții.

— Pleci? întrebă Nae.

— Sigur.

— Nu fii tont.

— Dacă ție îți place, n'ai decât să stai.

— Unde te duci?

— Acasă.., la țară.., E mai sănătos acolo...

Petrică se deșteptă și el din somn. Amândoi priveau cu părere de rău, cum fostul lor tovarăș se pregătește de plecare. Le era ciudă, că Tudor scapă de traiul rău, iar ei rămân mai departe acolo.

— Chiar acuma vrei să pleci?

— Dar când?

— Pân ploae?

— Nu plouă.

— O să înceapă! N'auzi cum bate vântul? Brrr! Nu m'aș duce acuma, nici până la fântână, dar mite atâta cale și încă pe jos. Nu ți-e urît? Dacă ies lupii? Nu mai rămân decât nădragii, din tine...

— Lupi, acuma toamna? Ce ești într'o ureche?

— Lasă-l mă, făcu Petrică, ce ne mănâncă pe noi, în locul lui? Dacă i-a năzărit să plece, îl privește. Hai să ne culcăm.., e târziu.

Tudor, știa că nu pleacă la țară, dar când se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândi bine, chiar şi până la gară, îi era teamă să meargă noaptea, singur.

— La urma urmei, rămân aci până mâine dimineaţă, le spuse el.

— Mi se pare că o să te răsgândeşti, adaogă Nae, vesel.

— Crezi?

— Să vedem.

— Nici legat nu mai stau. Mi-e dor de acasă...

— Tie ţi-e frică de răfuiala, cu patronul... O să-ţi tragă o sfântă d'aia, cum ştie el, şi te lasă... Dacă treci peste asta, ce zor să mai pleci! Îţi cauţi de treabă mai departe. Mâine, par'că-l văd, venind până în ziuă, să te caute. Eri, tot timpul a stat bosumflat. Trântea şi înjura mereu... Noi am scăpat ca prin urechile acului... Dar ne şi feream. A trecut pe stradă un vlăjgan şi nu ştiu cum a făcut, că drept în faţa prăvăliei, a lunecat într'o băltoacă şi s'a întins pe jos, cât era de lung. Crezi că am râs? Nici poftă n'aveam. Atâta i-ar fi trebuit meşterului, că ne-ar fi dat nouă, ce era pus de-oparte, pentru fine.

Prevestirea lui Nae, îi însămânţă nelinişte în suflet. Dacă vine Simion până în ziuă şi dă peste el? Să plece pe întuneric? Nici măcar drumul la gară nu-l cunoaşte...

— Hai culcă-te, că până mâine mai e mult, îl îmbie Nae.

— Lasă-l, ce tot îl rogi, mormâi Petrică, somnoros; tu nu vezi că e ca un catâr?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tudor se sui în pat, alături de ceilalți doi ucenici, dar abia vorbise de plecare, că îl și socoteau un fel de străin, care n'are ce căuta acolo. Cu greu, îi făcură niței loc pe marginea patului. La fiecare sgomot tresărea. I se părea că aude pe sală, pașii îndesați, ai patronului.

Nu trecu mult și ușa se deschise cu putere, în lături, isbindu-se sgomotos de perete. În prag apăru Simion, cu părul vâlvoi, roșu la față de mânie, ținând în mână un biciu, lung și gros.

— Scoală boule, răcni croitorul, ca un taur, înțepat de banderilele toreadorului. Mai ții minte ce mi-ai spus ieri, secătură?

Și poc! pleosc! cu gârbaciul, pe spinare, peste față, pe unde înemerea, fără să se uite, par'că turbase.

— Nu mai da, se ruga Tudor, ghemuit, mototol, într'un colț... Altădată nu mai fac. Iartă-mă.

Dar Simion, nici nu voia să audă. Când ostenì mânuind biciul, apucă pe Tudor de ceafă și-i făcu vânt, cu capul în perete. Un vaet chinuit îi eși din gură, căzu pe podele... și se deșteptă.

Visase.

Când se trezi, era jos, la picioarele patului. Petrică tot svârcolindu-se în somn, l'a împins, până a căzut.

Prin curțile vecine, cocoșii se luau la întrecere în cântat. Afară, începuse să se albească de ziuă.

Tudor cercetă odaia, să vadă dacă n'a uitat ceva, apoi sgâlțâi pe Nae, de mânică:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ascultă Nae... Eu plec. Dacă întreabă jupânul de mine, să-i spui că sunt la țară, auzi mă? la Ștefănești, nu în altă parte. Nici să nu încerce să mă aducă înapoi. Mai bine îmi fac seama. Ai înțeles?

Tudor își luă rămas bun de la Nae, strânse, în somn, mâna lui Petrică, apoi deschise încet ușa. Abia se zărea, ca prin sită. De sus cădea o burniță mărunță, ca nisipul.

Când se încredință că nimeni nu-l vede, se avântă afară, gonind spre necunoscutul, care-l momea, ca o vedenie, în noapte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI.

O gâză rătăcea prin besnă.

Nu atât pumnul greu al lui Simion, nici toanele Profirei, erau pricina, pentru care Tudor, rătăcea în dimineaţa acea ceţoasă şi rece de toamnă, dibuind drumul, care să-l ducă undeva, departe, spre o lume nouă, pe care nu şi-o putea rotunji nici măcar în închipuire.

In el, se înfiripase ambiţia să ajungă mai mult decât un croitor oarecare. Simţea un îndemn nepotolit către învăţătură. Işi da bine seama că numai şcoala putea să-l ajute, să se deosibască de cei mulţi. Ca să-şi ajungă ţinta, chemase în ajutor, din toate tainiţele fiinţei lui, întreaga voinţă neclintită, toată inteligenţa şi toată energia, cu care era dăruit.

Infruntând crivăţul care-i biciuia obrajii, porni prin negură, împins de o forţă nevăzută, ca să-şi înfăptuiască marea lui dorinţă.

Printre picăturile de ploae, începură să se amestece fulgi rari de zăpadă. Inaintea lui, zări o mogâldeaţă care se mişcă. Grăbi pasul.

— Mai e mult până la gară?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cel întrebat, întoarse capul, îl privi şi după un răstimp, răspunse leneş:

— Apoi, dacă tu cauţi gara pe aci, n'o s'o găseşti niciodată.

Gluma asta nu-l încuraja de loc.

— Da' pe un' s'o iau?

Drumeţul îl desluşi... Trebuia să se întoarcă, pe altă stradă... Desagii, i se păreau acum mai grei; atârnau înf jos, par'că erau plini cu pietre. Mâna îi amorţise.

„Ce naiba! Să greşesc drumul? Semn rău".

In zarea cenuşie, fulgii de zăpadă, cădeau tot mai deşi, mai mari, topindu-se în băltoacele cu apă.

Un fluerat ascuţit, îl împinse înainte. Acum se conducea după auz. Locomotiva, cu pântecul doldora de aburi fierbinţi, ca o namilă cu ochii roşii, neagră de par'că ar fi trecut prin căldările cu smoală ale iadului, grohăia, pufnea, şuera, gata să se avânte, ca un monstru înnebunit, cu sgomot de fierărie, care se prăbuşeşte.

Tudor ajunse la gară gâfâind, cu vârful nasului vânăt, cu obrajii pârguiţi de frig, şi se repezi pe o uşă, luându-se după unul, care ducea nişte cufere la spinare. Trecu printr'o sală întunecoasă. De-o parte şi de alta, de-alungul zidului, oameni întinşi pe jos, adormiseră pe lespedea rece, într'o atitudine de victime, prinse în plin deşert, de suflul ucigător al simunului.

Erau călători veniţi prea de timpuriu la gară, şi măcinaţi de oboseală, nu s'au mai uitat unde îşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prăvălesc trupurile. Oboseala nu caută așternut moale și cald. Numai după ce te-ai odihnit, începi să bagi de seamă cusururile culcușului.

Tudor, se strecură printre picioarele întinse, înaintând anevoie, ca o muscă prinsă într'o pânză de păianjen. O lampă, cu sticla învăluratã de funingine, răspândea o lumină slabă, care se silea să biruie întunericul. Cât se feri, tot strivi o opincă jilavă. Asta n'ar fi fost nimic, dar în opincă era și un picior de om.

— Uită-te bă, pe unde umbli, ce ești chior? protestă cel călcat, neîngăduind nici acolo, să fie turburat din somn.

Când ajunse la peron, întrebă pe un funcționar, cu șapcă roșie pe cap.

— Domnule, te rog, eu mă duc la București, și aș vrea să știu când trece trenul.

— Dacă ești iute de picior, poți să-l ajungi. Abia a eșit din stație.

— A plecat?

— Sigur... Credeai că o să te aștepte?

Tudor observă că funcționarul vrea să se distreze pe socoteala lui... Ca să-i smulgă o informație serioasă, încercă să-l înduioșeze:

— Am o soră bolnavă rău, la București...

— Da 'ce, tu ești doctor?

— Nu sunt, dar...

— Dar poate o sa ajungi... Ai?

— Hî!

— Bine mă, doctore! Atunci uite ce e...! Peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trei ceasuri şi jumătate, adică pe la unsp'ce, vine alt tren... Pleci cu ăla.

— Mulţumesc.

— N'ai pentru ce, doctore, glumi impiegatul, intrând într'un birou, de unde răsbea, în abureala dimineţii, un sgomot de ciocănituri dese şi neregulate.

Tudor îşi puse bagajul sub o bancă, supraveghindu-l la răstimpuri şi începu să măsoare peronul în lung şi'n lat... Uşa unui alt birou se deschise drept în faţa lui. Un comisar în uniformă neagră, buhăit la faţă, se opri în prag, întrebând pe cineva, care era înăuntru.

— Ăsta e...?

Restul vorbelor, se pierdu pe aripi de vânt. Băiatul rămase pironit locului. Privirea comisarului se lipise asupra lui... Ar fi vrut să fugă, dar simţea că nu are putere...

„Să ştii că pe mine mă caută, gândi el. Vrea să mă aresteze... Domnul Simion, o fi reclamat la poliţie că am fugit... Nici nu se poate altfel.“

Aştepta înfăptuirea presupunerii, fără să facă vreo mişcare. Par'că i se lipiseră tălpile, pe pardoseala de ardezie, a peronului... O perdea turbure i se coborî pe ochi. Văzu pe comisar cum se desface în două, apoi în patru, până când i se păru, că tot locul e plin de comisari. Începu să se clatine de ameţeală. Bătu cu mâna aerul, căutând un sprijin.

— Asta e... trenul pentru Craiova? întrebă a doua oară, comisarul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Un fluerat prelung, îl trezi din spaimă.

Așa dar despre tren fusese vorba. Răsuflă ușurat. Se repezi la desagi și uitându-se la ceasornic, eși în fața gării. Nu mai voia să dea ochii cu omul, care-i pricinuise atâta groază.

Până la sosirea trenului pentru București, mai era o oră.

Trecu din nou peste bariera de mădulare omenești, de data aceasta mai cu grije. Câțiva dintre cei tolăniți, se sculaseră. Unul sta de o parte, răsucind un petec de jurnal, în care presărase puțin praf de tutun, adunat de prin toate colțurile chimirului. Tudor îi dete câteva târcoale, privindu-l cu coada ochiului, apoi îndrăsni să se apropie de el.

— Dumneata pleci cu trenul?

— Ihî, răspunse cel întrebat, slobozind o șuviță de scuipat prin strungăreață.

— Incotro?

— La București.

— Și eu tot acolo mă duc.

— Să fii sănătos.

— De mult stai aci?

— Cam de pe la miezul nopții.

— Păi, a trecut de dimineață un tren.

— Auzii și eu, dar dacă m'a luat somnul... Nu e nimic, mai este și altele...

— La unsp'ce, îl informă Tudor.

— O fi, că acu trec mereu.

— Dar nu mai e mult până atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zău? la sculați-vă bă, strigă el la ceilalți, că auzi, e gata să vie trinu'.

Cârdul de oameni, începu să viermuiască trudnic, ca turma de oi, în care intră ciobanul, după ce s'a odihnit la marginea șoselei.

— Dar bilet de unde luăm? întrebă iarăș Tudor.

— Nu știi?

Nu.

— Lasă că-ți arăt eu.

Copilul mai avea o pricină de neliniște.

— Da cât o fi costând?

— Să tot fie vre-o sută de lei.

— Numai atât? isbucni el bucuros.

— Numai...

Așa dar era scăpat... In portofel avea mai mult. Nu mâncase din ajun, de frică să nu cheltuiască banii. Ii mai rămâneau și pentru asta. Ce n'ar fi dat să afle pe-acolo un bragagiu. Cât era de frig, tot ar fi dat de dușcă, o cană cu bragă, asortată cu rahat. Era vesel... Peste câteva ceasuri ajungea la București. Ii venea să joace de bucurie. Cu cât se apropia vremea plecării, cu atât simțea mai mult sbătându-i-se 'n suflet, torente de nădejde.

— Măi nene, lasă-mă să stau pe lângă 'mneata până sosim la București, că eu n'am mai fost niciodată acolo și nu prea știu rostul.

— Bine mă neică!

Se duse împreună cu tovarășul de drum, în dreptul unei ferestruici și se așeză în spatele altora, veniți mai de timpuriu. Când îl ajunse rândul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceru un bilet de clasa III-a, plăti, apoi pitulă cartonașul cu grije în buzunar.

Din depărtări se ridică un huruit, deslușindu-se din ce în ce mai bine. Gara începu iar să se însufleţească.

Funcţionarii umblau mai repede, agitând steguleţe roşii, hamalii, încovoiaţi sub greutatea bagajelor, mergeau oblu, isbind pe cei cari nu se dau în lături, alţii trăgeau un cărucior, încărcat cu pachete, făcând un sgomot asurzitor. Călătorii năvăliră din sala de aşteptare, agitându-se. Era un freamăt ca la bâlciu.

Trenul intră pufnind în gară. Ceata, din care făcea parte şi Tudor, se urcă într'un vagon. Copilul părea sfios. Ii era frică să se apuce de vre-un mâner, sau să calce mai apăsat, ca să nu strice trenul.

După ce se potrivi pe o bancă, alături de îndrumătorul bine voitor, Tudor roti privirea prin cuşca cu roate. Văzu lămpile lipite de tavan ca nişte ventuze; zări indicatorul de la calorifer şi citi pe el: cald, rece, închis... Semnalul de alarmă, de mânerul căruia, sta agăţat un nasture de plumb, îi atrase atenţia. Ţăranul, care îl urmărea, explică:

— Dacă smuceşti de mânerul ăla, se opreşte trenul, ca un cal, când tragi de hăţuri...

— Mare minune!

Apoi privi pe geam, afară... Ii părea rău, de cei cari rămân pe jos. Ei nu se plimbă cu trenul... Săracii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In vagon era cald şi se simţea bine, cu toate că aerul era îmbâcsit de fum de tutun prost şi cam mirosea a cojoc plouat. Asta nu făcea nimic. Bine că pleca.

Ce ar fi fost, daca în clipa acea se ivea domnul Simion? Fără să vrea, căută o ascunzătoare. Sub bancă ar avea destul loc. Svârli deci într'acolo, o ochiadă elocventă.

De-odată gara începu să se mişte, întâiu încet, pe urmă mai repede. Ei drăcie! Tudor se svâcni dela locul lui, lipindu-şi fruntea de geamul rece şi aburit al vagonului. Da' de unde! Gara stă pe loc, numai trenul s'a pus pe nesimţite în mişcare.

Călătorii începuseră să prindă vorbă unul cu altul. Un soldat în concediu, cânta în surdină din fluer, o doină. Ce bine e în tren şi cum fuge, ca o piatră, scăpată din praştie... Când trecea peste poduri, i se părea că trebue să se năruie cu totul. Tudor se sălta puţin de pe canapea, ca să tragă mai uşor. Abia prididea să înnumere stâlpii de telegraf, înşiraţi de-alungul şinelor. Roatele trosneau pe la macazuri, par'că sfărâmau nuci... Convoiul se oprea prin gări, poposea o clipă, apoi îşi vedea iar de drum.

De la o vreme Tudor, nu se mai uita afară. Ce să vadă? Pământul era negru şi ud. Zăpada nu se putea prinde. Pomii desbrăcaţi de frunze, păreau nişte fantome, cu braţele întinse.

Se pipăi la buzunar. Carnetul cu adresa, era acolo. Vru să rupă foaia, pe care era scrisă, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se răsgândi. Pentru asta mai avea destul timp... Ce-o să facă tot drumul... Când o fi aproape să ajungă, are să desfacă foaia din carnet, ca să o poată ține mai lesne în mână, s'o aibă sub ochi, când va trebui să întrebe, încotro se află strada aceea...

„Ce-o să spună domnul Balteș, când o da cu ochii de mine“ ?

„De sigur. are să se bucure, altminteri nu m'ar fi chemat la el... vrea să mă ajute..., s'a înduioșat de lacrimile mele... Mare noroc am avut, că mi-a venit să plâng... Dacă nu plângeam, habar n'avea cât sunt de nenorocit și acu aș fi fost tot la domnul Simion, deșelat de bătaie.

Figura lui Tudor se posomorî.

„Eri“. Cuvântul îi provocă fiori.

„Abia eri s'a întâmplat asta... Tot atunci mi-a dat scrisoarea pentru badea Vasile, care stă tocmai la Ștefănești... și eu, când nici nu s'o implini o zi, ajung la București! Vezi, la asta nici nu m'am gândit... Prea au mers toate repede... Ce să-i spun ? Că am fugit fără știrea nimănui ? Asta, nu... Trebuie să născocesc ceva... că la înapoerea acasă, am găsit pe badea Vasile în atelier; venise să mă vadă ; i-am dat scrisoarea, a citit-o și s'a învoit numai decât... La Ștefănești n' aveam ce căuta, fiindcă toate lucrurile mele, erau în oraș, la croitor“.

Tudor raționa simplu, copilărește. In naivitatea ' u , credea că ori ce nu pricinuește cuiva un ne- a uns, nu se poate chema o faptă rea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căută scrisoarea, dela Balteş, şi o rupse în bucăţele mici de tot, ca nişte confete, asvârlindu-le pe jos.

A scăpat şi d'asta... Acum abia aşteaptă să sosească. I se pare că prea merge trenul încet, prea zăboveşte mult prin gări... Ţăranul de lângă el, moţăia, de par'că-i era capul o limbă de clopot. In faţa lui sta o babă, care se tot apleca, uitându-se sub bancă, la un gâscan înfăşurat în sac, de-i sta numai capul afară... Ii asvârlea, din când în când, boabe de porumb, ca să nu gârâie.

Lumea din vagon începu să se ridice în picioare, punându-şi bagajul mai aproape. Tudor, bănui că se apropie de Bucureşti. Şinele de cale ferată, începeau să se înmulţească, mergând pararele ca nişte linii trase pe hârtie; podurile, se perindau mai des. Trenul trecea peste ele, cu un zornăit, scurt, de tinichea asvârlită jos... Se zăreau căsuţele dela mahala, pitice, mohorâte, crescute din pământ, ca nişte moşoroaie de cârtiţă.

Bucuria care umplea sufletul lui Tudor, îl îndemnă să murmure în extaz: Bucureşti.

Bucureştii, locul de desfătare al multora, mormântul în care se îngroapă atâtea iluzii; oraşul, în care se asvârle pumni de aur şi în care colcăie mizeria; cetatea în plină isbucnire a veseliei, dar care plânge, lacrimi de desnădejde... Oraşul unde se ţes afaceri fantastice şi crime monstruoase, unde se înnoadă şi se desnoadă sentimente efemere. O enigmă..., o enigmă de temut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In mintea lui Tudor, Bucureștii apărea ca un oraș mare, zâmbitor indulgent, și undeva, pe o stradă, al cărei nume era însemnat în carnetul lui, o casă frumoasă, locuită de un om bun și milostiv, care îi întinsese o mână de ajutor, ca să-l scape de un trai nesuferit... Atât...

Omul de lângă el, dormea mereu. Nu-i venea să-l deștepte, ca să nu se supere, dar începu să se succască, lovindu-l cu cotul, ca din greșeală, până când îl trezi.

— Mi se pare că am ajuns, îi spuse el. Ce facem ?

— O să ne .dăm jos.

— Hai...

— Stai să oprească.

— Trebue să ne pregătim.

— Fii pe pace, nu rămânem noi în el, că nu mai până aci merge.

Tudor își aduse aminte de ceva... Rupse repede din carnet, foaia cu adresa lui Balteș, o împătură în două, fără să o mai citească, și o ținu strâns între degete. Voia să o aibă mai la îndemână.

Trenul își micșoră viteza fluerând strident, apoi opri, proectând pe toți călătorii înainte. Tudor își puse bagajul călare pe braț și urmându-și călăuza coborî.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

Intr'un viespar.

In viaţa lui, Tudor nu văzuse atâta sumedenie de oameni adunaţi la un loc. Ochii lui clipiră, ca şi cum ar fi fost obosiţi de reflexe prea puternice. Din fiecare vagon, cât era trenul de lung, încărcătura umană, ţâşnea în şiruri nesfârşite. Era o gloată de abia înainta. Se uită în toate părţile, dar nu mai zări pe ţăranul, cu care călătorise. Dispăruse, înghiţit de vâltoarea mulţimii. Gândind că trebue să ajungă undeva în stradă, se lăsa în voia valului. La eşirea de pe peron, drumul se îngusta; înghesuiala era şi mai mare. Un funcţionar al gării, cerea biletele la toţi călătorii.

Când ajunse în dreptul lui tresări.

— Ce bilet?

— Nu te face nisnai!

Tudor se roşi până în albul ochilor. Nu cunoştea rânduiala. Avea bilet, dar era în buzunar. Se căută repede, cu mâna liberă... Nu-l găsi...

— Hai băiete odată, ce ne ţii aci... Stăm atâţia pentru tine... De ce nu te-ai pregătit din vreme,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.mdrr1901-1932

țipau diverse glasuri, din mulțimea nerăbdătoare dela spate. Tudor se fâstăci se de tot. Nu mai înnemerea nici gaura buzunarului... Trecu bagajul, în mâna cealaltă... Se căută din nou, cu degete tremurătoare. In sfârșit iată-l...

Intinse funcționarului cartonul alb, străbătut pe la mijloc de o dungă verde... Se simți din nou împins în coaste. Cât p'aci să-i scape desagii jos. Făcu un gest pripit ca să-i țină... Isbuti să-i apuce, dar în acelaș timp îi scăpă dintre degete foaia, pe care era scrisă adresa lui Balteș. Vru să se oprească, dar nu era chip... Șuvoiul de oameni, îl împingea mereu înainte. Ii veni să plângă de ciudă... Ce să facă?

In sfârșit lumea din jurul lui începu să se rărească. Eșiră afară, pe bulevardul larg. Prima grije, fu să se întoarcă la locul, unde bănuia că-i scăpase biletul, dar era cu neputință... Alte trenuri, deșertaseră alți călători. Se resemnă, așteptând... Clipele i se păreau ceasuri.

„O mai găsi el hârtiuța, peste care trecuseră atâtea picioare?“

Căută prin cutele amintirii, să afle ce scrisese pe ea, dar zadarnic. De numele avocatului își amintea perfect de bine, fiindcă îl auzise și-l rostise de câteva ori. Dar pe ce stradă stă? Era un nume ciudat. Par'că i se scurseseră creerii din țeasta capului.

Când forfoteala se mai potoli, o luă îndărăt pe unde venise, căutând, cu ochii dilatați de neli-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște, peticul de hârtie atât de prețios pentru el. Adună cu grije de pe jos, toate hârtiuțele făcute cocoloș, mototolite, călcate în picioare și le desfăcu, tresărind de câte ori da peste vreuna, care avea asemănare cu cea pierdută de el... Nimic...

Era amețit, capul îi atârna greu, urechile îi vâjâiau.

Ce să facă? Incotro să meargă?

Bucureștii, se întindea înaintea lui imens, ca un ocean, ca un deșert. Nenorocul îl țintiuse ca pe un vapor, eșuat între stânci submarine. Orașul pe care îl visase zâmbitor și însorit, îi părea acum hidos, monstruos, respingător.

Nimeni nu bănuia drama, care se petrece alături de ei, nimeni nu se interesa de durerea, care măcina sufletul copilului, asvârlit ca un orb în mijlocul mulțimei anonime, care își căuta de treburi, trecând nepăsătoare înainte.

Tudor își încordă toată voința, ca să nu isbucnească în hohote de plâns. Deși lumea roia pe lângă el, cu toate astea se simțea singur, un mizerabil fulg, jucărie a uraganului năprasnic. Privi uluit mișcarea acea fără odihnă, sbuciumul atâtor oameni, plimbându-și ochii în jur. Casele erau înalte, de trebuia să-ți frângi gâtul ca să le vezi acoperișele. Tramvaiele sgomotoase, înțesate de lume, goneau în toate părțile, mânate de un fel de nebunie. Mulțimea, fluviu cu talazuri vii, în care fiecare ins se amestecă, formând o massă confuză, curgătoare, mișună într'o goană gâfâi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare, se topește într'un murmur continuu, gigant. Vechiculele se încrucișează se îngrămădesc, disprețuind viața pietonilor. Strada palpită de înfrigurare.

Ce să facă? Incotro să meargă?

Intrebările astea, îl chinuiau fără încetare. N'avea îndemn s'o apuce pe nici o cale. Pentru el, toate drumurile se înfundau în necunoscut. Mai încercă încă odată să găsească hârtiuța, care l'ar fi smuls din brațele neliniștei. Truda îi fu zadarnică. O muncă intensă se desfășura îndărătul frunții lui. Figura i se crispă și din mișcarea convulsivă a nărilor, se putea ghici că face sforțări uriașe, ca să redeștepte o amintire adormită.

Șezu multă vreme rezimat de un zid, evocând întâmplări trăite. Revăzu atelierul de croitorie; pe Nae și Petrică, chihotind înfundat, din nimic. Se plimbă apoi cu gândul prin piața dela Pitești, unde petrecuse clipe de adevărată desfătare.

Cine l'a pus să plece de acolo? Ce duh rău l'a îndemnat să fugă, pe furiș, ca să rătăcească nemâncat și fără adăpost pe vremea acea nemiloasă, încrezându-se în ocrotirea cuiva, care poate asvârlise o vorbă în glumă?

Norocul... Cine știe? Tot răul spre bine, glăsuește înțelepciunea poporului.

Noaptea se apropia și odată cu .ea, o spaimă mistuitoare, se pogorî în sufletul chinuit al lui Tudor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Singura lui nădejde, era să-l întâlnească pe Balteș, din întâmplare..., dar în furnicarul acela, bănuia că e cu neputință. Cercetă pe toți, cari treceau pe lângă el. De la o vreme, băgă de seamă că nici figura lui Balteș nu-i mai era atât de lămurită în minte. Plutea într'un fel de negură, pe care lupta în van s'o risipească.

Timiditatea și stângăcia lui, de copil trăit la țară, fără prea multe griji, înconjurat de aceiași oameni, având aceleași obiceiuri, îl împiedicau să ia o hotărâre. Îi era rușine să vorbească cu cineva, de teamă să nu-l ia în râs, cum făceau cei mai mulți. Batjocura, îl frigea, ca un fier roșu, pus pe frunte.

Din susul străzii veneau doi inși, vorbind și râzând. Unul din ei purta în mână o geantă de piele galbenă, tot așa cum văzuse că avea și Balteș. Nici el nu știu pentru ce-l opri, chiar pe el. Fiindcă avea geantă galbenă? Poate...

— Domnule, spuse Tudor timid, scoțându-și pălăria, nu știți cumva pe ce stradă stă domnul Balteș?

Cei doi, se priviră râzând:

— Nu știm... Dar ce e el?

— E avocat..., nu-l cunoașteți?

— Ba poate că într'o zi vom avea cinstea să-l cunoaștem; deocamdată, nu știm cine este.

Se înserase de-abinelea. Tudor își luă desagii și porni pe stradă, fără să știe încotro își îndrumează pașii. Abia își târa picioarele de oboseală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu mai avea decât o dorinţă: să-şi potolească foamea. Era flămând; nu mâncase de o zi întreagă.

Noaptea ţesea painjinişe de umbre.

In mersul lui trudit, nesigur, ajunse în dreptul unei cârciumi. Se opri, gândind că acolo va găsi ceva de mâncare. Dinăuntru răsbăteau sgomote de oameni cheflii, o larmă înăbuşită. Prin geamurile aburite nu se vedeau decât umbre, cari se mişcau fantomatic. Tudor nu îndrăsni să intre. Uşa se deschise şi un ins cu şapca trasă pe ochi, îmbrăcat în nişte trenţe subţiri, stropit de var, ca un salahor, eşi afară. Ca să nu atragă atenţia când intră, Tudor aşteptă pe cineva, să se furişeze în urma lui.

Tânărul cu înfăţişare de salahor, se întoarse peste puţin timp, întovărăşit de altul, tot aşa de jerpelit ca şi el. Tudor îi urmă, intrând aproape împreună. Cei doi, se opriră la o masă ocupată de mai mulţi borfaşi din mahala. Pe la alte mese şedeau diverşi oameni, cu figurile încruntate, cu chipurile mohorîte, în sufletul cărora bucuria şi bunătatea par'că s'au sinucis.

Tudor se aşeză sfios pe o margine de scaun. Un băeţaş cu şorţ alb dinainte, veni să-l întrebe ce doreşte.

— Mi-e foame şi aşi vrea să mănânc ceva, articulă el, cu glas şoptit, ca şi cum ar fi cerut ceva ruşinos.

Băiatul îl măsură neîncrezător şi se depărtă fără să-i răspundă, şoptind ceva la urechea unei ţaţe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

târtoșe, groasă și sbârlită, cu obrazul devastat de variolă, care privea vulpește din dosul tejghelei.

După puțin timp băiatul se întoarse, întrebându-l:

— Bani ai ?

— Am.

— Să n'avem vorbă...

Șterse apoi cu șorțul petele de grăsime sleită și frimiturile de pâine rămase pe masă, dela cel care se ospătase acolo mai înainte și dispăru pe o ușă mică din fund.

Incăperea în care intrase Tudor, era o cârciumă ordinară de periferie, scundă, cu tavanul de lemn traversat de bârne, cocoșate de greutate, prin ascunzișurile cărora, păiejenii se dedau la o adevărată întrecere arhitectonică, cu zidurile afumate și umede. Prin aer plutea o duhoare acră de vin prost. Aci era locul de întâlnire al multor pungași din cartier, cari strânși în jurul paharelor pline, puneau la cale loviturile și-și împărțeau rolurile.

La o masă din mijloc se jucau cărți. Pe de lături, chibiții luau fiecare partea unuia dintre jucători. Gălăgia cea mai mare venea dela masa lor. Salahorul, care intrase odată cu Tudor, era cel mai guraliv. Bârfea pe toți și-i învrăjbea.

Era un tip ciolănos și murdar, cu niște mâini lungi și subțiri, doar palma era cât o lopată. Își muta șapca ba pe frunte, ba pe ceafă și râdea mereu, desvelind două șiruri de dinți albi și puternici.

Numai doi dintre ei, jucau „stos“, cu niște cărți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

slinoase, ale căror figuri erau aproape complet acoperite de puncte negre. Unul era blond, slab şi cocârjat ca un semn de paranteză, încălţat cu nişte resturi de ghete mari, prin cari, picioarele i se puteau plimba în voie. Un crâmpei de pălărie fleşcăită, îi ferea tărtăcuţa de intemperii. Surâsul bolnăvicios, îi crispa uneori, buzele livide.

Celălalt, tovarăşul de joc, un bărbos cu înfăţişarea bestială, obrasnică şi dispreţuitoare, rostogolea în orbite nişte ochi mici şi perfizi. Câţiva dinţi din faţă erau absenţi. Fuseseră probabil evacuaţi din gingii, de vre-un pumn advers.

Chibiţii, corectau greşelile, făceau observaţii şi pronosticuri.

Se strânseseră acolo, tot oameni, pe cari nu prea era confortabil să-i întâlneşti la miezul nopţii, în vre-un loc mai dosnic; figuri sinistre, figuri batjocoritoare în ochii căror citeai crima, ca într'o carte deschisă: oameni, cu mâini, cari se mulau minunat pe mânerul pumnalului, cărora mirosul de sânge, le da senzaţii ameţitoare. Găseai în grămadă, de la borfaşii mărunţi, pungaşi de buzunare, nenorociţi de soartă şi din profesie, până la savanţii crimei, maeştrii loviturilor nedescoperite.

Tudor privea pierdut. Avea doar o vagă intuiţie despre ceace se petrece în jurul său. Era mulţumit că găsise unde să-şi potolească foamea, căutând să-şi stăpânească neorânduiala, care-i cuprinsese mintea... Asculta, doar va rosti cineva un cuvânt, care să-l pună pe urmele numelui străzii, pe care sta Balteş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Băiatul cu îndeletniciri de chelner, îi aduse o farfurie plină cu ciorbă. Când o văzu, lui Tudor i se lărgiră nările de plăcere. Adulmeca aburul, care năvălea din ciorbă, ca un copoi.

Începu să dumice repede, bucățile de pâine în ea, dar când să apuce lingura, băgă de seamă că e priponită cu un lănțișor, de un cârlig prins în zid. N'avu timp să se întrebe de ce e așa, că se simți apucat de mână, rămânând cu gura căscată, gata să primească ofranda.

— Dă un pol, ceru fără multă ceremonie, băiatul care-l servise.

— N'am mâncat încă, se apără Tudor.

— Dă polul... Aci așa e regula.

Plăti fără să mai crâcnească, apoi se repezi la lingură, înghițind lacom, ca o javră flămândă, care se grăbește, să nu vie vreun dulău și să-l dea la o parte.

Când ajunse, ligumind tacticos, la fundul farfurici, își potolise foamea... Dar lui nu-i era numai foame; se simțea obosit, pleoapele i se închideau fără voie. Trebuia să-și caute un loc, unde să doarmă. Acum, patul dela Simion i s'ar fi părut mai moale, chiar decât divanele, pe cari sultanii din „O mie și una de nopți" se lăfăiau, trăgând din narghilele, în timp ce femeile din seraiu, îi gâdilau pe sub gușe, ca să le ușureze digestia.

Afară era besnă. Trecătorii, păreau bucăți rupte din întuneric. Ploua, fiindcă toți mușterii, cari întrau în cărciumă, erau uzi. Când se deschidea ușa, câte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o pală de frig, se strecura pe sub mese, de te făcea să-ți sgârcești picioarele.

Toată lumea de acolo era ocupată. Unii beau și cântau, alții ședeau aplecați unii către alții și-și șopteau în taină, ei știu ce. Femeia durdulie dela tejghea, măsura băutura în clondire, iar băiețașul cu șort oarecum alb, le distribuia pe la mese.

La o vreme, jucătorii de cărți nu se mai înțelegeau asupra banilor puși drept miză, sub un carton, peste care unul dintre ei își rezimase cotul, ca să nu dispară. Cu toate astea, la numărătoare, eșeau mai puțini. Bărbosul, care câștigase, se ridică în picioare, abătând asupra mesei un pumn greu, ca un baros. Cu ochii înjectați de sânge, se răsti la unul de lângă el:

— Scoate banii, că te ia mama dracului.

— Fugi bă, ce aiurezi?

— Ce să aiurez · scoate-i, că-ți bag pumnul pe beregată și-ți trag bojogii afară.

— Să crezi tu!

— Știu eu cu cine am de-aface.

— Par'că tu ești mai breaz.

— Dă banii, n'auzi? răcni bărbosul, gata să lovească.

Cel bănuit, era un âla, cârn și pirpiriu. Când văzu că n'are încotro, își scoase pălăria de pe cap. Câteva hârtii, sburară agale prin aer, risipindu-se pe duşumea.

— Na-ți-i mă, dar-ar benga 'n tine. Vrusei să-ți fac o glumă și ți-a sărit mustarul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Glumă ai? Auzi baragladina, că a glumit! Imi cunosc eu marfa...

Bărbosul se așează satisfăcut pe scaun. Ceilalți râseră lăbărțat, haotic. Jocul reîncepu, când ușa se deschise, numai cât ar încăpea capul unui om și o voce din stradă, svârli pripit, un cuvânt drăcesc: poliția.

— Par'c' ar fi aruncat cineva înăuntru o bombă. De-odată, toată lumea fu in picioare. Bărbosul ochi cu o sticlă în becul electric, și un întuneric des, se așternu pretutindeni. Nu se mai auzeau decât sgomote de scaune și mese trântite; paharele se clătinau, ca în timp de cutremur și se rostogoleau, căzând jos, în țăndări. Un geam trosni, apoi altul.

Se vorbea repede și în șoaptă. Ușa din dos, pârâi în țâțâni. Fiecare căuta un loc unde să se ascundă, o deschizătură pe unde să dispară, ca șoareci dintr'o moară, care a luat foc.

Un glas poruncitor, rosti în prag:

— Să nu se miște nimeni.

O pată de lumină, țâșni, din ușă, [illegible] besna

Femeia de la tejghea, scoase din sertar un bec și-l dădu unui polițist, care-l înșurubă în locul celui spart. Când se făcu lumină, nu rămăseseră nici jumătate din mușterii. Cei cari nu isbutiseră să fugă, erau ascunși pe sub mese, ca niște pui sub aripile ocrotitoare ale cloștei. Incăperea, avea aspect de casă devastată.

— Toată lumea în picioare, răcni comisarul, o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făptură viguroasă, cu privirea dârză, înfăşurat într'o pelerină neagră.

Câteva capete eşiră la iveală. Bărbosul şi Cârnul, împrieteniţi sub masă, unde se pitulaseră, înfrăţiţi sub povara aceleaşi vini, şedeau alături, cuminţi, ca fiarele prinse în capcană.

Agenţii păzeau eşirile. Comisarul şi un ajutor al său, cercetară la rând pe fiecare. Cine avea acte în regulă, era lăsat pe loc; ceilalţi, cari nu puteau dovedi cine sunt şi ce meserie au, erau puşi deosebit.

Tudor privea cu groază şi tremura de frică, făcându-se mic, după sobă, doar, doar, n'o să fie văzut. Ii părea rău că nu e ca melcul, să se ascundă în căsuţă, să nu-l întrebe nimeni, nimic, să nu fie silit să răspundă cuiva. Dar ochiul ager al poliţistului, nu pierdea pe nimeni din vedere. Când se apropie de el, simţi că-l văduvesc puterile.

— Dar tu ?

— Eu am... am... ve... ve...

— Nu te bâlbâi !

— Nu mă bâl... bâl...

— Acte ai ?

— Ce fel de acte !

— Nu face pe prostul...

De unde să aibă el acte de identitate. Dacă ar fi fost acolo badea Vasile, sau domnul Simion, iar fi spus ei cine este, dar aşa...?

— Ia-l şi pe ăsta, porunci comisarul.

Un agent îl înfăşcă de ceafă, dându-i brânci, spre grupul celor în neregulă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Incercuiți de agenți, în pâlc, porniră spre comisariat. Când Tudor se văzu dus ca un borfaș între santinele, începu să-și blesteme zilele... Și toate astea le suferea din pricina unui gest nesocotit. De ce rupsese el din carnet, foaia cu adresa lui Balteș ?

De ce ? De ce ?

La poliție, fură asvârliți într'o odaie, pe întuneric, unde trebuiau să stea până a doua zi de dimineață, când „șeful“ urma să-i „pieptene“ din nou.

Cheia se suci în broască, zăvorindu-i înăuntru, ca pe niște vite de pripas. Ceilalți începură să râdă. Tudor istovit, cu sufletul strivit de suferințe, se prăvăli pe duşumele.

Toată noaptea, şleahta de borfaşi n'avu astâmpăr. Se îmbrânceau, se înjurau, sau își povesteau cu îngâmfare, isprăvile, lăudându-se, ca niște vânători după o hăituială cu peripeții. Gardistul pus de pază, le bătea în uşe, strigându-le să se liniştească. Ei răspundeau în hazul tuturor:

— Dacă nu-ți place, dă-ne drumul... Scapi de noi...

A doua zi, un agent polițienesc, îi scoase la cercetare.

— Pe rând, câte unul, comandă el.

Tudor, sgribulit de frig, desfigurat şi palid, ca după o boală grea, se da tot numai în spatele celorlalți. Nu dormise toată noaptea, deşi era obosit. Se prefăcea numai că doarme. Asculta glumele pe cari le făceau tovarăşii de carceră şi se înfiora de ce aude.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce tot te vâri, în mine, se răsti la el, salahorul.

— Lasă-l mă Tignafes, că ăsta e ucenic, nu se pricepe cum stau lucrurile... Până s'o învăţa şi el. Noi când am intrat în „carieră“ nu eram tot ca el?

— Că bine zici...

— Ne-au îmbătrânit „sticleţii“ ăştia, mânca-le-aşi coliva!

— Hai să-l luăm cu noi, mă Bidinea, îl formăm.

Cei doi borfaşi, măsurară pe Tudor, cu aere de experţi. Privirile lor îl înţepau.

— E bun, că uite, are laba mică, intră în buzunare, ca un sfredel. Ar şparli lovelele fraerilor, de nici n'ar simţi!

— E pă cinste!

— Il învaţă Mimi de ia şi oul de sub „a bătrână“.

— Ăla e dibaciu, al dracului...

— E! hei! din mâna lui, au ieşit tot unu' şi unu'.

— Hai să-i facem vorba.

— O vrea?

— Dac' o fi d'al nostru...

— Să nu ne tragă chiulul.

— Mai bine să-l aşteptăm afară...

— Dar dacă nu ne dă drumu'?

— Dece să nu ne dea?

— Tu mai ai ceva nearanjat, la „cazier“?

— Păi, abia săptămâna trecută am eşit de la „pansion“.

— Eu mai am şi d'aia mi-e fricâ.

— Te-ai învârtit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— M'am...

— Ce-ai făcut ?

— Nu știi...? Mardeala aia dela „Piele-Lungă"...

— Habar n'am.

— ...când cu Ipiscopu... Și acu mai e un negustor la spital... Dar scap și d'asta... Nu mă speriu eu de-atâta lucru.., că n'am fost cu omor...

Nu rămăseseră decât ei doi și Tudor. Bărbosul se apropie de el, ciupindu-l de sub bărbie. Tudor lăsă ochii în jos, trăgându-se îndărăt.

— Nu te speria, brabetele moșului, că nu-ți fac nimic. Eu sunt om de treabă... până nu mă înfurii:

Mâna aspră a borfașului, îl sgâria ca o răzătoare. Îi era scârbă, par'că i-ar fi vârât cineva o broască în sân.

Ușa se deschise din nou și Tignafes urmat de Bidinea, adică bărbosul și salahorul, pe numele lor profesional, pătrunseră la comisar.

Acum îi venea rândul lui Tudor. Simțurile îi amorțiseră. Nu-l mai mișca nimic. Aștepta să vadă cum o să se sfârșească și asta. Sta pleoștit ca un animal, pe care zadarnic îl îndemni cu biciul, dacă nu mai are putere să tragă. Un glas de alături întrebă:

— Mai e vre-unul ?

— Mai e.., unul mic.

Mergând încet, ca să nu cadă, Tudor nici nu-și dete seama, când se trezi în fața unui domn roșcovan la față, ras de mustăți, cu căutătura șireată,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turnat într'un fotoliu scofâlcit, cu speteaza pătată în dreptul capului, de grăsime lustruită. Trăgea mereu din ţigare, svârlind bulgări de fum alburiu spre tavan.

— Dar cu tine ce e?

— Să vedeţi...

— Cum te chiamă?

— Cornea Tudor.

— Unde stai?

— Aicea nu stau nicăieri, fiindcă...

— A! Eşti vagabond...

— Nu sunt vaga...

— Sssst! Nu crâcni.

Apoi se adresă unui funcţionar, care scria ceva într'un registru, la masa de alături.

— Să-i dresaţi acte de vagabondaj.

— Domnule eu am venit aci chemat de...

Comisarul trânti cu pumnul în masă...

— Nu vorbi neîntrebat. N'ai domiciliu, eşti vagabond.

— Vream să spui că...

— Nu spune nimic. Aşteaptă să te 'ntreb. De unde eşti?

— Din Ştefăneşti...

— Ce căutai noaptea într'o cârciumă dela marginea Bucureştilor?

— Intrasem să mănânc ceva...

— Ai venit la Bucureşti doar ca să mănânci! Tu crezi că mă duci cu acadeaua?

— Venisem cu trenul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De unde?

— Dela Pitești.

— Ai fost și p'acolo?

— Da...

— Zii, ești umblat...

Apoi se întoarse iarăși către funcționarul de alături.

— Să se ceară relațiuni poliției din Pitești, asupra individului Cornea Tudor.

Tudor încremeni.

— Pe acolo ce isprăvi ai făcut?

— N'am făcut nici un rău.

— Lasă că aflăm noi și fără să spui tu... Ai venit aci ca să ți se piardă urma.

— Am venit să învăț carte.

— Hm! La școala pungașilor? Pe cine crezi că vrei tu să păcălești.

— Don' co...

— Ssst!!

— N'am știut că sunt pungași... mi-era foame, atunci venisem cu trenul... am pierdut adresa domnului Balteș, care m'a chemat aci, ca să mă dea la școală...

— Cum? cum?

— M'a chemat un domn Balteș, ca să...

— Cine e ăsta?

— E avocat.

— Aha!... Și te duceai la el?

— La el voiam să mă duc... Acuma sunt un nenorocit, nu mai știu cum să-l găsesc... Cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deți-mă don' comisar continuă Tudor cu ochii umezi, cu privirea rugătoare, eu nu sunt pungaș, nici vagaband. Am învățat la noi în sat și am fost premiat... Vă pot dovedi... Eu nu mint...

— Cu ce?

Presupusul vagabond, scotoci în desagi, scoțând diploma și celelalte acte, dintre foile cărții. Comisarul cercetă hârtiile, ridică din umeri, se uită la Tudor și iarăși. Ochiul lui experimentat, văzu din acte, din înfățișarea copilului și mai ales din lacrimile sale, că nu putea fi un răufăcător.

Omul ordinei se gândi o clipă. Vru să se convingă pe deplin, dacă băiețașul acela, premiat în clasele primare, căruia inocența îi lucea în ochi, nu cumva minte.

— Cum ai spus că-l chiamă pe domnul la care te duceai?

— Balteș.

— Și ce-ai spus că este?

— Avocat.

— Să vedem!

Prin telefon, întrebă la Palatul de Justiție, dacă este în București un avocat, cu numele arătat de Tudor. După câtva timp, i se răspunse că există și locuește și str. Numitor 60. Așeză receptorul în cârlig și se uită râzând la Tudor.

— Nu poți de loc să-ți aduci aminte adresa?

— Uite, îmi umblă prin gură, dar degeaba...

— Vrei să ți-o spun eu?

— V'aș mulțumi din suflet, domnule comisar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Strada Nu... mi...

— ...tor, întregi Tudor, mai bucuros decât tovarășii lui Columb, când au zărit pământul.

— Ei, așa! No. 60... completă comisarul, cu un surâs indulgent.

— Vă mulțumesc... Uf! că multe am mai pătimit din pricina lui Numitor ăsta... Numitor..., Numitor... De nu l'aș mai uita. Acum pot să plec...? Lăsați-mă... Eu n'am făcut rău, nimănui.

— Ești liber.

Deși era toropit de oboseală, Tudor apucă sprinten desagii, pornind spre ușă.

— Ia stai puțin, îl opri omul ordinei, care era un suflet brav. Iar o să te rătăcești. Îți dau pe cineva, să te ducă până acolo.

Și chemând un gardist, îi spuse adresa unde trebuia să meargă, împreună cu Tudor.

Plecară...

Până la Balteș, drumul era lung. Un tramvai venea vijelios, scoțând scântei la roate și se opri la colțul străzii.

Gardistul se urcă în remorcă, trăgând după e pe Tudor. Copilul neștiutor, se lăs' reu, dar alții din urmă îl îmbrânciră în vagon.

— Ce, n'ai mai umblat cu tramvaiul...?

— Nu.

— Atunci ești boboc băiete... O să vezi multe, din câte n'ai mai pomenit tu... E oraș mare ăsta. Să vezi câte automobile sunt și cum fug pe străzi, ca niște zănatice. Dacă nu te păzești,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te-au şi luat in bot... Trebue să fii cu băgare de seamă, că altfel îţi rămân ciolanele pe aci.

Gardistul, om şi el tot dela ţară, dar venit mai de mult în Capitală şi obicinuit, chiar prin meseria lui, cu forfoteala şi cu primejdiile, cari te pândesc la fiecare pas, servi proaspătului bucureştean, cele dintâiu îndrumări.

Tramvaiul aluneca repede şi lin printre şirurile de case, legănându-se ca o raţă leşească. Lui Tudor îi făcea plăcere. Avea putinţa să privească nestingherit, îngrămădirea de clădiri mari, automobilele, cari se întreceau în goană, guiţând din trompete, tramvaiele agitând clopote. drumeţii speriaţi, cari căutau momentul prielnic să treacă strada, prăvăliile gătite ca nişte mirese, mulţimea acea de capete, mişcându-se în toate părţile, ca nişte furnici, cărora le-ai descoperit pe neaşteptate adăpostul.

La o staţie, coborâră, apoi merseră încă pe vre o două străzi, când la dreapta, când la stânga. In dreptul unei case mari, se opriră. Pe zidul din spre stradă, atârna o firmă neagră şi pe ea, cu litere galbene, era scris numele şi profesia lui Balteş.

— Am ajuns, îl înştiinţa gardistul... Va să zică n'ai mintit.

— Cum era să mint! Bine că mă văzui aci, spuse Tudor oftând uşurat, după ce citi firma.

— Intră, eu te las.

Tudor împinse emoţionat poarta de fier şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pătrunse înăuntru. Se afla în fața unei clădiri masive, cu încăperi multe, casă boierească, adăpost confortabil și tihnit.

Prin curte, nu se zărea nimeni. Abia după câtva timp, din spre dependințe, se arată la fereastră o femeie, care după îmbrăcăminte, părea să fie servitoarea.

— Pe cine cauți ?

— Pe domnul Balteș.

— Vino încoace.

Tudor întră pe din dos, urcă o scară de lemn sucită și ajunse pe un coridor. Servitoarea îl pofti să aștepte acolo, în timp ce ea se duse în fund, spre apartamentul stăpânului.

Un sgomot de uși trântite, veni până la urechile lui Tudor, care pândea, cu inima svâcnindă ivirea lui Balteș. Un tremur nervos și o sfârșeală moleșitoare, îi desgărdină tot trupul. Obrazul îi dogorea, iar pleoapele atârnau grele.

Iată-l. In față îi apăru avocatul, cu zâmbetul pe buze.

— Bună ziua, domnule...

— Tu erai Tudore ? Bine ai venit... Așa de curând ?

Intrebarea din urmă, îl zăpăci și mai mult.

— Am... ve... nit, fiindcă să vedeți... n'a mai fost nevoie să... de... de...

Simți că pământul se învârtește, cu el ca un scrânciob.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce ai Tudore ?

Dar copilul nu mai fu în stare să articuleze nici un cuvânt. Se lăsă pe un scaun, moale ca o cârpă, fără să-şi dea seama, ce se petrece în jurul său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Casa luminată.

Avocatul Gheorghe Balteș, băiatul fostului paroh dela biserica Orzari, moștenise dela părinți o avere însemnată, tocmai când își terminase studiile și se pregătea să înceapă cariera.

Îi plăcuse viața de holtei și o trăise intens, uzând de toate plăcerile, pe cari i le putea dărui tinerețea. Ajunsese avocat cu vază, căutat de clienții Palatului de Justiție, iar pledoariile lui erau ascultate cu plăcere, de magistrați și colegi.

Dela o vreme, traiul singuratec începu să-l plictisească. Viața agitată îl obosise. Părul începuse să-i încărunțească, pe la tâmple, figura își pierduse frăgezimea și două dungi săpate sub ochi, dovedeau excesele din trecut.

Se însură, întemeindu-și o gospodărie îmbelșugată și la el în casă, dragostea și voia bună, se instalaseră, ca niște oaspeți simpatici. Bucuria îi fu și mai mare, când familia îi spori cu un băiețel dolofan și sănătos.

Dar viața, în sborul ei, poartă pe aripi și ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

norociri, hărăzite, tot oamenilor. Copilul veni pe lume, cu sacrificiul mamei. Femeia muri, împăcată, că are pe cine lăsa în locul ei, ca să aline durerea bărbatului.

Băiatul, crescu desmierdat şi învăluit de grija neostenită a tatălui, silindu-se ca singura mâhnire, să nu fie decât aceia, pe care i-o pricinuise fără voie.

Copilul ajunsese la vârsta de opt ani şi mergea la şcoală.

Odată, se întoarse cu ameţeli şi dureri cumplite de cap. Peste puţin timp, simptomele scarlatinei eşiră la iveală. Boala cuprinse trupul micuţ şi cu toate străduinţele doctorilor copilul muri.

Balteş era sdrobit de durere. Nenorocirile, cari se abătuseră asupra lui, îi slăbiseră inima, îi desorganizaseră viaţa. Vremea nu era in stare să-i vindece rănile sufletului, iar averea de care dispunea, era o palidă consolare.

Trecuseră vreo doi ani de atunci, când intr'o zi, mânat de îndeletniciri profesionale la Piteşti, întâlni în odaia de hotel unde poposise, pe un băietaş cu ochi albaştri, blond, cu figura blajină şi chinuită, aşa cum era Radu al lui pe patul de suferinţă. Copilul, bătut de stăpâni, oropsit de rude, fără părinţi, avea nevoie de un sprijin. El se oferi fără mult înconjur, să-l ajute din prisorul averii sale, în amintirea celui dispărut.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se scursese o bună bucată de vreme, de când fostul ucenic de croitorie se aşezase în noua lui locuinţă.

Cum ajunsese, simţise prin tot corpul o slăbiciune bolnăvicioasă, rodul spaimei şi oboselei, prin cari trecuse dela fuga din Piteşti.

Câteva zile nu ştiu ce se petrece cu el. Privia pierdut, cu ochii stinşi, bâiguind vorbe fără şir. Câteodată tresărea, înţepat de amintiri chinuitoare. Trupul îi frigea, ca şi cum o vâlvătaie îi mistuia măruntaiele. Broboane de sudoare încolţeau pe fruntea palidă.

Balteş chemă un doctor, care-l îngriji două săptămâni. Boala fu învinsă.

Când deschise ochii, se văzu într'o încăpere luminoasă, curată, aşezat într'un pat moale, îmbietor la odihnă. Lângă el sta adesea Balteş mângâindu-l şi îmbărbătându-l. Ii povestea amintiri din copilărie, de pe vremea când era şi el elev de liceu, îmbrăcându-le într'o formă hazlie ori duioasă. Tudor, le asculta ca pe un basm frumos, silindu-se să-şi închipue aevea, cele povestite.

Balteş se interesase la liceu şi aflase că nu-l mai poate înscrie, fiindcă trecuse termenul. Tudor urma să înveţe şi să dea examen la sfârşitul anului. Timpul nu era pierdut.

Iarna se aşezaşe cu nădejde. Zăpada creştea mereu. Frigul aşternea flori de ghiaţă la ferestre.

Tudor sta toată ziua la măsuţa lui citind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scriind ori făcând socoteli întortochiate, până îl dobora oboseala.

Uneori, se gândea la traiul de mai înainte şi par'că ceva rece îi alerga pe spate.

„Intr'o zi, tot o să se abată badea Vasile pe la domnul Simion şi-atunci"...

Când făcea asemenea presupuneri, se sbârcea pielea pe el.

— Ce-l mai cauţi la mine? o să spună Simion.

— Dar unde să-l caut, nu l'am adus aci? întreabă, în chip firesc, frate-său.

— A plecat...

— Unde?

Domnul Simion holbează ochii, oprindu-se din croit...

— La voi...

— La mine nu e.

— Nici la mine.

— ?

— ?

Tudor îşi închipuia în minte, figurile celor doi fraţi, când or afla unul dela altul, despre fuga lui... Ce mutre caraghioase au să facă. Simion o să triumfeze, aducând şi pe Profiriţa în ajutor, ca să explice lui nen'-său, că au ştiut ei de ce-l bat, fiindcă era puturos şi obrasnic, iar Vasile, cu vinele de la tâmple umflate ca nişte râme, bolborosind sudălmi, cu capul în jos, pe gânduri, o să se tragă de mustăţi, până o rămânea cu firile în mână.

Prea mult nu-l iubea tutorele său, ca să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prăpădească de grije; nici vreun folos de pe urma lui n'avea. I-a fost chiar o povară, altfel n'ar fi căutat să scape de el, asvârlindu-l în pumnii lui Simion, când el spusese că nu vrea să fie croitor. I-o și spusese la plecare.

Deși nimeni nu știa unde a plecat, totuși, un nor de neliniște, întuneca seninătatea și lumina, în care trăia el, alături de Balteș.

In sufletul lui neîntinat, nu-și atribuia nici o vină pentru ce făcuse. Bine, fugise de acasă fără știrea a lor săi, plecase pe furiș dintr'un loc, unde ei credeau că-i este folositor să rămână, dar el se ierta pe sine însuși fiindcă nu se înhăitase cu derbedeii, ca să le facă supărări, ci simțindu-se voinic pentru o îndeletnicire chiar mai grea decât cea pe care o părăsea, dar mai plăcută, plecase în lume, să-și înfăptuiască dorința.

Ce era el vinovat, că nu găsise în Vasile, o minte care să-l înțeleagă, ci un om posac, morocănos și mărginit, iar în Smaranda, o femeie, a cărei voință, dela măritiș, era încredințată spre păstrare lui bărbată-său.

Hotărâse de câteva ori să le scrie, crezându-i îngrijorați, dar tot de atâtea ori rupse hârtia, de teamă că Vasile, cât e de smintit și încăpățînat, e în stare să-l strămute din nou, în chichineața grețoasă a lui Șimion... Atunci ar fi aflat și Balteș, că el venise acolo datorită unei minciuni, și-și pierdea, astfel, încrederea, pe care era atât de mândru că i-o câștigase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lăsă deci lucrurile să curgă în voia lor. Ii era teamă, să nu-şi sdruncine fericirea, cucerită cu preţul atâtor necazuri şi primejdii. Norocului când îi dai cu piciorul, nu-ţi mai ese a doua oară în cale.

* * *

Iarna îşi pregătea bagajele, gonită de soarele primăvăratec. Nămeţii se topiseră, sorbiţi de pământul însetat. Pomii svârlisiră haina de zăpadă şi de sub ea mugurii prindeau să se desfacă.

Tudor nu se mai temuse, ca altădată, de asprimea iernei. Viscolele, cari mai înainte, îi vârau frigul în mădulare, acum îi pricinuiau un fel de plăcere. Cântecul crivăţului îl desfăta. Uneori sta la fereastră privind cum se sbuciumă vântul, jucându-se ca un zănatec cu fulgii de zăpadă şi cum se năpusteşte, muşcând furios, dar neputincios din ziduri. Se simţea biruitor. Îşi bătea joc de toate viscolele din lume. Nici nu se mai sinchisea de dinţii gerului, cari altădată îi sângerau obrajii şi-i înnecau răsuflarea, nici de nămeţii, prin cari, odinioară, trebuia să se scufunde până la genuchi, ca să încropească un braţ de găteje, rupte din pomi de furia viforniţei.

Iarna, în căsuţa lui Vasile domnea jalea. Vântul sgâlţâia uşa, strecurându-se, făios, prin crăpături; zăpada troienea eşirea; pe vatră trăgea să moară, o închipuire de foc, spre care se întindeau mâini infrigurate, smulgându-i căldura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lupii urlau sinistru, împinși de tortura foamei până în marginea satului. La miez de noapte vitele simțind fiara, sbierau înfiorător și geamătul lor se împletea cu șuieratul vântului.

Și acum?

Acum focul cântă în sobă, duduind îndesat; în casă e cald; veșmintele groase îi stau lipite pe trup, ocrotitoare, ca un scut împotriva gerului. Are odaia lui, în care face tot ce voiește; patul îl îmbrățișează prietenos, fără să-i mai fie teamă de ghionturile vreunui tovarăș, care caută să-și facă loc, svârlindu-l pe podele.

Cine putea să-i turbure fericirea la care el nici nu se încumetase să viseze? Mai inainte, i se părea-o nebunie, să creadă în isbândirea unui asemenea gând... Venise pe neașteptate, ca o ploaie binefăcătoare de vară.

Fiindcă nu se ducea la școală, după ce își făcea lecțiile, Balteș îi da câte o însărcinare, mai ușoară, în biroul lui. Copia acte, scria, după dictatul avocatului, sau rânduia prin dosare, hârtiile cari le aparțineau.

In tot ce făcea, Tudor, punea o deosebită grije, să nu greșească și mai ales, să nu i se repete de două ori acelaș lucru. Avea ambiția nestrămutată, să nu dea niciodată binefăcătorului său, prilejul să-i facă vreo observație, nici să-i pricinuiască supărări. Își manifesta astfel, sentimentul de recunoștință. Nu i se părea nimic greu de înfăptuit. Făcea totul, dispus, bucuros că e socotit capabil.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Balteș îl stăpânea numai cu blândețea; îl obișnuise să-și deschidă sufletul, ori de câte ori avea o mulțumire, sau un necaz și se silea să-l tămăduiască de timiditate. Știuse să găsească drumul, care duce la sufletul lui.

Intr'o zi, Balteș ședea întins pe sofa, în birou și citea o carte. Tudor, rânduia în bibliotecă, după numere, niște volume, pe cari avocatul le folosise, mai înainte.

Copilul simțea o adevărată bucurie să umble cu cărțile prin mână. Le lua binișor, ca pe ceva fragil, le ștergea de praf și apoi le căuta locul. Impins de curiozitate le răsfoia, să vadă ce cuprind, întorcând foile cu grije, că să nu le îndoiască la colțuri; cărțile erau singurii lui prieteni.

Avocatul, lăsă cartea pe o măsuță și în intră în vorbă cu el.

— Ascultă Tudore, tu de când ești la mine, ai scris vreodată acasă?

— Nu, răspunse el, surprins de întrebare.

— De ce?

— Ce era să le scriu.

— Cum, n'ai ce să le scrii? Ți se pare că n'ai nimic să le spui?

— Sunt munțumit, sunt foarte mulțumit aci.

— Și asta nu e ceva de spus?

Tudor tăcea, într'o atitudine de om vinovat.

— Va să zică, tu nu le scrii, decât atunci când nu ți-ar place, numai ca să te plângi. Dacă ești mulțumit, nu-ți mai pasă de ei, i-ai uitat. Foarte rău... Vezi, asta nu-mi place...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In clipa aceea, Tudor se simțea mic, mic cât un degetar.

— Trebuia să le scrii imediat ce ai ajuns aci. N'am știut că e nevoie să-ți mai spun... Dacă ție ți-e greu, atunci am să le scriu eu.

Tudor se zăpăcise. Nu se pricepea ce să răspundă... Așa ar fi trebuit să facă, asta o știa destul de bine, dar Balteș habar n'avea, că el plecase pe furiș și nu le scria, ca să nu afle unde este.

— Badea Vasile e bucuros că am plecat, spuse Tudor după un timp. Lui, nu-i prea pasă de mine... Cât am stat la atelier, n'a venit niciodată să mă vadă, cu toate că îi scrisesem cât de rău trăiesc acolo.

— Să nu crezi că dacă te-a dus cu sila la croitorie, asta însemnează că nu ține la tine... Așa a gândit el că e mai folositor și așa a făcut...

— Eu, dacă nu mă goniți, nu mai plec niciodată de aci... Vreau să stau mereu, toată viața, fiindcă nicăieri nu e mai bine.

— Sunt încântat că-ți place la mine, dar tu uiți că înveți carte și după câtva timp o să-ți iei o slujbă, nu să te faci servitor la mine.

— Servitor ?

— Sigur că da... Tu spui că nu vrei să mai pleci dela mine... Atunci ce să te pui să faci. . ?

— O să trebuiască să plec ?

— Sigur.

Balteș râse din toată inima, de copilul acela naiv, în sufletul căruia, deocamdată, nu încolțise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

altă dorinţă, decât să stea la el o viaţă întreagă.

— Părinţii tăi au fost oameni săraci, nu-i aşa?

— Tot aşa de săraci ca şi badea Vasile.

— N'am avut decât casă.

— Şi un loc de semănat...

— Ei bine, căsuţa şi locul, sunt ale tale acum. Ai un adăpost la vreme de nevoie.

— Nu vreau să mai mă întorc în casa acea, se apără Tudor.

— De ce?

— Acum, sunt acolo stafii, cari umblă noaptea înveşmântate în alb; o înconoară de câteva ori, şi apoi se aşează pe prispă şi plâng, plâng mereu. Vin în fiecare noapte, când e casa cufundată în întuneric. Lor le place, când e besnă şi pustiu... Aşa spun oamenii...

— Astea sunt prostii Tudore... Dacă acum le crezi, peste câţiva ani ai să râzi şi tu de tine, cum râd eu, acum. Intr'o zi o să te întorci în satul tău, iar căsuţa, din care au să fugă desigur stafiile, are să te primească bucuroasă.

De atunci Tudor se gândea mereu la clipa, în care se va întoarce la ţară, nu croitor, ci bărbat cu slujbă însemnată, aşa cum visase el în nopţile de neodihnă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX.

Un răvaș enigmatic.

La Ștefănești, munca era în toiu. Oamenii păreau mai veseli. Anul dinainte, fusese dușmănos: iarna bântuiseră înghețuri, cum nu se mai pomeniseră decât în amintirea moșnegilor, stârpind sămânța grâului și mugurii arborilor; vara, la legatul porumbului, seceta pârlise tot.

Acum mijea belșugul. Se vestea un an bogat. Roade, se făcuseră cu duiumul, de se cocoșau crăcile arborilor sub greutatea lor. Bucatele se răsfățau la soare.

Începuse secerișul. Treerătoarele și batozele așezate în mijlocul ariei, huruiau năvalnic. Din pântecele lor, curgea grâul, ca grindina. Șirele de paie, se înălțau, ca niște movile de aur.

Prin vii, lucrătorii, cu toată arșița, chihoteau și cântau. Ciorchinii dolofani, cu boabele verzi, ca alica de lup, ședeau pitulați pe sub frunze.

Până și în sufletul lui Vasile, omul care mereu era încruntat și vorbea bruftuind, răsbise bucuria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era mai îngăduitor cu Gore, când făcea vreo poznă şi lua cu vorba bună, pe Smaranda.

Îi mergea mai cu spor. Avea d'ale gurii întotdeauna, şi de bani nu ducea lipsă, că era mereu de lucru. Zece mâini să fi avut şi tot nu-şi găsea odihnă. Luţerna crescuse deasă şi mare, fiindcă avusese ploaie la vreme; zarzavaturile semănate pe locul lui Tudor, se ridicau trufaşe, iar pe deasupra, vaca, fătase un viţeluş sprinten, şi jucăuş ca un copil.

Într'o zi, pe la vremea prânzului, Vasile, Smaranda şi Gore, şedeau afară, în jurul mesei şi îmbucau înfometaţi, din ciorba, care aburea în ceaunacul pus la mijloc; mămăliga făcută cocoloş în palmă, aluneca pe gât, îmbrâncită de o sorbitură sgomotoasă din lingură.

Cuţu cerşia cu privire umană, birul burţii. Când i se svârlea câte o frimitură, o prindea din sbor, ca pe muscă, înghiţind-o nemestecată, de par'că i s'ar fi dus d'a dreptul în fundul stomacului. Apoi se aşeza pe labele dindărăt, ciulind urechile, în aşteptarea altei porţii.

— Ni! jigodie...

Cânele, sărea speriat, mutându-se în altă parte.

Cineva strigă la poartă:

— Hei! bade Vasile...

Toţi întoarseră capul. Cuţu, sări cel dintâiu, în întâmpinarea noului venit, primindu-l cu lătrături.

— Ei! tu eşti Gheorghe?

— Eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce este ?
— Veşti.
— Ce veşti ?
— V'am adus o scrisoare.
— Ia vezi mă, Gore.

Flăcăul se sculă în silă dela masă şi se duse la poartă, să ia scrisoarea din mâna factorului.

— O fi vreo hârtie de pe la „trebonar"... îşi dădu părerea Smaranda.

— Naiba ştie. Câte nu-i vin omului pe cap, din senin, întări Vasile, oarecum îngrijorat.

— ... Ori de pe la afurisita aia de precepţie, că nu mai contenesc cu dările...

Vestea, era închisă într'un plic mare, alb, cu adresa frumos scrisă pe el.

Vasile se şterse pe poalele cămăşii de resturile de mămăligă, cari i se lipiseră pe palmă, îşi netezi mustăţile, luă scrisoarea şi fără să scoată o vorbă, o învârti, nedumerit, pe toate părţile... li era teamă par'că, să o deschidă...

— După adresă, a mea ar fi...

Smaranda şi Gore, priviau cu nelinişte.

— Cine ştie de ce potcă am mai dat... Să vedem...

Desfăcu plicul, cu grije, scoase hârtia dinăuntru şi citi mormăind, cu poticneli la fiecare cuvânt.

— Dă-mi-o mie tată, pretinse Gore.
— Da ce! tu eşti mai firoscos ?
— N'o fi, dar are ochi mai buni, îl îndemnă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Smaranda, fiindcă sta pe ghimpi, să afle ce scrie.

— Vorbeşti cam multe măi muiere.

— Dac'aşa e.

Vasile citea şi se încrunta. N'avu răbdare să descurce scriitura până la sfârşit. Se uită la iscălitură.

— Măi să fie al dracului! Ori eu sunt un neder, ori ăsta e stricat la cap, exclamă Vasile, cu ochii pe scrisoare.

— Cine?

— Un avocat.

— De unde?

— Din Bucureşti.

— Ne-o fi dat cineva în judicată!

— Par'că n'ar fi vorba de judicată!

— Atunci ce vrea?

— Spune ceva de Tudor.

— Tudor al nostru?

— De el, mi se pare.

— I-o fi stricat niscai haine, afurisitul de copil.

— Ce să-i strice! Tu n'auzi că e de la Bucureşti, ori ai uitat că Tudor e la Simion? Zice că-i merge bine, că a dat examen şi a eşit întâiul.

— Sigur c'a eşit! Noi nu ştim, că a luat şi prem'.

— Mă, da' proastă eşti. Asta a fost acu' un an.

— O fi scrisoarea d'atunci. Tu nu ştii cum merge poşta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce d'atunci, interveni Gore. Uite ici, că scrie de când e... Alaltăeri a fost trimeasă.

— Atunci e nebun ăla.

— Și cum îl chiamă?

— Ci' că Balteș.

— Știu și eu, ce să mai zic? Te pomenești că l'a împins necuratul pe Simion; de și-a schimbat polecrele.

— Ia, na mă Gore, mai citește-o și tu odată, dar tare.

Gore luă scrisoarea, își drese glasul și rosti:

15 Iulie.

Bade Vasile,

„Nu lua în nume de rău, că Tudor nu ți-a scris până acuma nimic".

— Ce nimic? îl întrerupse Vasile..., nu știi că am primit una, la câtva timp, după ce l'am dus la oraș...?

— Și încă odată, prin Sică al lui Iorgovan, când l'a întâlnit în piață, adăogă Smaranda.

— Păi!

— Să-ți spui eu cum stau lucrurile, făcu femeia încântată că a deslegat enigma. Alea au fost scrise pe furiș, că se bocea în ele... zicea că-l bate... Nu știa Simion de ele...

— Poate! Ia zii mă...

Gore continuă:

...„nu ți-a scris până acum nimic, fiindcă a fost ocupat, tot timpul, cu învățătura".

— Adică, vrea să spue.., cu croitoria, explică Smaranda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Se 'nțelege, dar Simion, ne ia ca la oraș, adaogă Vasile.

— Da, că aia tot învățătură este; învățătura croitoriei...

„...E foarte silitor băiatul și ascultător, cum nu mă așteptam să fie".

— Bătaia săraca, vezi că acu îi folosește?

— Și pe urmă?

...„li prevăd un viitor frumos, care de sigur are să vă bucure pe toți... Deocamdată e abia la început... Să avem însă răbdare."

— O să iasă croitor mare, se veseli Smaranda.

— Mare, mic, cum o fi, dar să aibă și el o meserie.

„...Sunt bucuros, că dacă Dumnezeu a fost nemilos când mi-a luat copilul, la care țineam atât de mult, cel puțin am lângă mine pe Tudor, care îmi alină durerea, pricinuită de pierderea lui."

— Ce? Cum? întrebă femeia, răsucindu-se pe scaun.

— Să știi c'a murit.

— Cine?

— Băiatul lui Simion...

— Aoleo! se văită Smaranda, ducând mâna la gură, îngrijorată.

— Te pomenești!

— Și nouă să nu ne spună nimic?

Vasile era enervat. Se trăgea de mustăți, gata să le smulgă din rădăcină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„...De curând a trecut primul, examenul de clasa I".

— Adică a patra...

— Ba e unu toată ziua, protestă Gore, jignit.

„Vi l'aşi fi trimes bucuros să-şi petreacă vacanța împreună cu dumneavoastră, să-şi revadă satul şi prietenii, dar să nu vă supăraţi, dacă vă va ipsi de această bucurie. El preferă să stea aci, să învețe".

— N'are decât să stea. Eu de ce l'am dus acolo. Ce să facă la noi...? Să bată uliţa, cu toate haimanalele?

— Rău n'ar fi fost, spuse Smaranda, că mie una, mi-e dor de el... Dar lasă, că nu e peste pământ; ne ducem noi să-l vedem, după ce ne-om înlesni cu munca...

„...Deocamdată fiţi liniştiţi, că e sănătos şi cât se poate de mulţumit la mine".

— Şi el spunea că-l bate... l-auzi! e mulţumit şi nici nu vrea să mai vie acasă...

— Aşa mi-a spus şi Profira, când am fost as'toamnă. Cine ştie, acu s'o fi învăţat...

— Se învaţă omul cu de toate.

— Până a căpătat şi el deprinderea... De! copil trăit la ţară, ce să ştie!

— La început i-o mai fi scăpat şi lui Simion vreo palmă, două, că şi el e creştin. Noi cu ce ne-am făcut mari? Cu ăl trai bun? Tot bătaia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ne-a oţelit osul şi ne-a adus glagore la cap... Şi ce mai zice?

„Aveţi încredere în dragostea ce-i port".

Gheorghe Balteş
Avocat
Str. Numitor 60 – Bucureşti

— Auzişi? Bucureşti... Negru pe alb... Mie asta nu-mi miroase a lucru curat, spuse Vasile, alungând o muscă îndrăsneaţă care-i da târcoale pe vârful nasului.

Nici eu nu ştiu ce să cred, adăogă Smaranda după un oftat.

— Ce-are face Simion, cu Balteş.

— Şi Piteşti, cu Bucureşti.

— Nu e scrisoarea de la Simion, Doamne fereşte.

Vasile rămase pe gânduri. Ceilalţi doi tăceau şi ei, făcând în minte felurite presupuneri.

Mă bate gândul că a fugit, zise Vasile într'un târziu.

— Un'să fugă?

— La Bucureşti.

— Ce e nebun?

— Bun, nebun, uite că a plecat.

— Vezi-ţi de treabă... Doar n'o fi căpiat?

— Păi tu ce să crezi. Nici dracu' nu te scoate din ale tele. N'auzişi fomeie ce spune scrisoarea?

— Auzii!

— Păi, se potriveşte cu ce ştim noi? Tudor s'a dus la croitorie, nu-i aşa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Așa.

— Pe frate-meu, îl chiamă Simion?

— Așa.

— ...Și stă la Pitești.

— Acolo stă.

— Nici n'are vreun copil, care să-i fi murit...

— Atunci să știi c'a înnebunit Simion.

— Ce tot bâigui... Cum era să înnebunească, dintr'odată. Nu ne-ar fi dat de veste Profira? Dar eu una știu... Ce e mâine?... Duminică...

— Duminică.

— Taman bine... Mă duc la oraș, să deslușesc lucrurile, tot n'am mai fost de mult pe-acolo.

— Cuminte gândiși bărbate, că uite de când citirăți scrisoarea, par'că am înghițit un cui. Simt cum mă înțeapă ceva în capul pieptului.

Restul zilei s'a scurs ca de obiceiu.

Ca să nu-l prindă zăduful pe drum, Vasile se sculă cu noaptea în cap și pe când cocoșii, cocoțați prin pomi, vesteau zorile în răcoarea dimineții, străbătuse jumătate din drum.

Nu plouase de vreo două săptămâni și pe șosea se așternuse un strat gros de praf. Pașii drumețului, se afundau în pulberea moale. Ierburile de pe lângă șosea, căpătaseră o culoare castanie, murdară.

Când ajunse în oraș, nu se opri decât la atelierul lui frate-său. Nae, era în curte; întindea pe fringhie, niște rufe de copil.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Unde, e stăpân'-tău ? întrebă Vasile misterios.
— E în casă.
— Mă, ia spune tu, e sănătos ?
— Sănătos tun.
— Nu sufere de nimic...?
— Ba, ce să spui, câteodată suferă de mâncărime la palmă şi-atunci se scarpină pe spinarea ucenicilor.
— Da copilul ce face ?
— Ce să facă... s'a udat...
— Cum adică...?
— Ce nu pricepi ? Acu îl primeni cocoana.
— Zii trăieşte...
— Miroase şi dumneata pantalonii ăştia de pe fringhie, ca să te convingi, adăogă ucenicul, care nu ştia, cu cine are de-aface.

Profira, auzind vorbă, eşi în uşă.

— Ei bată-te norocul... Bine că-ţi mai aduseşi aminte de noi, spuse ea cu o prefăcută bucurie.
— Treburi multe, Profiro neică. Acu vara, nu mai avem odihnă. Dar voi ce mai faceţi ?
— Slavă Domnului, sănătoşi.
— Toţi?
— Toţi.
— Dar Simion?
— E în casă. Hai, poftește înăuntru.

Croitorul tocmai îşi făcea socotelile de peste săptămână şi era mulţumit, că bugetul se soldase cu profit.

După ce vorbiră de una, de alta, ca oamenii, cari se văd rar, Vasile întrebă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar cu Tudor ce mai e ?

Simion și Profira, schimbară priviri nedumerite.

— Pe mine mă întrebi ?

- Dar pe cine ?

— Păi nu știi ?

— Ce să știu ?

— Să nu crezi, că noi suntem de vină, se grăbi Profira... Dacă l'am mai certat câte odată, tot spre binele lui am făcut-o ca să 'nvețe ceva, că doar nu l'ai adus aci să-și piardă vremea.

Bine, bine, nu zic ba, dar vream să vă întreb, la ce școală l'ați dat ?

— Nu l'am dat la nici o școală.

— Dar Balteș cine e ?

- Să-mi cadă urechile dacă știu...

Atunci Tudor unde e ?

— A plecat.

- Incotro ?

- Acasă, la voi.

— La noi ? Eu nu l'am văzut de astă vară.

— S'a dus într'o dimineață, pe furiș.

— Și de ce a plecat ?

- Fiindcă eu, să-ți spun drept...

— Ce să spui tu, lasă că spui eu... sări Profira, dând la o parte cu cotul pe Simion. Fiindcă era obrasnic și puturos, nu-i plăcea să muncească...

Vasile îi întinse scrisoarea de la Balteș.

— Asta nu e de la tine?

Simion își aruncă ochii pe ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nici pomeneală. Nu vezi? Tudor e în Bucureşti la avocatul Balteş. Ce vrei mai lămurit?

— Cum o fi ajuns el acolo?

— Mie, când a plecat, mi-a lăsat vorbă prin ucenici că se 'ntoarce acasă. După cum se vede din scrisoare, avocatul ăla, l'a dat la şcoală.

— Auzi afurisitul, să se ducă prin străini fără să spună nimănui.

— Par'c'am dat în bobi, adăogă Profira.. Bănuiam că n'o să iasă din el vre un pricopsit. S'a făcut vântură lume.

Tutorele era abătut. Nu se aştepta la aşa ceva. Bine cel puţin că aflase. Intr'o privinţă, era liniştit, că Tudor e sănătos şi a încăput pe mâini bune. Aşa îl asigura Balteş, prin scrisoare. Dacă nu i-a plăcut croitoria, ce e el vinovat. Cu atât mai bine, dacă şi-a găsit singur, o indeletnicire după pofta lui.

Când se întoarse acasă, povesti Smarandei tot ce aflase.

— Vezi, că am avut dreptate?

— Ai avut, spuse femeia îngândurată.

— De ce o fi fugit?

— Mai te 'ntrebi de ce? Nu ne-a scris băiatul? Nu s'a plâns că-l bat şi-l batjocoresc toţi acolo? Te-ai dus să vezi ce face?

— Nu te-ai dustu?

— Altfel vorbai tu, că eşti bărbat... Când începe Profira, apoi 'mnezeu cu mila; nu mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajunge nimeni la vorbă, de gura ei. Bate ca o meliță...

- Ce era să fac eu?

— Sigur, nu știai ce să faci? L'ai asvârlit, ca pe-o sdreanță și nu ți-a mai păsat. Vezi, că era vorba de frate-tău... Ce, dacă ți-e frate Simion. se cădea să-i ia pielea lui nepotu-tău?

— Așa spui tu.

— Așa e. Dacă a văzut săracul, că strigă d'a surda și nu-l aude nimeni, a făcut și el ce l'a tăiat capul, ca să scape. Eu m'am dus, dar ce sunt de vină că nu l'am găsit... Ăl de sus știe, dacă nu cumva o fi fost bolnav și Simion, n'a vrut să-mi spună... Așa e dacă n'are părinți.

Smaranda își șterse nasul, pe poalele cămășii. Lui Vasile, nu-i prea țineau de cald, vorbele ei.

— Ia nu mă mai cătrăni femeie, se răsti el, gata să isbucnească. Acuma s'a dus, dus să fie. Crezi că o să umblu, ca un zănatec, după el?

— Asta zic și eu. Mai bine lasă-l acolo unde e. A dat de un om milostiv, de ce să-i stricăm rostul? El a vrut să învețe carte, că avea minte berechet. Tu, țineai morțiș să-l faci croitor... Lui dacă nu i-a plăcut și-a găsit în altă parte, n'a căzut pe capul tău. Lasă-l acolo, în pace...

Dar Vasile nu mai voia să asculte. Inciudat, eși în drum, trântind poarta și se îndreptă spre cârciumă, să-și astâmpere supărarea, cu o cinzeacă de rachiu.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA DOUA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA DOUA.

I.

Un strigăt în miez de noapte.

De pe caierul vremii, Parcele implacabile, depănau metodic, firul fraged al vieţei.

Tudor Cornea, instalat confortabil în luxoasa locuinţă a lui Balteş, gusta din plin, mulţumirea sufletească a omului, care a vrut ceva şi a isbutit. La Ştefăneşti, nici nu pomenea să se ducă. Era sigur, că după atâta vreme, cei de acolo, au aflat despre fuga lui. Nu mai avea nici o îndoială. Dacă bănuia, că ei ştiu şi unde este, dar n'au nici un îndemn, să vină după el, să-l certe, sau să-l ia înapoi acasă, liniştea i-ar fi fost integra consolidată.

Balteş, nu ţinea de loc să strige fapta lui generoasă, nici nu râvnea să-şi creeze vre-un merit deosebit, pentru că oferea posibilităţi de trai şi învăţătură, unui copil sărac, evadat din lâncezeala satului, de aceia nu-i pomenise lui Tudor, despre scrisoarea trimeasă lui Vasile, în pripă, între două procese dela Tribunal, cu câţiva ani mai înainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In vârtejul ocupaţiilor sale, faptul acesta nu prezenta prea multă importanţă. Işi împlinise o datorie, pe care de atunci înainte, o lăsase, în sarcina lui Tudor.

In lungile zile ale vacanţei mari, Tudor, nu pierdea vremea zadarnic. Işi ocupa timpul, citind avid, cărţi, în afară de studiile şcolare, unele chiar întrecând putinţa lui de înţelegere. El căuta să despice fiecare frază, să tălmăcească fiecare cuvânt smulgându-i sensul şi să-l fixeze în memorie, cu stăruinţa inventatorului, care ajustează şi potriveşte la locul lor, rotiţele şi şuruburile unui aparat.

In el era mereu trează, dorinţa de a cunoaşte totul, de a fi capabil, să dea un răspuns, la ori ce întrebare, să explice anumite chestiuni, încercând o imensă satisfacţie, când putea lămuri mulţumitor, un subiect, pe care nimeni nu bănuia, să-l cunoască.

Când voia să-şi dea o clipă de odihnă, se ducea în Cişmigiu. Pomii umbroşi, aleele încercuite în chenare de verdeaţă, bogăţia de culori ale florilor, lacul cu apa albăstruie şi limpede, pe luciul căreia, alergau bărcile uşoare, purtând în ele cântec şi veselie, îi desmierdau ochiul şi sufletul.

Se aşeza mai la o parte, singuratec, pe o bancă cioplită într'un butuc de lemn şi aspira nesăţios, aerul îmbălsămat de miresme umede şi parfumate.

Odată cu venirea toamnei, şcoala îi ocupa mai toată vremea. Işi întocmise viaţa, după un anumit program. Se obişnuise cu Balteş, cu toanele şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plăcerile sale, rămânând întotdeauna să-l mulțumească. In cele mai infime amănunte, căută să-și arate recunoștința, față de cel care îl smulsese dintr'un mediu, care îi otrăvea existența.

Nicăieri nu nădăjduise, că va exista un coltișor, unde să se poată simți cu adevărat fericit.

De mic, se trezise în sărăcie, cunoscuse dușmănia oamenilor, gustase mușcătura urii lor, încercase egoismul sălbatic, care le zace în fundul sufletului și iese la iveală, ca un vierme veninos, îndată ce se ciocnesc interese; simțise înclinarea celui tare, de a strivi pe cel slab și pipernicit, numai din plăcere, ca să-și învedereze superioritatea puterilor trupești; auzise, cum minciuna, învăluie adevărul, văzuse cum înșelăciunea e o armă, cu care îți poți mai lesne cuceri mămăliga zilnică, decât cu munca cinstită.

Totuși locșorul acela, scăldat de soare și înflorit ca o grădină și-a găsit așezare, printre spinii și bălăriile cari năpădesc pământul și într'o zi, rătăcind, cu sufletul răscolit de o chinuitoare întrebare, l-a descoperit, acolo unde nici nu credea că va fi. Norocul îi îndrumase fericit pașii.

După nenorocirea, care se abătuse asupra lui, când i-au murit părinții, în aceiași zi, striviți de glia dușmană, lovitură a cărei intensitate, cu sufletul lui de copil, neîndeajuns înțelegător, nu o încercase în toată asprimea ei, trecuse în casa lui Vasile, avea lângă el pe Smaranda și se juca cu Gore. După câtva timp, i se părea că nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu fusese, vreodată, altundeva. Traiul era aidoma, sărăcia tot atât de cuprinzătoare, ca şi la părinţii lui. Vedea doar alte feţe, la fel, roase de griji şi nevoi, cu cari atâta se obicinuise, atât se pătrunsese de convingerea, că altcum nu se poate, încât le şi uitase pe celelalte.

Când îl luase Simion la croitorie nădăjduise într'un trai sporit în mulţumiri. In mintea lui, oraşul îi oferea perspective mai bogate decât strâmtoarea satului. Dacă nu putea străbate, acolo unde simţea că are puteri, înfruntând un drum anevoios, barem să nu rămână, ca cel mai oropsit locuitor al satului, muncitor cu palmele, vită de povară, unealtă vie. Intre plugărie şi meşteşugul cusutului alesese ca o scăpare, pe cel din urmă.

Ispitit, ca un navigator de cântecul înşelătoarelor sirene, lăsase baltă croitoria şi săvârşind un sublim act de bravadă, fugise, atras de şcoală, ca de un miraj fantastic.

Suprema fericire, o cunoscu abia în casa lui Balteş. Omul acela bogat, care avea putinţa să-şi îndeplinească cele mai capricioase pofte, în ciuda ori căror piedici, era sprijinul şi ocrotitorul său. Tudor i se devotase, până la cea din urmă fibră. Il iubea, în adevăratul înţeles al cuvântului, fără hâde gânduri interesate, fără reticenţe, cu toată dragostea, ce putea isvorî din sufletul lui, curat ca lacrima dintâiu.

Făcuse un salt formidabil, necrezut; suferise o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

transformare bruscă, dar sublimă, ca și cum ar fi sburat, dela un loc la altul, prin înălțimile ametitoare ale văzduhului și în drum, s'a desbrăcat de sdrențele mizeriei, curățindu-se de toată murdăria trecutului și a ajuns dincolo, golaș ca un nou-născut, purificat și cast, ca în prima zi a vieței lui. I se părea că trăiește un vis mirific, un vis provocat de beția rece a morfinei, din care ar fi vrut să nu se trezească niciodată.

Socotea ca pe o zi sfântă, după amiază mohorâtă de toamnă, cu atmosferă brumărie și ploaie mărunță, în care se amesteca spic de zăpadă nouă, când fusese trimis de patronul învrăjbit, la hotelul din Pitești. In fiecare lună, în fiecare an, el o glorifica tainic, fără să știe nimeni. Își sărbătorea descătușarea, din ghiarele unui trai nesuferit, era aniversarea desrădăcinării sale.

Zilele se perindau neostenite, purtând pe fruntea lor, misteriosul semn de întrebare; anotimpurile se schimbau după legi stabilite, fiecare cu foloasele și neajunsurile lor. Tudor se desvolta surprinzător și odată cu anii, peste cari se turna cultura căpătată în școală, devenea mai stăpân pe sine; începuse să aibă păreri proprii.

Străbătuse jumătate din cale... Intrase în cursul superior, ducând pe umeri viguroși, fără șovăială faima lui de școlar silitor. Fiecare zi, îi oferea prilejul urmei întreceri și întotdeauna eșea biruitor. Colegii îi disputau tovărășia, profesorii îl dau drept pildă, celorlalți.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Clopoţelul sbârnâi prelung, răsbind, ca o pală de vânt pe coridoarele pustii ale liceului, până în sălile de cursuri. Liniştea, care domnise până atunci, se rupse brusc. Elevii năvălirâ din clase, râzând sgomotos, glumind, sau îmbrâncindu-se. Până la eşire, mergeau tăcuţi, suşotind, în spatele profesorului, care călca agale, la câţiva paşi înainte, cu catalogul la subsuoară. Cum dispărea pe uşa cancelariei, gălăgia isbucnea asurzitoare, ca la un semnal ascuns. Nu era puţin lucru să ţii câteva ceasuri, strânse în rigidele chingi ale desciplinei, sufletele acelea sglobii, în cari zvâcnea sevă tânără. Curtea vuia de sgomot, strigătele se încrucişau, ca fulgere la orizont; era un freamăt, de apă în cascadă.

Tudor se ridică tăcut din bancă, îşi rândui cărţile în ghiosdan şi porni spre casă. Voioşia din jurul lui, nu-l atrăgea de loc. Glumele prietenilor, i se părcau bune de garnisit un bazar de nerozii.

Era trist, nervos, plictisit, fără să-şi poată lămuri pricina. Uitase de mult ce e tristeţea.

Căpătase vreo notă rea? Ii făcuse cineva observaţie? Dimpotrivă, răspunsese frumos la lecţie şi fusese, ca întotdeauna, lăudat.

Nici o veste, ori cât de îmbucurătoare, n'ar fi isbutit să-i stoarcă un zâmbet. Ochii îl usturau şi-i erau lăcrimoşi; cu toate astea, nu putea să plângă. Simţea un gol lăuntric, o palpitare stranie; tâmplele, par'că-i erau strânse într'un cerc invizibil. Totuşi nu-l durea nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se sili să râdă, dar nu făcu decât să-şi strâmbe gura. Se gândi la câteva întâmplări caraghioase, cari altădată, i-au pricinuit un râs abia stăpânit... Nimic nu-l înveselea... Mai de grabă ar fi plâns, poate s'ar fi uşurat. Când ajunse acasă, Balteş nu se întoarsese încă dela Tribunal. Trecu pe lângă servitoare, întorcând capul. S'ar fi ruşinat, nu fiindcă era într'o stare neobicinuită, dar în clipa aceea, l-ar fi durut privirea cuiva, a ori şi cui.

Intră în odaie şi se lăsă obosit pe scaun, bucurându-se de ocrotirea celor patru pereţi.

Se întunecase. Tudor sta nemişcat, cu capul proptit în mâini, cu coatele pe masă. Nici un gând nu se statornicea în creerul lui. Toate se risipeau ca fumul în văzduh, curgeau, ca apa turnată într'un ciur.

A doua zi avea teză la Fizică. Ştiinţa asta, îl atrăgea în deosebi, dar în seara aceia, nu avea energia necesară, ca să se hotărască la ceva. Dacă lua casa foc, el ar fi privit nepăsător, năuc.

Aprinse lampa. Lumina violentă, îi frigea ochii. Pe lângă bec, se învârteau nişte unde eterice, cari se dilatau, topindu-se în aer.

Deschise cartea, căutând lecţia, pe care trebuia să o prepare. Peste câtăva vreme, se trezi, că-i înţepenise privirea pe titlu. Mai mult nu citise.

Se frecă pe faţă, apoi îşi întinse braţele în lături, de mai multe ori, ca şi cum ar fi voit să se încredinţeze, dacă mai e viaţă în ele.

Uşa odăii se deschise şi Dan, un coleg al său,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

băiatul unui vecin, intră înăuntru. Era vesel, cu pomeţii rumeniţi de vânt. Ţinea în mână o carte de Algebră şi o cutie lungăreaţă de carton. In carte, era o problemă încâlcită, pe care Tudor se oferise să i-o deslege, iar în cutie, nişte bomboane, preţul deslegării. Tudor îi întoarse spatele.

— Hai să ne ospătăm mă ; sunt numai d'alea, cari îţi plac ţie, cu vişine la mijloc şi cu rom.

Aşa de cuidat i se păru glasul lui Dan, în cât se răsuci pe scaun, să vadă dacă nu mai e şi altcineva.

Starea lui, de neobicinuită iritaţie bolnăvicioasă, îi alterase auzul, îi diformase simţurile.

— Ce te uiţi aşa la mine ? întrebă Dan, deprins până atunci să fie primit politicos.

— Mai bine şedeai acasă.

— Mulţumesc...

— Cum vrei s'o iei, răspunse Tudor, ca din altă lume, pironind asupra prietenului o căutătură turbure, spălăcită. După câtva timp, repetă cu glas scăzut, ca un ecou al propriilor sale vorbe :

— Mai bine şedeai acasă.

Dan îşi controla îmbrăcămintea, de teamă să nu fi venit anapoda îmbrăcat, dar nu găsi ceva, care să justifice privirea scormonitoare a lui Tudor.

— Ce faci ? întrebă într'un târziu, Dan.

— Nimic, nu vezi ?

— Cum nimic ?

— N'am poftă.

— De ce ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De probleme.
— Nici de bomboane ?
— Nu. N'am chef de nimic.
— Te doare ceva ?
— Nu.
— Atunci ?
— Nu știu, nu știu, nu știu, repetă el plictisit, pe trei tonuri diferite. Mi-e silă și să vorbesc.
— Curios.
— Și mie mi se pare.

Dan scoase capacul dela cutia cu bomboane și o împinse ispititoare în fața lui Tudor, apoi deschise cartea la pagina cu problema, vârându-i-o sub ochi.

Tudor privea pe carte, dar literile fugeau, se amestecau, rândurile se suprapuneau, se strâmbau în unduieri de șopârlă, par'că-și bateau joc de el.

Enervat, se ridică în picioare, plimbându-se agitat de la un capăt la celălalt al odăii, îmbrâncind masa, ori isbind scaunele, în mersul lui impetuos.

Urmărit de o amintire neplăcută, spuse lui Dan, care-i supraveghia nedumerit mișcările.

— Știi ce am visat azi noapte?
— De unde vrei să știu!
— Ești curios să afli ?
— Mai mult, sau mai puțin!
— Credeam, că te distrează ?
— Mi-e indiferent.
— Se făcea că eram într'o odaie mare și înaltă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cât un hangar, plină cu felurite lucruri, puse d'a-valma, ca o hală de vechituri. La un moment dat, m'am trezit ridicat în aer. Pluteam ca un fulg. Treceam lin pe de-asupra mormanelor de lucruri şi când voiam să mă sprijin de ele ca să nu cad, se depărtau, se făceau mici, ca să nu le ating...

— Pe urmă?

— Pe urmă m'am deşteptat şi n'am mai aţipit până la ziuă.

Uşa de la intrarea principală se isbi neobicinuit de tare, zornăindu-şi geamurile.

— A venit domnul Balteş; mă duc, spuse Tudor.

— Unde?

— La dânsul, în birou.

— De ce?

— Poate are nevoie de mine.

— Vezi cum eşti?

— Ce să-ţi fac.

— Şi problema?

— Ţi-o dau mâine, la şcoală.

— Bine, dar să nu uiţi.

Dan îşi strânse calabalâcul şi plecă înbufnat. Tudor se duse în birou, să spună avocatului, dacă în lipsa lui l'a căutat cineva şi să-l întrebe dacă nu-i dă vre-o însărcinare, aşa cum proceda zilnic.

Balteş, palid la faţă, respirând greu şi scurt, cu buzele uscate, albe, sta înfundat într'un fotoliu de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

piele. Tudor observă ceva schimbat în atitudinea lui. Altădată era vesel, comunicativ. Acum tăcea, ca şi cum nici n'ar fi perceput prezenţa lui acolo. Fără să-l privească, Balteş îi spuse cu glasul şters:

— Eu nu viu la masă.., sunt obosit.., o să mă culc...

— Mie aveţi să-mi daţi ceva de lucru?

— Nu. Vezi-ţi de treabă...

— La opt, vine arendaşul de la Isvoreanca, pentru actul de ipotecă.

— Nu primesc, oricine ar veni.

— Ce să-i spun?

— Spune-i ce pofteşti... să vină mâine... altădată... du-te... lasă-mă... Vreau să nu mă deranjeze nimeni.

Tudor eşi d'andaratele pe uşă. In antreu întâlni servitoarea.

— Mi se pare că domnul Balteş e bolnav, îi şopti el.

— Ce are?

— Nu ştiu. Spune că nu vine la masă...

— Mă duc să-l întreb, dacă are nevoie de foc, în birou.

— A spus, că se culcă... Nu te mai duce... Pe mine aproape m'a dat afară.

Muşchii feţei lor se contractară, exprimându-le gândul: „Ce o fi având?"

— Ştii ce? spuse Tudor. Nici eu nu mai mănânc... nu mi-e deloc foame... am mult de învăţat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Astăzi, ca niciodată, mormăi servitoarea, intrând în bucătărie.

Tudor se aşează la măsuţa lui, silindu-se să citească, dar nu avea răbdare. Un tremur nervos, îl sgâlţâia neîncetat. Şedea cu ochii pironiţi pe carte, parcurgea fiecare rând, dar se gândea în altă parte. Îşi fixa privirea pe vre un lucru din casă, stând aşa, aţintit, fără să vadă.

Pe stradă, sgomotele amuţiseră, ferecate în lanţuri de întuneric. Toată casa era cufundată în tăcere grea; se deslușea numai tic-tacul, regulat şi uniform al ceasornicului deşteptător, aşezat pe masă, ca un om pântecos, sprijinit pe două picioare subţiri, ca nişte beţe de chibrituri, scandând sec, fuga timpului.

Ceasul arăta ora îndoielnică a miezului nopţii. Tudor se desbrăcă agale, stinse lampa şi se ghemui sub plapumă, strângându-şi pleoapele, ca să adoarmă.

De-odată soneria ţârii intermitent, sinistru, străpungând cu stilete de vibraţii, liniştea sepulcrală. Tudor se smuci în sus, rezimându-se într'un cot. O sudoare îngheţată, îi năvăli din tot trupul, scormonind fiori... Ascultă atent, silindu-se să prindă în ureche, cea mai mică fărâmă de sgomot.

Soneria, răsună din nou, metalic şi înfricoşetor.

De astă dată sări din pat, asvârlit ca de un resort, se îmbrăcă în grabă şi deschise binişor uşa de la odaie, stăpânindu-şi răsuflarea agitată. Dormitorul lui Balteş nu era departe. Auzi ceva,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca o chemare înăbușită, subpământeană, un strigăt confuz, sugrumat.

Servitoarea, trezită din somn, eși afară.

— Cine a sunat? întrebă ea, potrivindu-și pe sub tulpan, lațele de păr, care-i intrau în ochi.

— Eu nu.

— Atunci?

— Poate cineva din casă...

— Sau în față, la intrare.

— Du-te și vezi cine e, o îndemnă Tudor.

— Nu mă duc.

— De ce?

— Mi-e frică.

— O fi venit cineva.

— Cine să vie la ora asta?

— Nu știu.

— Hai să vedem.

Vorbele se schimbară în șoaptă, grăbit. Amândoi păreau niște statui de ceară.

— Să știi că au intrat hoții în odaie la domnul și abia a avut vreme să sune, bănui servitoarea.

— Și s'or fi luptând, că am auzit vorbă înăbușită, spori Tudor înfricoșarea.

Ce e de făcut?

În acelaș timp, chemarea se auzi mai deslușită, odată cu un sgomot de ușă trântită ca de furia vântului.

Tudor pătrunse cu teamă în antreul cel mare, care împărțea casa în două și era separat de sala unde se afla odaia lui, printr'o ușă îngustă. La un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capăt se afla dormitorul. Uşa era căscată şi o pată de lumină, se proiecta pe covorul din antreu. In prag, Balteş, desbrăcat ca pentru culcare, cu o mână rezimată de canat, şi cu cealaltă pusă în dreptul inimei, ca şi cum ar fi ţinut-o să nu sară din coşul pieptului, şopti sufocat :

— Repede.., un doctor.

Tudor rămase pironit, ca o stană de piatră. La spate, servitoarea bondoacă, se ridică în vârful picioarelor, uitându-se peste umărul lui. In clipa când vru să plece după doctor, văzu pe Balteş cum îl părăsesc puterile, lăsându-şi moale capul în piept, apoi mâna îi alunecă în jos, de-alungul pervazului, prăbuşindu-se cu sgomot dur, pe duşumele.

Fără să mai aştepte vre-o lămurire, cu capul gol, coborî în curte şi eşind în stradă, o luă la fugă, biciuit de groază.

Doctorul casei, vechiu prieten al familiei. locuia în apropiere, pe acciaşi stradă.

Tudor bâjbâi, pe întuneric, căutând butonul clopoţelului electric, fără să-l găsească. Nici un sgomot, nu turbura liniştea casei adormite. Atunci începu să bată în uşă, cu pumnii. O fereastră se căscă precaut şi în despicătură se ivi capul sbârlit al doctorului, întrebând cu glas răguşit, de om trezit, pe neaşteptate, din somn.

— Cine este ?

Tudor lămuri, în frânturi de fraze, pricina vizitei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, în miez de noapte, rugându-l să vină cât mai grabnic.

— Bine, bine, așteaptă, răspunse el, cu timbrul vocii, netezit de sguduitura vestei.

Fereastra se închise la loc și odaia se lumină.

Copilul se plimbă prin curte, agitat de neastâmpărul grijei, tremurând de frig și de spaimă. Era pe la sfârșitul lui Octombrie. O negură umedă, opacă, plutea prin aer,svârlită, ca un zăbranic peste felinare.

Doctorul, îmbrăcat în pripă, fără guler, cu hainele trase peste cămașa de noapte, eși strângând paltonul călduros, pe lângă trupul smuls din aromeala așternutului. Servitoarea aștepta nerăbdătoare în poartă.

Câteși trei intrară în camera lui Balteș, ridicară bolnavul de pe prag, unde rămăsese, în poziția, in care se prăbușise și-l așezară în pat. Doctorul îi luă mâna într'a lui, pipăindu-i pulsul și-i dete în urmă, drumul. Mâna căzu moale ca o cârpă, alături de trup. Puse urechia în dreptul inimei, cercetă pleoapele. Ochii erau deschiși, dilatați, sticloși, privirea țeapănă. Omul științei, era acum doar prietenul celui întins în fața lui. Un suspin dureros îi scăpă printre dinți, apoi apăsă pleoapele, trăgându-le peste ochi, ca perdelele unei ferestre, să nu se mai deschidă niciodată.

Tudor speriat, întrebă rostogolind cuvintele:

– Ce este? De ce nu se mișcă? De ce stă așa? Domnule doctor, dați-i vă rog ceva.., scăpați-l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Copilul sta la căpătâiul patului şi-şi frângea degetele, într'o neliniște îngrozitoare, căutând să smulgă cu ochii, răspunsul la întrebările, care-l chinuiau. Doctorul abia ţinându-şi cumpătul, îl mângâie, privindu-l cu milă.

Servitoarea înmărmurise, cu mâinile împreunate sub şorţ, privind spectacolul, ca o vită bătută, care cere îndurare.

— Sunteţi singuri aci? întrebă medicul, în şoaptă.

— Numai noi...

— Sora lui, Virginia, unde este?

— La dânsa acasă.

— Chemaţi-o repede... Spuneţi-i că...

Servitoarea se răsuci pe călcâie.

— Adică lasă... Acuma noaptea, nu e bine... O chemaţi mâine de dimineaţă... Eu rămân aci până la ziuă.

Tus trei, şedeau nemişcaţi, într'o liniște de biserică. Tudor îşi domolea cu greu suspinele, cari i se ridicau, năvalnic, spre gură. Nu-i venea să întrebe nimic, de teamă să nu supere pe cineva, cu sgomotul glasului său. Pândea, să audă o vorbă, fluturând pe buzele veştejite ale bolnavului. Ochii lui se plimbau, alternativ, de la figura mută de durere a doctorului, la aceia a lui Balteş, amuţită de spasmul final. După câtva timp, şopti nerăbdător.

— Dacă aveţi nevoie de ceva, de la farmacie, mă duc eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De prisos, răspunse el, clătinând din cap, după ce puse mâna, pe fruntea rece a lui Baltes, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze, mai temeinic, de ceva.

— De ce domnule doctor? isbucni Tudor, îmboldit de un gând, care-i străbătu prin minte, ca o săgeată.

— E mort.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

In gol.

Moartea năprasnică şi atât de neaşteptată, a singurului său sprijin şi ocrotitor, a omului în sufletul căruia găsise un prieten şi în dărnicia căruia, aflase putinţa să răsbată printre spinii vieţei, sdruncină, până la fărâmiţare, plăpânda existenţă a lui Tudor.

De acum înainte, trebuia să trăiască numai cu amintirea binefăcătorului său. Nici o umbră, nu întuneca, generoasa întruchipare, a celui care îi întinsese mâna, ajutându-l să treacă o punte primejdioasă. O puzderie de întâmplări, i se îmbulzeau în minte şi atunci, părea că i se deşira sufletul, i se topeşte carnea. Era palid şi fără putere ca după o zăcere îndelungată. Suferinţa sufletească îi zugrăvise cearcăne umbrite, în jurul ochilor. Somnul refuza, să-i dea odihna, de care avea nevoie. Aţipea puţin, dar tresărea speriat, la fiece sgomot. Lugubra viziune, aceia a lui Balteş, desfigurat de îmbrăţişarea hidoasă a morţii, cu inima înţepenită, după o ultimă sforţare, cu ochii hol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bați, cu gura schimonosită de un spasm oribil, și sgomotul sec, al prăbușirii cadavrului pe prag, amenința să devină eternă.

Câteva zile după înmormântare, Tudor nu se desmeticise încă. Rudele mortului, adunate de prin toate colțurile, unde le risipisesă nevoile vieței, se întoarseră pe la casele lor.

Balteș avea două surori, mai vârstnice decât el. Una, măritată în provincie, cu un colonel pensionar, cu decorații multe și pensie puțină; alta, Virginia, care locuia în București, o femeie cu suflet aspru și sgrunțuros, ca un clot de cărămidă.

. . . . . .

Uluiți de perspectivele unei alianțe peste pretențiile lor, părinții măritaseră 'pe Virginia, înaintea sorei sale mai mari. Raul Stroescu, descendent degenerat al unei vechi familii, care se lăuda cu niște diplome, căpătate, el știe cum, de pe la diverse Universități străine, dar fără nici un căpătâiu, otrăvindu-și viața prin tripouri și taverne, cuceri cu ușurință, inima slăbănoagă a domnișoarei Virginia Balteș.

Popa Balteș, era mândru că vără în neam, un om cu relații prin lumea cu lustru a Capitalei, iar pușlamaua își freca mâinile de bucurie, fiindcă înainte de a da atacul, aflase că popa va da drept zestre fi'-sei, o sfoară de moșie în Dâmbovița și ce îl bucura în deosebi, un teanc de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bani, cari aveau să îndestuleze pentru câtva timp; nevoile sale de gentleman scăpătat.

Căsătoria se săvârși cu un fast excesiv. La nuntă veniră puținele rude ale ginerelui, cari totuși impresionară adânc prin prestanța lor, neamurile modeste ale fetei.

La foarte puțin timp după nuntă, fericitul Raul, sub pretextul unor afaceri grabnice, plecă într'o dimineață la Constanța, după ce avusese grije să-și tixească buzunarele cu bancnotele, pe cari bietul popă Balteș le adunase trudnic o viață întreagă și le ocrotise cu înviersunare împotriva ispitelor de tot soiul. Curând se întoarse lefter și gălbejit de nesomn. Banii se risipiseră la jocul de cărți și pe sticlele de șampanie, pe cari le îngurgitase împreună cu droaia de prieteni întâlniți pe malul mării, cari regretând că nu asistaseră la nuntă, îl obligară să serbeze și cu ei mănosul eveniment.

Virginia, mâhnită de această abandonare neprevăzută în programul lunii de miere, îl primi, totuși iertătoare, iar părinților nu le spuse nimic, descriindu-l pe Raul dintr'o firească mândrie; ca pe un bărbat amabil și iubitor. Dar escapadele nocturne, continuară, cu o mică întrerupere. Banii zestrei se topeau văzând cu ochii, ca un morman de zăpadă, expus în bătaia soarelui. Raul trăia scutit de muncă, ocrotit de oboseală. Slujbă nu avea încă, afără de cea pe care și-o creia singur, de preferință, noaptea. Pe socri, cari nu se mulțumeau numai cu obârșia lui, îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sfătuia să aibă răbdare. Ziua marei lovituri e pe aproape. Le vorbea, cu ample amănunte, despre un post în diplomaţie, pe care Ministrul de Externe, fost bun prieten cu răposatul lui tată, i-l făgăduise la prima vacanţă.

Un diplomat, fie chiar în perspectivă, trebuie să trăiască în cercuri, unde se face lux, unde se cheltuiesc banii, fără prea multă socoteală.

Astfel scuza Raul, anemia galopantă, care cuprinsese teancul de bani, încredinţat lui, odată cu gingaşa domnişoară Balteş.

— Vrei să fie soţul tău diplomat, om influent, puternic? o întreba el, când Virginia, îl mustra, că e prea risipitor.

— Sigur, răspundea ea, abandonându-se răsfăţată braţelor lui, în timp ce, se şi vedea prin străinătate, strălucind la recepţii, alături de personalităţi proeminente.

— Atunci, lasă-mă să procedez, după planurile mele. Eri, am avut din nou, o întrevedere cu Ministrul. A fost foarte afabil... Mi-a spus: „Dragă Raul, pot să te felicit. Vei fi reprezentantul nostru, la Berna". Numirea e chestie de zile.

— Ce sublim! La Berna..., în Italia...

— Nu în Italia, scumpa mea, în Elveţia, în ţara eternilor gheţari.

— Cât sunt de fericită.., gângurea Virginia, spânzurată de grumazul tânărului ei bărbat.

— E o lovitură formidabilă, pregătită şi întreţinută cu diabolică perseverenţă. Diplomaţia însă, consumă mult. Am nevoie de bani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum, ai terminat toți banii? întreba ea, cu o marcată neliniște.

— Nu toți, dar înțelegi, îmi trebuiesc rezerve. La războiu, comandanții nu se mulțumesc să înceapă atacul, numai cu trupele angajate în luptă, ci au întotdeauna, la spatele lor rezerve, pentru primenirea forțelor. Tot așa și eu... Soldații mei sunt banii; ei reprezintă forța, care va cuceri cetatea gloriei noastre, Virginia. Numai așa pot asigura isbânda. Altfel, mă îndoiesc dacă...

— O nu, nu! Trebuie...

— Asta zic și eu, trebuie. Este un imperativ, în fața căruia totul să se plece.

Drept urmare, Raul, o trimese să ceară părinților, o sumă importantă, fie chiar cu împrumut, fără de care, își vedea sdruncinată, viitoarea carieră.

Popa Balteș, pișcat de ambiția să-și vadă fata, nevastă de ministru plenipotențiar, umblă pe la băncile unde avea bani depuși „la vedere", retrăgând o parte din ei, întru fericirea copilei.

Raul primi banii cu vădită jenă, asigurând încăodată restituirea lor, dar rămase curând lefter, fără ca numirea — care era doar fructul imaginației sale — să se facă. Abia după a doua tentativă de împrumut, pe termen nelimitat, se convinseră cu toții, că au încăput pe mâna unui excroc, care le speculează naivitatea, cercând, cu banii lor, să-și poleiască din nou, un blazon șters.

Căsătoria dură șase luni. Tribunalul judecă di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorțul, întentat de doamna Stroescu, care după câtva timp, se trezi văduvă, fără să fi simțit, că a fost vreodată măritată.

* * *

Trăind mereu sub impresia acestei păcăleli, Virginia deveni mai prevăzătoare. Ajunsese la vârsta bătrâneții și nu se remăritase, fiindcă întocmai ca măgarul din poveste, nu se hotăra să aleagă.

Imbătrânind, se făcuse arțăgoasă înțepătoare, chiar rea. Viața lipsită de plăceri, îi răpise blândețea, îi deformase feminitatea, o făcuse geloasă.

Era pitică la trup, sbârcită la obraz, purta rochiile demodate din tinerețe și se credea elegantă. Cine nu-i recunoștea această însușire, era asigurat de dușmănia ei. Avea chiar și mici manii ; de pildă, iarna, strângea cu grijă, bucățile de lemne, cari i se păreau drepte și fără noduri, păstrându-le într'un dulap zăvorit, ca pe niște obiecte de preț.

Toată lumea, o cunoștea ca pe o femeie maniacă și iubitoare de singurătate. După ce rămăsese singur, Balteș o poftise în nenumărate rânduri să stea împreună, dar ea se încăpățâna să-l refuze, preferind să locuiască într'un apartament modest, în tovărășia unei pisici și a unei servitoare, pe care o tortura cu mofturile și o sâcâia cu pretențiile. Servitoarea învățase să rabde isbucnirile nervoase și mai ales, să plesnească de entusiasm, față de orice năsbătie i-ar fi trecut stăpână-si prin minte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă, dragă George, spunea ea avocatului, nu te îngriji de mine... Mie îmi place să stau singură.

— Văd eu, că ai fire de urs, glumea el, și nu e bine... Cel puțin, cu noi, cei din familie, fii mai apropiată.

— Nu vreau să supăr pe nimeni.

— Dar nu mă superi de loc, se apăra fratesău. Cine ți-a mai băgat în cap și asta? Dimpotrivă. m'aș bucura să am pe cineva de-al meu, lângă mine. Mi-e așa de urît singur...

— Te înțeleg; însă de ce să nu spunem lucrurilor pe nume. Eu, la mine acasă, fac ce vreau, nu întreb pe nimeni.

— Asta e cu totul altceva... Spune atunci, că nu vrei să fii tu supărată. Toată viața, ai avut o singură prietenă: singurătatea.

— Așa m'am obicinuit...

Față cu acest răspuns, Balteș se resemna.

Virginia nu avea, într'adevăr, nici o prietenă. La ea, rar deschidea ușa vreun oaspete și atunci venea câte o babă de prin mahala, căreia îi plăcea cafeaua turcească, preparată de mâna gazdei.

Între două sorbituri din licoarea aromată, turnată în filigene pântecoase, continuau taifasul, început odată cu prezentarea și bârfeau, de nu rămânea nici o cunoștință netrecută pe limba lor.

După moartea lui Balteș, cele două surori moștenitoare, hotărâră să închirieze casa din strada Numitor. Cu această operație, fusese însărcinată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Virginia, care locuind în București, îi venea mai la îndemână să conducă tratativele.

Dar Tudor? Și el locuia acolo și el se înfruptase din dărnicia lui Balteș.

Cine se mai gândea la nevoile lui? Averile se moștenesc, obiectele se prețuiesc și se păstrează, sau se vând. Tudor nu făcea parte din moștenire și pentru rude nu prețuia nimic.

Casa părea goală. Tristețea se înfipsese în toate ungherele, pașii răsunau ca într'o peșteră. Cu toate astea, nu plecase din ea, decât un om. De dimineața până seara, trâmbița glasul strident al Virginiei, care împărțea ordine și dicta restricții.

Încă de când îi spusese frate-său, că a luat un copil de țăran, sărac, dar cuminte și silitor, ca să-l crească și să-l îndrumeze, până își va face o carieră, ea sbârcise din nas.

— N'ai de lucru. Țărănoiul ăla, o să-ți împută casa, a miros de opincă.

— Cred că fac un bine.

— Crezi, așa este. Dar să vezi ce are să iasă până la urmă.

— Dacă nu se poartă cum trebuie, nu mă silește nimeni să-l țin.

— Asta e sigur; o să-și dea el, curând, în petic.

— Deocamdată sunt mulțumit, de caracterul lui.

— Are interes și se preface. Când și-o înjgheba o situație, îți întoarce spatele, se face că nici nu te cunoaște. Așa sunt mămăligarii; se milogesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și se umilesc, până trec greul. Pe urmă îți dau cu tifla. Ei nu știu ce e recunoștința.

Ifosele aristocratice ale Virginiei, se răsculau, de câte ori împrejurările o apropiau de un ins din gloata. Toți cei, pe cari nu-i socotea de rangul ei, îi pricinuiau un fel de greață morală.

Intr'o zi, Tudor se întorcea abătut de la școală. Virginia strângea din salon, obiectele de preț și le punea de-o parte. Când îl văzu intrând în casă, i se păru că gestul lui e necuviincios.

Ce, ai venit să mă controlezi? îl întâmpină ea, înțepându-l cu priviri închizitoriale.

- Nu, dar...

— Atunci?

Am intrat, așa, ca întotdeauna. Iertați-mă, plec...

— De altfel e bine că ai venit. Tocmai voiam să-ți vorbesc. Cum să spun... acuma... de mâine, trebuie să-ți cauți alt adăpost.

Tudor, nu se gândise de loc la asemenea posibilitate. Durerea, care-l mistuia, nu-i dăduse răgaz.

— Adică să... să...

— Adică, mai lămurit, să pleci în altă parte.

— Unde să plec? silabisi timid, protejatul de până atunci al lui Baltes.

— Pe mine mă întrebi? Aci nu mai poți sta, fiindcă închiriez casa... Am și luat arvună. Peste câteva zile vin chiriașii. La mine, n'am loc, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toată bunăvoința... Ce să-ți fac..! Mâine, deci trebuie să fie toată casa liberă. Asta e realitatea...

Cuvintele căzură brutale, sdrobitoare, ca o lovitură sălbatecă de ciomag, repezit în țeasta capului, nimicind tot ce mai rămăsese din piedestalul, pe care, până atunci, zi cu zi, Tudor își clădise fericirea.

— Dumneavoastră faceți ce voiți.

— Se 'nțelege... și voința mea asta e... adică, nu se poate altfel.

Tudor începu să plângă nestăpânit. Pe Virginia lacrămile o supărau, durerea altuia o enerva.

— Ce te tot smiorcăi, isbucni ea...

— Bietul domnu' Balteș...

— Lasă, nu te mai ismeni.

— Nu mă...

— O să-ți treacă...

— Nu știu..., nu cred...

— Și eu sunt îndurerată, dar nu fac atâta paradă.

Tudor, stătu multă vreme, în picioare, nemișcat, cu inima golită, în fața neașteptatei perspective.

— Mai vrei ceva?

— V'aș ruga, dacă se poate...

— Știu, n'ai bani, se grăbi ea. M'am gândit eu și la asta. Ca să nu spui că ai rămas pe drumuri, o să-ți dau două sute de lei, ca să ai pentru tren, până acasă.

— Vă mulțumesc, dar nu-mi trebuiesc bani.

Virginia păru jignită de refuzul lui hotărît.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zău?

— Altceva voiam să vă cer...

— Altceva n'am de dat.

— Nu vă supărați..., e un lucru mic.

— Hai spune mai repede, făcu ea, plictisită.

— In birou, e o fotografie a domnului Balteș.

— Și?

— Vă rog din tot sufletul, dați-mi-o mie. Nu-mi trebuiesc nici bani, nici altceva... Vreau fotografia, să o păstrez, să o port la mine mereu... să-mi fie ca o icoană, mai scumpă și mai sfântă decât o icoană.

Glasul îi clocotea în lacrimi.

— Bine, poți să o iei...

Tudor se repezi să-i sărute mâna. Virginia îndură gura aceia, de țăran, pe epiderma ei burgheză, cu o strâmbătură a gurei.

Sora lui Balteș, socoti nimerit să-l întrebe:

— Te întorci în satul tău acum, nu-i așa? Aci viața e cumplit de grea.

— Nu, răspunse Tudor, ferm.

— Văd că ești foarte hotărît.

— Am pornit pe un drum și vreau să-l străbat până la capăt.

— Ehe dom'le!

— Ar însemna să întrerup școala.

— Ții așa de mult să o sfârșești?

— Asta e singura mea țintă.

Virginiei, i se părea curios, chiar obrasnic din partea unui țăran, că râvnește să escaladeze într'o lume, care nu-i de nasul lui...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi, de acea rămân ogoarele nemuncite.

— Sunt destui, cari să le muncească... Ogoarele nu produc, fiindcă sunt mulți ticăloși și leneși printre noi, țăranii, după cum, în slujbele înalte, ajung destui nepricepuți, fiindcă și printre boieri, sunt cu duiumul, din cei fără vlagă, proști, dar îngânfați.

Dacă i-ar fi tras cineva o palmă sdravănă, ar fi îndurat-o cu mai multă resemnare. Virginia apăra cu îndârjire o clasă, din care făcuse și ea câteva luni parte și unde se cuibărise cam cu anasâna. Măritișul cu Raul Stroescu, deși atât de nenorocit pentru ea, o făcuse să crească în proprii ei ochi.

Urâ din tot sufletul pe cei de la țară și ura ei avea un tâlc.

— După divorț, deprimată și amărâtă, se retrăsese în singurătate, la moșia din Dâmbovița, pe care tată-său i-o dăduse drept zestre. Avea acolo conac încăpător, acareturi chivernisite și scule, pentru toate nevoile exploatării.

Câțiva ani, își cultivă singură pământul. Organiza semănatul, supraveghia lucrările, încheia contracte agricole și-și specula produsele. Dar munca neîntreruptă și sâcâiala, la care era mereu supusă, o obosise. Cà să-și reducă grijile, hotărî să dea locuri cu arendă, ori să împartă cu țăranii, rodul pământului. Ei însă, lucrau holdele pe apucate, o înșelau la socoteli și furau pe întrecute. Locurile cu fânceață, erau devastate de vite,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grâul de pe arie se înjumătățea peste noapte, lacătele hambarelor nu mai opuneau nici o rezistență, iar țăranii, asvârleau vina pe urgia lui Dumnezeu, care nu le dă ploaie și căldură la vreme potrivită. Servitorii se obrăsniciseră și o părăseau în toiul lucrului; vechilul își întemeiase gospodărie înfloritoare și trăia mai îmbelșugat decât stăpâna; veniturile moșiei scădeau în fiecare an.

Scandalizată de atâta jaf și minciună, Virginia vându într'o vară moșia, unui grec chiabur și se instală la București.

De atunci, păstră toată viața, nu suveran dispreț, pentru opincarii hoți și răi. Totuși, dacă s'ar fi încumetat să-și sgândăre puțin strămoșii, ar fi dat în neamul ei, peste destui țărani și nenumărate cojoace. Nu era însă treaba ei să se ocupe cu asta... Ea fusese măritată cu un vlăstar, dintr'o familie cu rădăcini în istoria țării... Că era o canalie și nu-l atrăsese spre ea, decât strălucirea aurului de care avea nevoie, de asta iarăși nu era obligată să-și aducă aminte.

— Eu am o părere foarte proastă despre țărani, mărturisesc sincer, adăogă ea, cu răutate în glas. Îi cunosc îndeajuns, ca să-mi fie teamă că mă înșel. Sunt murdari și răi; mincinoși și puturoși; hoți și înșelători. Ce agonisesc într'o săptămână, beau într'o zi, apoi își bat femeile, își omoară semenii, ori își schilodesc copiii.

— Aveți dreptate, așa este...

— Îmi pare bine că mă aprobi. Nu cumva ai început să te lepezi de ei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Niciodată, n'am să-mi tăgăduiesc obârşia. Voiam doar să vă spun, că dacă ţăranii beau, ei au rămas totuşi credincioşi la ţuica strămoşească, pe când boierii au născocit cocaina, eterul, sau morfina.

Vorbele lui Tudor îi înţepară dureros timpanul. Virginia încruntă, din sprâncene, apucând la întâmplare o carte, pe care o răsfoi fără interes, şi nu mai răspunse nimic. Işi menaja, probabil, nervii. Se mulţumi să-l trimeată, cu un gest studiat din mână.

— Poţi să te duci.

Tudor nu observă supărarea Virginei. Nici prin gând nu-i trecea, că a jignit-o. Intră în biroul lui Balteş, luă fotografia şi plecă în odaia lui.

Era ultima noapte, pe care o petrecea acolo. Se aşeză la masă, silindu-se să-şi adune gândurile. Fiecare amintire, îi îngreuna durerea, fiecare, îi storcea câte o lacrimă. Privirile i se hipnotizară asupra portretului, studiind trăsăturile în amănuntime. Işi apropie buzele de imaginea iubită, ca un vil sclav al sentimentelor sale, murmurând cu vocea întretăiată de suspine: „Am rămas singur".

Incepuse să se lumineze de ziuă, când se trezi ameţit. Dormise îmbrăcat, cu capul rezimat pe fotografia lui Balteş, ca pe o pernă moale. Işi aduse aminte, că trebuie să plece, pentru totdeauna. Fiori ţepoşi îi scrijilau trupul, şi'n jurul lui se făcea un vid imens, de câte ori încerca să dea un răspuns rucigătoarei întrebări: „încotro să mă duc"?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gândul i se îndreptă spre un coleg de școală, Matei Oțelea, cu care legase prietenie, mai de mult, încă de pe când era în clasa III-a. Vara, în timpul vacanței, se ducea dese ori pe la el. Băiatul ședea, împreună cu mamă-sa, la mahala, într'o căsuță, proprietatea lor, sbătându-se în lipsuri de tot felul. Mamă-sa, văduva unui mecanic dela drumul de fier, mort într'un accident, agonisea din greu, banii de toate zilele, spălând și cârpind, rufele holteilor de prin împrejurimi.

Tudor, chibzui că altcum n'are ce face. Hotări să se ducă la el, cel puțin să-și lase bagajul. Dacă Matei îi este cu adevărat prieten, n'o să-l gonească dela ușă. Putea să-i și plătească; avea câteva sute de lei economie. Existența lor în buzunar, îl mai învioră. Își strânse lucrurile, făcându-le grămadă, pe pat; după aceia începu să le ghemuiască, fără nici o preocupare de ordine, într'un cufăraș.

Servitoarea eși căscând, din bucătărie.

— Ce faci?

— Plec, nu vezi?

— Unde?

— Nu știu nici eu.

— De tot?

— De tot.

— Pentru ce?

— Așa e porunca... Și tu o să pleci; toți plecăm, fiindcă cel care avea grije de noi, s'a dus ca să nu se mai întoarcă niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Așa e. Ce rost mai am eu aci ? Pe cine să mai slujesc ? Am auzit că o să vină alți boieri, în casa asta.

— S'a dus, s'a dus, s'a dus, repetă Tudor, copleșit de amărăciune, apăsând cu genuchiul, capacul cufărului înțesat. Apoi se opri în pragul odăiței, cuprinzând-o cu priviri pline de jalea despărțirei. Șezu așa câtva timp, hârțuit de gânduri fugare, cu ochi cercetători, voind par'că să imprime pentru totdeauna, în amintire, imaginea zâmbitoare a cuibului, în care cunoscuse farmecul fericirii.

Un suspin dureros îi expiră pe buze.

Servitoarea, dârdâind de frig, simțea nevoia să vorbească.

— Vezi, să nu lași ceva, pe aci.

— Am luat ce e al meu. Eu n'am lucruri multe. In astfel de împrejurări, e bine să fii sărac. Dar, adăogă el trist, tot las ceva...

— Ba să ți-l iei, de ce să-l lași...

— Las aci mulțumirea, liniștea și toate amintirile mele frumoase... N'o să mai viu niciodată și mă uit fiindcă nu mă pot sătura..

Lacrimile îi însemnară două dâre umede peste obraji. Ca să curme starea asta, se smuci din loc, luă cufărașul și coborî spre poartă, cu pași șovăelnici de convalescent.

Pâcla nu se ridicase încă ; stăruia să spânzure în aer, cuprinzând orașul, cu îmbrățișarea ei jilavă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atmosfera era calmă și liniștea aceia din zori de zi, părea o ironie, față de răvășeala din sufletul lui.

Tudor porni amețit, pe stradă. Ghiara destinului îl târa din nou în pribegie. Povara atârna greu, lovindu-l peste pulpe. Drumul până la prietenul lui, era destul de lung; mâinile îi amorțiseră, strângând toarta cufărului; din gură îi năpădeau trâmbe de abur... De la o vreme, începu să străbată străduțe desfundate, strâmte, împuțite de lăturile casnice, deșertate cu nepăsare în mijlocul uliței. Cu cât înainta, calea devenea mai anevoioasă. Pe la periferie nu se întinsese încă, lava civilizației de la centru.

După vreun ceas de mers, pătrunse într'o curte îngustă și lungă, așternută pe jos cu niște pământ clisos, de puteai să faci din el, atâtea oale, cât să mulțumești un bâlciu întreg. Vremea ploioasă, înflorise din loc în loc, o mulțime de băltoace. Câte o cărămidă, svârlită în mijlocul apei, ca o mică insulă roșie, îți oferea posibilitatea —făcând pași de albatros—să te strecori, cu mai puține riscuri. Curtea era străjuită pe o parte, de niște chichinețe scunde, adăposturi sordide, adevărate cuiburi de mizerie, cu acoperișele de șiță pleoștite, ca niște căciuli prea mari pentru așa capete, în cari totuși viețuiau oameni, resemnați în fața soartei, înfrățiți cu sărăcia. Pe unde vremea chelise șița, chiriașii asvârliseră câte o bucată de tinichea proptită cu pietre, ca să nu o sboare vântul. Din gardul împrejmuitor, șterpelit de vecini

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ulucă cu ulucă, în lungile nopți de iarnă, rămaseseră doar câteva modeste vestigii. Din economie, geamurile sparte de praștiile loazelor, fuseseră înlocuite cu jurnale, lipite cu cocă.

O jigodie de câine, care pierduse deprinderea lătratului, dârdâia epileptic, aciuiat sub un felentic de rogojină scoasă din uz, cu botul rezimat pe un galoș rupt, privind nepăsător și distrat, la un porc costeliv, care cerceta cu rătul, adâncurile mocirlelor.

Tudor avu un moment de ezitare. Crezu că a greșit adresa. Vru să se întoarcă dela poartă și să se ducă aiurea. Mai fusese el pe acolo, dar atunci era vară, soare, cald. Lumina înfrumusețează, căldura înveselește, soarele dispune. Acum vremea era mohorâtă. Nori plumburii se învolburau pe sus, măturați de vânt.

Căsuțele erau înșirate după mărime. La uliță trona cea mai chipeșă, și în ea sta proprietăreasa. In cealaltă, locuia o croitoreasă, împreună cu soră-sa, care în lipsă de altă meserie, era cărturăreasă și ghicitoare în cafea. In a treia, își ducea zilele amărâte o bătrână, hârbuită și cobilițată de povara anilor, iar în cea din fund, o fostă magherniță de lemne, ridicată de criza locuințelor și sărăcie la rangul de apartament, era închiriată unui cerșetor, care își îmbrățișase cariera din trândăvie, fiindcă nu avea nici o meteahnă vizibilă.

Tudor purcese prin băltoace, spre intrarea căsuței mai din față, care se vedea să fi fost proas-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pat spoită. Pe albeața varului, stropiturile de noroi, împroșcate de pneurile automobilelor, păreau niște pete, pe o față pistruiată. Bătu în ușe cu oarecare sfială și după un răstimp, auzi un scrâșnet de zăvor tras.

Înăuntru, îl isbi în nări, o duhoare de aer, viciat de respirații nocturne. Incolo, casa era curată, cu lucruri puține, dar așezate cu o meticuloasă rânduială. Pe zidul din spre stradă, igrasia însemnase cu o linie sinuoasă și gălbuie, hotarul până unde își întinsese, deocamdată, regatul. Un pat de scânduri, cu un lăicer așternut de-asupra, ocupa aproape un sfert din odaie. In pereți, erau prinse bucăți de pânză, cusute cu arniciu roșu și potrivite în chip de fluturi. Un tablou, înfățișând o scenă din Romeo și Julieta, atârna de-asupra unei icoane de lemn. O sobă de fier, pitică și ciupită de rugină, cu niște burlane groase și încâlcite, părea o veveriță, cu coada mai lungă decât trupul. O cameră asemănătoare, dar ceva mai întunecoasă, era în partea cealaltă. Sala dintre ele, pardosită cu cărămidă, servea și drept cămară. In tavan, o gaură neagră, însemna intrarea la pod.

Tudor pătrunse în sală, întâmpinat de prietenul și colegul său Matei Oțelea, care tocmai se pregătea să plece la școală.

— Ce e cu tine? întrebă Matei mirat, când îl văzu cu ochii scufundați în orbite, gemând sub greutatea cufărului.

— Rău!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Matei avu o vagă bănuială. Știa, că avocatul la care ședea Tudor, a murit, dar nu ghicea precis, ce îl aduce la el, în zorii zilei.

— Nu vrei să mai stai, la Balteș?

— Nu vreau? Auzi vorbă!

— Atunci?

— Nu mai pot.

— De ce?

— M'a dat afară...

— Cine?

— Soră-sa, o scorpie rea și îndrăcită...

— Săracul de tine!

— Adevărat... Compătimește-mă... Am ajuns ca un câine. Soarta nu mi-e de loc prietenoasă... Găsisem în Balteș, un suflet de părinte... L'am pierdut...

— Acum ce faci?

Tudor, apucă mâna prietenului, privindu-l în ochi.

— Măi Matei, nu te supăra, zău...

— De ce să mă supăr?

— Eu am zis că mi-ești prieten...

— Sigur că-ți sunt...

— In grabă, neștiind încotro să apuc, m'am gândit la tine.

— Bine ai făcut.

— Nu lua în nume de rău, că am venit cu tot calabalâcul...

— Mare lucru, un cufăr.

— Barem câteva zile, primește-mă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum să nu, Tudore.

— Până atunci, îmi fac și eu rost pe undeva. Greu e să n'ai un adăpost. Doamne! rău mă chinuești... De ce, atâta vitregie?

— Liniștește-te... Mă duc să-i spun mamei... O să aranjăm noi, cum e mai bine.

— Spune-i să nu mă alunge... Câteva zile... mai mult nu... ajută-mă...

Matei dispăru, străbătând odaia, care era în dreapta sălei, spre bucătărie, unde mamă-sa fierbea niște lapte.

Tudor, rămase singur. Așteptând, începu să spună în gând „Tatăl nostru", că să-i ajute Dumnezeu, să fie primit, dar fu întrerupt, pe la jumătate, de apariția mamei lui Matei, o femeie ofilită de muncă și necazuri, slabă și cam oacheșă la față, cu părul cărunt, încolăcit deasupra capului, ca o căpiță de fân. Avea suflet bun, fire blândă, era săritoare, când cineva îi cerea sprijin, dar cam gureșă; îi plăcea vorbăria, fiindcă... „la mahala, atâta distracție avem și noi". Chiriașii, precum și toți cunoscuții o numeau, madam Oțelescu, și ea nu protesta. Era doar, proprietăreasă în Filantropia.

Matei o informase pe repezeală, la bucătărie, de ce se întâmplase. Tudor o salută respectos, poate mai respectos ca altădată, sărutându-i mâna osoasă. Madam Oțelescu îl simpatiza, fiindcă era băiat cuminte și așezat. Despre asta se convin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sese încă de mult. tot se lăuda, ea că ghiceşte caracterul omului, numai dintr'o privire.

— Ce e cu tine maică?

— Iar m'au năpădit belelele.

— Te-a dat afară?

— M'a dat.

— Sor'-sa?

— Da.

— N'ar mai răbda-o pământul, de bicisnică.

— Fiecăruia, după faptele lui, răspunse biblic, Tudor.

— Şi-acu n'ai un'să stai!

— N'am, fiindcă, nici nu mi-a dat timp să-mi caut. Abia eri mi-a spus că trebue să plec şi eu am plecat.

— Ce, nu putea să te mai păsuiască?

— Vrea să închirieze casa.

— Sigur, umblă după bani, că nu-i dă Dumnezeu, odată, cu lingura mare pe gât, ca să o sature.

— Dacă aşa a chibzuit ea!

— Ehe! Să fi fost eu, ce i-aşi mai fi spus.

Şi madam Oţelescu, îşi propti mâinile în şolduri, gata să facă o repetiţie.

— Dacă vreţi să mă primiţi, eu rămân. Mă cunoaşteţi de mult, n'am să vă fac nici o supărare.

— Lasă maică, ce să mai vorbim acu despre astea, par'că nu ştiu eu cu cine am de-aface!

— Nu cer degeaba... Pot plăti, ce cheltuiţi cu mine.

— Ai bani?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am strâns, din ce îmi da, câteodată, bietul domnu' Balteș, vre o cinci sute de lei.

— Era darnic sărmanul!

— Era.

— Și nu i-ai cheltuit.

— N'aveam pe ce.

— Dacă te ținea cu de toate, Dumnezeu să-l ierte! Apoi, că avea și cu ce...

— Avea...

— Ea nu ți-a dat nimic?

— Mi-a dat o sută de lei...

— Băga'-și i-ar în ochi..., ca la cerșetori...

— ...dar eu am refuzat; n'am vrut să-i iau.

— Apoi, rău ai făcut... Tot ți-ar fi folosit la ceva... Învață de la mine, că sunt femeie trăită; la bani să nu dai niciodată cu piciorul. Banul e orb, nu știe dela cine vine...

— Nu-mi trebuiesc...

— Atunci să rămâi, de ce nu! In odaia de lângă bucătărie, stau eu. Asta, e a lui Matei. Patul e destul de încăpător pentru amândoi. Din spre partea mâncării, nu murim noi de foame. N'o să gătesc eu cine știe ce trufandale boierești, dar nici flămânzi nu rămânem. Poți nici să nu-ți mai cauți în altă parte, dacă îți convine.

Tudor aprobă, cu un semn din cap.

Madam Oțelescu, socoti că la masa unde își potolesc foamea două guri, se mai poate sătura și a treia, fără simțitoare deplasări de capital în plus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Primind în casă pe un copil fără nici un sprijin, asvârlit de-odată în vâltoarea turbure a Capitalei şi ameninţat să vagabondeze în căutarea unui adăpost, săvârşise de sigur, mai mult o faptă bună şi făcuse mai puţin, o afacere.

— Bine maică, atunci s'a făcut! Eu zic, să dai pentru toate astea, cinci sute de lei pe lună.

Inainte ca noul chiriaş, să schiţeze vre un gest, ori să se rostească într'un fel, sau altul, madam Oţelescu ţinu să-şi apere pretenţiile:

— Luxiţa a Cantonierului, n'o cunoşti...

— N'o cunosc.

— Una, care—fie vorba între noi—îi cam place să umble noaptea, are şi ea în gazdă, un elev dela „Comercială“ şi-i dă să mănânce lături, ca la porci, spuse ea grăbită, scuipând pe jos de scârbă. In schimb îi ia...

— Nici eu nu spun că e mult, cât aţi cerut.

— De! mă gândesc şi eu că eşti prieten cu Matei, altfel...

— Aşi putea să dau şi banii, adăogă Tudor, scormonindu-se în buzunar.

— Bine faci, ca să scapi de grije.

— Poftim.

Tudor îi întinse hârtiile frumos împăturite.

— Sunt tocmai cinci sute.

— Va să zică, ai plătit până la... în cât suntem azi?... Ei! tocmai bine... până la Anul Nou.

După ce prelinse hârtiile, de două ori pe la bărbie, cu gestul negustorului care face saftea, le vârî neglijent. în sân, adăogând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Stați, să vă dau câte o cană cu lapte și pe urmă vă duceți la școală.

— Mai repede mamă, că e târziu, o zori fi-său.

Mama lui Matei, servi băieților, în cești desperechiate, dar cu grija gospodinei care ține la reputația ospitalității, gustarea de dimineață. Lui Tudor nu-i era de loc foame. Par'că înghițise clei, amestecat cu chinină, așa i se părea gura de amară. Bău laptele mai mult în silă, apoi plecă, împreună cu Matei. În tramvai, așezat comcd pe scaun, se simți mai ușurat. Scăpase de o mare grije.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

Necazuri.

Traiul, în casă la madam Oţelescu, nu era prea comod, nici îmbelşugat. Nu avea confortul şi mulţumirea dela Balteş, dar era mai fericit decât la Ştefăneşti. Pe când acolo, sta mereu la porunca unuia, sau altuia, îndurând ocările tuturor, iar de dimineaţa până seara, trebuia să se ducă la câmp cu vaca, să plivească stratele cu zarzavat, ori să crape lemne pe buturugă, aci era de sine stătător, nu-i poruncea nimeni şi avea îndeletniciri mai frumoase.

Era foarte mândru că poate interpreta „Metamorfozele“ lui Ovidiu, că traduce cu oarecare uşurinţă, scene întregi din „Wilhelm Tell“ sau că ştie destule, despre minţile luminate ale omenirii.

Tudor se înfăţişa acum altfel. Nu mai era băieţaşul, care se bâlbâia, când îl lua cineva mai repede, sau se mulţumea să-şi pironească privirea în pământ, fără să răspundă. Vorbea, întrebuinţând cuvinte noui, gândea cu uşurinţă şi rezolva mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grabnic, problemele mintale. Își simțea creerul destupat. Școala îi luase o perdea de pe minte, îi luminase capul. Creștea în el, o personalitate independentă.

Dintre toate materiile programului, cea către care avea mai mult îmbold, erau științele Fizico-Chimice. Deși profesorul, care le preda cursul, era un bătrânel în pragul pensiei, ursuz și sgârcit la note, totuși îi era cel mai drag dintre toți. Când făceau experiențe în laborator, Tudor era mâna lui dreaptă. Știa să aleagă din rafturi, borcanele cu diferite substanțe chimice, combina dozele fără greșeală, așeza retortele, potrivea eprubetele și prepara oxigenul, sau alte gaze, cu o îndemânare, care smulgea exclamațiile profesorului. Pentru el, mașina Wimshurst, sau bobina Rumkorff, nu mai ascundeau nici o taină. Cunoștea rostul magneților unui dinam, își explica lămurit funcțiunea electro-motoarelor și lega repede firele bateriilor electrice, punând în mișcare mașinăriile în miniatură.

Cumpărase de la o librărie poza lui Edison și ori unde se scria ceva despre el, citea cu nesațiu. Observase că între viața genialului inventator și a lui, e oarecare asemănare. Tot așa de chinuit trăise și el, până în clipa când fusese decretat unul dintre cei mai mari binefăcători ai lumii.

Nu se liniștise încă bine, după ce se mutase la Matei, când alte griji începură să-l sfredelească. Mai era puțin timp, și expira termenul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru care își plătise pensiunea. Nu-i venea să stea pe degeaba, nici n'avea curaj să ceară o pă-suială. S'ar fi simțit stingherit, din prima zi, în care ar fi căpătat hrană și odihnă, fără să le fi plătit... Vedea bine, cât se trudește madam Oțe-lescu, să poată înfrunta greutățile gospodăriei. Toată ziua era cu mâinile în albie, iar seara, în loc să se odihnească, sta cocoșată lângă lampă, și cosea până noaptea, târziu.

Chiriașii nu-i prea plăteau regulat chiria. Abia le smulgea câte o rată, cu rugăminți la început, apoi cu amenințări și când lua banii, trebuia să achite datorii vechi.

Cel mai bun platnic era cerșetorul, fiindcă el nu cerșea pe datorie. Clientela croitoresei, era al-cătuită din femei nevoiașe... Banii îi încasa cu țârâita, poate chiar după ce rochiile cusute de ea, ajunseseră otrepe de spălat scânduri. Pe de-asupra, mai avea în sarcina ei, un copil de vre o patru ani, pe care îl câștigase într'o noapte la Moși, după ce zadarnic încercase să câștige, la roată, ori la inele...

Cărturăreasa lâncezea. Birlicul pus în ușă, rar momea pe cineva. Câte o femeie, îmboldită de necazuri, venea să-i consulte oracolul, căutând să afle din cărți, cine i-a furat găinile din coțet, dacă hoțul e de tobă ori de ghindă, sau unde își petrece bărbatu-său vremea, când nu e nici acasă, nici la slujbă.

Bătrâna, din a treia căsuță, nu avea nici un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fel de venit şi o ţinea mai mult de milă. Vârsta o dăhulase de tot; obrazul îi era ca o rufă mototolită; abia îşi mai târa picioarele până la uşă. Ce păcate o fi săvârşit ea, ca să fie condamnată la un trai prefăcut în adevărat chin, fără măcar să ştie când o să se sfârşească? Singura ei dorinţă, de toate zilele, era să moară. Îşi închipuia că în împărăţia cerurilor, e atâta potop de fericire, încât ţi-e teamă să nu o striveşti sub picioare.

Cerşetorul trecea drept cel mai chiabur din curte şi era destul de sdravăn, ca să-şi poată câştiga traiul muncind cinstit. Totuşi el îşi împrumutase mersul şi atitudinea unui om cu beteşuguri şi se etichetase cerşetor. Nimic mai simplu.

Nimeni nu ştia precis cum îl chiamă, nici de prin ce meleaguri este. Gurile mahalalei il identificau sub numele de „Cerşetorul de la Oţelcasca" şi scorneau pe socoteala lui o mulţime de legende. Unii spuneau că ar fi un puşcăriaş evadat, care se pocăieşte; alţii şopteau că pe vremuri, a fost om cuprins, dar l'au sărăcit muierile. In fiecare zi, cerşetorul era şchiop de alt picior şi avea paralizată altă mână. Pleca de dimineaţă, ca un slujbaş gonit de grija condicei şi se'ntorcea acasă, seara, pe întuneric. Purta veşnic la el, o geantă cu băieri petrecute pe după gât. In ea aduna merindele. Ştia că nu toţi îi pot da bani. In singurul buzunar valid, îngrijit în chip deosebit, punea gologanii. Din prisosul de merinde,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

arunca uneori și bătrânei, care nu era în stare nici să cerșească.

In zece ani, de când sta la madam Oțelescu, nu se știe să fi fost vreodată bolnav. Nici zăduful, nici gerul, nu-l împiedicau să practice cu atâta stăruință, îngăduita excrocherie a milei. Sâmbetele și sărbătorile, erau cele mai îmbelșugate zile. Atunci omul e mai darnic, mai milostiv. Locul lui obicinuit era la poarta cimitirului Sfânta Vineri Se așeza într'un colț, pe vine, și-și lăbărța sdrențele de pe el, tremurându-și ciolanele descărnate, ca să pară și mai vrednic de îndurarea oamenilor. Cămașa soioasă, părul sbârlit prin care se bănuiau mișunând scârboase vietăți parazite, barba încâlcită, cu firele îngroșate de zemurile prelinse și uscate, haina sfâșiată, care trecuse prin toată gama culorilor stabilindu-se definitiv, la un cenușiu murdar, îi dau o înfățișare de gunoi viu.

Cerșetorul își potrivea dinainte pălăria cu fundul în jos și începea să se milogească tărăgănat pe toate tonurile, gemând în cadență. Banii cădeau plesnind, în pălărie.

După ce trecătorul milostiv se îndepărta câțiva pași, el ascundea pomana în buzunarul amenajat să adăpostească banii, așa că ori cine îl miluia, avea credința, că e cel dintâiu, care-i dă.

Sărbătorile Crăciunului, albe și reci, se apropiau. Iarna se așezase timpuriu și gerul stăruia, nemilos. Crivățul se înghesuia, șuerând prin hornuri;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zăpada cădea din belşug. Pe stradă abia dacă era croită câte o pârtie, cât să treacă un om. Căruţele mici, cu acoperişele ţuguiate, şi încărcate de zăpadă, păreau să fi fost cufundate într'un enorm cazan cu frişcă. Haina albă, care învăluia pământul, ascundea vremelnic, murdăria, împrumutând mahalalei un aspect de mincinoasă curăţenie.

In gospodăria mamei lui Matei părea să fie linişte. Tudor nu-i înşelase cu nimic bunele aşteptări, ba chiar i le surprinsese. Purtarea lui o mulţumea, până la admiraţie. Nici el nu se putea plânge. Tovărăşia lui Matei, îi era plăcută ; prietenia dintre ei, se dovedea tot mai strânsă. Lecţiile şi le pregăteau împreună ; la şcoală, plecau amândoi de-odată şi pe de-asupra, se mutaseră în aceaşi bancă. Erau mereu laolaltă.

Din această situaţie, Matei trăgea cele mai multe foloase. Şcoala începuse să i se pară o jucărie. Găsea totul de-a gata la Tudor.

La oral, intervenţia prietenului era neînsemnată ; un gest, un cuvânt mimat pe furiş, atât. La teză însă, era mai lesne.

— Să ţii cotul mai jos, se ruga Matei.

— Ascultă, eu te las să tragi cu ochiul în caietul meu, dar bagă de seamă, să nu copiezi exact după mine, că dăm amândoi de bucluc. Mai schimbă şi tu pe ici, pe colo...

— Să fiu al naibi ! N'avea nici o grije.

Astfel, notele lui Matei începură să salte simţitor. Dar între cele dela teză şi cele dela oral, era o vădită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nepotrivire. Profesorii însă, atribuiau fenomenul, timidității.

Tudor, nu cunoscuse până atunci, grija zilei de mâine, teribila grije a existenței. Acum, era dator, să încropească la timp, bani pentru masă și chirie; trebuia, cu propriile lui sforțări, să agonisească acel prețios „nervus rerum", în schimbul căruia, putea obține dreptul de a trăi. Din pricina asta, avea dese nopți albe. Se svârcolea în pat, alături de Matei, care era străin de muşcătura unor asemenea gânduri, drămuind și analizând toate posibilitățile, dar ajungea mereu la acelaș rezultat, se învârtea într'un labirint, fără să-i se lumineze calea, unde ar putea descoperi firul Ariadnei. Era sbuciumul insului slab și singur, care caută să-și câștige un loc, la marele ospăț al vieței.

Uneori, se vedea silit să plece acasă. Acolo avea, chipurile, un adăpost necostisitor. Poate că Virginia, văzuse limpede, atunci când îl întrebase dacă se întoarce la țară. Își amintea, cât de categoric răspunsese „nu". Poate că acum n'ar mai avea curajul să răspundă la fel... Dar asta ar însemna să fie un ratat, un înfrânt. El fugise de-acolo, imboldit de ambiția să cucerească ceva, nu putea să se întoarcă, fără laurii isbândei.

Gândurile i se duceau la Balteș și din nou i se deschidea zăgazul lacrimilor. Ce căutase moartea în casa aceia? De ce se furișase, perfidă, ca să răpească viața unuia, fericirea celuilalt?

Veselia, din jurul lui, îi făcea rău, râsul îi sgâria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nervii. Începuse să pizumiască pe cei fericiți; ură pe îmbuibații norocului, cari nu mai știu ce plăceri să inventeze, ca să-și gâdile simțurile amorțite, pe când el nu pretindea decât un trai modest, întreținut chiar cu resturi, dela mesele trântorilor, supra alimentați și pipotoși. Era bucuros, când Matei lipsea de acasă și madam Otelescu, robotea prin vecini. Iubea singurătatea, fugea de oameni, era ostil adunărilor sgomotoase, fiindcă în tăcere, se putea concentra în sine însuși.

Dese ori, dela școală, se ducea la cimitirul unde era înmormântat Balteș. Acolo știa că poate să plângă, fără să stârnească zâmbetul nimănui, fără să-l sâcâie oricine, cu întrebări, la cari îi era silă să răspundă. Morții cer lacrimi. Se strecura printre cruci impunătoare și cavouri confortabile, trecând ca o umbră chinezească, pe cărările simetrice, cari brăzdau lugubra locuință colectivă. In fața mormântului căutat, cădea în genuchi, pe lespedea funerară, plângând pe acel nabab al generozității, care numai avea putință să-i facă nici un bine, pe omul cu mână darnică și suflet milostiv, care zăcea pacificat în pământul negru și greu, fără să-i audă chemarea, fără să-i poată alina suferințele.

Tudor, retrăia viața câinoasă, de care se crezuse un timp, descătușat. În fiecare zi străbătea pe jos, calea lungă a școalei, înfruntând nămeții și băltoacele cu lapoviță, din oropsita mahala, unde chivernisea numai Cel de Sus. Când ajungea acasă, picioarele îi erau înghețate și roșii, talpa încreștită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de udătură. Haina își croise găuri în coate; apa rece și murdară, clefetea în ghetele sparte.

Pentru nevoi mai neînsemnate, Tudor născocise un sistem producător de mici venituri. Practica un fel de negoț clandestin, punând la dispoziția colegilor mai leneși, pentru câțiva lei, sau în schimbul unei brânzoaice, înfulicată în recreație, caietele lui cu traduceri din limbile străine și compoziții la limba română. Când vre un coleg nu-și pregătise lecția, ocupat să bată mingea pe maidane sub cuvânt că face sport, sau cum se spune într'o formă mai pretențioasă, educație fizică, afla totul de-a gata în caietele lui. In ultimul timp, mai ales de când se făcuse ghiață pentru patinaj, comerțul nu se temea de faliment.

Dar câștigurile, nu erau volnice să-i acopere, decât o parte din cheltueli, cu toată economia înverșunată, pe care și-o impusese. Grija cea mare rămânea mereu trează.

Din pricina asta, nu putea să aibă nici o mulțumire, nu era slobod să se bucure de nimic. Anul Nou, semănător de veselie în tot norodul, i se părea un monstru ucigaș, care se apropie să-l înghită, să-l nimicească.

Nu-și spovedea nimănui durerile, nici chiar lui Matei. Era doar vorba de banii, pe cari trebuia să-i dea mamă-si. Își oblonise sufletul, îndurând stoic, necazurile, cari îl mistuiau mocnit.

De când luase vacanță de Crăciun, ședea necontenit închis în casă, ca un pustnic, pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mărunțele plăceri lumești, nu-l atrag. Zadarnic stăruia Matei, să meargă împreună cu el, la plimbare, căutând să-i explice, că vacanța e o pauză pentru odihna minții, o suspendare a grijilor zilnice. Tudor nu voia să spună că, e silit să stea în casă, fiindcă i sunt avariate ghetele, ori are nevoie de singurătate, ca să poată rezolva în tihnă probleme, de cari atârnă existența lui. Citea, ghemuit ângă sobă, sau își sfredelea mintea, ca să descopere o modalitate, cum să obțină banii, cari aveau să readucă ogodul, în besna sărmanului său suflet, pustiit de necazuri.

In noaptea sfântă, străzile mugeau de strigăte și pocnete de biciu cu pleaznă de mătase. Toată lumea se veselea, gândind la belșugul și desfătarea din sărbători. Era un incot general.

Neaua, părea în lumina felinarelor, un covor de hermină, presărat cu diamante. Colindătorii, treceau în pâlcuri, strânși în jurul stelei luminoase, prelingându-se sgribuliți pe sub ferestre. Unii se opreau și în curtea casei lui, ridicând, în schimbul unui covrig, imnuri de slavă, dumnezeescului copil.

Deosebirea era isbitoare.

In odaia strâmtă și rece, se sbătea un semen de-al lor, care nu avea dreptul să ia parte la marea bucurie creștinească.

In singurătate, pe întuneric, în timp ce afară se înfiripau cânteee sfioase, Tudor plângea cu hohot ; dar glasurile voioase, înăbușeau strigătul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

durerii. Steaua, așezată în fereastră, cu lumina ei palidă și pâlpâitoare, părea o candelă, aprinsă la mormântul fericirii lui.

* * *

Într'una din zile, pe când Tudor sta abătut, cu privirea înfiptă în gol, Matei îi spuse:

— Mi se pare, că tu nu ești în toate ale tele.

Tudor tresări, înecăjit că nu se putuse ascunde îndeajuns, deși căutase, să alunge de pe figura lui, ori ce urmă de neliniște.

— Adevărat, ți se pare, răspunse el, fără să-l poată privi în ochi.

— Ești bolnav? stărui Matei, insinuant.

— Nu sunt.

— Atunci ce ai? Te văd trist, îngândurat...

— Ce ți pasă... Tu ești vesel, mulțumit... nu ți-e de-ajuns?

— Vreau să fii și tu.

— Dacă ai putea!...

— Nici acum, n'ai uitat pe Balteș?

— Un om, cum a fost el, nu se uită niciodată.

— Poate, nu-ți place, la noi!

— Ba îmi place. Aș fi un ticălos, tăgăduind. Tu știi să fii prieten, madam Oțelescu mă îngrijește, ca o mamă. O să am ce regreta...

— Cum adică?

— Eu trebuie să plec de aci.

— Ce ți-a mai năzărit?

— Ai să vezi tu. Plec curând, peste câteva zile.

— Crezi că eu te las?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tudor, nu-i mai replică, par'că i-ar fi fost teamă să nu spună mai mult, decât îi îngăduia mândria. Prin mintea lui, se sbăteau vânturile nehotărârii. Nu, nu, Matei îi este devotat; lui poate să-i destăinuiască orice. Altfel, ce rost mai are prietenia? O să se mai uşureze de povara, care-l striveşte; de acea, voind să împrăştie nedumerirea, care se citea pe figura lui Matei, isbucni de-odată:

— Ştii de ce *trebuie* să plec? Ştii de ce sunt trist şi n'am tihnă să mă bucur de nimic? Fiincă n'am bani.

— Ei, asta e! Bată-te norocul!

— Râzi? Ai dreptate. Tu nu cunoşti tragicul unei asemenea situaţii, de acea îţi dă mâna să faci haz. Dar, ia răspunde-mi, cu ce o să plătesc, pe viitor, toate câte le căpăt eu de la voi.

— Să ştii că mă supăr.

— E aşa de lesne să te superi, încât nu m'aşi mira de loc.

— Ce crezi tu că suntem noi? Am să-i spun mamei şi o să râdă, ca şi mine.

— Fă ce pofteşti.

— Cum, îţi închipui, că în ziua când se va împlini termenul, pentru care ai plătit, mama o să te dea afară? Ce, ea e nobilă ca Virginia aia a ta? Numai nobilii sunt capabili de asemenea gesturi frumoase. Copil eşti! O să faci tu rost de bani, mai pe urmă.

— De unde, spune şi tu de unde? Bănueşti că o să găsesc pe drum vre o pungă, sau să-i fur?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vorbești prostii.

— Eu n'am putința să câștig bani. La țară, așĭ fi lucrat cu brațele, că acolo pornesc copiii la muncă, de cum sunt mai răsăriți de-o șchioapă, dar aci...?

Matei rămase gânditor. Până atunci, el nu se isbise de asemenea probleme, nu tocmai ușoare de rezolvat.

— Ascultă, spuse el, repede, ca și cum îi era teamă să nu-i sboare gândul. Tu ești elev în cursul superior.

— Ei și?

— Ai putea să câștigi bani.

— Cum?

— Foarte ușor..., dând meditații.

Tudor cântări propunerea. Matei vorbea înainte.

— Câți de la noi, nu dau meditații, chiar și la elevi din alte școale; de ce n'ai face și tu la fel, mai ales că ești tare la toate materiile. Iei câteva sute de lei pe lună și ai scăpat de griji.

— E lesne de spus din gură.

— Ba și de făcut.

— Nu e destul să vrei... Uite, eu vreau. Bucuros așĭ da meditații, chiar mai ieftine decât alții, dar de unde să le iau? Crezi că o să mă tragă cineva de mânecă?

Matei, poticnindu-se de acest obstacol neprevăzut, tăcu.

— Vezi că nu e așa de ușor? îl ironiză Tudor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trebuie să găsim noi o modalitate...
— Numai s'o găsim, obiectă el sceptic.
— Mi-a venit o idee strașnică.
— Ei!
— Dacă n'o fi bine, să-mi spui mie Cupu.
— Pot să-ți spun de-acuma...
— Lasă gluma, dom'le.
— Hai, vorbește.
— Tu cunoști pe Ion...
— Care Ion, că sunt mulți!
— Portarul liceului nostru...
— Āla, care stă în căsuța de la intrare?...
— Ála...
— Mi se pare, că ai de gând să-mi propui iar, o nerozie...
— Așteaptă...
— Nu plec nicăieri...
— Ai să faci ce-ți spun eu. Ticlueste pe o bucată de hârtie...
— ...marca „Urs"...
— Urs, neurs, de care-o fi... Tu prea le iei toate în râs... Ascultă-mă pe mine... Ticlueste un afiș, scris frumos, cu litere mari, ca să se poată citi ușor, în care anunți că dai meditații și-l rogi pe Ion, să-l pună lângă celelalte afișe ale școalei.

Tudor deveni dintr'odată grav, reflectând asupra acestei posibilități.

— E bună idea ta, dar are un cusur.
— Ce cusur?
— Realizarea ei, stă în puterea unui al treilea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Asta n'are importanță.
— Ba are. Presupune că Ion nu vrea.
— Dă-i și tu un tutun și-o să vrea.
— Îi dau și două.

Atunci, hai, fă primul pas. Dacă stai cu degetul în gură, e sigur că nu câștigi nimic. Așa, cel puțin, te mângîi, la gândul că ai încercat.

Socotind că nu e timp de pierdut, se așeză la masă, scrise caligrafic anunțul, controlat peste umăr de Matei și îmbrăcându-se în grabă, fără să scoată o vorbă, preocupat de ce se va întâmpla, se repezi pe ușă afară, în spre școală. Matei se uită lung după el, murmurând compătimitor: „Săracul".

Pe Tudor, era anevoie până îl convingeai, să urmeze un sfat bun, dar după ce-și da seama, că îi este folositor, se silea din răsputeri să-l înfăptuiască. Propunerea lui Matei, îi trecu prin creer, ca o scăpărare de fulger în besnă. Cum de nu se gândise el la asta mai de mult? Era doar atât de ușor, ca oul lui Columb, în echilibru. Putea să încerce, încă de când îl gonise Virginia, ba chiar de când murise Balteș, nu trebuia să zăbovească până în ultima clipă.

Greutățile vieței, îl surprinseseră fără veste. Și pe un înnotător, ori cât de dibaciu ar fi el, dacă îl asvârli în valuri, pe negândite, până să se dezmeticească, mai înghite și el puțină apă. Tot așa pățise și Tudor. Câtă vreme trăise pe lângă Balteș, în belșug, scutit de griji, sburase fără să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întrebe, de unde îi vin aripile şi ce rost au. Deodată aripile s'au frânt, prăbuşindu-se într'un ocean de necazuri.

Nădejdea, în minunea pe care o putea săvârşi afişul, îl împingea înainte, tot înainte.

Lângă poartă liceului, la intrare, era durată o căsuţă, în care locuia portarul. Pe zidul din afară, erau agăţate două dulăpioare cu geamuri şi în ele direcţia, afişa feluritele hotăriri, luate, cu privire la buna funcţionare a şcoalei: Tot acolo, sau undeva, la fereastra casei, în drumul şi în văzul elevilor, Ion urma să pună şi afişul lui. Cei mai mulţi elevi, din obicinuinţă, se opresc să vadă, dacă nu a apărut vre o înştiinţare nouă. În felul acesta, cei cari au nevoie să fie meditaţi, vor da cu ochii de afişul lui Tudor.

„Minunată idee a avut Matei. N'o fi el chiar atât de silitor, dar e înzestrat cu spirit practic. Ar fi bun, de negustor. S'ar pricopsi la iuţeală. Vorba e, o să se învoiască Ion, la asta? Adică de ce nu? Face cuiva rău? În schimb lui îi face un mare bine. Ion, e omul, a cărui bună voinţă, are darul să-i redea seninătatea de altădată; ba chiar de el, atârnă viitorul său... Dacă Ion nu pune afişul, n'o să capete meditaţii; din pricina asta o să fie nevoit să se mute dela madam Oţelescu, poate va trebuî“...

Îi era groază să se gândească mai departe.

„Aşa dar, nu numai oamenii mari, cu înfluenţă, pot să-ţi fie de folos. Iată, că şi un portar, e în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stare să te scoată din încurcătură". Astfel cugeta Tudor, intrând în curtea liceului. Modestul servitor, de a cărui existență până atunci, avea doar o vagă noțiune, căpătase, în ochii lui, proporții de salvator.

Clădirea cea mare a liceului, cu zidurile ei roșii, părea mohorâtă. Nu mai domnea acolo, zumzetul din zilele de școală. Zăpada se lăfăia în voie, prin toată curtea. Unde sunt mâinile, cari să o transforme în proectile, sau în oameni diformi, cu ochi de cărbune și nas de ardei roșu? Nici o urmă pe întinsul ei, afară de pârtia șerpuitoare, care ducea la intrarea principală. Ba nu! In fund, se văd două șiruri de pași, în formă de W, desigur niște pași de cioară. Căsuța lui Ion, părea lângă cealaltă, ca Barbă-Cot, alături de Sfarmă-Pietre. Tudor se opri în fața dulapurilor cu afișe, ochind un colțișor mai potrivit, pentru al lui. Era loc berechet. Afară de un aviz amenințător, prin care se interzicea, sub pedeapsă aspră, fumatul la closet și un altul, care vestea eliminarea pe o lună, a unui elev din clasa șaptea fiindcă fusese prins de un profesor, petrecând noaptea la varieteu, nu se mai afla nimic.

Portarul, un ilăcău mărunt și îndesat, numai sănătate în el, îmbrăcat, de când trecuse barierele orașului, în haine nemțești, tocmai își potrivea o oală cu sarmale pe mașină.

— Ce dorești dumneata? îl întâmpină el, cu ifos.

— Nu mă cunoști?

— Iartă-mă, dar nu te cunosc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sunt elev aci, la liceu.

— Asta o văd eu, după uniformă.

— Vreau să te rog ceva.

— Pe mine ?

— Da.

Lăsând mândria la o parte, Tudor, îi povesti, că e amenințat să nu-și mai poată continua studiile, din pricină că nu are bani. Expuse apoi planul cu afișul, rugându-l să-i găsească un loc mai la vedere.

Ion tăcea. Par'că nici nu auzea ce i se spune. Mesteca cu lingura în oală și potrivea cu vătraiul lemnele în sobă.

— Ei, ce zici, se poate ?

— Nu cred că o să se poată, spuse el, cu nepăsare.

O vorbă fu de-ajuns, ca să-l năruie, de pe vârful unui munte de iluzii.

– De ce ? întrebă Tudor livid.

— O să mă certe don' Director.

— Dar ce rău faci cu asta ? obiectă el, abia silabisind cuvintele.

— Bine, rău, nu e voie. Dulapurile de afară sunt rezervate, numai pentru afișele liceului, răspunse tăios, cerberul instituției.

Se făcu din nou liniște apăsătoare. Se auzea doar sfârâitul și pocnetul lemnelor verzi, în mașină. Tudor își aminti de sfatul lui Matei.

— Fumezi ? întrebă el, aproape în șoaptă.

— Nu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Va să zică, omul acesta, atât de conştiincios nici nu fumează, ca să-i poţi momi bunăvoinţa, cu un pachet de tutun.

Tăcerea prelungită se aşternu iarăş. Tudor nu mai stărui. I se părea că nu mai are nimic de spus... Se întoarse repede spre uşă şi eşi afară. Aerul rece şi uscat, îşi risipi paloarea de pe faţă.

Idea genială a lui Matei, de care el se agăţase ca un naufragiat de o scândurică, plesnise ca o fragedă băşică de săpun.

Porni pe stradă, mai domol decât venise şi cu singura nădejde spulberată. Îi părea rău, că prea se consumase repede faptul. Trebuia să mai aştepte. S'ar fi hrănit câtva timp, cu farmecul pe care-l pricinuia posedarea ideii. Nu mai voia să se gândească la nimic. Îi era groază să se 'ntoarcă acasă... Ce să-i spună lui Matei ? Apucase să i se destăinuiască. Acum ar fi avut şi mai mult aspectul unui înfrânt.

O luă pe drumuri ocolite, ca să întârzie.

Perechi înlănţuite, treceau voioase pe lângă el. Copii, înfăşuraţi în tricouri călduroase de lână, trăgeau după ei, săniuţe uşoare şi sburdau prin zăpadă, ca nişte mânji. Era atâta voie bună în privirea lor, încât Tudor întoarse capul, să nu vadă.

In vitrine, jucăriile atârnau, ca zeci de fantasme fluorescente, prin brazii, estetic împodobiţi cu bulgăraşi de sticlă colorată, iar pe de-asupra, se cernea, o ploaie de beteală, sclipitoare. Un Moş Crăciun, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cismele cufundate într'un strat gros de acid boric, gemea sub povara darurilor, pentru odrasle fericite. În sacul legendar, purta trenuri minuscule, cai, cu ochii din nasturi de gheată şi cu paie în pântec, păpuşi fardate, mingi dolofane şi elastice, soldaţi de plumb, cuburi de lemn şi puşti de tinichea. Becuri multicolore, ascunse printre ramurile verzi, întregeau feeria.

Copiii, priveau cu lăcomie, nehotăriţi să-şi exprime preferinţele. Părinţii cutreerau magazinele, ca sa să le împlinească poftele. Oraşul iubea, râdea, svâcnea frenetic, sub vraja fericirii, mistuind aur şi vlagă.

Şi prin acest haotic sgomot al străzii, Tudor, se strecura neobservat, ca o fantomă rătăcită într'o lume, care nu-i a lui, pe care nu o înţelege, rămăşiţă svârlită la mal, de valurile infuriate ale mării.

Gerul îl îndemnă spre casă.

Matei, când îl văzu intrând pe uşă, posomorit, plictisit, ghici că planul nu-i isbutise.

— N'a vrut, nu-i aşa ?
— Nu.
— De ce ?
— El ştie...
— Cum asta ?
— Spune că i-e teamă...
— De cine ?
— De domnul Director.

Amândoi amuţiră, gândindu-se la acelaş lucru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fără măcar să se privească. Le era frică să se înțeleagă. Tudor era prea abătut.

— De s'ar sfârși odată, cu viața asta, suspină Tudor.

— Ce-ți mai trece prin minte?

— Când veneam pe drum, am văzut atârnat de streașina unei case cu cinci etaje, un sloi de ghiață. Turturii țâșneau din el, ca niște spângi... Era mare, frumos, transparent. Aș fi vrut să se prăvălească de sus, peste mine. M'aș fi bucurat să-l văd desprinzându-se de acolo și eu să fiu singur, sub el. S'ar fi petrecut un fapt divers. Acum, cine știe în capul cărui fericit o să cadă.

Un suflet tragic adia mut, prin odaie.

— Ascultă Tudore, spuse Matei, ridicându-se hotărît, dă-mi mie afișul.

— Ce să faci cu el?

— Mă privește.

— Vreau să știu și eu.

— O să afli.

— Tot la Ion te duci?

— Tot.

— Bați drumul de geaba.

— Eu încerc.

Matei era mai îndrăzneț decât Tudor, mai ales în chestiuni, cari priveau pe alții. Când intră în curtea liceului se întâlni drept în față cu Directorul, un bărbat spilcuit, bine legat, cu voce de bas, foarte simpatic și tot atât de sever, dar cumpănit în măsurile luate față de elevi și pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

menținerea prestigiului școalei. Matei îl salută, și-i făcu loc să treacă.

— Pe cine cauți băiete ?

Intrebarea precisă, căzu vertiginos, ca un cuțit de ghilotină. Matei nu mai avu răgaz să născocească vre o minciună potrivită, ca să-și justifice prezența lui acolo, în vacanță, deaceia mărturisi cinstit pentru ce venise.

Directorul ascultă încruntat, tentativa celor doi elevi, de a da fără știrea lui, o impresie de oficialitate unui anunț, care nu privea școala, dar când auzi rostindu-se numele elevului, fruntea i se descreți.

— A ! Cornea este un elev bun, foarte bun, spuse el, în loc de dojană, evocând cu ochii spre cer, amintirea înfățișării lui Tudor.

— A fost premiant în toate clasele.

— Știu... îl cunosc... E un școlar eminent. Și zici că vrea meditații ?

— Vrea, fiindcă nu are bani. Nici nu mai poate veni la școală. Să vedeți, n'are nici cu ce să se încalțe, spuse Matei, cu duioșie în glas.

— E atât de sărac ?

— A venit dela țară... e orfan... n'are pe nimeni care să-l ajute. Se întreține singur.

— Păcat ! Asemenea elevi, merită să fie ajutați. Ia chiamă pe Ion.

Matei par'că atât ar fi așteptat. I se părea ca o pedeapsă pentru Ion, fiindcă fusese îndărătnic cu Tudor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ascultă băiatule, îi spuse Directorul, când fu aproape de el, prinde afișul ăsta într'un dulap, ceva mai la oparte, dar în așa fel, ca să fie văzut de oricine. Il păstrezi acolo, până când vei primi din nou ordin. Ai înțeles ?

— Prea bine don' Director, răspunse portarul, n-doindu-se în același timp, servil, flexibila lui coloană vertebrală.

Luă fițuica din mâna lui Matei și întorcându-se spre locuință, își plimbă ochii pe ea. O recunoscu. Era tot aceia, cu care venise Tudor acum câteva ceasuri.

— Așa da, făcu el, ca pentru sine ; dacă vine poruncă de sus, e altă socoteală.

Și cu un ac, agăță caligrafia lui Tudor, alături de celelalte înștiințări.

Directorul, eși din curtea liceului. Matei bucuros că el isbutise să plaseze afișul, plin de mulțumire că-i ducea lui Tudor o veste bună, călca triumfător în urma lui, pe pârtia îngustă.

— Știu că e băiat silitor, Cornea. Ar fi păcat să se piardă un element valoros, când din păcate cam ducem lipsă. Uite, fiindcă vreau să-l sprijin, aș putea să-i recomand chiar eu un loc, vorbi Directorul, gândindu-se la un nepot al lui, de soră, elev în clasa întâia la liceul Lazăr. E un loc bun, pe care l'ar putea păstra până la bacalaureat.

Se opri în drum, scoase din buzunarul dela piept o carte de vizită și scrise ceva pe ea.

— Dă-i adresa asta. Mâine de dimineață să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ducă acolo și să se înțeleagă cu părinții băiatului. Astăzi le voiu vorbi eu. O să-l recomand călduros, numai să se poarte bine. Elevul este o rudă a mea, să-i spui și asta. In prima zi după vacanță, Cornea să se prezinte la mine în cancelarie.

Matei goni spre casă. Intorsătura neașteptată a intervenției lui, îi puse aripi la picioare.

Abia intră pe ușă și gâfâind, începu să povestească lui Tudor ce se petrecuse. La început, Tudor crezu că glumește. Asculta și se silea să pară vesel... Când se convinse că nu poate fi decât adevărat, sări de gâtul lui Matei, îmbrățișându-l. Din ochii lui, hărăziți mereu să plângă, curgeau lacrimi... De astă dată, plângea de bucurie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

Răsărit de soare.

A doua zi de dimineață, Tudor se deșteptă răscolit de o mulțumire adâncă. Abia aștepta să se ducă la adresa dată de Director, ca să trateze condițiunile meditației.

Cum se va achita el de noua lui îndeletnicire? Ce fel de oameni vor fi în casa aceia? Va putea el să facă față însărcinării, pe care și-o ia? Dacă se ivesc chestiuni, pe cari el le-a uitat?

Gândurile astea, i se încrucișau în minte, fără încetare.

Își scoase pantalonii de sub saltea, unde-i pusese de cu seara, întinși frumos, pe dungă, să se calce, și-i cercetă, sucindu-i pe toate părțile, ca să le observe avariile. Erau niței roși în fund; ștofa începuse să se rărească, destrămându-se. Intr'un loc, degetul îi eși pe partea cealaltă. Genuchii se lăbărțaseră, umflându-se ca două tumori. Haina, șapca, ghetele, destăinuiau o îndelungată purtare.

Dacă ar fi fost mai bine îmbrăcat, putea cel puțin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu eleganța, să înfrunte anumite situații. S'ar fi simțit mai tare, mai stăpân pe sine. Poate că n'ar fi fost nici atât de timid.

Își perie hainele, curățindu-le de pete și scame, scoase puțin lustru la ghete, ascunse pe cât îi fu cu putință, nodurile dela șireturi, se privi în oglindă, apoi ceru părerea lui Matei, care încă vârît sub plapumă, sorbea un roman în fascicole.

— Cum arăt, Matei? întrebă el, răsucindu-se ca un manechin.

— Par'c'ai fi scos din cutie.

— Nu glumi.

— Nu glumesc de loc.

— Cum poți pretinde că sunt elegant! Nu se prea potrivește...

— În total... ești băiat simpatic.

— Eu te 'ntreb de haine...

— Ce-ți pasă de ele.

— Ba îmi pasă grozav, mai ales că intru pentru prima oară în casa aceia. Tu nu știi, că haina face pe om?

— Pe omul prost... Dar tu n'ai nevoie de haine, că să fii cineva...

— Nu mă mai peria, că am avut eu grije... N'a rămas nici un fir de praf pe mine... Mai bine uită-te tu, se vede ceva alb la spate?

— Nimic,

— Uită-te cu atenție... la vezi, când merg...

— Puțin de tot... ca o dâră de cretă.

— Și cozorocul dela șapcă e cam fleșcăit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— N'are importanță, ce o să stai cu șapca pe cap, în casă? O bagi și tu în buzunar.

— Așa e... Atunci plec...

— Succes.

— Salve!

Tudor eși, călcând apăsat, ca un personaj important.

Emil Tasian, tatăl elevului pe care urma să-l mediteze el, era bancher, bogat se 'nțelege, cu casă de schimb pe Lipscani, om rece, calculat, scrutător, în sufletul căruia, socotelile și cifrele striviseră orice alte sentimente. Fost, în tinerețe, mărunt funcționar de bancă, trăit de mic în lumea mânuitorilor de bani, priceput în afaceri, era tipul reprezentativ al celor, cari găsind un cuiu pe stradă, îl adună și din el fac o avere.

Se îmbogățise, speculând monedele străine, acțiunile de tot soiul și mai ales naivitatea unora. La jocul de bursă, dovedise multă pricepere, destulă prudență și o deosebită agerime în a potrivi momentul loviturilor. Înzestrat cu aceste însușiri, trebuia să isbutească.

Nevastă-sa, Valentina, era sora Directorului liceului, unde învăța Tudor. Aveau doi copii, un băiat, Ionel, în clasa întâia secundară, inteligent, vioiu, dar cam leneș la învățătură, râsgâiat și obrasnic; și o fată, Geta, cam de vre-o cincisprezece ani, sveltă, subțire, cu aere de fată mare, cu gesturi studiate, voluntară, glumeață și precoce. Geta învăța pianul la Conservator și avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anrr1901-1932

mult talent, moştenit, cum se susţinea în familie, de la tanti Luchi, mătuşa ei, fostă pe vremuri o apreciată concertistă.

Cu toţii, trăiau într'o casă mare, cumpărată la licitaţie, nu de mult, de la un debitor insolvabil, împodobită cu mobile de preţ, aşternută cu covoare moi, cari înghiţeau sgomotul paşilor. Peste tot, erau risipite o mulţime de lucruri, mici dar scumpe — inutilităţi costisitoare — aşezate pentru farmecul ochilor.

In faţa casei, o grădiniţă încercuită cu gard de sârmă împletită, cuprindea două ronturi mari, cari vara gemeau de flori felurite. Acum, peste tot domnea zăpada. Trandafirii erau îmbrobodiţi în glugi de sac.

Tudor, apăsă pe butonul soneriei de la intrare. O perdea se dete în lături şi îndărătul geamului, ocrotit de flori din fier forjat, se ivi un căpşor de fetişcană îndrăcită, cu nişte ochi negri, mari, strălucitori şi jucăuşi, mărginiţi de gene lungi şi arcuite.

Ca şi cum s'ar fi oglindit în lumina ochilor ei, Tudor duse instinctiv mâna la guler, îl trase puţin afară, ca să se zărească o dunguliţă albă, îşi potrivi manşetele, apoi controlă dacă nasturii mantalei, lustruiţi cu „amor“, sunt toţi încheiaţi. Cheia pocni în broască şi uşa se deschise cu economie.

— Bună ziua, domnişoară.

— Bună ziua, domnule.

— Vă rog, aci stă domnul Tasian ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da.., e tatăl meu. Ce doriți cu dânsul ?

— Eu sunt Cornea Tudor, trimis de domnul Director, ca să meditez pe fiul domniei sale.

— A, da ! Ne-a vorbit unchiul Victor... Poftim !

Fata se trase îndărăt, ducând mâna la clanță, ca să deschidă larg ușa. Tudor crezând-o întinsă lui, o apucă și-și lipi buzele de ea. Amândoi aveau obrajii incendiați.

Viitorul meditator al odraslei lui Tasian, fu poftit să șeadă pe un scaun și rugat politicos să aștepte. Domnișoara Geta, dispăru cu pași ușori, aeriană, în altă odaie, lăsând în urmă, o dâră de parfum suav. După puțin timp, pe aceiași ușă, apăru o femeie corpolentă, ca un bulz de grăsime vagabond. Își potrivi face-à-main-ul călare pe nas, cu un gest molatec și elegant, privind cu ochii strânși, prin lentile, pe necunoscutul, care la întrarea ei, se ridică repede, hârjâind scaunul de mahon, pe parchetul lustruit.

— Dumneata ești elevul, despre care ne-a vorbit fratele-meu ? întrebă ea stacând cuvintele, ca să le împrumute mai multă greutate.

— Da doamnă, răspunse Tudor, inclinându-se, fără a cuteza să se apropie.

— Bărbatul meu nu este acasă, dar putem stabili împreună, condițiile meditației.

— Cum credeți, doamnă.

— Ionel, copilul nostru, e în clasa întâia și are nevoie de îndrumări, numai la câteva materii, pentru cari gustul nu i s'a desvoltat încă suficient :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ştiinţele naturale şi Matematicile. Poţi, de asemenea, să-i dai câteva explicaţii la Istorie, care acum la început, unde e vorba de atâţia regi şi faraoni ai Egiptului, e foarte anostă şi încâlcită.

— Istoria veche, făcu Tudor, didactic, e adevărat, cuprinde unele nume grele de reţinut, dar e destul de clară...

— O, domnule, eu am citit câteva pagini, din curiozitate şi am căpătat migrenă. Sărmanul Ionel se vaită mereu... Mi-e teamă de sănătatea lui...

— Am să mă silesc, doamnă, să-i fac plăcut studiul Istoriei.

— Ce zici, ai să-l poţi medita?

— O să încerc, doamnă.

— Nu veţi face lecţii în fiecare zi. Cred că asta îţi convine şi dumitale, ca să-ţi poţi vedea de studii... De trei ori pe săptămână, cred că e suficient. Zilele, le vei stabili, împreună cu băiatul, după program.

— Bine doamnă.

— Un lucru, te rog cu deosebită stăruinţă. Fii sever, nu-i tolera nici o abatere, nici o greşală. În primul rând lecţiile şi-apoi distracţiile. Ionel e prea sburdalnic, prea râsgâiat.

— Am înţeles, doamnă.

— Mai ales, supraveghiază-l de aproape, fiindcă e şi puţin distrat. Neobicinuit cu atâtea materii, se plictiseşte repede. Acum a rămas ultima chestiune de aranjat, răsplata dumitale.

— O, asta e ceva secundar, spuse Tudor aproape fără voie şi mai mult din mândrie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba nu-i de loc așa... Te rog să fii mai puțin modest. Acum, când străbatem crize de tot soiul, modestia e un cusur. Victor, ne-a spus de altfel, care este situația dumitale.

Tudor se coloră subit la față. Așa dar, ei știau că e băiat sărac, că banii lor sunt hrana lui de mâine. Făcu o mișcare inconștientă și zări la spatele său pe domnișoara Geta. Nici nu observase când a intrat. Prezența ei îi era penibilă.

Nu-și da seama de ce, doamna corpolentă, îl intimidează mai puțin, decât fata cu ochi de diavol.

— Avem încredere în dumneata. Am aflat că ești un elev eminent, de aceia îți încredințăm, oarecum, educația lui Ionel.

— Poate nu chiar atât de eminent, șopti, cu ochii în pământ, liceanul, pe care laudele par'că-l stinghereau.

— Noi îți oferim cinci sute de lei pe lună... Ce zici ?

— Sunt mulțumit... Voiu veni...

— Atunci rămâne să începeți lecțiile, nu-i așa ?

- Vă rog să-mi spuneți, când ?

— În prima zi după vacanță. N'aș vrea să canonesc copilul cu învățătura și în zilele când e liber... Mi-e teamă să nu se surmeneze mititelul... E o fire delicată...

— Atunci, în după amiaza primei zile de școală voiu fi aci...

— Intocmai...

— Sărut mâinile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bună ziua... Geta, condu, te rog pe domnul...

Fata merse alături de el, până la uşă. Tudor salută şi eşi, fără să se mai uite înapoi, bucuros că a scăpat atât de repede.

Doamna Tasian spuse Getei, intrând în casă :

— *Vraiment, le pauvre est un charment garçon... Dis donc !*

Geta rămase gânditoare şi nu răspunse nimic.

Când Tudor sosi acasă, Matei abia se îmbrăcase pe jumătate.

— Ce-ai făcut ?

— Merge bine...

— Te-ai înţeles cu ei ?

— Da.

— Cât ?

— Cinci sutare pe lună...

— Ei bravo ! Ai văzut, că n'a fost greu ?

— Îţi mulţumesc Matei. Ţie îţi datorez liniştea mea... Eram disperat. Dacă ai şti câte gânduri mi-au trecut prin minte, m'ai face nebun. Acum mi-a revenit dragostea şi puterea de muncă. Îţi sunt recunoscător.

Cei doi prieteni se îmbrăţişară îndelung.

— Cum ţi se pare băiatul ? întrebă Matei.

— Nu ştiu cum o fi, că nu l'am văzut, dar are o soră mă ! boboc.

— Mare ?

— Măricică...

— Dar tatăl băiatului ce-a spus ?

— Nici el nu era acasă. La intrare m'a primit fata. -

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Norocosule!
— Te cred!
— Cum îl chiamă pe băiat?
— Pe ea o chiamă Geta...
— Nu te 'ntreb de fată...
— Pe băiat spune că Ionel... Mă, Matei, are niște ochi cât prunele...
— Păi zici că nu l'ai văzut.
— Fata mă, fata... Are niște ochi mari și negri, par'că te găurește, când se uită la tine.
— Mi se pare că tu ai fi preferat să meditezi fata.
— Poate...
— Când începi lecțiile?
— După vacanță...
— Tocmai atunci?
— Zice că Ionel e cam delicat și nu vrea să-l surmeneze. Știi că i-am sărutat și mâna.
— Băiatului?
— Ei! și tu!.. fetei...
— Mare lucru!.. Dar, au casă frumoasă?
— Foarte frumoasă... E subțirică și înaltă...
— Ce tot vorbești!
— ...Și e tunsă cu breton...
— Cine, casa?
— Nu mă! domnișoara Geta...
— Eu te 'ntreb de una și tu răspunzi anapoda.
— Geta!.. Frumos nume! Spune și tu, nu-i așa că e frumos?
— Frumos..., dar văd că ai început să bați câmpii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Casa? Casa e ca toate casele... adică ce spui eu, e potrivită, ba chiar mare.

— Hm!

— De ce mârîi?

— Nu te mai recunosc Tudore! Adineauri când ai plecat, erai altul!

— Nu știu de ce, dar azi sunt mai vesel... Am un neastâmpăr în mine... Hai Matei să ne plimbăm. e atât de minunat afară.

Soarele lumina tot cuprinsul, neputincios să răsbească gerul aspru; razele băteau piezîș în așternutul alb de zăpadă, orbind privirea. Fulgii pufoși, desmierdați de o adiere rece, se desprindeau de prin pomi, gâdilând șăgalnici, obrajii trecătorilor.

Cei doi prieteni, plecară în oraș, hoinărind până la vremea mesei.

* * *

Afișul miraculos, de a cărui paternitate, Matei se mândrea, mai abitir decât Rafaël de a „fecioarelor" sale, ajunsese un fel de fântână, care pompa bani, în buzunarele flămânde ale lui Tudor.

Acum, avea vre-o cinci elevi în meditație. Nici nu mai știa cum să se 'mpartă. Abia dacă își găsea vreme să mănânce. Lecțiile și le făcea noaptea târziu și nu se culca, până nu-și prepara, ca întotdeauna, toate materiile, pentru a doua zi.

Munca fără preget, începuse să-l extenueze. Slăbea, avea deseori ameteli, se hrănea neregulat și neîndestulător. Matei și madam Oțelescu, îl sfă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tuiau să nu se silească peste puterile sale, ba chiar îl certau, înfricoșându-l, că dacă se îmbolnăvește, trebuie să-și irosească banii pe leacuri, și n'are nici cine să-l îngrijească.

Dar meditațiile îi aduceau un venit ispititor, pe care nu se îndura să-l micșoreze. Vraja banului, îi îndepărtă gândul de la grija sănătății.

De când se topea zăpada și până pe la mijlocul toamnei, când se porneau ploile nesfârșite, nu se prea temea. Iarna însă, îi venea mai greu, fiindcă locuia departe de elevii pe cari îi medita și trebuia să facă drumuri lungi prin lapoviță și noroaie.

Putea să se mute în altă parte, mai spre centrul orașului, chiar într'o casă mai bună. Pentru asta avea destui bani strânși, dar nu se îndura, nu fiindcă i-ar fi cheltuit, dar i se părea că ar săvârși o lașitate, ar da, o neîngăduită dovadă de nerecunoștință, față de oamenii aceia, care-l strânseseră de pe drumuri, primindu-l bucuroși în căsuța lor strâmtă, la vreme de ananghie. De aceia, socoti că e bine să rămână tot acolo, până la terminarea liceului, propunând chiar el gazdei, o sporire a prețului pensiunei.

Munca încordată, activitatea neîntreruptă, îi pricinuia plăcere. Spunea că se fortifică astfel, pentru lupta de mai târziu, când va pătrunde în hora lumii.

Cele mai zâmbitoare zile pentru Tudor, erau acelea, când se ducea să mediteze pe Ionel. Nu-l atrăgea acolo, nici sârguința discipolului, nici chiar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dulceaţa, care i se servea cu o regularitate nedesmințită, ci fiindcă numai atunci, avea putința să o vadă pe Geta. Dacă se întâmpla să nu o întâlnească, îi auzea glasul, o simţea prin casă şi asta mulţumea, cu prisosinţă, castele sale sentimente, abia înmugurite.

Pentru a câştiga în prestigiu, îşi făcuse haine nouă. Eleganţa îi da mai multă îndrăsneală, o mai deslegată volubilitate în gesturi, un spor de prestanţă în atitudine. Se îmbrăca frumos, curat şi în tot ce făcea, gândul îi era dus la fetişcana cu ochi de păcură şi cu aere de marchiză rătăcită în secolul aspiratoarelor de praf.

Ceva tainic, nedefinit, un sentiment nebulos, fără contur, îl atrăgea spre fiinţa aceia, care îl impresionase de la început, atât de puternic. Ar fi dorit să o vadă mereu, de câte ori se ducea în casa ei. Totuşi când se aflau faţă în faţă, Tudor se fâstâcea într'atât, încât nu mai ştia ce să spună. Geta îl domina cu firea ei deschisă, cu privirea ei hotărâtă. Acasă şi pe drum, ticluia fraze potrivite, ca să le aibă gata, pentru nevoia unui început de conversaţie. Erau mai mult răspunsuri la presupuse întrebări, fiindcă niciodată nu risca să o provoace. Ba îşi pregătea şi el câte o întrebare, pe care mai niciodată nu ajungea să i-o pună.

Când apărea Geta, graţioasă, cu zâmbetul aninat în colţul gurei, se producea în capul inocentului licean, un vălmăşag teribil, o panică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neînchipuită și tot bagajul de fraze, pregătite de mai înainte cu atâta migală, se risipea, ca un stol de vrăbii, în care se năpustește un cățeluș sburdalnic.

Dacă Ionel se întâmpla să nu fie acasă la ora meditației și găsea pe Geta brodând, sau citind, cu toată dorința lui să o vadă, îi venea să se întoarcă de la ușă.

— Scuzați, n'am știut. Voiu reveni mai târziu.

— Te rog așteapiă. E dus până la tanti Luchi. Vine imediat. Până atunci, îmi dai voie să-ți țin eu de urît.

Geta lăsa lucrul, ca să poată sta de vorbă, deși el nu s'ar fi simțit de loc jignit, dacă ar fi urmat să-și vadă de treabă, să-l lase să o privească nestingherit, fără să-i spună nimic. Ar fi fost chiar mai mulțumit, dacă nici nu-l băga în seamă, că a intrat. Geta îi servea dulceață; el mulțumea, zâmbind, apoi tăcea, ștergându-se mereu la gură cu batista, ca să-și scuze muțenia. Nu-i venea să rostească nici un cuvânt. Nu știa de unde să înceapă. Îi era frică, din pricina timidității, să nu se încurce, sau să spună vre-o nerozie. Par'că-și lăsase creerul, odată cu șapca în cuierul din antreu. Încrucișa și descrucișa mereu picioarele, privea visător tablourile atârnate prin pereți, sau mângâia, cu vârful ghetei, un boboc de floare, de pe covor.

Pe buze, îi venea obsedant, aceiași reflexie: „Ce distinsă ești domnișoară", dăr părerea asta deși

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

foarte potrivită, i se părea jalnic de banală. O vedea pe Geta, pufnind în râs nebunatic şi alergând la mamă-sa, să-i spună aprecierea lui. Ce ruşine i-ar fi fost!

De multe ori, râsul ei, cu sau fără rost, îl exaspera. În schimb pe ea o distra sfiiciunea lui Tudor. Îi plăcea să se joace cu el, ca o pisicuţă cu şoarecele, după ce l'a ameţit.

— Ce bucată de pian preferi, domnule Cornea?

Tudor nu prea avea educaţie muzicală. În afară de solfegiile şi corurile din cartea lui de muzică, nu mai cunoştea aproape nimic altceva.

— Imi place orice.

— N'ai nici o preferinţă?

— Nu. Tot ce cântaţi dumneavoastră e frumos, se încumetă să spună el, încălecându-şi degetele de la mâna dreaptă unul peste altul. Par'că sunteţi..., par'că vă sunt... adică vream să spun, par'că aveţi degetele... ferme... î... î... vrăjite.

— Găseşti?

— Vă aud adesea cântând şi sunt... adică... m'am convins de asta.

— Mi se pare că încerci să mă lauzi. Eu aşi vrea să fii sincer, ca un adevărat prieten.

— Sunt sincer.

— Dar prieten?

— Şi... şi... prieten.

— Atunci te rog să-mi spui ce să-ţi cânt.

Stăruinţa Getei, îl puse în încurcătură. Căută în minte o melodie, dar zadarnic. A!... ha da...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a găsit-o. E cântecul, care făcuse ocolul lumii, prin localurile de dans și acum ajunsese la flașneta unui bătrân, care cutreera mahalaua, și în sunetul căruia, papagalul scotea „planete".

— Îmi place „Ramona" domnișoară.

Geta isbucni într'un râs cristalin. Se așează la pian și cântă „Rossignol" de Liszt.

— E mai frumoasă asta, exclamă Tudor, încântat.

— Ei vezi? Vreau să-ți formez gustul pentru muzică. De câteori vei veni pe la noi, am să cânt numai pentru dumneata.

— Mulțumesc, răspunse meditatorul lui Ionel, zăpăcit de atâta atenție.

— In ziua aceia, Tudor fu trist. Iar fusese jucăria Getei. Își punea în gând să o ocolească. De ce să se mai preocupe de ea? El avea altă menire acolo, în casă.

Voia să scape de un gând, care-l tortura. Căuta să-și recapete stăpânirea de sine, să alunge blestematele emoții. Sentimente mixte, îi disputau sufletul. Nici el nu se simțea în stare să le descifreze; erau încă neprecizate. Cu toate astea, imaginea Getei, îi apărea mereu, ca o obsesie.

„De ce să o mai văd? Ca să aibă ea cu cine să se distreze? Eu nu pot să fiu măscăriciul unei fetișcane, care e totuși atât de fermecătoare", încheia el conversația cu sine însuși.

* * *

La vre un an după ce se mutase la madam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Oţelescu, Tudor vru din nou să scrie celor de la Ştefăneşti, ca să nu bănuiască cine ştie ce năsbâtii despre el, dar iarăşi renunţase, la gândul că Vasile, i-ar putea strica socotelile.

„Creadă ce vor, se resemna el. Eu sunt sănătos şi-mi văd de carte. Dacă ei îşi închipuie că am murit, ori m'am făcut un stricat, cu atât mai mult au să se bucure, când s'or convinge, că presupunerile lor au dat greş. Vreau să le fac o surpriză, când mă voiu duce bacalaureat, în satul din care am plecat, ca să mă fac croitor... Brr! auzi, croitor!"

Cuvântul ăsta, îi zbârlea pielea. Căuta să uite întâmplarea, socotind-o ca o pată pe trecutul lui.

Surpriza cea mare, pe care avea să le-o facă într'o zi celor de acasă, îl îndemna să nu-şi descopere ascunzătoarea. Clipa aceia, o socotea cea mai luminoasă din viaţa lui.

Smaranda şi Vasile, aşteptaseră zadarnic pe Tudor, ori vre-o veste dela el.

Mai mult de gura femeii, decât de voie, Vasile se hotărî să plece la Bucureşti, să dea ochi cu nepotu-său. Era foarte dispus să tragă o chelfăneală împelitatului, care-i făcuse obrazul de ruşine, fugind de unde credea el că e bine plasat.

Tu nu vezi că nu scrie nimic? Te pomeneşti, Doamne fereşte că.... ptiu! nici nu-mi vine să-i spui pe nume, se îngândura Smaranda, bătându-se cu palma peste gură, ca să nu i se isbândească temerea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fierul rău nu piere, fă femeie.

— Atunci de ce nu ne trimete, barem o slovă. să știu că e scrisă de mâna lui... M'așî liniști...

— Crezi că el tot la tine să gândește...

— De ce nu ne scrie domnul ăla, cum îl chiamă, că mereu îi uit numele?

— Altă treabă n'are. Toată ziua vrei să-ți scrie. Ce, scrisorile nu costă parale? S'o fi gândind și omul la cheltuială.

— Tu du-te și vezi ce face.

— Bine eu mă duc, dar nu răspund de ce s'o întâmpla.

— Ba să te astâmperi, ce vrei să te faci de ocară pe acolo; să începi iar cu ale tele? Dacă e așa, mai bine nu te mai osteni... Mă duc eu!

— Te duci tu! Cât ești de matracucă, cine știe unde nimerești.

— Decât să-ți dai în petic, lasă, stai acas'.

— Auzi! el să mă fiarbă fără apă, atâta timp și eu să-l pup... Ai vrea să-l pup, nu-i așa? Păi dacă tu ești toantă și-și bat toți joc de tine, eu nu vreau să mă frece, o tigoare afursită de copil. O să-l aghesmuesc, să mă țină minte...

Deși trecuse atâta timp, totuși Vasile, credea că Tudor, a rămas la fel cum era, când l'a trimes la croitor. In mintea lui avea aceiași înfățișare, aceiași statură. Nici nu putea să și-l închipuie altfel.

— Trebuie să te porți cum se cade pe acolo, îl domolea Smaranda, să nu spună boerii, că ești un mocofan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E nepotul meu, sunt epitropul lui, şi fac ce vreau cu el.

— Aşa e ! E nepotul tău numai la bătaie, încolo te lapezi.

Intr'o dimineaţă de prin Păresimi, Vasile îşi îmbrăcă hainele cele bune, se sui în tren şi porni la Bucureşti.

Nu-i fu greu să găsească, fosta locuinţă a lui Balteş.

Tot drumul nu se gândise, decât cum să-l certe pe Tudor, de aceia, când intră pe poarta casei din str. Numitor 60, era cu capsa pusă.

O servitoare, scundacă şi cu nasul în vânt, îi eşi înainte.

Vasile, căruia gândurile războinice, îi croiseră nişte dungi adânci pe frunte şi-i povârniseră sprâncenele peste ochi, întrebă răstit :

— Aci stă domnul Balteş ?

— Nu şti.., răspunse femeia, care nu prea înţelegea bine limba, în care îi vorbea Vasile.

— Eu dac'aşi şti, nu te-aş mai întreba.

— Cum chiamă ?

— Domnul Balteş... Ce ai uitat cum îl chiamă pe stăpân'tău ?

— Ştepte, trebăm mintenaş coniţe...

— Treaba dumitale...

Servitoarea intră în casă. Vasile se impăuna prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curte, recapitulând în minte, dojana pregătită pentru Tudor.

— Asculte om, grăi servitoarea din uşă.

— Ei !

— Spune coniţ al nostru, că domn, despre care trebat, nu stai aci.

— S'o fi mutat...

— Nu şti.

— Iar nu ştii.

— Mergem trebăm...

Şi din nou, fetişcana cârnă, o luă la fugă înăuntru, duduind pe scări, ca să se întoarcă după câteva clipe.

— Domn care stat aci, dus, dus de tot...

— Va să zică s'a mutat.

— Poate...

— Ei drăcie !

— Asta nu şti ce este...

— Unde s'a mutat ?

— Coniţ spus ceva...

— Ce ?

— Ştepte aducem minte... Spus... asta i... i... o Iştenem... spus... Belu...

Vasile, care mai umblase prin Bucureşti, cu daraveri pe la Curtea de Apel, auzise de acest nume şi-şi amintea de el ca prin vis.

— Pe strada Belu vrei să zici !

— Aşa, aşa, întări cârna, bucuroasă că a scăpat de tortura întrebărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Supărat că trebuie să orbăcăie prin locuri necunoscute, Vasile plecă bolborosind înjurături.

Întrebând pe la toate răspântiile, spre nămiezi, ajunse prin preajma cimitirului Belu, fără să poată găsi locuința lui Balteș. Ocoli lăcașul de odihnă al morților, se minună de mândrețea crucilor cioplite în marmură neagră, străbătută de vinișoare fumurii și admiră mulțimea de plante, cari se sileau să înveselească un loc de jale. Văzând că nu e chip să dea de nepotu-său și cum începuse să amurgească, se îndreptă spre gară. Când luna plină era pe la mijlocul boltei, iar în Ștefănești nu mai erau treji decât câinii. sosi acasă.

Ce s'a petrecut între el și Smaranda e de prisos să mai spunem... Destul că femeia, purtă vre-o două săptămâni, drept amintire a călătoriei lui Vasile la București, o vânătaie la ochiul drept.

A avut Tudor vre-o presimțire, în ziua când fusese căutat ? Simțise el că cineva, despre care nu mai știa nimic, dar la care se gândea adesea. e prin preajma lui ?

Era tocmai pe vremea când hotărâse să scrie acasă, însă amâna mereu, în vederea surprizei, pe care o visa, când se putea înfățișa biruitor și fără teamă. Dacă le-ar fi scris acum, nu avea cu ce să se mândrească îndeajuns. Era tot un neisprăvit, cum s'ar fi rostit Vasile. Nu putea să-și scuze fuga, cu ceva, care ar fi închis gura tuturor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răutăților și s'ar fi deschis numai laudelor și exclamărilor de admirație.

Preferase să sufere, să fie chinuit de gânduri și neliniște, numai să poată apare odată, altfel de cum plecase.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V.

Cotituri primejdioase.

Tudor trecu în ultima clasă. Era în vacanța de vară. Orașul se transformase într'un imens cuptor, în care oamenii se prăjeau, ca pentru un copios ospăț canibalic.

Tasian, plecase cu toată familia la Sinaia, unde închiriase un apartament, într'o vilă din vecinătatea Cazinoului. Căldura gonise pe toți cei cu dare de mână, spre locuri mai răcoroase.

Bancherul nu avea răbdare să stea tot timpul acolo, izolat de afacerile lui, departe de registre și socoteli, fără cari viața i se părea searbădă. Venea doar două, trei zile pe săptămână, să-și vadă nevasta și copiii și apoi se întorcea la București, unde, în biuroul de la bancă, îl așteptau teancuri de hârtii, cari trebuiau rezolvate. Dimineața și seara, se ducea să controleze construcția noului local al băncii. Afacerile se înmulțiseră și funcționarii nu mai încăpeau în birourile din Lipscani, deși acolo în câteva odăițe, Tasian făcuse afaceri suculente, isbutind să câștige,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru instituția, pe care o conducea, o reputație de serioasă întreprindere bancară.

In București, orașul tuturor desfătărilor, Tudor se plictisea, ca un condamnat în celula strâmtă a închisoarei. Obicinuit cu activitatea de dimineață până seara, acum lâncezea, fără să știe de ce să se apuce. Nu avea chef să se ducă nicăieri. Hoinăreala pe stradă, i se părea o inutilă pierdere de vreme. Atmosfera moțăitoare îl lenevea. Cișmigiul, atât de însuflețit pe timp răcoros, era pustiu. Pe bănci ședeau tolăniți ici, colo, lucrători fără angajament, ori țigănuși vânzători de ziare, cari în așteptarea apariției cotidianelor de seară, se păduchiau reciproc, cu o adorabilă nepăsare. Prin localurile de consumație, de pe marginea lacului, chelnerii și alunarii, palavrageau între ei, ștergându-se de sudoare, cu șervetele, menite curățatului vesèlei.

Până și tramvaiele se târau mai obosite, pe dârele de oțel sclipitor și încins; pietrele pavajului radiau căldura, ca un calorifer subpământean, soarele dogorea, par'că ar fi vrut să incendieze orașul.

Dacă ar fi fost Matei acasă, își putea petrece timpul mai plăcut, dar Matei se dusese pentru vre-o două săptămâni, la o rudă, care era șef de atelier, la niște schele de petrol de pe valea Prahovei, împins de curiozitate, să vadă instalațiile și funcționarea sondelor.

Tudor resimțea lipsa lui, mai mult decât ori-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când. Cu el, ar fi vorbit despre Geta, singurul cu care avea curaj să discute acest capitol intim, cum făcea adesea ori, după ce-l rugase să nu spună nimic mamă-si, ca să nu râdă de el. Își închipuia, că madam Oțelescu a uitat ce e iubirea, dacă o fi iubit vreodată. Așa sunt bătrânii, râd de pasiunile tinereții dintr'o pornire răutăcioasă, conștienți că ei nu mai pot parcurge, în sens invers, drumul pe care l'au străbătut odată. Matei, măgulit că fusese ales confident, îi lua în serios frământările precoce, fapt care determină pe Tudor, să-i dubleze doza de atențiuni și să constate, că Matei este cel mai desăvârșit prieten terestru. Amândoi disecau, cu o competență problematică, copleșitoare probleme de chirurgie psihică și în special, acel ceva nelămurit, chiar pentru pacient, care se cuibărise în inima lui Tudor. Matei dibuia diagnosticul și inventa remedii.

Acum nu mai putea face nici atât. Seara, când madam Oțelescu se întorcea de la lucru, se mânia pe el :

— Las-o naibilor de carte, că o să te îmbolnăvească. Mai știu eu pe unu', care s'a țicnit din învățătură și nu i-au venit de hac toți doftorii. Ce vrei să ajungi ca el ? Doamne ferește !

Tudor o cinstea cu un țap de bere. După ce beau băutura înspumată, mâncau pe repezeală rămășițele de la amiaz și-apoi își făceau vilegiatura, afară la poartă, pe banca de lemn, după ce sacaua primăriei, stropise ulița și astâmpărase praful, până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când bătrâna, răsbită de oboseală, prindea să caşte la fiecare început şi sfârşit de frază.

— 'Ai 'aică să ne 'ulcăm, că eu toată ziua am stat cu mâinile în al 'ie.. A.. hiii.. hi.

— Hai, madam Oţelescu.

Tudor se suia în pat, dar nu dormea. Stoluri purpurii de gânduri, întovărăşeau pe Geta. Inchidea ochii şi prin irisul interior, care dispreţuia distanţe şi obstacole, se proiectau pe un ecran închipuit, umbre eterice, ca fâlfâiri de aripi în noapte. O vedea suind povârnişul pieziş al Jepilor, sărind ca o căprioară pe lângă prăpastiile abrupte ale Caraimanului, respirând, cu nările palpitânde şi lacome, aerul ozonat şi îmbălsămat cu miros pătrunzător de brad, contemplând aşezările minunate ale naturei, ori minunându-se în faţa munţilor, pe ţeasta cărora întârzâie încă zăpada, ca o dovadă a măreţiei lor.

In clipele de mulţumire ale Getei, în zilele de continuă desfătare, înconjurată de fete şi poate de băieţi, cari se bucură de surâsul ei fermecător, s'o fi gândind oare, la liceanul timid, cu care se distra uneori, înnecăjindu-l ?

O sfredelitoare bănuială, îl scormonea fără milă. Idea că Geta, e în tovărăşia băieţilor corciţi şi eleganţi, păpuşile sclivisite ale staţiunilor balneare, nătărăii, cari îşi irosesc timpul, gudurându-se pe lângă fustele femeilor, trântorii anemiaţi de viaţa sedentară, şi îndobitociţi din lipsă de activitate cerebrală, îl muşca de inimă, ca un şarpe veninos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nervozitatea îl încleştase, strângându-l într'o încercuire de coşmar. Răbdarea i se sleise. Până la întoarcerea Getei, mai era aproape o lună. Zilele i se păreau de dimensiuni polare, nopţile, prilej de sbateri şi insomnie.

Fără să spună nimic nimănui, plecă într'o dimineaţă, la Sinaia.

Frumoasa localitate de munte, care nu-şi vinde graţiile decât oamenilor bogaţi, era cochetă, veselă, ademenitoare. Femeile purtau pe ele, averi în rochii şi bijuterii. Era o întrecere nemărturisită, în lux şi desfătare.

La Cazinou, bărbaţii îşi deşertau cu voluptate buzunarele. Unii, mai slabi în faţa răspunderilor, îşi încheiau socotelile vieţei, prin desişurile dela poalele munţilor, cu un glonţ generos. Dar pământul nu stă pe loc pentru un ins dispărut. Petrecerile urmau in ritm accelerat; deşănţarea da drumul frâurilor, înlănţuind o lume setoasă de senzaţii inedite.

Ţigani mânjiţi cu chinoros şi prezentaţi drept negri autentici, importaţi direct de pe malurile Hudsonului, suflau în instrumente ciudate, băteau disperaţi în tobe şi ţimbale, scoţând geamăte disonante şi urlete sălbatice, cu pretenţie de muzică.

In saloanele luminate strident, perechile se strângeau în braţe, sub perversa oblăduire a dansului, şoptindu-şi vorbe de dragoste. Femei ameţite de vrajă, sorbeau până în fund, cupele cu şampanie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/drr1901-1932

spumoasă, pe cari apoi le spărgeau în țăndări, de parchetul alunecos, ca un prim simptom al isteriei.

Cărnuri albe, expuse în toalete-pretext cu o scandaloasă lipsă de pudoare și sâni cari împung obrasnic în mătasea diafană a rochiilor, se succedau lubric, într'o necontenită defilare afrodiziacă. Pe terase cu lumini voalate, pe după colonade tainice, unde se bănuiau, fără control, perechi de buze cărnoase și fardate, se lipeau cu o bicinuitoare frenezie, sfârșind jocul sadic al pasiunilor, undeva, pe pajiștile solitare, în muta complicitate a nopții.

Bunici cu figurile crestate de riduri trădătoare, babe cochete, cari smulg borcanelor cu dresuri, o spoială de frăgezime aparentă și se agață, cu diabolică tenacitate, de tinerețea pe veci sucombată, împărțeau darnic, masculilor mușchiuloși, rânjete echivoce, cari voiau să pară grațioase, isbutind doar să descopere, două șiruri de dinți artificiali.

Pietrele prețioase asvârleau săgeți de raze, scânteind din toate colțurile, par'că se luau la întrecere, cu sumedenia de becuri, din cari năvăleau cascade de lumină.

Bărbații, torturați de patima jocului, își lăsau femeile în voia amanților de meserie, ca să se poată înghesui la masa verde, unde bila magică, sălta capricioasă printre dinții ruletei, urmărind înfrigurați, locul unde o va înțepeni fantezia hazardului, misteriosul sacerdot al zeului Noroc.

În sala de joc, se perindau, doamne cu virtuți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fardate mai rău decât obrajii, sugând cartonul aurit al ţigărei înfiptă viril în colţul gurei, domni cu chelii lucioase şi burţi respectabile, trişeuri abili, samsari iscusiţi, traficanţi de carne vie, cu legături printre proxeneţii din Buenos-Ayres, sau Rio de Janeiro şi cu cazier în regulă la Siguranţa Generală a Statului, toţi cu feţele scurse de neodihnă, figuri de panopticum, abandonând pe postavul verde, drojdia buzunarelor. Crupierii, negre automate umane, turnaţi în fracuri impecabile, mai impozanţi şi mai protocolari, decât membri unei conferinţe unde se hotărăşte soarta Statelor, repetau o formulă sentenţioasă şi apoi, adunau, cu gesturi rutinate, grămezile de bani.

Tudor sări din tren, urmând şirul de călători, cari se urcau pe scara cioplită în pieptul stâncii, ajungând pe aleia principală. Toată lumea eşise la plimbare, înainte de masă. Se sili să deosibească în buchetele de vilegiaturişti, pe Geta, sau pe cineva din familia ei, dar nu zări pe nimeni.

Îi era teamă să nu-l vadă ea. Prea ar fi desvăluit dintr'odată, ceiace el dorea să fie o taină. N'ar fi vrut. Se mulţumea să o privească, să se sature de chipul ei drăgălaş, apoi să plece împrospătat sufleteşte, ca un admirator anonim, care şi-a satisfăcut plăcerea ochilor.

Ce demon lăuntric îl împinsese pe el, acolo? O nebunie, o nălucire. Cum putea el, fostul ucenic de croitorie, copilul orfan al unor oameni nevoiaşi dela ţară, plugari nevolnici, să ridice priviri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înfiorate de văpaia dragostei, asupra fiicei bancherului Tasian, care avea putința, cu averea de care dispunea, să cumpere pentru odrasla lui, un bărbat din lumea mare?

Era o necuviință, chiar să se gândească. Nu-și dăduse el seama până acum, că e un vierme, alături de un balaur? Nu se asemuise niciodată cu ea, ca să vadă prăpastia de netrecut, care-i desparte?

Un râs cristalin, muzical, îi reteză firul gândurilor. Recunoscu râsul ei, râsul mefistofelic din zilele când șoricelul, amuzase pisicuța. Un grup alcătuit din fete masculinizate în port și gesturi și din băieți feminizați prin întrebuințarea excesivă a fardului și clătinarea senzuală a șezutului, se apropia sgomotos, guraliv. In mijloc zări pe Geta, îmbrăcată în rochie subțire roz, cu brațele albe, catifelate, goale, cu trupul mlădios și fraged, ca un lujer de crin.

Deși venise pentru ea, totuși apariția ei îl surprinse. Tudor, se dosi după un pom și-i lăsă să treacă înainte, apoi eși din ascunzătoare, urmându-i. Erau tot perechi. Alături de Geta, sburda un fante monoclat, cu trupul încotoșmănat într'o hăinuță scurtă, strânsă pe șolduri, cu pantaloni largi, care-i flencăneau, ca o limbă de câine obosit, de-asupra unor pantofi de lac lucitor. Vorbea mereu, asortându-și cuvintele, cu un flux de gesturi oratorice și-i șoptea câteodată ceva la ureche, încât buzele lui îi atingeau părul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceilalți erau la fel, șoareci de alcovuri, frați întru deșertăciune sufletească; viitorii eroi ai proceselor de crime pasionale.

Pe Tudor, timidul elev de liceu, cu moravuri puritane și castitate în gânduri, purtarea acelor sentimentali mascați, îl plesni în obraz.

Își cercetă și el îmbrăcămintea. Părea caraghios în uniforma acea severă, decentă, încopcată până sub gușe și cu număr de ordine pe braț, alături de ceilalți, înțoliți de savanți modei. S'ar fi înjosit, prezentându-se. L'ar fi ars privirile lor disprețuitoare.

Grupul sui pe potecuțe tapițate cu covor de mușchiu verde și crengi uscate, spre Vârful-cu-dor, cufundându-se în afundișul pădurilor de brazi, inundate de umbră și răcoare. Drumul începea să fie anevoios. Tovarășul, cu un gest curtenitor, oferi brațul Getei, ca să o ajute.

Tudor simți că-l trec nădușelile agoniei. Un val de mânie se sbătu în el. Avea o poftă neînfrânată să sară, ca un șacal, în ceafa îndrăsnețului, să-l gâtuiască și apoi ca un avar, să se furișeze cu comoara lui, departe de spurcăciunile lumești.

Dar tânărul, rămase cu brațul făcut colac, în aer. Geta refuzase sprijinul.

Cu ce drept s'ar fi repezit între ei? Ce era Tudor pentru fata lui Tasian, mai mult decât tovarășul ei de excursie? Ba poate că acela era, sau avea să fie ceva. De ce se bucurase, când Geta, a preferat să urce stânca, ajutată de propriile ei puteri?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se păru odios să-i urmărească. Dacă l'ar fi surprins vreunul, i-ar fi crăpat obrazul de ruşine. El era numai meditatorul lui Ionel, nu şi guvernanta Getei. Pe el trebuia să-l intereseze doar bunul mers al studiilor băiatului. Pentru asta era plătit; avea simbrie, ca oricare din droaia de servitori, cari cu frământarea lor, uşurează şi îndulcesc, tihna familiei. Îl cuprinse un desgust faţă de el însuşi. Se întoarse din drum, coborînd la vale, în oraş şi se aşeză pe o bancă, rezimându-şi capul în mâini.

Îşi aduse aminte, cum de curând, rupsese, în treacăt, din grădiniţa lui Tasian, câteva lăcrămioare şi le ascunsese în buzunar cu grije, să nu se rupă. Ionel îl aştepta în camera, în care făceau de obiceiu lecţiile. Alături, Geta cânta la pian, poate pentru el. Cine ştie? Pe masă, rămăsese o carte a ei de literatură. Către sfârşitul orei de meditaţie, fără să-l observe Ionel, strecură floricelele între foile cărţii, presându-le uşor. Era singurul omagiu, pe care i-l putea aduce Getei.

După câteva zile, când s'au întâlnit, fata îi spuse, cu o candoare îngerească.

— Îmi plac foarte mult lăcrămioarele, domnule Cornea.

— N'am ştiut domnişoară, îngăimă el, în vreme ce, afurisitul de nod, se instalase, vrăşmaş, pe beregată.

— N'ai ştiut? se miră semnificativ Geta, zâmbind. In ori ce caz, îţi mulţumesc.

Şi eşi pe uşă, volubilă, surâzătoare. Tudor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rămase cu un crâmpei de răspuns, între dinți.

Asta însemna că gestul lui nu o supărase, ba îi făcuse chiar plăcere. Cine putea ghici, ce se petrece în sufletul ei? Anumite atitudini, interpretate în folosul său, îi dădeau de gândit.

Stolul de tineret, se întoarse dela plimbarea, menită să stimuleze activitatea pântecului. Erau tot așa de veseli, tot atât de vorbăreți, par'c'ar fi luat parte la un campionat de treapăd verbal. Băieții sburdau pe lângă șoldurile fetelor, întreținându-le atenția, cu spirite, culese de prin revistele cu poze indecente.

Tudor dorea să mai vadă odată pe Geta. Pitulat în dosul unor boschete, o petrecu din ochi, până când se topi în amestecul de sexe și de vârste, cari mișunau prin parcul Cazinoului.

Ce rost mai avea el printre lumea aceia spilcuită, pe care bogăția o făcea ironică, îngâmfată? Salariatul lui Tasian, utilizat ca un tonic pentru debilitatea didactică a fiului răsfățat, se simțea comprimat la proporții ucigător de umilitoare.

Cobori repede spre gară, strecurându-se ca un răufăcător printre mulțime. Trenul care urma să-l ducă înapoi la București, trecea peste o jumătate de oră. Tot timpul, Tudor se plimbă gânditor, rumegând noianul de tristețe, acumulat, în scurta lui ședere acolo.

In tren ațini. Tăcănitura roatelor, repeta o melodie venită din adâncuri, ca un ecou al gândurilor sale: Ge... ta, Ge... ta...

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI.

Suind mereu pe culme.

La madam Oţelescu, anul acela, a fost mai bogat în evenimente deosebite, ca oricare altul.

Cărturăreasa, din secetă de muşterii, îşi da sie-şi în cărţi, ca să nu-şi uite meseria.

Îi tot cădea un crai de roşu, cu cununie, pe drum de zi. Aşa s'a şi întâmplat. Craiul din cărţi, i se înfăţişă în pielea unui omuleţ scurt şi gras, solicitându-i inima, pe care ea i-o oferi cu entusiasm. După aceia, se mută în altă parte. Soră-sa, croitoreasa, rămăsese numai cu copilul. Din când în când, veneau candidaţi vremelnici la graţiile ei, ca să-i ţină de urît. Vremurile sunt grele, criza bântuie cu furie, mahalaua vede, îi crede şi se mântuieşte.

Tudor fusese odată pe la ea. L'a văzut prin curte şi svârlindu-i un surâs de încurajare, l'a rugat să-i scrie el o scrisoare, că ea nu poate, fiindcă s'a înţepat la un deget.

Liceanul plăcea femeilor. Crescuse din belşug, era lat în spete şi vârtos la muşchi. Drumurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lungi prin frig îl căliseră, turnându-i vigoare de mascul în trup. Obrazul îi era plin şi roz. Buza de sus începuse să se umbrească de tuleie pufoase.

El s'a dus, dar n'a scris nimic, fiindcă spre surprinderea ei, constată că nu are hârtie, nici plic, peniţa e ruptă, tocul devenise băţ cu cap de vată, pentru pus ventuze, iar cerneala o vărsase afurisitul de Bébé, în borcanul cu dulceaţă de cireşi amare. Tudor s'a scuzat că din pricini neprevăzute, nu o poate satisface şi a plecat pe uşă, în timp ce, în urma lui, croitoreasa făcu un gest de dispreţ, murmurând cu necaz printre dinţi: „eunuc".

De atunci, n'a mai cutezat să-l poftească pe la ea, dar, de câte ori trecea pe lângă el, îi zâmbea nurliu. Tudor se uita doar cu coada ochiului, ocolind, ca pe o ispită primejdioasă, privirile ei lacome. Avea sentimentul că săvârşeşte o faptă neîngăduită. Îi venea în minte Geta şi i se părea că o jigneşte, dacă dă atenţie celeilalte.

Pe baba din fundul curţii a ascultat-o Dumnezeu. Geamătele şi rugile ei fierbinţi, s'au înălţat la cer, ca fumul mirodeniilor sfinte. Scheletul cu coasa la spinare, îi făcu o vizită. Într'o bună dimineaţă, îşi încredinţă sufletul raiului, lăsând trupul în grija rudelor, cari o înmormântară în grabă, fără lacrimi, fără văicăreli.

Tudor se purta ca un adolescent desăvârşit. Frecventa, pe furiş, teatrele, se ducea la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ferințe, ba începuse să prindă gust pentru concerte. Înrâurirea Getei se simțea și aci. Voia să fie la înălțimea ei. Asculta bucățile cântate cu luarea aminte a omului, care și-a plătit biletul și se silea să învețe câte ceva din biografia compozitorilor, înserată pe program.

Chiria și-o plătise până la sfârșitul anului școlar, iar în cufăr, între foile unei cărți, ședeau tescuite, fără pic de cută, patru hârtii de câte o mie de lei.

Drumul până la școală, nu i se mai părea atât de lung; odăița, pe care o împărțea cu Matei, îi era mai prietenoasă; igrasia se oprise la jumătatea peretelui și fusese izolată cu o scoarță.

Când venea vorba în familia Tasian, despre locuința lui, Tudor începea să se încurce. Spusese, ce era de altfel adevărat, că stă împreună cu un prieten, dar descrisese casa, nu cum era, ci cum ar fi voit să fie. Ionel își exprimase dorința să-l viziteze, și nu știa cum să-l facă să renunțe la asemenea proiecte, cari ar fi avut drept urmare desigur, o scădere a autorității sale morale. Se scuza că nu stă singur, sau că cea mai mare parte din zi, lipsește de acasă; ba inventase și un câine rău, care stă legat la poartă și e atât de îndrăcit, încât nici chiar lanțul gros, care-i îngrădește mișcările, nu prezintă vre-o garanție.

În sentimentele lui Matei față de el, nu se ivise nici o schimbare. Comunitatea lipsurilor îndurate îi apropia. Mulțumită în parte și lui Tudor, trecuse regulat clasele, măcar că pe lista promovaților

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numele lui era furişat cam pe la coadă. Într'o garnitură de tren, vagonul de bagaje e agăţat la urmă. Merge şi el peste tot, unde merg celelalte semene ale lui, mai răsfăţate. Matei era ca vagonul de bagaje.

Madam Oţelescu îmbătrânise şi i se slăbiseră puterile. Faţa i se veştejise, sbârciturile însemnau dâre adânci pe obrazul oacheş. Nu mai era atât de sprintenă, ca înainte, dar nu se da de loc învinsă. Dorinţa ei, era să poată munci, până când va fi Matei în stare să o întreţină.

Deseori venea vorba despre plecarea apropiată a lui Tudor. Bătrâna nu-şi putea reţine mărturisirea mâhnirii ei.

— Ce rău o să-mi pară după ce oi pleca... M'am învăţat cu tine, ca şi cu copilul meu. Păcat mare că n'ai mamă, să se bucure şi ea de aşa băiat.

— Lasă că nu te uit, madam Oţelescu, o liniştea Tudor. Doar n'am isprăvit cu învăţătura..., mai am Universitatea... O să viu mereu să te văd. Dumneata ai fost pentru mine o adevărată mamă. M'ai îngrijit şi m'ai ajutat părinteşte. Pentru asta eu ştiu să fiu recunoscător.

Zilele se goneau unele pe altele. Tudor era atât de ocupat, încât i se părea că timpul sboară... Nici nu-şi dădu seama când veni vara.

Mai avea de trecut un hop: bacalaureatul. Cât timp fusese în liceu, nu se temuse, nici de severitatea profesorilor, nici de greutatea studiilor. Baca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

laureatul însă, auzise că e un examen sever. Aveau să-l asculte alți profesori, decât cei cu cari se obicinuise atâția ani, pe cari ajunsese să-i cunoască după glas, sau după cum apasă pe clanța ușii de la clasă.

Cursurile se sfârșiseră. Elevii, pe cari îi medita, luaseră vacanță și acum era mai puțin ocupat. Până la examen, se închise în casă, răsfoind maldăre de cărți, din cari învățase în tot cursul superior, împrospătându-și cunoștințele căpătate în anii din urmă. Muncea febril, conștiincios, înfometat de dorința să întreacă pe toți colegii lui. Timpul liber, pe care și-l crea singur drept odihnă, îl consacra doar Getei, gândindu-se la ea, ori ducându-se să o vadă.

Matei, nu se prea sinchisea de examen și din pricina asta, Tudor, avea necaz pe el. Citea în pripă, frunzărind vertiginos cărțile și când se plictisea, se trântea pe pat.

— Ia să vedem, ce a mai făcut contesa din romanul meu, spunea el, scoțând de sub pernă fascicola necitită. Am lăsat-o spânzurată de-asupra unei prăpastii, moartă de frică... Mi-e milă de ea săraca...

— O să 'nvieze, n'avea grije... Mai bine învață pentru examen, îl sfătuia Tudor.

— La teză n'am habar, dacă stau lângă tine. Trag cu ochiul în caietul tău. Cred că n'ai să te îndrăcești tocmai acum, la spartul târgului.

— Dar dacă ne schimbă locurile?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă ni le schimbă..?

— Tot ce se poate... Nemereşti lângă un chinez, care aşteaptă ca şi tine, o frimitură de la masa vecinului şi-atunci ?

— Ne uităm unul la altul şi...

— ... şi vă daţi întâlnire la examenul următor.

Alte ori, Matei pleca pe la prieteni, ca să adune ultimele svonuri, cari circulau pe seama bacalaureatului. Mai întotdeauna se întorcea îngândurat.

— Am auzit că la Matematică, vine unul negru în cerul gurii, pus pe trântite, iar la Franceză, ne ascultă un profesor, care nu vorbeşte cu noi decât franţuzeşte, par'că am fi de pe malurile Senei, nu ale Dâmboviţei.

Apoi fredona, alegându-şi plictisit cărţile.

Dâmboviţă apă dulce
Cin' te bea.., s'a curăţat.

Ziua examenului sosi ameninţătoare, ca un nor prevestitor de furtună. Elevii înfricoşaţi, nici nu mai aveau chef de vorbă, Fiecare era preocupat de cum se va sfârşi. Comisia intră în clasă, călcând solemn, în frunte cu un profesor universitar, cu cioc de zodiaş şi ochelari prinşi cu un şnur lat, de nasturele vestei. Atitudinea profesorilor se putea tălmăci în grea ameninţare : „Dacă nu ştiţi carte, n'avem ce vă face". În ochii elevilor, îşi arboraseră înfăţişări de călăi. Buturuga era catedra ; securea, se bănuia ascunsă sub pulpana secretarului.

Tudor răspunse fără şovăială, cu glas tare, la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate chestiunile, cari i se puseră. Colegii aveau privirea și urechile ațintite asupra lui. Era un fel de termometru, care măsura temperatura intelectuală a celorlalți. Dacă el, fruntea clasei, se va încurca în iețele întrebărilor meșteșugite, apoi restul își acorda larg, circumstanțe ușurătoare. În gândul tuturor, Cornea devenise o scuză, o mângâiere.

Examenul se terminase și Tudor aștepta nerăbdător rezultatul, ca un acuzat, verdictul juraților, cu toate că parase cu măestrie atacurile comisiunei, cu claritatea și precizia replicei sale. Dar avea o îndoială asupra clasificației. În toiul luptei preocuparea de autocritică dispăruse. Nu-și da seama, dacă răspunsurile lui, fuseseră cu totul pe placul profesorilor, dacă întrebuințase fraza, sau cuvântul, care era în mintea lor, în momentul când îi puseseră întrebarea.

Când s'a citit lista promovaților, primul nume fu al lui. Locul acela, îl ocupase el într'un șir de ani de-arândul și nu i-l uzurpase nimeni. Directorul rosti câteva cuvinte de urare, pe cari Tudor le ascultă, fără să le audă. În clipa aceia, i se perinda cu repeziciune prin fața ochilor minții, toată viața lui, ca într'un film de cinematograf. Acum era sus pe culme. Biruise.

La un moment dat, Matei îl strânse puternic de mână. Pe la sfârșitul listei, se rătăcise și numele lui. După ce Directorul părăsi clasa, elevii promovați isbucniră în strigăte de veselie, ca o clamare a libertății. Tudor fu ridicat pe sus de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nenumărate brațe și purtat în triumf până în curtea liceului.

Când se descătușă din cercul acela viu, porni pe stradă, zâmbind trecătorilor și salutând, pe cei cărora, până atunci, le întorsese spatele. Când se desmetici, observă că pașii îl îndrumaseră spre locuința lui Tasian.

Așa dar, cei dintâiu cari aflau vestea că e bacalaureat, era familia bancherului, sau mai bine zis, Geta. Toți din casa aceia se concentrau într'o singură întruchipare luminoasă, a Getei. Ceilalți nu contau, ca niște sateliți fără importantă, copleșiți de strălucirea astrului central. Ionel i se părea acum, un mucos, care nu merită să-i atribuie nici o distincție; doamna Tasian, grăsuna cu aere de cocoană mare, care caută în cele mai neînsemnate gesturi, să evidențieze moravuri stilate, îl plictisea; pe bancher îl vedea foarte rar și nu-l dorea niciodată.

Geta studia la pian. Tudor o ascultă câtva timp din ușă, apoi se apropie binișor, cu pași de felină. O umbră, ca un fulger cernit, se șterse pe capacul lăcuit al pianului. Fata se întoarse brusc, ducând mâna în dreptul inimei, ca să-i astâmpere bătăile pripite.

— Vai, cum m'ai speriat, domnule Cornea.

— Eu domnișoară?

— Dumneata, de sigur. Ce tare îmi bate inima.

— Cum se poate!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba se poate. Uite cum svâcnește; pune mâna.

Tudor întinse inconștient mâna, dar dându-și seama de ce va trebui să facă, avu o scurtă ezitare. Geta i-o luă, ducându i-o cu sila sub sânul ei pietros. Contactul cu trupul cald, tânăr, îl făcu să închidă ochii de plăcere, simțind sub frunte, un vârtej, care-i amesteca toate gândurile.

— Așa e?

— Da, bate ca la o păsărică, amenințată să-și piardă libertatea, șopti el cu vocea umedă.

— Vezi că ești vinovat?

— Te rog să mă ierți. Nu sunt decât un biet om și n'am intenția să îngrozesc pe nimeni.

— Să te iert?

— Știu cât ești de bună...

— Nu mă cunoști. Sunt foarte rea, spuse Geta râzând.

— Nu cred.

— Vrei să-ți dovedesc?

— Vreau.

— Așează-te în genunchi și cere-mi iertare.

Tudor își înfundă genunchii într'un puf asvârlit jos, ispășind pedeapsa, fără șovăială, cu plăcere, gândindu-se cu amărăciune, doar la dunga pantalonilor, grav amenințată de fantezia Getei.

— Iartă-mă.

— Altădată mai faci?

— Da.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! ești îndrăsneț la culme! Ce însemnează asta? întrebă Geta, cu o adorabilă revoltă.

— Asta însemnează că sunt fericit când mă pedepsești, răspunse cast și sincer, recentul bacalaureat.

— Și mie îmi placi... de ce te uiți așa curios la mine?... îmi placi, fiindcă ești ascultător. Te-am iertat. Vino și sărută-mi mâna.

Buzele lui, pecetluiră lipicios, mâna ei parfumată, oferită cu o grație desăvârșită.

— Acum ridică-te și spune-mi ce dorești. Sunt neobicinuită cu vizita dumitale, la ora asta, când eu ar trebui să fiu în baie.

— Domnișoară...

— De ce întrebuințezi tonul ăsta de guvernantă? Am spus ceva neîngăduit? A! da... baie... te supără?

— Nu.

— De altfel nici n'ai avea motiv. Baia poți s'o vezi și dumneata și oricare altul... A! dacă... Dar, vezi, eu obicinuiesc să fac baie, fără spectatori, așa că, înfrânează-ți imaginația, tinere... Deschide te rog fereastra, ca să te răcorești puțin, pe urmă așează-te pe scaun și spune-mi ce vrei de la mine.

Tudor execută cu strictețe, poruncile Getei.

— Am venit...

Asta o văd... Pe urmă?

— Am venit să împărtășesc o bucurie...

— Nu cumva ai moștenit dolarii vre unui unchiu din America, sau ai câștigat lozul cel mare la loteria spaniolă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşi fi fost poate mai vesel.

— Atunci despre ce e vorba?

— S'a petrecut ceva mai banal.

— Anume?

— Am reuşit la examen.

— O! ce bine îmi pare. De altfel eram convinsă de asta. Felicitările mele, domnule.

— Mulţumesc. Am ţinut ca dumneata să afli cea dintâiu.

— Da? Ce atenţie! Sunt măgulită.

Urmă o clipă de tăcere. Tudor îşi muşca nervos buzele. Mâna duşmană, zăvorise din nou, robinetul ideilor.

— Mi-e îngăduit să te întreb ce vei face acum? rosti Geta.

— Undeva, la ţară, mă aşteaptă o căsuţă, în care odinioară dansau stafiile, spuse râzând Tudor.

— Şi ai de gând să le goneşti?

— Da.

— Atunci pleci!

— Plec.

Geta nu mai răspunse nimic. Pe figura ei rătăcea umbra unei păreri de rău. Se răsuci pe scaunul cu şurub, al pianului şi-şi plimbă degetele fine, pe ivoriul alb al clapelor, făcând câteva arpegii la întâmplare, fără rost.

— Se pare că această hotărâre nu-ţi pricinueşte prea mult regret, spuse tot ea, ca să rupă tăcerea, pe care Tudor nu voia de loc să o turbure.

— Ba da, dar...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar...?
— Trebuie...
— Dacă trebuie, atunci e de prisos să mai stărui...
— Cum? ai fi stăruit să...?
— Nu.
— Credeam...
— Să nu crezi nimic...
— Vreau să arăt alor mei, că nu mi-am pierdut vremea de geaba, pe aci...
— Stai mult?
— Toată vara...
— Atâta timp?
— Să stau mai puțin?
— Ba nu; faci ce vrei...

Drept răspuns Tudor oftă prelung, semnificativ.

— Vezi că știu să fiu rea?
— Văd.., doar poate nu merit.
— Asta e părerea dumitale...

Se făcu din nou tăcere. Doamna Tasian, cotrobăia prin sufragerie. Ce i-a făcut pe amândoi să curme vorba de-odată? Ceva pornit din instinct de sigur. Poate voiau să nu-i turbure nimeni. Dacă doamna Tasian le-ar fi auzit glasurile, ar fi venit, din curiozitate, să vadă cine este... În sfârșit a plecat... Ce bine că n'a intrat în odaie. Privirile lor vorbeau, ca multe fraze elocvente.

— N'o să ți se urască la țară, după ce te-ai obicinuit cu viața într'un oraș mare?

— Știu că mă pregătesc pentru câteva luni de plictiseală amarnică, dar...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Iarăşi dar! Nu-i aşa că trebuie? Dumneata, te rog să nu te superi, ai temperament de sclav...

— Nu protestez...

— Fiindcă n'ai argumente serioase.

— La ţară se trăieşte o viaţă tristă, monotonă. O cunosc, mi-o amintesc destul de bine...

— Atunci?.. Adică da, uitasem... trebuie...

— La toamnă mă înscriu la Universitate... Ce frumoasă e viaţa de student... Eşti un om liber, independent; îţi e îngăduit să ai o părere, poţi lupta pentru ea!

— Cred că ai să vii şi pe la noi! spuse Geta cu oarecare ironie.

— Ţii cu orice preţ să mă jigneşti?

Apoi ridicându-se de pe scaun, ca pentru o declaraţie solemnă, Tudor adăogă, cu glas sugrumat:

— Primul drum la întoarcere, îl voiu face aci fiindcă... fiindcă... e cineva care mă atrage.

Turburarea pricinuită de această destăinuire, îi grămădi sângele în obraji. Privirea profundă şi zâmbetul plin de înţeles al Getei, i se păreau o povară. Prin casă se auzi din nou forfoteală. Ce minunat prilej! Tudor îşi luă precipitat rămas bun. Geta îi întinse mâna. Plecându-se puţin, el o duse evlavios, spre buze. Furnicat ca de un curent electric, eşi repede, ca şi cum ar fi săvârşit o faptă rea.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

Spre casă.

Despărţirea de madam Oţelescu şi de Matei, deşi vremelnică, fu totuşi emoţionantă. După atâţia ani petrecuţi laolaltă, supuşi câte şi trei aceluiaşi sărăcăcios tratament, fără să se fi văzut din partea lui Tudor, cel mai neînsemnat gest de protestare, sau să fi auzit vre-o aluzie, prin care să-şi arate nemulţumirea, îndemnase pe madam Oţelescu, să nu mai facă aproape nici o deosebire, între el şi Matei. Poate că Matei, făurind o scuză din calitatea lui de fiu, să fi săvârşit vre-odată o necuviinţă, peste care dragostea de mamă a aşternut curând iertarea. Tudor însă nu. Tudor trecuse cu nesilită demnitate, prin toate cotiturile întâlnite în lungul drum, care a însemnat şederea lui acolo.

Încă din ajunul plecării, toţi erau cu ochii umezi, deşi fiecare se stăpânea, silindu-se să nu pară atât de întristat pe cât era. Tudor îi linişti, asigurându-i că o să se reîntoarcă în curând. Rămaşii îl invitau stăruitor şi sincer.

La gară fu întovărăşit numai de Matei. Amândoi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mergeau alături, tăcuți, gânditori. Lui Matei îi pleca un frate, mai mult chiar decât un frate, un nepreţuit prieten şi în drum spre locul despărţirii, depăna amintirile frumoase, recoltate în tot timpul, de când gestul urît al unei femei ursuze şi fără suflet, hărăzise să-i fie tovarăş de toate zilele.

Tudor sări sprinten în tren, ca o păsărică pe ramurile înverzite ale pomilor. Când şirul de vagoane se urni din loc, Matei le urmări cu ochii, până când trenul, micşorându-se, strângându-se în propria lui piele, ca o râmă, se topi în zarea fumurie.

Pe drum, Tudor nu-şi mai afla astâmpăr. Se aşeză pe bancă, stătu puţin, dar pe picioare par'că-i alergau furnici. Cuşca strâmtă a compartimentului, îl sufoca. Eşi pe coridor la geam, ca să privească întinsul holdelor bogate. Orizontul era neîncăpător ca să cuprindă imensitatea gândurilor sale. Se recunoscu în fiecare dintre copiii, piperniciţi de muncă timpurie, murdari şi jerpeliţi, cari păzeau vitele pe pajiştile verzi. Ghici în toţi, starea lui de odinioară şi un sentiment duios, sentimentul omului care înţelege, îl sili să rătăcească cu gândul, pe drumul anevoios prin ceaţă, pe care il străbătuse, până când isbutise să pătrundă în zări înseninate, aşa cum se dorise in halucinante iluzii de demult.

Bucuria revederii atâtor chipuri şi locuri, în cari îi era înrădăcinată copilăria, îi svârcolea sângele. Prin minte i se perindau sumedenie de figuri şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privelişti, înnegurate de cernerea vremii; Vasile cel morocănos, Smaranda cu vorba ei blajină, Gore şi Cuţu şi casa părintească pitită între pomi, şi râul cu zăvoaiele umbroase, şi ştubeul cu apa limpede, în care te poţi privi ca într'o oglindă.

Costumul civil, pe care îl îmbrăca pentru prima oară şi pălăria cu streaşini late, povârnită uşor pe o ureche, îi veneau minunat. Haina îi scotea formele în evidenţă, iar în buzunarul de la piept, îmbobocea un sfârc de batistă colorată. Cu nodul cravatei se străduise mult şi cu tot ajutorul lui Matei, nu isbutise să-l facă, aşa cum văzuse el, la eleganţii, cari roiesc fără nici un căpătâiu, pe trotuarele Bucureştilor.

Îşi puse în gând să locuiască în casa părintească. La Vasile prea era strâmtoare, prea trebuiau să şeadă îngrămădiţi. Stafiile, cari jucau tontoroiul la miezul nopţii, i se păreau o prostie, născocită de minţile înzestrate cu un prisos de imaginaţie.

Trenul aluneca lin, cu şerpuiri elastice de baiaderă, lăsând mofluze, în mijlocul câmpului, poduri şi cantoane.

Când poposi în gara de sosire, Tudor, şi smulse cufăraşul din plasa de bagaje, salută cuviincios pe tovarăşii de călătorie şi coborî; apoi porni pe jos, urmând şoseaua umbrită de sălcii bătrâne şi găunoase. Era dornic să ajungă mai repede. Abia îşi mai reţinea pe buze neaşteptata veste, marea surpriză, care avea să exploadeze ca o bombă, înfigând schijele uimirii, în droaia de guri căscate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cari vor asculta cu nedumerire, minunatul lui avatar.

Tudor mergea înainte, țanțoș și mulțumit de sine. Pe podul Isvoranilor se opri. Acolo era bariera Ștefăneștilor. Pătrundea în locuri cunoscute, unde putea fi recunoscut. Își revizui deci îmbrăcămintea. Îndreptă gulerul, potrivind cravata, care se sucise spre ceafă. Cu o batistă, alungă praful de pe ghete. Din buzunarul vestei, scoase discret o oglinjoară, pe dos având desenat un cap de negru, în gingiile căruia, puteai potrivi, cu multă răbdare, trei bobițe albe. În luciul ei rotund, își examină chipul pe toate fețele. Părea satisfăcut de răspunsul micului obiect ascuns în palmă. Își curăți sgura măruntă de cărbune, care îi îmbâcsise sprâncenile. O ultimă și fugară cercetare, apoi la drum, mai departe.

Oamenii întorceau capul, întrebători; suratele, împovărate cu coșuri de merinde, pentru hrana lucrătorilor dela câmp, se opreau în loc, ridicând din umeri; codanele nurlii, nu puteau rezista privirilor lui.

După ce apucă pe ulița satului, zări casa. Abia o recunoscu. Opera distrugătoare a timpului, îl impresionă puternic. Gardul, care împrejmuia gospodăria lui Vasile, ajunsese ca o dantură de matelot, bolnav de scorbut. Ulucile erau strâmbe și povârnite; putregaiul măcinase, pe cele mai multe. Casa, cu tencuiala căzută pe alocurea, par'că avea variolă; șița se coșcovise de ploi și căldură;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

coșarul, proptit cu țăruși, se silea să rivalizeze cu turnul înclinat dela Piza.

În bătătură, se mișca agale, un moșneag, cuprins de un sufocant acces de tuse, gata să-și scuipe bojogii în bucățele spongioase. Fața îi era congestionată de sforțarea cumplită a plămânilor.

Tudor rămase cercetător, în poartă. Un lătrat răgușit de câine bătrân, făcu pe moșneag, care nu era altul decât Vasile, dar o umbră a lui Vasile Ciocănaș de altădată, să se întoarcă. Privirile lor se încrucișară. Bătrânul părea să nu-l cunoască. Se uită nedumerit la el, așteptând să spună ce vrea. Smaranda eși din casă. Când îl văzu, scoase un țipăt, care plesni în aer ca un pocnet de biciu, scăpând din mână donița plină cu apă și fugi să-l întâmpine.

— Tudore!

— Lele Smaranda!

— Tu ești maică?

— Eu.

— Ba nu zău, că aproape nu-mi vine să cred. Uf! Îmi veni inima la loc.

— Vino-ți în fire zăpăcito, ce ai căpiat? o mustră Vasile.

— Uite pe Tudor măi omule.

— El e?

— Eu, bade Vasile.

— Să fii sănătos băiete...

Tusea nemiloasă nu-l lăsă să continue.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De-e că-ând te tot aşteptăm. Bine că te-ai îndurat de noi, se bucură Smaranda.

— Am venit să vă cer iertare, spuse Tudor cu duioşie în glas. Când veţi afla, pentru ce nu v'am dat nici o ştire despre mine, sunt sigur că o să vă treacă supărarea. Eu vă cred. Iertaţi-mă.

— Noi te-am iertat de mult, îl încurajă femeia.

— Adevărat?

— Adevărat.

— Dar dumneata, bade Vasile?

— Apoi, ce să mai zic!

Tudor vru să spună ceva, dar vorbele i se topiră în gâtlej. Strâns la pieptul bătrânilor, încercuit în braţele lor, cu buzele tremurătoare, de extaz, îngânaţi de cântecul amintirilor, beau uitarea amărăciunilor trecutului, ca să se îmbete de fericirea prezentului.

In faţa „domnului" acela, lui Vasile i se opri orice mustrare pe buze. Pentru el haina preţuia mult. Prestanţa lui Tudor îi impunea.

Revederea se mărgini la început în îmbrăţişeri calde şi priviri galeşe. Aveau atâtea să-şi spună fiecare, încât nu ştiau de unde să înceapă.

Când emoţia se risipi, ca ceaţa de pe întinsul câmpului, gonită de primele raze ale soarelui, Smaranda deveni sfătoasă, punând nepotului felurite întrebări, iar Tudor abia prididea să răspundă.

Vasile sta de-oparte şi respira gâjâit, ca un astmatic, punctând convorbirea celor doi, cu icneli de tuse seacă. Tăcea şi doar asculta, mormăind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în mustățile căzute peste gură, vorbe al căror sens, nu căuta nimeni să-l înțeleagă. Omul care altădată, când se încrunta, par'că s'ar fi întunecat tot cerul și de voința căruia, orice altă voință se frângea, acum ședea istovit de boală, ca și când zeci de ani ar fi trecut peste dânsul.

Tudor își spuse povestea lui sbuciumată, de când îl luase Simion, să-i slujească drept ucenic la toate, până în momentul când s'au revăzut și glasul lui suna molcom, a doină cântată între dealuri. Când mărturisi, cu un accent triumfător, că a terminat liceul și se pregătește să între la Universitate, Smaranda, deși nu prea pricepea care e rostul acelui înalt for de cultură, scăpă al zecelea chiot de surprindere.

— Bănuiam eu că nu ți-ai irosit vremea d'a surda. Ai fost tu sortit măre, să fii ăl mai cu doxă din neamul nostru de pârliți și bătuți de 'mnezeu. Apoi, că bine-ai făcut. Acu îți dai coate cu boierii, nu ca noi, că ne scuipă toți surtucarii de pe la barierele orașului, ca pe niște prăpădiți. Ci că trăim cu mămăligă, nu ca ei, cu jimblă.

Tudor află apoi, din gura Smarandei, că Gore a tras sorții, dar după câtva timp, plictisit de disciplina militară, dezertase. Acum își ispășește la inchisoare, dorințele de libertate timpurie.

Moș Bârlog se prăpădise de lingoare într'o primăvară și cu un an mai înainte, focul mistuise localul judecătoriei.

Treburile lui Simion numai mergeau, nici măcar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mulțumitor. Învrăjbit de gura cicălitoare și în veci nemulțumită, a Profirei, începuse, în toiul certurilor, să pomenească despre binefacerile divorțului. Petrică și Nae, plecaseră în altă parte. Nae rămăsese croitor, dar la alt atelier, iar Petrică, pe care meșteșugul cusutului, nu-l prea captivase, se angajase focar la drumul de fier.

Cuțu, sglobiul Cuțu de odinioară, redus la proporțiile unui ghemotoc de păr încâlcit, abia umbla. Peste luminile ochilor, i se așternuse o perdea cețoasă. Orbise. Sta alături de Tudor, cu botul întins pe labe și par'că asculta. Simțise lângă el, pe fostul lui prieten.

În zilele următoare, Tudor colindă satul, scormonind amintiri. Era dornic să retrăiască vremile trecute. Fiecare colțișor, fiecare potecuță, avea ceva de povestit din copilăria lui.

Revăzu râul. Până și el se mutase. Tot umflându-și apele primăvara, a mâncat malul, depărtându-și albia. Răgăliile pline cu nomol, unde se ascundeau racii, fuseseră smulse de furia apelor. Zăvoiul era retezat de la pământ; izvorul limpede al ștubeului secase. În locul lui apăru o fântână, iar în jur, semănăturile luaseră locul papurei și stuhului.

Tudor se înfiora de plăcere în fața locurilor, pe cari le cutreera din nou, după atâția ani de despărțire. În nopțile călduroase, când pe dealuri se auzeau chiote și împușcături, de clocotea tot cuprinsul, instalat în casa părintească, pe cari urgia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vremii n'o ocolise, desbrăcat de griji, în singurătate, cu sufletul mângâiat de dulcile viziuni ale viitorului, se gândea undeva.

Două puncte de jeratec, ședeau înfipte în besnă privindu-l neclintit.

Sunt ochii ei, ochii Getei. O parte din sufletul lui, rămăsese lângă ea.

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Lupta umbrelor.

Pe vremea când Tudor, se angajase să mediteze pe fiul lui Tasian, Geta nu mai putea fi socotită o fetiţă, căreia fără nici o grije, îi e îngăduit să nu facă deosebirea între bărbaţi şi femei. În toată fiinţa ei, începuseră să înmugurească instincte nouă, dorinţe necunoscute până atunci.

Era înzestrată cu un temperament vioiu, pe care şi-l manifesta, demn şi-şi asculta părinţii, de la cari primise o educaţie temeinică, punând-o la adăpost de furia rapacităţii masculine, primejdie care pândeşte pe toate fetele, cari au ajuns la vârsta ei. Se simţea mândră, când un băiat curtenitor îi spunea vorbe — de altfel banale — dar cari mărturiseau că ceva s'a schimbat. Se vedea tratată altfel decât o copilă şi gândul că poate opri atenţia cuiva, că poate deveni preocuparea cuiva, îi împrumuta o atitudine de fragedă maturitate.

În momentul când l'a cunoscut pe Tudor, în sufletul ei s'a produs ceva asemănător adierii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zefirului, care alunecă pe luciul unui lac liniştit, încreţindu-i uşor suprafaţa.

Chipul deschis şi atitudinea respectoasă a meditatorului lui Ionel, îi cuceri simpatia. Începuse chiar, să încerce comparaţii între el şi alţii. Asta însemna că el, o interesa. Tudor lua zilnic proporţii în ochii ei, şi în ai întregei familii Tasian.

Dacă Tudor se bucura când putea să vadă pe Geta, ca să o contemple cu ochi nevinovaţi şi puri, satisfăcându-şi astfel o simplă poftă, în schimb, nici ei nu-i displăcea tovărăşia lui. Când se apropia ora de meditaţie, Geta îl pândea de după perdele. Dacă nu-l întâmpina întotdeauna, asta o făcea din mândrie, sau fiindcă n'ar fi avut ce să-i spună. Totuşi ea, căuta să sporească mereu, încercările de a se găsi întâmplător în drumul lui. După ce pleca, Geta sâcâia cu întrebări meşteşugite pe Ionel, dornică să afle dacă pomenise ceva despre ea şi era încântată, când afla, că Tudor lăsase în grija lui Ionel, transmiterea obicinuitelor sărutări de mâini. Jucau un fel de pantomimă naivă, ca doi copii, cari se simt atraşi prin ceva inexplicabil lor. Era pentru ei o iniţiere în tainele, cari se desvoltă pe nesimţite, odată cu vârsta; o voluptate străină până atunci, nemărturisită şi netălmăcită, trecută doar prin simţuri, nu prin minte. Aproape unul de altul, sângele curgea mai activ, trupurile li se încălzeau de radiaţiuni tainice, privirile abundau de luciri vii. Amândoi aveau senzaţia că sunt cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prinși de ameteală, pe marginea unei prăpastii. Între ei, se da o surdă luptă a umbrelor.

* * *

Venise toamna. În mintea lui Tudor, se fugăreau două gânduri: Geta... Universitatea...

Student! Cuvânt magic, îmbătător, care ameteşte, vlăstarele tinere eşite de pe băncile liceului; cuvânt sinonim cu bărbăție.

S'a dus copilăria, pe care o urăsc atât copiii, ca să o regrete apoi la bătrânețe.

Fostul ucenic de croitorie al lui Simion, ajutorul de bucătar al Profirei şi guvernanta copilului lor, era acum student şi se pregătea să-şi facă o carieră. Alese ştiințele Fizico-Chimice, pentru studiul cărora, dragostea nu-i dispăruse.

O nouă luptă i se înfățişa dinainte şi se angaja în ea, cu voioşia şi siguranța toreadorului, care ştie să stăpânească fiara asmuțită în arenă. Se simțea îmboldit de aceiaşi voință, de acelaş avânt către biruință, care desemnează oamenii viitorului.

Viața de student, cu sbaterile ei îndârjite pentru o idee, cu sbuciumul continuu în lipsuri, îl pasiona. Ca să scutească pe madam Otelescu de prea multă oboseală, Tudor locuia acum la un cămin studențesc. Nu fusese prea răsfățat de viață, totuşi aştepta cu încredere răsplata, în care credea cu încăpățânare exaltată.

Mai presus de toate punea învățătura. Vedea în jurul lui, tot felul de oameni, cari îşi pierdeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

timpul în chefuri și scandaluri, liniștiți că au o calitate: sunt studenți. E un titlu, care îți îngăduie să nu faci nimic, fără să ți se poată reproșa ceva.

Cu Matei se întâlnea mereu. Matei se înscrisese la Academia de studii comerciale, purta cu mândrie insigna de student, era gălăgios și pe ori unde se întâmpla vre-o încăierare, se găsea printre cei dintâiu.

Punctul luminos, care îl atrăgea ca pe un fluture, era familia Tasian. Tudor îi vizita des și era întotdeauna primit cu simpatie. În casa bancherului se simțea ca între rude.

Ionel, trecuse în cursul superior și drept răsplată, Tasian îi cumpărase bicicletă. Cheltuia lui tată-său o mulțime de bani, juca pe furiș la Băneasa tot pe cai, cari nu erau niciodată aplaudați la potou și fuma ca un șarpe. Tudor nu-l mai medita, dar s'a oferit să-l ajute câteodată, mai ales la Algebră, ca să-și poată scuza vizitele dese și să stea câteva clipe aproape de Geta.

Tasian e văzut foarte puțin timp pe acasă. Toată vremea și-o petrece între Bancă și Bursă. E vecinic aferat, și cu ai săi, nu vorbește decât despre afacerile încheiate, sau cele pe cari le tratează, consultându-i, fără să le respecte părerea. E un subiect care-l pasionează. E de altfel, singurul pe care îl discută. Numai banul, speculat cu chibzuială, poate naște bani, după cum numai omul poate naște oameni. Asta e deviza lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sub țeasta chială și lucitoare, ca o bilă de ivoriu se petrec cele mai complicate socoteli, iar carnetul, pe care îl poartă totdeauna în buzunar, e mâsgălit de cifre. Își muşcă mereu buzele, iar ochii ascunși în dosul unor enormi ochelari de bagă, par'că privesc numai în el însuși.

Tudor, în timpul cât a meditat pe Ionel, l'a văzut arareori. Schimbau doar în treacăt, câteva fraze scurte, cu privire la progresul studiilor fiului său, iar Tudor se mărginea să răspundă timid și cuviincios. Niciodată nu-i făcuse cinstea unei convorbiri de cinci minute, consacrată în întregime lui.

Geta primea câteodată, în vizită, cunoștințe de ale ei, sau prieteni de turf și de ștrengării de-ai lui Ionel; fete, podoabe de salon dornice de aventuri, hrănite cu cinematograf și 'ndrăgostite de vedetele masculine ale ecranului; și băieți caricaturi a căror unică grije e să placă femeilor; așii vitejiilor sentimentale.

Pe Tudor îl nerva acest anturaj flecar și lipsit de seriozitate, ba era gelos, când vre un apilpisit, se învârtea asiduu pe lângă Geta, copleșind-o cu laude, ori persecutând-o cu priviri stăruitoare și obrasnice, deși vedea că nu-i atribuie nici o importanță, sau că arată a-l distinge, dintre ceilalți.

Între toți aceia, el nu se putea lăuda cu nimic. Puritatea sufletească și energia lui la muncă, erau calități, cari nu prea recoltau omagii, într'o societate de tineri lascivi, a căror activitate se rezumă, la vânători în stil mare, organizate pe moșiile lor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la chefuri regisate de trimalcionii vremurilor noastre, ori la plimbările de agrement, cu automobile de zeci de cai putere.

În mijlocul convorbirilor sterpe, despre modă, dansuri, ori curse de cai, unde expresiile străine, cari schimonosesc gura şi frâng limba, se îmbulzeau în fraze, certate cu gramatica, Tudor nu găsea nici un cuvânt de plasat. Asculta, cu un soiu de compătimire, risipa de cuvinte şi discuţiile inutile dintre nişte oameni, cari îşi încărcau memoria, cu numele moşilor şi strămoşilor gloabelor de pe hipodrom, ştiau pe de rost greutatea jockeylor, dar puteai pune rămăşag o avere, că habar n'au, cât e dela iarbă, pân' la fân.

Din nou, îl turbura deosebirea, care există între el şi ceilalţi. Armele lui i se păreau reduse, demodate. Simţea că vrând-nevrând, va trebui să capituleze în faţa acelor maeştrii ai superficialităţilor.

Singurul căruia i-se destăinuia, rămàsese tot Matei. Găsie în el un duhovnic docil.

— O iubesc, nu mi-e teamă să rostesc cuvântul.

— De ce nu-i mărturiseşti ?

— Ar fi uşor dacă...

— Există şi un „dacă“ ?

— Tu nu poţi ştii ce luptă crâncenă dau cu mine însumi. Eu mă silesc să rămân un om cu bun simţ.

— Ţi-e frică ?

— Da, de ce să nu ţi-o spun. Dacă aşi îndrăsni să fac asta, poate voiu fi lipsit şi de plăcerea de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a o vedea. Poate că eu, trebuie să mă mulțumesc numai cu atât.

— Dar asta n'o să meargă la infinit.

— Știu.

— Atunci?

— Inchipuește-ți o familie bogată, în care ar pătrunde un plebeu ca mine. Am stăbătut, eu și Geta, de-odată, prin aceiași vârstă. Ne-am văzut adesea. Ne-am supărat fiecare de glumele și ironiile, cari mai mult apropie decât irită, ba de multe ori, sunt o dovadă de simpatie. Era fatal să se întâmple așa. Sentimentele au suferit metamorfoze.

Eu însă, târăsc de picior o piatră, port pe frunte stigmatul obârșiei mele. Nu mă revolt inpotriva nimănui, dacă sărăcia părinților mei, mă împiedică să ridic privirea prea sus. Așa au statornicit orânduelile sociale. E o regulă...

— ...care, ca toate regulele, are și ea excepții...

— Nu știu dacă excepția se va face cu mine. Ceiace știu, e că eu am muncit și voiu continua să fac la fel, pentru ca urmașii mei, să fie scutiți de lupta cu asemenea gânduri.

— Cât de puțin știi să te prețuiești. Vezi, ăsta e marele tău cusur... Par'că ți-e teamă, să nu te tragă într'o bună zi, cineva la răspundere, de ce te-ai născut. Ți se pare că e o îndrăsneală să respiri, ca și când ai fura cuiva mai meritos, porția lui de aer. Prea ești modest, prea ai puțină încredere în tine. Tu ai calități, pe cari nu mulți dintre cei pe cari îi întâlnești acolo, le posedă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Te temi de concurența unor paiațe spilcuite, cu gusturi rafinate, desbrăcați de suflet, goi, rușinos de goi, pe când tu...

— Eu? Eu sunt băiatul lui Cornea plugarul...

— Te înșeli... Tu ai o sănătate sufletească, o forță morală, cari fac din tine, mai mult decât un burghez fantast, fac un aristocrat al moravurilor.

— Dacă s'ar gândi și ei la asta...!

— Nu ei, ci mai degrabă ea... și eu cred că s'a gândit.

— Nu știu. Nu-i pot pătrunde în suflet... Mi se pare, totuși, că nu-i sunt indiferent.

— Cum vrei să știi, dacă nici nu cauți să afli. Crezi, ori aștepți ea să-ți mărturisească?

— Iubirea te face egoist și rău. Poate preface pe cel mai blând om, în fiară. N'aș fi în stare să fac rău nimănui, cu toate astea, câteodată mă rușinez eu însumi, de ce îmi trece prin minte. De multe ori, în peregrinările gândurilor mele, se amestecă un duh necurat.

— Glumești Tudore! Tu nu ești în stare să faci rău, nici cât un nou născut.

— Să nu mă judeci aspru! Aș primi în hohote de râs, vestea că Tasian a dat faliment, că și-a pierdut averea, transformându-se într'un simplu cetățean, onest, dar fără paralc. Aș striga în mine de bucurie, aflând, că mâine, va fi deposedat de toate bogățiile sale, rămânând de pildă ca mine, sau ca tine. Banii lui, sunt o permanentă piedică în calea fericirii mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din pricina asta, Tudor nu avea suficient curaj să mărturisească Getei, pasiunea care îl stăpânea. Forța banului, îl intimida prea mult. El vedea dinainte-i apărând grămezile de bani, din vârful cărora, Tasian, sfida mulțimea flămândă și nevoiașe, care se târa la picioarele stâncii lui de aur, cerșind dreptul la viață.

Părerea lui era absurdă. Tasian, care se însurase din dragoste, după ce întâmpinase rezistența dârză a viitorilor săi socri, împrumutase, sau născocise o axiomă, pe care nu se sfia să o împărtășească oricui, chiar de când avea fată de măritat.

„Părinții, cari la căsătoria copiilor, nu-și pleacă urechea la glasul sufletului lor, nu fac altceva, decât să încurajeze adulterul".

Geta surprinsese destăinuirea tatălui ei, dar nu prea îi tălmăcise bine înțelesul.

Întreaga familie, se convinsese, că Tudor e un suflet ales și sincer, un caracter viguros și stoic, îi place să lupte, știe să învingă obstacolele, însă e băiat sărac de familie obscură.

Dar iubirea nu se sinchisește de anoste convenții sociale. E o forță, căreia nu-i poate rezista nici un zăgaz, ridicat de concepțiile oamenilor; e o haină strălucitoare, care metamorfozează cea mai hâdă făptură.

De câteva ori, Tudor veni hotărît să spună Getei, cel puțin cu înconjur, cât de pătimaș o iubește, dar pleca ducând aceiași taină în suflet.

„Nu voiu fi niciodată fericit se mustra el. Astăzi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mi-a surâs atât de ademenitor, ca si cum ar fi vrut să mă încurajeze. Era cel mai bun prilej... Ne aflam singuri... .Mi-a dat să înţeleg că ea, nu visează un bărbat bogat, fiindcă bogăţia nu înseamnează şi fericire... După aceia, s'a uitat în ochii mei... Eu am tăcut câtva timp, am văzut iarăşi ca prin sită, m'am fâstâcit ca un licean neexperimentat şi i-am răspuns ceva fără importanţă... O umbră de întristare i-a întunecat figura... Slăbiciune, sfială sau fatalitate...! N'am să-mi iert asta niciodată".

În ziua aceia, rătăci departe de lume, umblând fără rost ca să obosească şi în somn să afle uitarea.

* * *

Tudor trecu examenul de licenţă, cu un succes tot atât de răsunător ca şi celelalte. Numărul diplomelor, spori cu încă una.

Ocupat cu ultimul examen, nu se mai abătuse de vre o lună pe la madam Oţelescu, şi nici pe Matei nu-l văzuse de mult. Îl aştepta să vină pe la el, ştiindu-l liber după amiază. Matei îşi luase slujbă la o instituţie bancară, unde nu se ducea decât dimineaţa. Examenul la Academia Comercială îl amânase pentru sesiunea de toamnă, din pricini lesne de ghicit...

„Atunci, unde a dispărut Matei? se întrebă prietenul său".

Tudor alergă spre mahalaua Filantropiei, ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afle pricina dispariției lui și să-i ducă totdeodată vestea cea bună.

În curtea caselor era liniște. În fund, cerșetorul, așezat pe vine, își cârpea sdrențele, privit cu interes de copilul croitoresei, care din când în când, se ducea tiptil, în spatele lui și-i presăra țărână în cap, apoi fugea râzând, însoțit de protestele înciudate ale cerșetorului

Tudor intră în casă, fără să mai bată la ușă, ca o veche cunoștință, care știe că are acces la orice oră. Matei, trist și tras la față, ca după nopți grele de veghe, fierbea un ceaiu la mașina de spirt.

— Asta nu se face, îl întâmpină Tudor, vesel. Par'că ai intrat în pământ.

— Vorbește mai încet, îl rugă Matei în șoaptă.

— De ce? întrebă Tudor nedumerit. Ce ai?

— Sunt trist.

— Trist tu? Ciudat! Mă deprinsesem să te văd întotdeauna bine dispus.

— Ei, dacă ar putea fi omul vesel mereu...

— Dar ce ți s'a întâmplat?

— Mama e bolnavă.

— Madam Oțelescu e bolnavă? De mult? De ce nu mi-ai spus până acuma?

— Erai în toiul examenului.

— Ei și?

Tudor se posomorî, pornind spre odaia mamei lui Matei.

— Nu acum, te rog, îl opri Matei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă-mă.

— Doarme. Abia a ațipit.

— Ai chemat doctorul?

— Da.

— Și ce spune?

— Are pneumonie. El nădajduiește în vindecare.

— Lasă-mă. Vreau să o văd. Par'că nu-mi vine să cred. Nu mă așteptam de loc la asta.

Tudor, urmat de Matei, împinse ușa cu infinite precauții, strecurându-se pe vârful picioarelor, în odaia bolnavei. Un miros acidulat de doctorii, impregna aerul. Madam Otelescu, întinsă pe spate, sleită de abundența transpirației, cu buzele arse de febră, cu pielea bolțită și cafenie, străbătută de vine umflate, ședea nemișcată, abia ghicindu-se sub așternut. Pleoapele vinete i se căscară cu greutate. Deschise ochii și zări pe Tudor la căpătâiul ei. Privirea arăta că se bucură. Colțul gurei i se destinse, schimonosind un zâmbet greoiu și printre buze, sburară câteva silabe neînțelese, șuerate. O mână, i se deslipi de trup târându-se ca o reptilă ametită pe cearceaful alb, apucând cu degete scheletice haina lui Tudor.

— Cum te simți madam Otelescu? o întrebă el, cu lacrimi în ochi, cu vocea secată până la șoaptă.

Bolnava clipi trist, apoi il trase spre ea. Buzele ei reci ii atinseră obrazul. Tudor îi sărută, cu pietate, mâna uscată și fierbinte.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Familia Tasian și-a amânat cu câteva zile plecarea la munte, din pricina lui Ionel, care avea de trecut bacalaureatul. Toți din jurul lui încercau emoții, minus candidatul la absolvența liceului, care punea mare nădejde, în sprijinul unchiului Victor.

În grădinița din fața casei, printre crinii îmbătători și garoafele învoalte, la o măsuță învăluită în mister și umbră, Tudor și Geta stau alături, ea visătoare, el, preocupat de taina, pe care de atâta timp cearcă să i-o împărtășească. Semi obscuritatea par'că îi dă mai mult curaj. Vorbiră despre dragoste și căsătorie, despre nordicii misoghini și pesimismul lui Schopenhauer. Discuția atinse punctul culminant.

— Am vorbit atâta despre alții, spuse Tudor; îmi dai voie să vorbesc și despre mine?

— Despre dumneata? Sunt curioasă.

— Iartă-mă... trebuie să-ți spun... ascultă-mă.

Tăcu. I se părea că prea e adâncă liniștea; prea s'ar auzi clar cuvântul plin de vrajă, pe care el dorea să-l rostească voalat. Ar fi vrut în clipa aceia, să se producă pe stradă un sgomot și printre vibrațiile lui să-și strecoare mărturisirea.

— Te ascult, spuse Geta nerăbdătoare, mirosind un crin, în polirul căruia își ascundea un zâmbet fericit.

— Făgăduești-mi întâiu, că n'ai să-mi ridiculizezi sentimentele, că n'are să te revolte îndrăsneala mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă crezi atât de supărăcioasă?

— Mai de grabă ironică.

— Admit că sunt ironică...

— Odinioară am suferit mult din pricina asta.

— Odinioară era altceva, insinua Geta.

— Aşa dar te-ai schimbat faţă de mine? se bucură Tudor.

— N'ai băgat de seamă?

— Da eşti bună; văd cât eşti de îngăduitoare, adăogă el cu convingere, apropiindu-se mai tare de Geta.

— Acum să aud ce urmează.

— M'am întrebat de multe ori, dacă sunt îndeajuns de demn, ca să nu te jignesc măcar cu o aluzie, care ar trăda gândurile mele.

— Eşti un copil, un copil mare, spuse Geta râzând. Îţi păstrezi încă, sufletul de acum câţiva ani.

— Adevărat! Sunt prea naiv, prea sever cu mine.

— Toţi suntem liberi să avem oarecari sentimente. Cele frumoase, civilizate, nu pot supăra pe nimeni, ori de la cine ar porni ele.

— Da, aşa este, întări Tudor, cu ochii, în ochii Getei. Iată de pildă un câine. Se gudură pe lângă stăpân, îl urmează servil pretutindeni, îl apără, în sfârşit din tot ce face, arată că-l iubeşte iar stăpânul, drept răsplată, nu-l loveşte, ci-l mângâie, îl hrăneşte şi-i dă adăpost. Cu toate astea nu e decât un biet câine.

— Aşa e că am dreptate?

— Intotdeauna ai avut dreptate...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mulțumesc... Pe urmă?...

— Pe urmă?..

— Mai departe...

— Vezi?

— Ce să văd?

— Prea mă iei repede, prea mă intimidezi cu atitudinea dumitale, impunătoare și gravă.

— Iată, tac. Sunt dispusă numai să te ascult.

— Nu..., nu...

— Nici așa nu-ți convine?

— Spun drept, nici eu nu știu cum mi-ar place mai mult.

— Ciudat!

— Mărturisește sincer, nu-ți par eu un fel de caraghios, care se silește să spună ceva, dar nu e în stare?

— Nici de cum!

— Ba da, simt eu că nu pot.

— Atunci îmi dai voie să te ajut?

— Să mă ajuți...? Bine, dar...

— Nici un „dar".

— Cum o să știi dumneata, ce e în sufletul meu?

— Uite că știu.

Tudor tresări, încercând o bucurie supra omenească.

— Nu-mi este așa de greu să observ, continuă Geta, că sentimentele dumitale, se pot concentra în două cuvinte.

— Da, două cuvinte, întări Tudor, două cuvinte, să le spun așa, magice...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă-mă te rog... Două cuvinte, nu magice, ci banale, sau mai corect spus, banalizate, fiindcă sunt atât de des rostite, încât nu se ştie de câte ori sunt sincere şi de câte ori, tăţarnice. Nu-i aşa?

— Aşa este...

— Cine le împărţăşeşte însă...

— Hai, spune...

— Uite, vezi? Acum îmi vine mie greu, dar eu mă hotărăsc mai repede.

— Cine le împărţăşeşte...?

— ...Le înţelege, fără să fie rostite.

— ...Şi dumneata?

— Ghiceşte...

Pentru întâia oară, Geta plecă privirea în faţa lui Tudor, care de data aceasta simţea puteri nouă, venind de undeva, din albastrul înfinit al nopţii.

— De multă vreme, un singur gând îmi stăpâneşte sufletul, cu tăria unei manii, cu perseverenţa unui viciu.

— Am văzut. N'ai liniştea necesară ca să te bucuri de plăcerile, pe cari ţi le oferă viaţa, din pricină că gândul acela, stăruie, dinainte-ţi ca un obstacol.

— Ce minunat ştii să le tălmăceşti toate... Vezi? Eu am luptat mereu cu mine însumi, dacă trebuie sau nu, să-ţi fac o destăinuire...

— Şi te-ai hotărât?

— Da.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci, sunt lămurită.

— Bănuieşti?

— Nu bănuiesc. Ştiu

— Şi nu te revolţi, nu-mi pedepseşti îndrăsneala, nu mă faci nebun?

— De ce? E doar atât de firesc, atât de uman.

— Mi se pare că visez. Spune-mi ce să cred?

— Nu întreba mai mult.

Geta îi întinse mâna. Pe pielea catifelată, Tudor lăsă un sărut, încadrat între doi stropi calzi de lacrimi.

Strivind sub pantofi pietrişul umed din grădină, Geta se depărtă spre casă, plutind ca o naiadă, născută în susurul unui isvor de munte. Tudor o urmări, până când sgomotul descrescând al paşilor ei, se contopi cu întunericul, apoi eşi în stradă, mergând fără să-şi dea seama unde, prizonierul unei imense bucurii lăuntrice. Avea poftă, să cânte, să strige, să oprească în loc pe fiecare noctambul şi să-l întrebe: „Ştii care e cel mai fericit om din lume? Nu-l căuta prea departe... Priveşte-l..., îl ai în faţă... Eu sunt..., eu sunt."

* * *

La Ştefăneşti, Smaranda şi Vasile, duc o viaţă tihnită, ajutaţi din belşug de Tudor, care şi-a luat catedră la un liceu din Bucureşti şi este în acelaş timp asistentul fostului său profesor de Chimie organică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gore a scăpat de grija armatei şi după ce a fost în serviciul unui antreprenor de pompe funebre, angajat ca falaitar la înmormântări, acum este vizitiu la tramcarele, cari duc din Piteşti, călătorii pentru Câmpulung, la halta Gropeni.

Madam Oţelescu s'a însănătoşit. E mai prevăzătoare de când a dat ochii cu moartea, cum spune ea, când vorbeşte de suferinţele prin cari a trecut, — şi nu mai munceşte atât de mult. E bucuroasă că Dumnezeu a ţinut-o în putere, până când Matei, a ajuns în stare să o întreţină, după o viaţă întreagă de sbateri şi privaţiuni.

Matei a terminat studiile şi a intrat, cu titlul de contabil, la Banca lui Tasian, care în timpul din urmă, contopindu-se cu alte două întreprinderi similare, s'a transformat în „Banca Internaţională“ puternică fortăreaţă financiară, sprijinind interesele unui partid politic, aflat la cârma ţării.

Intr'o casă frumoasă, în care şi lucrurile par'că surâd de fericire, Tudor aşezat la birou, scrie, frământând-şi mintea. Sunt lucrările ştiinţifice, cari îi vor netezi drumul la o catedră universitară.

In odaia vecină, Geta cântă la pian „Simfonia pastorală“ a lui Beethoven.

Melodia se înfiripează încet, în susur de cascadă... Pe nesimţite porneşti tumultoasă, în ropot navalnic de torent, evocatoare, exultând de pasiune... Apoi se frânge molcom în murmur de rugă înălţătoare, ca să se avânte într'un majestos crescendo, închegând sublima inspiraţie a unui creer genial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când ultimele acorduri se stinseră, vocea ei perlată, străbătu prin încăpere, ca un clinchet de xilofon :

— Dori ! Dori !

Tudor se ridică dela birou și veni cu brațele întinse spre nevastă-sa...

— Sărută-mă, hai, repede.

SFÂRȘIT

◆

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

TABLA DE MATERIE

PARTEA ÎNTÂIA

Cap		Pag.
I.	Intr'un sat, odată.	7
II.	Gânduri	17
III.	Ca să treacă vremea	27
IV.	Prin alte locuri	51
V.	Suflete sterpe, suflete mari	75
VI	O gâză rătăcea prin beznă	109
VII.	Intr'un viespar	121
VIII.	Casa luminată	143
IX.	Un răvaș enigmatic	153

PARTEA DOUA

I.	Un strigăt în miez de noapte	169
II.	In gol	187
III.	Necazuri	213
IV.	Răsărit de soare	237
V.	Cotituri primejdioase	259
VI.	Suind mereu pe culme	271
VII.	Spre casă	285
VIII.	Lupta umbrelor	295